

Зла зима

Андерс Бйоркелід

Зла зима

Андерс Бйоркелід

ОПОВІДЬ ПРО КРОВНИХ
— ПЕРША КНИЖКА —

Близнята Сунья і Вульф живуть разом з батьком у невеликому миролюбному селищі.

Одного дня усе миттєво змінюється. На їхні краї насувається нечувана холоднеча, поблизу будинків видно великі вовчі сліди, і поширюються чутки, що в лісах бачили вішальників.

Холоднеча бере у полон навіть людей, проникає в їхні серця і розум. Задля порятунку Сунья і Вульф змушені втікати.

Вони зустрічають таємничу Пані Гори і несподівано опиняються у новій реальності, в якій вони належать до незвичайного народу, пов'язаного Традицією і Ритмом, — до споріднених Кровних.

УДК 82-31

Б 72

Бйоркелід, Андерс

Зла зима. Оповідь про Кровних. Перша книжка / Андерс Бйоркелід;
пер. зі швед. Софії Волковецької. – Чернівці : Книги - ХХІ; Чорні вівці,
2019. – 336 с.

ISBN 978-617-614-237-9

Перша частина фантастичної тетралогії «Оповідь про Кровних».
Насувається Зла зима, поширюючи холоднечу, яка проникає в серця
і розум людей. Тепер невідомо, хто вже опинився в її полоні, а над
ким Зимовий Король ще не владний і кому можна довіряти.

Ondvinter

© Anders Björkelid (text) och Natur & Kultur, Stockholm 2009

© Martin Bergström (omslagsillustration)

© Maria Svedberg/Happy Book (omslagsformgivning)

Published in agreement with Koja Agency

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати
в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

© Книги – ХХІ, видання українською мовою, 2019

© Софія Волковецька, переклад, 2019

Усі права застережено

Зміст

1. Ветте	9
2. Грובהа Майя	19
3. Чужинець	33
4. Запитання без відповідей	37
5. Сліди на снігу	45
6. Могила	61
7. Скриня	63
8. Вогонь і сніг	77
9. Упольовані	95
10. Перехрестя	103
11. Пані Гори	113
12. Прощання	127
13. Імператорський ніж	137
14. Зла зима	147
15. Хід року	165
16. Крижана кірка та забави з мечем	183
17. Гірди-мисливці	195
18. Три зрадники	213
19. Ми йдемо від Пані Гори	233
20. Тунель	243
21. Село з ліхтарями	257
22. Атлевіс	267
23. Кам'яне кільце	283
24. Усередині кільця	299
25. По інший бік кільця	309
26. Замкнені	313
27. Дарунок ветте	327

Ветте¹

Це сталося, коли ми були на полюванні.

Батько нечасто дозволяє нам полювати. Здебільшого він ходить на полювання сам-один. Бере лук і мотузки з петлями, іноді ще й списа, а нас залишає пильнувати садибу.

— Вульфє, ти доглядаєш за коровами, — завжди каже він. — Треба подоїти їх, випустити на пасовисько і перевірити, що вони повернулися. А ти, Суньє, маєш пильнувати свиней і коня. За кілька днів я повернуся.

Батько полює на вовків і лисиць, а одного разу завалив ведмедя. Та не приносить йому радості ця справа. Часом люди просять батька забити якогось звіра, що внадився до селища. З тим ведмедем саме так і було. Він став забирати телят, коли корови виходили на пасовисько. Потім потягнув кількох телиць, а коли сільські чоловіки спробували прогнати його, на смерть роздер Уббасового Мартіна.

1 Ветте (швед. vätte) — дух природи у скандинавській міфології. Так називають загалом усіх надприродних створінь. Іноді ветте може бути духом померлої людини.

Тоді до нашої садиби прийшли кілька чоловіків просити батька, щоб убив ведмедя. Розмовляли з ним дуже поштиво, тримаючи в руках свої капелюхи, й обіцяли допомогти йому на полі. Але батько не хотів, щоб йому хтось допомагав. Він рідко приймав допомогу. Та все ж узяв спис і пішов до лісу. Через чотири дні ведмідь був мертвий.

Батько приніс ведмежу голову до сільського старійшини, і той начепив її на палю перед своїм подвір'ям, аби всі бачили, що небезпека позаду. Після цього до нашої садиби приходило багато люду: вони хотіли залишити дарунки для батька – мішки борошна, бочки з пивом. Один приніс ящик засоленої риби з узбережжя. Але батько від усього відмовлявся.

– Ми й так даємо собі раду, – відказував він.

Та ми думали, що батькові слід було прийняти хоча б щось. Урожай цього року був не найкращим, а до комори внадилися щури й понищили там запаси.

Один із тих чоловіків, котрі приходили з проханням у полювати ведмедя, сказав нам:

– Ваш батько – найвправніший мисливець у селищі, це всім відомо. Але, здається, селянин із нього не найкращий.

Ми запитали батька, чому він не полює частіше, той дуже спохмурнів.

– У селянина нема часу на полювання, – відповів він.

Але інші чоловіки у селищі полюють частіше за батька, і врожай у них гине не так часто, як у нас. Нам здається, що люди сміються поза очі з нашого батька, хоч ніхто з них не наважився б зробити таке відкрито. Не знаємо чому,

та майже всі, здається, побоюються його. Він селянин, як і всі інші, але люди схиляються і вклоняються йому при зустрічі. Називають його «паном» і неохоче дивляться у вічі.

Коли батько дозволяє нам полювати, додому ми забираємо хіба птахів і малу звірину. Здебільшого це глушці й тетеруки, білки й зайці. Вульф займається мотузками з петлями, Сунья пильнує лука. Та нам завжди доводиться випрошувати батькового дозволу, і хоч скільки б ми не набридали, від цього ніякої користі.

— Ми не мисливці, а селяни, — зазвичай каже він. — Вам ще стільки всього треба навчитися, щоб вести господарство. Не забувайте, що одного прекрасного дня це все стане вашим.

Але в полі, на луках і біля худоби вчитель із батька ніякий. Він працює зовсім не так, як інші селяни. Ті мають методи, що з давніх-давен передавались у їхньому роді. Вони вміють розтлумачити все, що відбувається у природі, і знають, що робили їхні пращури, коли щось ішло не так. Під час розмови вони завжди можуть показати на щось у полі й розповісти, що трапиться.

— Дивіться, як перезимувала польова миша, — кажуть вони. — Натворила багато широких нірок у траві. З цього видно, що зима буде суворою, треба нам постаратися наповнити комори й погребі.

Батько ж завжди випробовує щось нове. Він завжди має якийсь новий задум, завжди хоче щось вдосконалити. І наша садиба заповнюється напівготовими облаштуваннями, які ніколи не закінчуються.

Коли йдеться про полювання, все по-іншому. Тоді батько впевнений у тому, про що говорить. Показує Сунї, як тримати лук, пояснює Вульффу, як зав'язувати петлі, й усе це без жодних роздумів чи дивних думок, як щось можна покращити. Батько вже знає, як усе працює, і хоче, щоб ми робили те саме, що й він. Ось тоді нам цікаво його слухати, і ми швидко вчимося.

Іноді він дозволяє нам полювати по-справжньому. Тоді в його погляді з'являється щось похмуре, він тяжко зітхає і каже:

– Напевно, краще вам потренуватись. Зима знову може бути важкою.

Але він ніколи не полює разом з нами.

Того разу, коли ми вмовили батька відпустити нас на полювання, літо вже кілька тижнів як минуло. До зими ще було далеко, але на осінніх вітрах листя дерев забагрянлося, і тепер верхівки яскріли, наче охоплені полум'ям. На землі під деревами повискакували гриби, а десь далеко в лісових хащах бродив ведмідь і наїдався перед сплячкою.

Ми полювали на зайця. Ліс навколо нашої садиби густий, крізь кущі ялівцю й карликові ялинки непросто щось розгледіти, тож луком не стрілиш. Тому ми ставили петлі. Насамперед треба було знайти зайця. Для цього є багато способів. Можна поставити петлі в місцях, де вже відомо, що вони водяться. Можна шукати заячих слідів чи посліду. Або спробувати заманити зайця у пастку, замасковану якимось їстівним корінням.

Та ми робили так, як навчив батько. Аби напасти на слід зайця, ми намагалися думати по-заячому. Заплю-

щували очі й уявляли себе зайцем. Нам не потрібно було говорити, бо ми обоє знали, що думаємо про те саме. Ми були зайцем, який шукав чим пожитися, але заєць боявся, що його вистежать і спіймають, тож він видивлявся такі місця, де ніхто не міг би його помітити. Водночас заєць хотів мати відкритий кругозір, аби ніхто не зміг підкрастися до нього. А ще було б чудово, якби місце виявилось тихим. Без дзюркотіння струмка, яке могло заглушити наближення лиса.

Розплющивши очі, ми вже знали, куди треба йти. На захід від нашої садиби в напрямку гори була одна галявина з високою соковитою травою на схилі, тож легко було помітити, якщо хтось наближався, прямуючи вгору. Згори нависали великі брили каменя, ніхто не міг надійти звідтіль, не вибравшись на каменюки.

Ми – близнята, народилися одного дня, від однієї матері. Хтось із нас трішки старший, але ми не знаємо хто, а батько не хоче про це розповідати. Вульф вищий зростом, та лише на якийсь дюйм, Сунья – сильніша, але вона не завжди виграє, коли ми боремось. Нам здається, що на вигляд ми не такі вже й схожі.

Вульф худий і жилавий. У нього довгий прямий ніс і невеликі тонкі губи. Він часто буває радісний, голосно й довго сміється, коли Сунья скаже щось веселе. Якщо ж злиться, це помітно лише з того, як червоніють його вуха і похмурніє погляд, а так він і виду не подасть.

Сунья ширша тілом і міцніша. Вона м'язистіша, форма обличчя в неї прямокутна, ніс коротший і приплюснутий. Перш ніж щось сказати, вона добре подумає,

а як не вважає за потрібне говорити, то краще мовчатиме. Коли сердиться – шипить і лютує гірше за двох кішок, що зчепились у бійці.

У нас обох бліда, ледь прозора шкіра й чорне як вугіль волосся до плечей. У Вульфа воно спадає вниз, тонке й легке, а волосся Сунї густе і в'ється від самих коренів.

Ми ніколи не знали нашої матері. Батько не хоче розповідати, але ми майже певні, що вона померла невдовзі після нашого народження.

Минулої весни нам виповнилося тринадцять років.

До галявини майже година ходу. Ми йшли лісом, земля ставала обривистою, щільніше лежали кам'яні валуни. Частина менших каменів була викладена в мури – давню, вже розвалену кам'яну огорожу. Мабуть, вони були з тих часів, коли ліс іще не розрісся аж до селища й люди обробляли землю високо в горах. Та це було дуже давно, бо тепер низькі мури стояли розвалені й обплетені корінням дерев.

Підійшовши до галявини, ми відчули, що вітер віє від гір. Це добре – якщо заєць справді ховався в траві, він не зможе зачути нашого запаху, коли ми знизу наближатимемось до галявини.

Ми розділилися й пішли окремими шляхами по різні боки галявини. Не кажучи ні слова, ми знали, що робитиме інший. Вульф прокрадався лісом із північного боку галявини й розставляв петлі в тих місцях, де могли пробігати полохливі зайці. Тим часом Сунья заклала стрілу в лука й чекала.

Іншим мисливцям потрібен сигнал, що все готово, але Сунья точнісінько знала, коли Вульф закінчував роз-

ставляти пастки. Тієї ж миті вона дугою випускала високо в повітря стрілу в напрямку до гори, не цілячись, бо не мала потреби у щось влучати. Та стріла була свистуном – без гострого наконечника, з вузькими порожнинами, які гули й вили, коли стріла пронизувала повітря. Якщо на галявині сидів заєць, він мав би піднятися на задні лапи, розглядаючись за звуком. Тоді Суньї було завиграшки підійти ближче і злякати його, щоб побіг до північного боку галявини, де Вульф порозставляв петлі.

Але з трави визирнув не заєць, а ласиця.

Люди в селі не їдять ласиць, бо то худі, малі й прудкі хижаки, що живляться мишами, жабами та іншими дрібними тваринами. Проте вони мають чудове хутро, яке годиться на шапку чи облямівку для рукавиць. Тому Сунья кинулася на галявину, намагаючись загнати ласицю до петель Вульфа. У селі на ринку ми бачили мисливців, котрі продавали хутро і ласиць, і гермелінів. Сунья сподівалася вполювати її.

Запримітивши Сунью, ласиця вмить ковзнула у траву. Та Сунья бачила, як від бігу ласиці пригинаються хитаючись стебла, тож вона вперто гнала її до іншого боку галявини.

Під деревами в затінку Сунья стратила ласицю з очей. Вона була впевнена, що бачила, як та зникає в кущах ялівцю, але тут, у лісі, буре хутро зливалося з хвоею й опалим листям, і скрізь були нори, щоб сховатися. Підійшов Вульф, ми обоє намагалися налякати ласицю, та наші старання виявилися марними. Ми вже були готові облишити цю затію, коли почули пронизливий скрик, а тоді ніби хтось розлютовано вовтузиться.

– Моя петля, – мовив Вульф, і ми кинулися на звук.

В ямі між двома товстими кореневищами бука сиділа ласиця, потрапивши задньою лапою до Вульфової пастки. Вона схилилася над лапкою, ніби намагалася роздерти затиснутий на ній ремінець. Коли ми підбігли, вона перестала вивільнятися й підвела на нас погляд маленьких, чорних, як вуглинки, очей.

— І з чого цей ремінь зв'язано, людські дитинчата? — прошипіла вона. — Ніяк не можу вивільнитися з нього!

Ми геть розгубилися. Голос не був людським, але слова звучали чітко й зрозуміло. Деякі звуки наче не були пристосовані до мордочки, з якої лунали. Гострі зубки хижака та вузькі щелепи здавались непридатними для мови. І все ж ми обоє чули слова, що їх говорила ласиця.

— Це моє волосся, — затинаючись, урешті мовив Вульф. — Я завжди роблю застібку для петель із власного волосся.

Це правда, цьому нас навчив батько, і ми завжди так робили, хоча й не знали, щоб інші мисливці в селищі використовували волосся для петель.

Ласиця розсміялася. Звук був неприємний — надто тваринний і дикий. Не мало значення, що вона була мала й безпорадна, схоплена у пастці. Коли вона, роззявивши пащу, виставила всі зуби й реготала, нашими спинами заповзали мурахи.

— Петля на вете! — ласиця перестала сміятися й поглянула на нас, примружившись. Ми бачили, що за темними очима звіра крилося щось інше. Наче вигляд ласиці був лише маскою, що її можна скинути, якщо знати як.

— У наш час небагатьом відомо, як це робиться. То ви, дитинчата, одні з Кровних? Вас захищає Ліга?

Ми не знали, що відповісти. «Кровні», «Ліга» – напевно, ласиця щось мала на увазі під цими незрозумілими для нас словами. Та одне ми все-таки зрозуміли.

– То ти – ветте? – запитав Вульф.

Ласиця знову зайшлася сміхом.

– Вам невтямки, кого ви спіймали? – вона поклала голову на лапи й поглянула на нас із тінню усмішки, нетерпляче махаючи хвостом туди-сюди.

– Ви подумали, що я – звичайна ласиця? Вполювали мене заради хутра? Та вам, певно, затуманилося в очах. Були часи, коли такі, як ви, полювали на таких, як я, заради забави. Що ж, на ветте ви не полюєте? Тоді ми з вами можемо укласти угоду.

Ми не знали, що сказати. Звісно, ми чули розповіді про тих, кому зустрічалися ветте. То були історії-перестороги, розповіді про нещастя, що траплялися з людьми, котрі зіткнулися з надприродним. Та в цих історіях ветте завжди нагадували людей – звісно, вони були крихітні, але взуті й одягнені, як звичайні люди. Ми мовчки кивнули ласиці, надто розгублені, щоб спромогтися на щось інше. Ласиця знову начебто усміхнулась і облизала зуби.

– Чудово! Ось моя пропозиція: ви розв'яжете вузол і звільняєте мене. А в обмін... в обмін на це отримаєте від мене подарунок. Згода?

Вульф одразу ж нахилився над петлею та розв'язав вузол. Ласиця нестримним ривком вивільнилася, кинулася вгору на дерево, намотуючи коло за колом, і вже досить високо на стовбурі спинилася, вчепившись кігтями за кору, її пухнасте хутро стало скуповдженим. Тепер її погляд був диким, і на мить нам здалося, що все

відбувалось уві сні. Хіба можливо, щоб ця тварина розмовляла з нами? Але тут вона розкрила пащу й знову заговорила:

*Коли ти втратиш усе,
коли зійдуться сніг і вогонь,
Імператорський ніж захистить тебе
від псів Зимового Короля.*

*Коли в тебе все заберуть,
коли залишишся дійсно сама,
білі дерева затулять тебе
від людей Зимового Короля.*

Ласиця ніби проспівала ці слова, а тоді стулила писок і шмигнула схилом у ліс.

– Зачекай! – вигукнув Вульф. – А подарунок?

– Подарунок ви вже отримали, – крикнула вона. – І це була добра плата. Той подарунок вартий ваших життів.

І ласиця зникла. Сунья глянула на Вульфа, який крутив у руках розв'язану петлю.

– Батькові нічого не скажемо, – промовив Вульф.

– Добре, – відповіла Сунья.

Та ми обоє подумали: одне з одним про це можна поговорити. Вульф знову поставив петлю. Полювання не закінчилося, ми ще мусили впіймати зайця.

Грובה Майя

— Її немає вдома! — розчаровано вигукнув Вульф. Він підійшов до будинку з тильного боку і заглядав у просвіт вікна. — І ціпка біля дверей немає: вона кудись пішла.

Сунья стояла перед будинком і нетерпляче чекала на Вульфа.

— Напевно, вирушила на збирання, — мовив Вульф. — Тоді можна довго прочекати, а вистежити, куди вона подалася, неможливо. Гадаю, навіть батькові це не під силу.

— От дідько, — буркнула Сунья.

Вульф захоплено хмикнув.

— Чув би тебе батько, — мовив він. — Лаєшся, ніби сільська наймичка. Доведеться нам чекати, поки вона не повернеться, це ж нічого страшного?

— Я хотіла побалакати зараз, — відрубала Сунья й потупила очі.

Після нашої зустрічі з вете минуло вже чотири дні. Ми хотіли прийти до Майї раніше, але батько весь час мав для нас якесь заняття. На обійсті було багато роботи перед зимою, яка цього року могла видатися суворою. Ми стояли на подвір'ї перед хатиною Грбової Майї та

дивились, як від важких ягід нагнулися гілки горобини – а це певна ознака довгої і холодної зими, казали старі люди в селі. Батькові не подобалося, що ми слухаємо ці балачки про знаки й передбачення, він більше покладался на те, що певне, і займався приготуванням до зимових місяців.

Тому ми забарилися з візитом до Гробової Майї. Та нарешті батько вирішив, що пора поїхати до селища. Нам обом був потрібен новий зимовий одяг, треба було підкувати коня, і батько хотів виміняти кілька шкурок на капкани для вовків.

– Самі подумайте, чим вам зайнятися, – мовив він нам. – Бачу, вам кортить залишити садибу на якийсь час. Саме маєте нагоду трохи побігати. З приходом зими застрягнемо тут, і нічого не вдієш, якщо станемо дратувати одне одного.

Щоб дістатися до Гробової Майї, треба зробити обхід дорогою до села, але то було не так уже далеко, ми мали встигнути, поки стемніє. Ось чому ми були розчаровані, що не застали Гробової Майї вдома, коли кількома годинами пізніше стояли на пагорбі біля її хатини. Сунья більше набурмосилась, та ми обоє сподівалися потрапити до Гробової Майї, посидіти біля її печі й поговорити про те, що сталося.

Як і наша садиба, хата Гробової Майї стояла на віддалі від людей. У селі часом казали, що батькові слід одружитися з Майєю, бо вони обоє затяті відлюдники. Може, люди казали так ще й тому, що однаково вважали їх диваками. Майже всі сільські обійстя будували в селі або

в низині навколо нього. Лише батько і Грובה Майя жили в лісі, на схилі біля гір.

Звісно, одружитися батько з Майєю не могли. Передусім Грובה Майя була стара, а батько, може, й не молодий, але принаймні не такий вже й старий. Складно сказати, скільки йому років, часом у селі він балакав зі старшими дядьками й тітками, наче знався з ними все життя, але все-таки він не був таким старим, як Майя.

Майя мала довге, біле, як крейда, волосся, а її обличчя, здавалося, западалось усередину, наче на ньому рясніло більше долин і гірських хребтів, ніж у горах, серед яких вона жила. Шкіра товста і темна, як вичинені шкури, ноги й руки нагадували сухі галузки. Але Майя була сильна і витривала, а ще – швидка і гостра на язик. І більше за інших у селі знала про примарне, чарівне й надприродне.

Це друга причина, чому Майя з батьком ніколи не зійшлися б, навіть якби були ровесниками. Певним чином вони були протилежностями, а коли згадували одне одного, то невдоволено хмикали, ніби навіть говорити їм було неприємно.

Але Майя завжди нам подобалася. Малими ми заздрили іншим дітям у селищі. У них було багато братів і сестер, вони жили разом зі своїми приятелями, мали дідусів і бабусь, які піклувалися про них, коли у батьків не було часу. Якось Майя прийшла до нас, аби їй допомогли з дровами, і ми жартома попросили її бути нашою бабусею. Вона погодилася.

Відтоді Майя час від часу заглядала до нас, ми теж намагалися якомога частіше її відвідувати. Але Грובової Майї часто не було вдома: вона вирушала на збирання.

Довго ходила в горах, збирала трави, гриби, а потім робила з них настоянки й мазі. Люди в селі подекували, що вона навіть ішла до гробів померлих, щоб знайти там якісь складники для своїх ліків. Тому її називали Грובה Майя. Проте всі, не вагаючись, приходили до неї, якщо захворів хтось із людей чи худоби, а сама Майя не протестувала, коли її так називали.

– Воно й добре, якщо люди трохи побоюватимуться мене, – говорила вона. – Треба ж якось самотній старій відлякувати злодіїв, які крадуть яйця, і бешкетників. Я ж уже не в силах бити їх ціпком.

Ми мовчки пішли від хати Грбової Майї. Кінь чекав на узліссі, там, де ми його прив'язали. Тільки-но ми рушили між деревами стежкою вниз, як на Майїному схилі з дерев горобини піднялася зграйка галок. Ніби гамірна хмара темних пір'їн, вони злетіли, вже у повітрі повернули й зникли у напрямку гір. Зграйка розсипалася то тут, то там, коли деякі птахи відставали, але вони швидко наздоганяли інших, і темна маса знову ставала єдиною живою істотою.

– Стільки галок цієї осені, – пробурмотіла Сунья.

– Ага, багато, – мовив Вульф. – Багато галок і рясна горобина. Може, стільки галок – це теж до суворої зими?

– Не подобаються вони мені, – буркнула Сунья і рушила до лісу.

Ми спустилися до Майїної хвіртки, змайстрованої, наче якийсь портал, у формі широкої, низької дуги з вербового віття, що вигиналося над входом. Вульф дещо помітив, коли проводив під нею коня.

– Тут висять ножиці, – сказав він. – Якраз над хвірткою. Для чого це?

То були великі чорні ножиці зі сталі, з двома широкими лезами, з'єднаними тонкою пружинною дугою.

– Тобі ж про це відомо, – мовила Сунья. – Майя вішає сталеві речі над усіма дверима і входами до хати. Вона каже, що сталь захищає садибу від зла. Навіть Нечистий не може пройти крізь захист сталі.

– Я не знав, – відповів Вульф. – Коли вона таке казала?

– Вона весь час про це розповідає, але ти не слухаєш. Бо забагато говориш.

Сунья поплескала Вульфа по плечу, той кивнув. Нам обом було відомо, що це правда. Ми запротестували б, якби хтось інший сказав Вульфові, що той не слухає, а тільки говорить. Але нам можна так казати одне одному. Бо завжди було так, що Сунья слухала, а Вульф говорив. І нічого. Комусь треба слухати, а комусь – говорити, а часом не так легко робити ці дві справи водночас. Але нам вдавалося, бо нас двоє, і нічого страшного, якщо Вульф чогось не дослухав, бо Сунья все чула й запам'ятовувала.

– Ходімо, – мовив Вульф. – Треба спуститися до броду, поки не настала темрява, бо потім не зможемо перевести коня через річку.

До селища ми дісталися пізно ввечері. Завели коня у двір до Матса-Ножа Бйорнсона й запитали, чи можна нам переночувати в коморі, як зазвичай. Матс-Ніж із усіма своїми дітьми сидів у теплій хаті й вечеряв. На якусь мить ми сподівалися, що нас запросять зайти, але Матсова дружина Герд одразу ж показала нам на комору. Так уже

склалося, що небагато селян запрошували до хати нас чи нашого батька. Нас не ображали, але здавалося, ніби ніхто не хотів сидіти з нами за одним столом. Герда хоча б поставила перед нами дві миски супу і хлібину.

– У стайні є покривала, можете взяти їх до комори, – сказала вона. – Завтра я принесу вам сніданок і заберу миски.

У коморі було темно. На цвяху в стіні висів ліхтар, але ми не наважилися засвітити його. Могло легко зайнятися сіно, і тоді тварини в садибі Матса-Ножа залишилися би без зимового корму. Ми просто сиділи та їли суп, а наші очі при звичаювалися до темряви.

Щойно закінчивши їсти, ми знову почули галок. Зі звуку здавалося, що зграя зібралася навіть більша за ту, котру ми бачили в лісі, вони наче летіли з гір і збиралися сісти на даху хати Матса-Ножа. Вмить комора наповнилася звуками пошкрябування пташиних кігтів по даху – галки вмошувалися на ночівлю. Під балками завис перегук пташиного вечірнього жебоніння, яке, наче дим, повільно розчинялось і стихало, коли галки одна за одною засинали.

– Вони мені не подобаються, – знову сказала Сунья. – Їх надто багато, й вони надто шумні.

– Поки чутно їхній шум, можна не хвилюватися, бо все добре. От коли галки літають тихо, наче щось трапилося, – тоді на нас суне зла зима.

З переляку ми впали на долівку й міцно притислися одне до одного. Голос, здавалося, лунав із середини комори, серед темряви нам раптом вчулося, ніби хтось важко дихає. Наші серця важко гупали в один ритм,

ми кинулися діставати фінські ножі, Сунья вхопила свого першою. Цієї ж миті над лісом виглянув місяць, і серед темряви зблиснуло лезо ножа.

– Це добре, – почувся голос, який тепер наче лунав зі скирти сіна. Беріться за сталь, це захист практично від усього. Для людей сталь гостра, а все, що надприродне, вона випалює і зв'язує. Яка ж то радість для старої жінки – знати, що молоді її слухають.

І тоді ми упізнали голос.

– Майя! – вигукнули ми, сховали ножі й кинулися до купи сіна. Майя встала, струсила із себе сіно, яким накривалась, і, сміючись, смикнула нас за вуха й розкуйовдила волосся.

– Стара жінка хоче поспати собі в теплому сіні, а тут приходять собі молоді й шумлять. Тепер будьте тихо, бо добрі люди, які тут живуть, не знають, що я користаю з їхньої гостинності, а мені зараз не хочеться вислуховувати про їхні недуги. Тільки-но довідаються, що я тут, як почнеться: «Майє, дай мені щось, бо ноги слабують» і «Люба Майє, в мене так болить живіт». Залізайте на сіно, та й будемо грітися вкупі, а я послухаю, що відбувалося, відколи ми з вами востаннє бачилися.

Зарившись у сіно, ми розказали Гробовій Майї про полювання на ласицю, яка виявилася ветте, і про те, що воно нам розповіло. Майя кивала і хмикала, а коли почула про пастку, з якої ветте не могло вибратися, то прицмокнула язиком і закректіла.

– А він хитромудрий, ваш старий батько. Навчає того, чого ви не розумієте, та й навіть не знаєте, чи маєте в цьому потребу. Може, він здається млявим і упертим,

але хай би Нечистий вхопив мого язика, якщо він не старається впильнувати й оберегти вас.

– Та чи справді це було ветте? – не вгавав Вульф. – Я думав, що вони виглядають як маленькі люди.

– То таки було ветте, – відповіла Майя. – А вигляд залежить від того, хто дивиться. У лісі, в землі багато всього водиться, і людина не бачить цього, не знає, як треба дивитися.

– Тоді про що говорило ветте? – допитувався Вульф. – Воно сказало, що дасть нам подарунок, але все так незрозуміло. Хто такий Зимовий Король? І що то за пси в нього?

– Зимовий Король – так називають всюдисущу зиму. Ти, Суньє, напевно про це чула.

Сунья кивнула.

– Хтось каже, що то людина чи щось подібне на людину. Кажуть, що Зимовий Король їде верхи на хуртовинах. Бувають і такі, хто стверджує, що Зимовий Король – ще одне ім'я самого Нечистого, – пояснила Майя.

– А його пси? – наполягав Вульф.

– Вовки, – прошепотіла Сунья. – Правда ж, Майє? Люди кажуть, що вовки – це пси зими.

– Багато хто так думає, – зізналася Майя. – Та гадаю, ветте мало на увазі не це. Існують давніші перекази, в яких ідеться про інше. Мені доводилося слухати ветте, які з жахом у голосі розповідали про псів Зимового Короля. Потойбічні створіння не лякаються лісових звірів. До речі, галки, яких ти, Суньє, так не любиш, – це птахи Зимового Короля. Одна легенда розповідає, що, вирушаючи в дорогу, Зимовий Король бере собі на службу галок. Тоді ці птахи замовкають, а розповідають про

те, що бачать, лише йому. Ось чому люди тут подекуять: коли галки мовчать, то приходить зла зима.

– А все інше? – допитувався Вульф. – Що воно означає? Чому вете нам про це розповіло? І що воно мало на увазі, кажучи: «Ви – одні з Кровних».

– Так буває з дарунками від потойбічних істот, – відповідала Майя, – ми не розуміємо їхню цінність, поки не знаємо сенсу. Ось побачите, з часом усе стане зрозумілішим. Або ж не стане. Ніколи не знаєш, як воно трапиться з вете.

– А «Кровні»?

– Про це вам, мабуть, найкраще запитати у батька.

Після цього Майя вже не хотіла розповідати, як ми не просили й не скиглили. У сіні Майя вирила собі ямку, ми полягали з обох боків від неї. Нам було тепло й приємно, гарно пахло сіно. На даху час від часу шаруділи галки, здійнявся осінній вітер, гудів і завивав у кутах комори.

Наступного ранку, коли ми прокинулися, Гробової Майї вже не було. Герд принесла сніданок, і, поївши, ми рушили в дорогу. Спочатку повели коня до сільського коваля. То був високий, жилавий чоловік із м'ясистим червоним обличчям, звали його Ларс Яструб. За ті шкіри, які дав нам батько, ми виторгували в нього три великі пастки на вовків. Після того, залишивши коня, щоб його підкували, пішли на ринок придбати зимовий одяг.

Ринок у селі не дуже скидався на справжній ринок. На луг, прямисінько серед обійсть, викочували кілька возів, на яких селяни розкладали те, що сподівалися обміняти на інші, потрібні їм речі. Ми знали, що в місті, котре

нижче за річкою, на площі розкинувся справжній ринок, де можна було обміняти мало не все, що захочеш. А в селі були переважно кошики, бочки, шкіри й городина, та іноді нам щастило, і ми натрапляли на якусь стару одежину, яку носили й доношували багато братів і сестер. Такий одяг добре підходив для носіння під зимову мантію.

Цього разу нам не пощастило. На жодному возі не було одягу, й ніхто не знав, де нам його шукати. Ми пішли з ринку й почали обходити сільські обійстя, питаючи всіх, кого зустрічали на шляху. На це пішло трохи часу, бо в селі було більше тридцяти дворів. Коли ми полишили цю затію, сонце вже високо світило в небі. На рівнині навколо села стояло ще кілька обійсть, але в нас уже не було часу. Якщо не вирушимо зараз, останній відтинок дороги додому доведеться долати в непроглядній темряві.

Та біля кузні на нас чекав Ларс Яструб із двома полотняними згортками.

– Гадаю, тут для вас зимовий одяг, – лише мовив він.

У кожному згортку була довга сорочка, штани, рукавиці та шкарпетки. Усе з теплої валяної вовни. Ми не розуміли, чому ж удача повернулася до нас, та ще й у такий несподіваний спосіб, але коли хотіли подякувати Ларсу Яструбові, він лише похитав головою.

– Мені, як і вам, нічого не зрозуміло. Я просто зробив те, про що мене попросили. Як тільки ви пішли, сюди навідалась одна жінка й передала мені цей одяг. «Це для дітей Атти», – сказала вона. «Гаразд, – відповів я, – а ви хто, якщо можна запитати?» Але вона не відповіла, лише пильно глянула на мене. «Якщо діти не отримають одягу, я про це довідаюся», – сказала вона, наче думала,

що я заберу це собі. Нечасто зустрінеш когось із іменем «Атта», та хіба не так звуть вашого батька?

– Як же вона виглядала? – допитувалися ми. – І куди подалася? Її вже бачили тут раніше?

Але коваль лише почісував щоку і виглядав розгублено.

– Знаєте, я вже й не пригадаю. Вона постояла тут, а тоді зразу пішла. Напевно, я тоді роздумував про щось інше.

Більше нічого ми не змогли довідатися. Здається, Ларс Яструб і сам дратувався, що він не міг пригадати щось більше, а нам нічого не залишалось, як поскладати верхи на коня одяг і пастки на вовків і рушити в дорогу.

Дорога додому була не настільки складною, як та, що вела від Гробової Майї до села. Нам не довелося переходити убрід річку: схил здіймався не так стрімко. Але йти було неблизько, і ми розуміли, що не встигнемо дістатися додому перед заходом сонця.

Наблизившись до узлісся, ми спинились і подивились униз на село. На всі боки від обійсть тягнулися поля зі стернею. Кілька хат стояли окремо між селом і закрутом річки трохи далі над долиною. Може, та жінка, котра залишила нам одяг, жила в одній із тих хат? Це здавалося малоімовірним. Ларс Яструб мав би знати всіх мешканців селища. Аж до небокраю простягалася долина й текла річка. Ми цього не бачили, але знали, що там, удалині, на березі великого озера стоїть місто, і якщо йти далі, можна дістатися моря й замку фогта². Світ здавався

2 У середньовічній Німеччині та Скандинавії вїйт називався «фогтом» і був намісником імператора та суддею.

неосяжним і таємничим. Ким була та жінка, яку ми ніколи не бачили, але котра знала ім'я нашого батька? Сам батько ніколи не вимовляв свого імені, а люди в селі в розмові про батька називали його «Паном».

Ми крутнулися на п'ятах і рушили в ліс. Можливо, батькові було відомо щось більше. Може, він домовився з кимось про одяг, але забув нам сказати.

Дорога додому здавалася довшою, ніж зазвичай. На останній чверті шляху з лісу на стежку наповзала темрява. Осіння холоднеча прокрадалася нам під одяг, ми трималися ближче до коня, щоб не спотикатися й трохи зігрітися біля нього. Коли ми, змерзлі й утомлені, врешті-решт побачили, як поміж темними деревами блимає світло у вікні, то тільки й думали про те, як зайдемо в тепло хати, посьорбаємо супу біля вогню й розповімо батькові все, що з нами трапилося.

Сунья пішла завести коня до стайні, а Вульф, закинувши собі на спину вовчі пастки та одяг, рушив до хати. Але у дверях він наткнувся на батька і зрозумів, що щось не так. Вульф бачив лише батькову темну постать на тлі світла, але батько рідко бував таким напруженим.

– Вульфе, – сказав він. – Візьми сестру, й залітайте у хлів на горище. Сьогодні спатимете там.

– Де-де? – запитала Сунья, яка саме надійшла.

– А що робити з речами? – запитав Вульф.

– Заберіть їх із собою, – відповів батько, і ми помітили, що він силкується усміхнутися. – Бачу, ви з усім дали раду. Біжіть спати, а завтра про все поговоримо.

Коли батько обернувся, щоб зайти всередину, ми помітили, що він не один. За столом у великій кімнаті в батьковому кріслі хтось сидів спиною до дверей. Нам було видно чорне розкуйовджене волосся, на якому відблискувало полум'я, і міцну руку, яка спиралася на бильце крісла.

– То в батька гості? – здивовано вигукнув Вульф.

Але батько лише глянув на нас, а тоді зачинив двері. Такий погляд у нього бував нечасто. В ньому був особливий жар, що нагадував полум'я всередині хати, і ми знали, що тоді нічого не допоможе, що б ми не казали.

Голодні й тепер уже більше схвильовані, ми піднялися східцями на горище хліва. Там доїли залишки перекусу, що зостався з дороги, прислухаючись, як у стійлах під нами ремигають корови.

А потім пошепки взялися обговорювати, що будемо робити.

Чужинець

– Савіюданс!

– Що ти кажеш?

Дощ глухо тарабанив по даху дровітні. Ми лежали поверх колод у темряві, притиснувшись одне до одного, і намагалися розчути, що говорили за стіною. Дровітню ми побудували разом із батьком минулого літа, раніше тут стояли двері до великої кімнати. Ми прокралися сюди з хліва, як тільки пересвідчилися, що батько не стане перевіряти, чи ми спимо, і тепер притискалися то вухами, то очима до щілин у забитому дверному отворі, стараючись зрозуміти, що відбувалося всередині.

– Здається, вони сказали *Савіюданс*, – повторила Сунья.

– І що воно таке? – прошепотів Вульф майже ображено. – Це ж нічого не означає.

– Думаю, вони говорять іншою мовою. Нею розмовляють за межами села.

– Інша мова. Але ж немає інших мов. Ми зустрічали людей з Долини. Одного разу до села прийшли кілька чоловіків від фогта. Аж із самого міста. Вони зовсім не так розмовляли.

– Є ще віддаленіші місця. Майя сказала, що там говорять по-іншому. А ще бувають давні мови, більшість людей їх забула.

Вульф мовчав у темряві й обдумував почуте. Він був твердо переконаний, що розуміє, як улаштовано світ, а зараз почувався малим і неважливим. Світ з другого боку дровітні раптом сповнився дощовою темрявою та дивовижними краями, і частина того невідомого світу пробралася до них, сиділа в їхній хаті й розмовляла з батьком.

– Я бачу того другого, – прошепотіла Сунья. – Він сидить спиною до нас. Принаймні виглядає, що то він.

– *Ватафріус*, – мовив Вульф. – Я чув, як вони сказали *ватафріус*.

– І що це означає?

– Звідки ж мені знати.

– От бачиш, – сказала Сунья. – Якась інша мова.

Ми притислися до щілини й водили поглядом за батьком. Він не сидів, а ходив туди-назад кімнатою. Вогонь загасав, відблиски полум'я відбивалися на батьковому обличчі. Чужинець сидів у цілковитій темряві. Смоктав вигнуту люльку, тютюнові вуглинка ледь освітлювали круглий кінчик носа й кілька пасем розкуйовдженого волосся. Ми чули тільки його голос, який звучав хрипко й похмуро, він ніби витискав у повітря невідомі нам слова.

– *Са сагс яг со фрісагтс?*

Батько у відповідь здійняв руки вгору і затупотів до вікна. Там зупинився на якийсь час, видивляючись у дощову ніч.

– *Келікен*, – мовив батько й кивнув на стелю.

Ми не розуміли ні слова, але, як завжди, вміли відчитати мову рухів батька. На горищі щось було, і про це за-

питував чужинець. А ще ми розуміли, що батько не хотів про це говорити.

Чужинець продовжував розмову, хоча було видно, що батько не мав охоти слухати. Хрипкий глибокий голос став наче благальним, але батько, стиснувши щелепи, нетерпляче дивився у вікно. Деякі з невідомих слів знову і знову повторювалися: *Ватаблюф, Юндаурґс, Сокаучо*.

Тоді чужинець різко піднявся. Він стояв, повернувшись до нас спиною, і раптом з-під мантиї витягнув довгого меч. Вульф підхопився з колоди й мало не закричав, але Сунья приклала руку йому до рота та знаком показала, щоб далі стежити крізь щілину. Ми знову притулилися до стіни й побачили, як чужинець став перед батьком біля вікна. Він підняв меч, але тримав його за лезо, а руків'ям повернув до батька і кілька разів щось повторив. Здавалося, він до чогось закликав, однак наші серця так сильно гупали, що ми не могли розчути ні слова. Та не мало значення – ми все одно не зрозуміли б сказаного.

Урешті батько відвернувся від вікна й поглянув на меч і чужинця.

– *Не*, – мовив він, похитавши головою, і знову повернувся до вікна.

Здавалося, чужинець поступився. Сховавши меч під мантиєю, він рвучко підійшов до дверей, відчинив їх і вийшов у ніч. Ми почули звук чвакання його чобіт по мокрій траві нашого подвір'я. Невдовзі кроки потонули в шумі дощу, але за кілька хвилин від узлісся долинув гомін зграї галок, і ми зрозуміли, що чужинець рушив у напрямку гір.

Батько відійшов від вікна й зачинив двері, які чужинець залишив розчиненими навстіж. Жар у вогнищі

майже пригас, тепер нам ледве вдавалося розгледіти батька, який повалився у своє крісло за столом. Крізь шум дощу нам учулося, як він важко зітхнув.

Якогога тихіше ми зізли з дров і пробрались у хлів на горище. Потім ще довго лежали без сну і слухали дощ. Ми сподівалися, що батько зайде до нас, аби пояснити те, що сталося, але він так і не прийшов.

Урешті ми заснули.

Запитання без відповідей

Наступного дня батько розбудив нас удосвіта. Він стояв перед хлівом і гупав граблями в стіну.

– Агов, нагорі, прокидайтеся! Скоро сонце підніметься над деревами, а в нас багато роботи.

Ще сонні, ми зійшли вниз і почовгали за батьком у хату. Він мовчки поставив перед нами сніданок – хліб, мед і холодне солоне м'ясо. Хліб був твердий і чорний, батькові рідко вдавалося добре пекти, а от мед і м'ясо смакували. Ми мали лише два вулики, проте меду збирали вдосталь, а солити м'ясо батькові виходило краще, ніж випікати хліб.

Ми взялися до сніданку й увесь час поглядали на батька, очікуючи, що він сяде поруч і поговорить із нами. Так чи інакше, він мав би пояснити нам ті нічні відвідини, та нам самим не варто було починати розмову з того, що ми підслуховували у дровітні.

Урешті батько сів за стіл. Він мовчав, але здавалося, що от-от почне говорити.

Батько рідко буває швидким у справах. Іноді, коли його запалює якась нова ідея щодо господарства, він може швидко говорити й працювати, але здебільшого довго думає перед тим, як щось

зробити, та й навіть під час роботи він може спинитись і ще трохи поміркувати. Тепер він сидів, дивлячись поперед себе на хліб і м'ясо, і смикав себе за бороду. Врешті підвів на нас погляд.

– Вам, напевно, цікаво дізнатися, хто тут був учора вночі, – мовив батько.

Ми лиш кивнули. Нам не хотілося перебивати його запитаннями.

– То був один давній... друг, – продовжував батько. І, здавалося, він не знає, як розповідати далі. – Дуже давній друг. Ми зналися задовго до вашого народження. Задовго до того, як я приїхав сюди, до села.

Ми сиділи – і ні пари з вуст. Батько рідко говорив про часи перед тим, як він приїхав сюди й побудував тут садибу. Ми ж розуміли, що не міг він увесь час мешкати в селі. Тут у нас не було родичів, і, здається, ніхто в селі не приймав батька за місцевого. Але він ніколи не розповідав, що робив і де жив раніше.

– Він хотів порозмовляти про те, що сталося дуже давно. Я зробив щось, чого мені... не слід було робити. Це сталося давно. Нас було троє... ми зробили це для того, щоб... щоб ми могли жити так, як живемо зараз.

– Як саме? В садибі у лісі? – вирвалось у Вульфа. Сунья цитьнула на нього, але нам обом батькова розповідь здавалася дивною.

– Не думаю, що вам вдасться зрозуміти. Ви не знаєте, як усе було... мало хто це пригадує.

На цьому батько замовк і виглянув крізь вікно на подвір'я. На вулиці був ясний ранок. Дощова вода просочилася в землю, з долин і схилів гір відступав ранковий

туман. День мав бути теплим, сонце вже просвічувалося, танцюючи між тіней, від верхівок дерев, що тягнулися над подвір'ям аж до стійла. Батько, здавалося, спрямував погляд кудись далеко-далеко. Кудись, куди міг сягнути поглядом лише він сам у своїх спогадах. Ми мовчки чекали, коли він заговорить знову.

Батько такий самісінький, як ми. В нього таке саме чорне, як воронове крило, волосся й бліда шкіра. У селян обличчя засмаглі, загартовані сонцем і вітром, а на батькову шкіру сонячні промені не мають впливу, вона залишається світлою і гладкою, як і наша. У батька на обличчі кілька різких зморщок, лінії на щоках, які обрамлюють рот і ніс, що надає йому суворого вигляду. Але вікових зморщок або тонких ліній навколо очей і губ у нього нема. Борода темна, як і волосся, він коротко, довжиною з палець, стриже і бороду, і волосся.

У нас обох світлі очі. Крижано-блакитні. Мабуть, такі очі були в нашої матері, бо в батька очі світло-карі, майже бурштиново-золотисті, вони ніби пронизують наскрізь, якщо пробуєш обманювати. У селі ніхто не має таких очей.

— Отож учора в мене був гість, — нарешті продовжив батько. — Я вже давно з ним не бачився. Він хотів... він вважає, що час повертатися. На його думку, я... дещо не завершив.

— Але ж *справді* так, — знову не стримався Вульф.

— Я відповів, — не зважаючи, продовжував батько, — що все це вже в далекому минулому. Що ми... я принаймні, що я добився всього, чого прагнув. Багато всього

сталось, і нам не потрібно про це пам'ятати. Я поховав минуле. Цим я розірвав зв'язок, і небезпека лише в тому, щоб знову його не поновити. – З кожним словом батько все більше хвилювався, а останнє майже вигукнув. – Я не збираюся знову розворушувати старе!

Після цього він замовк і здивовано зиркнув на нас, наче забув, що ми тут сиділи.

– Ось такі справи, – тихо мовив він і перевів погляд униз на стіл. – А тепер більше не будемо про це говорити. Зима не за горами, а в нас ще багато роботи. Ми забуваємо...

– Але ж мова? Що то за мова, якою ви розмовляли? – зненацька вихопилось у Вульфа, перш ніж він устиг подумати.

Батько вмить замовк і наче закам'янів усім тілом. Ми затамували подих.

– Ви підслуховували.

Це було не запитання, батько просто вимовив ці слова. Голос його спохмурнів, нам обом захотілося провалитися крізь землю.

– Ось що зробимо, – зрештою мовив він. – Це востаннє ми з вами говоримо про цю справу. Ви більше нічого від мене не дізнаєтесь. І я не хочу чути ваших розмов про все це. Наш учорашній гість більше не повернеться. Ми забудемо ту ніч і забудемо нашу розмову.

Знову запанувала тиша.

– Але... – почав Вульф за якийсь час.

– Отож домовилися, – перебив його батько і рвучко встав. – А зараз на нас чекає робота. Селянин ніколи не відпочиває.

Батько виштовхав нас з-за столу й випровадив до дверей.

– Вульф, треба утеплити на зиму хату. Це варто було зробити вже давно, тому краще мерщій берися за справу. Суньс, у стійлі почав протікати дах. Пошукай у коморі підхожі гонтини й підремонтуй покрівлю. Ану хутчіш рухайтесь, обоє! Нечистий любить лінивих.

Батько взяв дійницю і, насвистуючи, пішов у хлів, щоб подоїти корів. Ми розгублено зиркнули одне на одного. Вульф хотів щось сказати, але Сунья лише похитала головою. Обом нам було зрозуміло, що зараз розпитувати не варто. «Пізніше», – кивнули ми одне одному й узялися до своїх завдань. Батько, мабуть, думав, що справу вичерпано. А нам, навпаки, не хотілось так просто здаватися.

Та ми самі себе дурили, коли думали, що мине якийсь час і нам буде простіше поговорити з батьком. Усі наступні дні заповнили гори роботи в обійсті, і в нас не було можливості повернутися до того, що сталося. Тільки-но хтось хоча б натякав на питання, яке не стосувалося роботи, батько лишень хитав головою або ж куйовдив нам волосся, вдаючи, що він нічого не почув. Тож нам так і не вдалося про щось запитати.

Урешті ми зрозуміли, що батько говорив серйозно і, мабуть, ніколи не подасть виду, що тієї ночі до нас навідувався чужинець.

У ці дні ми зовсім не мали часу поговорити, але вечорами тихцем обговорювали те, що сталося.

– Але чому він не хоче про це говорити? – не вгавав Вульф.

– Може, це якось стосується матері? – припустила Сунья. – І матеріної смерті. Можливо, він не хоче про це пам'ятати або вважає, що має нас від чогось захистити.

– Можливо. Бо ж іноді він не хоче, щоб ми слухали те, що говорить Гробова Майя чи старі люди в селі. Але мені стільки всього хотілося б знати.

– Склади список. Тобі це найкраще вдається. Ми ж пишемо списки усього незрозумілого, тож, можливо, так зможемо з'ясувати, як нам про все дізнатися.

Батько навчив нас читати і писати. Цього не вмів ніхто з наших однолітків у селі, а з дорослих письменним був лише Уббасовий Мартін, та він уже помер. Часом у село приходить розпорядження від фогта, тоді люди йдуть до батька, щоб він прочитав їм написане. Спершу батько не хотів учити нас читати, але Вульф не відводив очей від літер на оголошеннях із міста. Йому здавалося, що в тих красиво виведених завитках, котрі, очевидно, мали великий зміст, була якась магія. Врешті батько піддався на Вульфові благання й навчив нас обох читати. Найздібнішим у цьому виявився Вульф, Сунья навчилася, бо мусила. Тож саме Вульф веде господарський щоденник. У батька завжди була книга, щоб записувати час посіву та збирання врожаю, зміни пір року, а ще – поведінку диких і свійських тварин у нашому обійсті. Коли нам виповнилося десять років, батько дозволив Вульфові перебрати це заняття, тож тепер він день за днем пише, що в нас відбувається.

Вульф узяв до рук перо, витер наконечник, підгострив його маленьким ножом і вмочив у чорнильницю.

– То що запишемо? – запитав у Сунї.

– Я хочу дізнатися, хто той чужинець. Батько гадає, що достатньо сказати нам, що колись давно вони з ним зналися, але я хочу знати більше. Як його звуть? Звідки він?

– Я напишу «Чужинець». Мені з голови не йде та мова. Раніше батько ніколи не розмовляв невідомою мовою. Де він її навчився? І що вони казали один одному?

– І про що говорили наприкінці, – додала Сунья. – Коли чужинець запитав про щось, а батько, здається, відповів, що та річ на горищі.

– Є ще багато всього, незрозумілого нам. Майя сказала, що нам слід запитати про «Кровних». Не думаю, що зараз вдасться щось вивідати, батько не захоче говорити про те, що нам розповіли Грובה Майя і ветте.

– І ми все ще нічого не розуміємо з того, що сказало ветте. Цікаво, що б це могло означати?

– Мене це лякає, – мовив Вульф, ткнувшись носом в аркуш паперу. – Звучить ніби пророкування. «Коли ти втратиш усе». Мені це зовсім не подобається.

– Думаю, батько повівся з нами ще гірше, – мовила Сунья.

– Про що ти?

– Він завжди казав нам не слухати балачок селян про надприродне. І тут виявляється, що весь цей час він учив нас робити петлі, в які можна спіймати ветте. Не думаю, що в селі багато людей таке вміють. Батько наче не хоче, щоб ми знали про існування певних речей, але водночас намагається захистити нас від них.

Вульф роздумував над сказаним, дивлячись на те, що записав. Ось як виглядав список:

Чужинець

Мова

Горище
Кровні
Слова вете
Петлі на вете

Ми поглянули на написане. Тепер наші питання виглядали нам ще складнішими. Як ми зможемо дізнатися про все це, якщо батько вдавав, що нічого не сталося? Справа здавалася безнадійною.

– Принаймні одну річ ми можемо перевірити самі, – сказала Сунья.

– Горище, – кивнув Вульф.

Цієї ж миті нас гукнув батько. Настав час готувати вечерю. Вульф згорнув список. Горище почекає, але тільки-но батько піде з обійстя, ми заліземо подивитися, що він там заховав.

Сліди на снігу

У наступні дні ми часто прокрадалися в сіни до дверцят у стелі, що вели на горище. Але батько не давав нам можливості туди залізти. Він доручав нам солити й розкладати у форми масло, робити сири, сушити м'ясо і якомога більше заповнити запасами комору й погріб.

Найбільше ми були зайняті тим, що заповнювали городиною, яка ще залишилася, покриті шаром олова чани, котрі нагрівались у киплячій воді. Потім чани міцно накривалися кришками з бджолиного воску. Це був батьків винахід, і задум полягав у тому, що таким чином овочі та городини повинні були залишатися свіжими всю зиму. Минулого року ми вже спробували таке в кількох банках, але, здається, це не дуже добре вдалося. Та батько не втрачав запалу й цього року хотів спробувати знову. Поки ми наповнювали чан редискою, головками капусти й горохом, батько лагодив огорожу.

Він чомусь вирішив, що її треба укріпити, і тепер переплітав тонкі галузки між забитими кілками огорожі, а ще доставив кілька опор там, де паркан починав хилитися. Нам навіть стало цікаво, чи не намагається він захиститися від

чогось, чи не підозрював він усе-таки, що щось із його минулого може повернутися? Батькові ми нічого не казали про наші здогади, але Сунья таємно допомагала йому, ховаючи в різних місцях ножиці та старі ножі.

– Думаю, це не зашкодить, якщо Майя каже, що від них буде захист, – казала вона.

Минав час. Почалися перші заморозки, а потім настали кілька незвично теплих днів. Здавалося, наче літо передумало й повернулося. Дерев стояли голі, і якби не осінні листя на землі, можна було б подумати, що прийшло перше весняне тепло й скоро гілки дерев будуть зеленіти.

Але ночі були холодними, вервечки птахів у небі тягнулися на південь, а понад лісом у пошуках поживи шумними зграями літали галки.

А тоді сталося щось, після чого все змінилося.

У небі нависли свинцево-сірі хмари. Віяв теплий вітер, але водночас тягнуло холодом з гір, тож ми чекали, що впаде дощ або перший сніг. Батько відіслав нас до лісу збирати «лосиний хліб» – товстий блідо-жовтий лишайник, що ріс на стовбурах сосен. Коли закінчувалася їжа, ми висушували «лосиний хліб» і варили з нього кашу. Та страва нікому не смакувала, бо зварений лишайник мав неприємний жовто-зелений колір, а на смак був гіркий і жорсткий. Але запаси «лосиного хліба» на одну зиму виручали нас тоді, коли зовсім не було що їсти.

Найкращий лишайник можна знайти на високих соснах, що ростуть у затінку гір. Там ми й стояли, огорнені напівтемрявою, і зішкрябували ножами «лосиний хліб»

до берестяних кошиків. Раптом Сунья шикнула на Вульфа. Той одразу ж перестав зішкрябувати лишайник, і ми завмерли, прислухаючись.

На краю соснового лісу в хащах щось ворушилося. Наче щось велике намагалось нечутно пролізти крізь кущі ялівцю й низькі ялинки. Ми позадкували, тримаючи в руках ножі. Може, це ведмідь або вовк, і він, сподіваємось, не зачепить нас, якщо будемо тихо. Та раптом із кущів на нас щось кинулося. У темряві між деревами ми побачили зарослу щетиною, тремтливу постать із жовтими очима. Притиснувшись спинами до грубої сосни, ми наставили ножі.

Але захиститися не встигли. Ми навіть не встигли побачити, що сталося, як ножі вилетіли з наших рук, а істота нависла над нами. Ні, то не дика тварина притисла нас до дерева й захекано дихала нам у лице. Це був чоловік. І коли той заговорив, ми зрозуміли, ким він був. Чужинцем із хрипким голосом.

На ньому була довга, до п'ят, хутряна мантия, недбало пошита зі шкур різних тварин, волосся довге й розпатлане. Чужинець скидався на вкриту щетиною тварину, притиснувши нас до стовбура, він із шипінням вимовляв слова, такі незрозумілі, ніби їх вимовляла тварина. Ми викручувалися, намагаючись вирватися, але незнайомиць ніби лещатами тримав нас за руки, і нам ніяк не вдавалось вивільнитися.

Та найбільшу неприємність викликав його вигляд. Чорне як вугіль волосся й рідка борода, бліда шкіра й бурштинового кольору очі. Здавалось, наче перед нами було дивним чином спотворене, божевільне відображення нашого

батька. Чужинець витріщався на нас здичавілим поглядом і сильно сіпав нас із кожним вимовленим словом.

Тоді він замовк. Здавалося, ніби він чекає, що ми щось скажемо. То виходить, усе це було запитанням? Він хотів, щоб ми відповіли? Навіть якщо так, ми нічого не могли вдіяти, бо не розуміли жодного слова з його чужої мови, ми навіть не слухали, а тільки відчайдушно намагалися вирватися, водночас відвертаючись, аби не зустрітися очима з неймовірною силою його погляду.

Раптом чоловік упав. Щось свистіло в повітрі й сипало на нього удари, від яких він стрясався всім тілом і відступив від сосни й від нас.

Звільнившись, ми сповзли на землю й дивились, як наш батько товк незнайомця палицею, удар за ударом. Батько спокійно й упевнено піднімав і опускав руку, ніби займався звичайною роботою на фермі. Але на його обличчі закам'яніла гримаса гніву, а очі палахкотіли.

Чужинець, похитуючись, відступив у чагарник. Стояв там, тримаючись за плече, по якому влучило найбільше батькових ударів. Батько віддихувався, але палицю тримав напоготові.

– Ні, я сказав, – зашипів він. – Ти більше ніколи не навідаєшся сюди й не посмієш розмовляти з моїми дітьми!

Тон його голосу не давав можливості для заперечень. Чужинець поглянув на нас, ніби все ще чогось очікував. Тоді, здається, раптом щось зрозумів і перевів недовірливий погляд на батька.

– Ти навіть не навчив їх мови, – це прозвучало як звинувачення. – Вони не вміють *со Разга*. Ти їх усього позбавив.

Батько мовчав, але ступив на крок ближче, піднявши палицю, і незнайомець швидко кинувся у зарості й зник. Ми лишень побачили його погляд, повний недовіри й безсилля, що навіть викликало в нас співчуття.

Батько пожбурих палицю геть і швидко підійшов до нас. Опустився на коліна й переконався, що ми не постраждали.

– Тепер усе буде добре, – запевнив. – Він не повернеться. Він більше не повернеться.

Хоч як нам хотілося змусити батька відповісти на наші запитання, але ми не наважилися це зробити. Ми відчували водночас і полегшення, що визволились із залізних лещат чужинця, і страх через лють, яка опосіла батька, коли він його проганяв. Батько нічого не пояснював. Він просто взяв нас за руки й повів додому. Ми були надто вражені тим, що сталось, і навіть Вульф ішов мовчки до самого обійстя.

Після того випадку батько став іще мовчазнішим. Він уже не вдавав, що нічого не трапилося, але все одно не хотів про це говорити.

– Щось станеться, і він почне втрачати контроль, – сказала Сунья.

– Про що ти? – здивувався Вульф.

– Думаю, батько наляканий. Думаю, він уже не певний, чи можна не зважати на слова чужинця. І через це боїться.

– Та ні, батько не боїться. Він сам виходить полювати на ведмедя й вовка. У нього слух і зір кращі, ніж у лісових тварин. Ти ж бачила, як він прогнав чужинця, а той був сильний і спритний.

Та відчувалося, що Вульф сам не вірить у те, що каже, тож ми взялися обдумувати, що могло так налякати батька.

– Чужинець виглядав, як ми, – мовила Сунья. – У селі нема нікого, хто виглядав би так, як ми з тобою.

А потім випав перший сніг.

То було лише тонке пудрове покривало, але температура відразу знизилася, а дерева й кущі вкрилися блискучою памороззю. Ліс виглядав замерзлим, подих із наших ротів виривався, як дим із труби, коли ми стояли на покрівлі хліва й латали останні діри.

Вульф мугикав стару дитячу пісеньку, яку нам наспівував батько, коли ми були малі. П'ять позбавлених сенсу рядочків про сороку:

В кам'яному кільці ходить сорока

Вовк зачепився їй за ногу

На замерзлій гілці живе сорока

Ось і прилітають галки

Ага, ось прилітають галки

З висоти покрівлі нам було видно білу землю подвір'я, що розстиалася, ніби рівне покривало, поміж колючих замерзлих лісів і полів, покритих стернею. Також ми бачили батька, який стояв, схилившись над чимось, одразу за огорожею з боку гір. Рукою він торкався снігу, і навіть з такої відстані нам було видно, що щось його розхвилювало.

– Може, то крадеться лисиця, яка хоче поласувати курми? – висловив здогад Вульф.

Батько встав і швидкими кроками перейшов подвір'я.

– Я візьму списа й піднімуся в гори на кілька днів, – гукнув нам. – Глядіть мені, аби все було готове, коли я повернуся. Гадаю, скоро настане сувора зима.

– Що там було в снігу? – крикнула Сунья.

– Вовчі сліди. Самотнього вовка. Не хочу, аби він підібрався до тварин, коли вдарить мороз.

За мить ми побачили, як він зникає в лісі з ранцем на плечах та списом для полювання в руці. Ми зразу знали, про що подумав інший.

– Горище! – промовили ми одночасно й швиденько зішли з даху.

Горище було невелике. На піддашші будинку батько збудував місце, де ми могли ходити навіть випроставшись, а сам він пригинався вдвоє. Тут він зберігав усе, що не було потрібне в господарстві, але чого він не хотів позбутися. Там були дивні, власноруч змайстровані господарські інструменти, які ніколи не працювали так, як мали працювати, старі карти поля з ідеями, як можна покращити зміну посівів, і купи старих господарських щоденників із тих часів, коли ще Вульф не займався цим.

Якийсь час нам довелося звикати до тісного простору. На горищі було брудно, купи старої павутини, колись сюди внадилися щури, погризли старий папір і залишили слід на підлозі. Кілька разів переривши мотлох на горищі, ми зрозуміли, що сховком може бути лише велика скриня, яка стояла біля стіни над великою кімнатою. Скриня була зроблена з грубих дубових дощок і пофарбована в зелений колір. Її оперізували важкі залізні паси, а віко вкривав такий товстий шар пилюки, що ми

не сумнівалися, що її вже давно не відчиняли. Скриня, звісно ж, була замкнена.

Щілина для ключа виявилась дуже маленькою, але замок здавався масивним, і скільки ми не тягнули за віко, ніяк не могли його зсунути навіть на міліметр. Ми трохи пошукали ключа, але швидко зрозуміли, що це безнадійно. Врешті Вульф узяв із собою до хати купу аркушів зі щоденників.

– Може, тут щось знайдемо, – пояснив він. – Батько міг писати щось про своє минуле чи про те, що він залишив на горищі.

Та Сунья була налаштована скептично.

– Тобі ж відомо, що там він записує тільки те, що стосується обійстя. Лишень аби могли порівняти, що він робив у різні роки.

Вульф насправді погоджувався з нею, але все ж зніс папери вниз.

Розчаровані, ми вийшли на подвір'я продовжувати роботу. Вульф заліз на покрівлю хліва, а Сунья пішла до стайні, щоб поглянути на коня. Раптом вона загукала:

– Вульфе, йди сюди! Поглянь!

Вульф зліз униз і знайшов Сунью біля огорожі, саме в тому місці, де стояв батько перед тим, як вирушити в гори.

– Що ти про це скажеш? – запитала вона, показуючи на сніг. Вульф поглянув на сліди, про які говорив батько. Вони відбилися напрочуд чітко, бо сніг укривав землю дуже тонким шаром. То був відбиток великих «подушок» із чотирма пальцями, два спереду й по одному з кожного боку. Перед кожним пальцем виднівся слід від кігтя. Але щось тут було не так, ми обоє це розуміли.

- Це не вовк, – сказав Вульф. – Сліди надто великі.
- Та ще й кігті, – докинула Сунья. Поглянь, як вони вгризлися в землю. У вовка нема таких кігтів.
- Не може бути, щоб батько помилився. Він мусив знати.
- Але чи знав він, що воно таке, і не став розповідати нам, чи, може, йому відомо так само мало, як і нам?
- Він узяв списа, ніби готувався йти на ведмедя. Мені це здалося дивним, але я не хотів запитувати.
- Він усе одно б не розповів.
- Якийсь час ми роздивлялися сліди. Вони трохи тягнулися вздовж огорожі, а тоді зникали в напрямку гір. Більше нічого ми не могли вдіяти. Сліди були ще однією загадкою, яку треба вивідати у батька.
- Або ж поговоримо з Майєю, – сказав Вульф.

Але, як виявилось, Майя ще не завершила своїх мандрів і збирання. Наступного дня Сунья пішла до її хати й повернулась у пригніченому настрої. Навіть не казала Вульфові, що Майї не виявилось вдома, все й так було зрозуміло. Майже завжди ми знали, що відчуває інший, а Сунья була настільки розчарована, що Вульф також тяжко спохмурнів.

Батько не прийшов ні того дня, ані наступного. Ми не хвилювалися, бо він часто затримувався, коли йшов на полювання. Тварина, сліди якої виявилися біля обійстя, була, мабуть, більша за вовка, але навряд чи більша за ведмедя, а батько міг завалити найдикішого ведмедя, не завдавши собі шкоди.

На третій день до нас завітав гість. Нового снігу ще не падало, а той, що лежав на землі, позмітав вітер,

утворивши невеликі замети біля дерев і каменів. По замерзлих проталинах дорогою із села надійшов Юн Мордсон. На плечах у нього була накинута шкіра вовка, якого полював батько. Ми саме стояли біля точильного каменя й гострили сокири, і Юн, побачивши нас, спинився посередині подвір'я.

– Його немає вдома?

– Батько пішов у гори на полювання, – відповів Вульф.

– Он як. Але ж ви пригостите мене чимось після такої далекої дороги. – І навіть не чекаючи відповіді, він зайшов у хату й сів за стіл.

Юн Мордсон був зятем сільського старійшини. Він часто приходив до нас, коли село потребувало батькової допомоги. Часом його супроводжували й інші чоловіки, але зазвичай Юн приходив один. Йому наче подобалося бути тим, хто звертався до батька. Він залюбки затримувався, щоб порозмовляти з ним, цікавився його винаходами й часто розхвалював дивні батькові ідеї. Батько ж, навпаки, під час візитів Юна Мордсона ставав мовчазним і замкнутим. Напевно, розумів, що Мордсон лишень сподівався отримати від нього якісь додаткові переваги. Що він запишався, як півень, бо вважав себе особливо наближеним до батька, яким люди із села захоплювались і якого побоювалися водночас.

Юн Мордсон також показував, що не боїться батька. Коли він приходив до нашого обійстя, то повадився так, наче жив тут разом із нами: він вихваляв усе, що робив і казав батько, до того ж він називав батька на ім'я, коли говорив про нього з іншими. Та вже принаймні перестав. Коли батько дізнався, що Юн Мордсон говорить про

нього з людьми у селі, називаючи «Атта», то запротестував:

– Тобі не слід вимовляти це ім'я. Ти не знаєш, звідки воно, не знаєш, що воно може викликати. Тож припини.

Батько не підвищив голосу, він навіть не дивився на Юна Мордсона, коли говорив це, але тон його голосу все-таки звучав різко, й одразу було зрозуміло, що Мордсон боявся батька не менше, ніж інші. Він зразу повернувся до села й більше ніколи не вимовляв батькового імені. Принаймні нам про це не було відомо.

Без особливого бажання ми поставили перед Юном Мордсоном хліб і пиво та слухали його балачки про щоденне сільське життя, в яких він звично товмачив про те, наскільки краще всім жилося б, якби до нього більше прислухалися. З тієї балаканини все ж було зрозуміло, що люди в селі готувалися до суворої зими. Старі люди обговорювали колір неба, ягоди горобини й хутро білок. Усі прикмети вказували на люті морози та снігові замети.

– Майя каже, що зла зима приходить тоді, коли замовкають галки, – докинув своє Вульф.

– Грובה Майя? Не варто її навіть слухати. Хоч вона й добре знається на своїх травах, але вже постаріла й трохи вижила з розуму від самотності. Кажуть, що ще маленькою дівчинкою її зачарувала зозуля, і тепер вона не розуміє різниці між брехнею та правдою.

Вульф одразу ж замовк і сердито свердлив Юна Мордсона поглядом, поки той, ніби нічого не сталося, продовжував їсти. А от Сунья розізлилася не на жарт і зашипіла:

– Усе вона знає! Їй відомо набагато більше, ніж усім дядькам і тіткам у селі.

Юн Мордсон лише засміявся й розкуйовдив їй волосся, та коли це не допомогло, сказав:

– Грובה Майя не винна, це все через її відлюдницьке життя. Воно й не дивно, що людина стає трохи не в собі, якщо живе самотою високо біля гір.

– Ми з батьком також живемо самотньо, – заперечила Сунья. – Ти і про нас можеш таке сказати.

Юн Мордсон посерйознішав і доїдав уже мовчки. Закінчивши, він подякував, встав з-за столу і рушив на вихід. У дверях він обернувся.

– Перекажіть батькові, що навколо селища шастають вовки. Ми дуже просимо його допомогти нам. Нікому не вдалося вистежити їх чи хоча би побачити, але вовчі сліди підходять дуже близько до хат, та й, здається, вовків кілька.

– А сліди великі? – перепитав Вульф. – З кігтями, що виглядають надто довгими?

На це Юн Мордсон лишень стенув плечима.

– Просто скажіть, що ми в селі готові добре заплатити за кілька вовчих шкур, поки зима не стала суворішою.

І він рушив у дорогу. Чомусь ми були впевнені, що сліди, про які Юн Мордсон говорив, були такими самими, як і сліди, котрі ми бачили того дня, коли батько пішов у гори.

Тварини, мабуть, були дуже безстрашними або безрозсудними, останнім часом вовки нечасто підходили так близько до села. Крім того, здавалося, їх там була ціла зграя. Усередині нас починала рухатись і повільно збільшуватися маленька сніжка тривоги, нам дуже хотілося, щоб батько повернувся додому.

Але батька все не було.

Коли минуло сім днів, відколи він пішов, Сунья знову вирушила на пошуки Гробової Майї. З кожним днем холод дошкуляв усе сильніше, але ще не настали сильні морози, лише поверхня води покривалась льодяною кіркою, снігопаду більше не було. Від Майї не було й звістки. Хата, здавалося, стояла порожня від того дня, коли ми зустрілися з Майєю в селі. Коли Сунья повернулася, Вульф уже не старався приховати своє розчарування. Він позбирав на горищі щоденники й тепер читав їх за столом у великій кімнаті. Але зосередитися йому було важко: сторінки були списані лише нескінченними нотатками про погоду, вітер і поля, тож невдовзі він закинув цю затію.

Наступні два дні ми схвильовано нипали обійстям, чекаючи на батька, але на десятий день терпець нам увірвався, і ми вирушили в гори, щоб спробувати знайти його сліди. День був ясний і холодний, але над рівниною аж до горизонту височів масивний мур хмар. Вони не сунули на нас, лише нерухомо зависли, і всередині них дозрівали шторми й сніговії.

З усіх сил ми намагалися втрапити на батькові сліди. Ми знали, якими стежками він зазвичай починав мандрівки, а тоді старалися знайти хоч якісь знаки, щоб зрозуміти, куди він подався далі. Але земля була твердою і холодною, сніг уже порозмітало вітром, тож ми не знаходили жодних слідів. Урешті-решт, ми мусили визнати себе переможеними й повернулися додому. Ми були розчаровані, хоч ніхто й не думав, що вдасться щось знайти. Батько майстерно вмів не залишати слідів у лісі й на землі, його було важко вистежити навіть за набагато сприятливіших обставин.

Потомлені й голодні, ми вийшли на узлісся і побачили наше обійстя – порожнє й мовчазне, з полями, що простягалися навколо. Нас не було майже весь день, тепер треба доглянути худобу, а вже тоді можна й поїсти.

Раптом Сунья міцно вхопила Вульфа за руку й, не кажучи ні слова, кивнула на подвір'я.

– Батьків спис! – вигукнув Вульф. Спис був прихилений до стіни перед дверима. Вогонь усередині хати не горів, але спис міг означати лише одне – батько вдома!

Ми стрімголов кинулися до будинку. Захекані й розпашілі, влетіли крізь двері до великої кімнати. Всередині було холодно й темно.

– Батьку! – загукав Вульф. – Батьку, ми вдома!

Ми знайшли його на лаві біля місця, де розпалювали вогонь. Він лежав, не скинувши з себе одягу, і важко дихав.

– Мабуть, він задрімав, – сказав Вульф і потягнув носом повітря. – Що то за запах?

Сунья підійшла до батька й ледь не посковзнулася. Підлога була слизька й мокра, а придивившись, ми помітили, що хтось сильно блював. Блювотина різко смерділа й лежала великими калюжами на дощаній підлозі. Сунья пробралася ближче до батька, Вульф пішов одразу ж за нею.

Батькове обличчя було бліде і блискуче, Сунья торкнулася його щоки й одразу відсмикнула руку.

– Він аж горить від жару. Швидше, потрібне світло!

Вульф кинувся по свічку, запалив її та підніс до батька. У миготливому світлі ми бачили, що батькове обличчя заливає піт, його щоки, здавалося, позападали, шкіра була страшенно бліда, а під повіками ривками рухались очі.

Ми спробували розбудити його. Гукали до нього, тряс-ли ним. Урешті він видав жахливо хриплий рик і розплющив очі. Його погляд був затуманений і розосереджений, але він схопився за нас руками, які майже втратили всю свою силу.

Батько наполовину піднявся, зі страшенним стогоном. Мантия, в яку він був загорнутий, впала, і ми побачили його горло.

Під гортанню через усе горло тягнулася біла, як крейда, смужка товщиною з палець. По краях набухали кровоносні судини, великі й темні, а шкіра навколо почорніла аж до підборіддя і вниз до грудей.

Батько намагався щось сказати, але горло наповнилось мокротинням, він знову впав на лаву й заплющив очі. Невдовзі він заснув, важко дихав і хрипів, а очні яблука рухалися, ніби йому снилися жахіття.

Могила

Батько мертвий.

До кінця життя ми будемо пам'ятати, як копаємо для нього могилу в замерзлій землі біля полів, на північ від обійстя. Мерзлота вже глибоко проникла в землю, але нам вдалося дістатися рихлішого ґрунту, і тепер можна викопати порожнину під замерзлим верхнім шаром – саморобну катакомбу, могилу селянина з видом на поля, які він любив. Ми обережно опустили тіло вниз. Аж страшно, наскільки легким став батько. Хвороба так лютувала, що зжерла батькове тіло. Хоч ми й старалися розгладити вираз його обличчя, але воно залишилося перекошеним від болю, і ще цей дивний білий знак, якого смерть не змінила, петлею тягнувся навколо батькової шиї. Ми вже не плачемо, у нас не залишилося сліз. Ми виснажені, без жодних почуттів чи думок.

Опустивши тіло, ми засипаємо могилу. Якийсь час стоїмо і дивимося на те місце, що захвало батька від світу. Ми ніяк не позначаємо могилу, бо неможливо, щоб ми забули її місцезонашування, а батько не хотів, щоб хтось інший її знайшов. Це було одне з його останніх прохань.

Але зараз нам несила про це думати. Ми йдемо до хати. Над горами на північному заході низько опустилося сонце, але ще не стемніло. Ми мовчимо, очікуючи, коли темрява прокрадеться всередину кімнати, і ми вже не будемо розрізняти обриси одне одного. Після цього лягаємо спати. Ми залізаємо в одне ліжко й лежимо, тісно притиснувшись, так міцно, що нам майже вдається забути, що ми – двоє різних людей.

Ми стали самотніми сино-донькою, покинуті, лежимо серед темряви, у нас вже немає батька.

Скрина

Наступного ранку ми прокинулися з відчуттям порожнечі. Хата була холодна й темна, ми трохи лежали, огорнуті теплом одне одного, відчайдушно прагнучи, щоб останні два дні виявилися просто сном. Та врешті голод у наших животах переміг, і ми зрозуміли, що мусимо продовжувати жити, їсти й витримати цю зиму без батька.

Сунья встала й розпалила вогонь, а Вульф приніс їжу та поклав її на стіл. Ми їли мовчки, воліючи, щоб сніданок тривав якомога довше. Ніхто з нас не знаходив сили думати, що буде далі.

Учорашнього ранку, коли ми прокинулися, батько ще жив, але вже тоді ми розуміли, що йому залишилося недовго. Що б не трапалося з ним, ми ще ніколи не бачили батька таким хворим. Здавалося, що лихоманка розплавлявала його на наших очах, і це все – через слід на шиї. Навколо нього було видно, як хвороба нуртувала у венах, поширюючись на все тіло. Спершу ми думали, що це інфікована рана або укус із отрутою якоїсь невідомої тварини. Намагалися очистити рану різними травами, як навчилися від Майї,

шукали отвору в шкірі, звідки можна було б висмоктати отруту.

Але той слід не був раною. На шкірі батька не виявилось подряпин чи укусів. Його шиєю тягнулося щось схоже на старий шрам – бліде, блискуче й затверділе. Хвороба поширювалася батьковим тілом, знак ставав ще жорсткішим і білішав, урешті він і вбив батька. Виснажений і слабкий, батько задихнувся через петлю з власної шкіри.

Нарешті сніданок закінчився. Сунья прибирала зі столу, а Вульф тим часом зачепився поглядом за аркуш щоденника, що лежав на столі. До цього часу тривога перешкоджала йому зрозуміти написане, але тепер він витягнув аркуші й почав читати записи, які були свідченнями з безпечніших часів. У цих нотатках про погоду й вітер продовжував жити батько, і Вульфа сповнював великий спокій, коли він повільно, рядок за рядком читав, як росли врожаї, як встановлювалася система осушення від талої води, а пори року змінювали одна одну. Він довго сидів, занурившись у всі дрібні деталі й записи, які були нашим із батьком життям.

Але тоді Вульф почав продивлятися записи щоразу швидше. Бігцем слідкував поглядом за аркушами, перегортаючи їх один за одним. Сунья одразу ж зрозуміла, що щось трапилося. Горе, яке знечулювало всі відчуття, випарувалося з кімнати, натомість нас полонило велике збентеження.

– Що таке? – запитала Сунья й сіла біля Вульфа. – Батько написав щось про незнайомця чи про мову, якою вони розмовляли?

– Ні, – відповів Вульф, гортаючи сторінки. – Він пише тільки про ферму. Про *інше* – ні слова. Все це стосується господарства саме на цьому місці.

Сунья навмання взяла сторінку.

– Але ж про це ми вже знали. Ти це казав, коли читав уперше.

– Але ж поглянь, – видихнув Вульф, трохи розсердженно. – Поглянь, скільки їх.

Він вихопив аркуш із рук Суньї.

– Батько пише значно дрібніше, ніж я. І не робить жодних зайвих нотаток. Ось, наприклад. Тут його скорочення для пів року. – Вульф показав на чотири літери, які то тут, то там повторювалися на полях сторінок.

Усе одно Сунья не розуміла. Вона пильно вдивлялась у написане й чудувалася, що за таємниця там крилась, яку міг бачити лише Вульф.

– Але ж поглянь, скільки місця потрібно, щоб записати про один рік! – нетерпляче вигукнув він. – Батько пише з обох боків. Короткі записи. На один рік потрібен один аркуш. А тепер дивись на всі папери!

Нарешті Сунья починала розуміти. Вона дивилася на купу записів на столі й розуміла, скільки їх.

– Тут більше сотні сторінок.

– Більше – три, а то й чотири сотні. Й усе це написав батько, почерк не змінюється. Перші сторінки ледь можна прочитати. Там наслідили щури й виблякло чорнило, але виглядає на те, що й це написав батько.

– Як довго батько тут мешкав? – запитала Сунья, і голос її прозвучав мало не перелякано.

– Як довго він узагалі жив, – відповів Вульф. – Та й скільки батькові років. Майя завжди казала, що він старший за неї. Я гадав, що то такий жарт. Думав, що таким чином Майя демонструє батькові свою повагу, хоч вона мало в чому погоджувалася з ним.

– Треба відкрити скриню на горищі, – сказала Сунья.

Сунья носила ключ на ремінці на шії. Ключа ми ніколи раніше не бачили, але все життя бачили ремінець на батьковій шії й так призвичаїлися до цього, що навіть не думали про те, що батько на ньому носить. Але вчора ввечері батько зняв ремінець і віддав його нам. Його руки так тряслися, що нам довелося допомогти йому розв'язати вузол.

Батько весь час говорив із нами. Скільки міг, увесь час до самої смерті він говорив. Нам було страшно його слухати. Голос, уражений хворобою, звучав незнайомо, ми знали, що батько хотів сказати щось важливе, – він розумів, що часу залишилось небагато. Але голос і сили зрадили його, і навіть коли він міг говорити, гарячка затуманювала його думки, й мало не кожне слово, яке він намагався вимовити, перетворювалося на нерозбірливе белькотіння без жодної користі.

Батько втиснув ключа Сунї в руки. То був дуже маленький ключик, із закрученою віссю.

– Я помилявся, – прошепотів батько. – На горищі. Відкрийте. Воно повернеться. Віднесіть усе до Атлевіса, в село на північний захід через гори. Ліга. Ніж. Він знає, що потрібно зробити. Скажіть йому, що мають бути три частини. Він мусить розшукати третю. Це настане з початком зими.

І батько знову впав на лаву. Ці слова – найдовші й найзрозуміліші зі сказаного ним того дня, і здавалося, що вони геть виснажили його. Не наважуючись відходити, ми весь час сиділи поруч. У Сунї в руках був ключ, а Вульф тримав шматину, якою раз у раз витирав піт із батькового чола.

Раптом батько знову підвівся. Здавалося, наче він нас не бачив, лише водив поглядом, шукаючи когось. Його обличчя викривилось від зусилля, коли потрісканими губами він видавлював із себе слова.

– Воно вас проковтне... коли опинитеся всередині... не будьте... станьте чимось іншим. *Завжди будьте чимось іншим!*

У нього в горлі зібрався слиз, викашлявши його зі згустками крові, батько повалився на спину.

То були його останні слова.

А зараз ми знову стояли перед скринею на горищі. Сунья витягнула ключ, та ми обоє думали про одне. Ще зовсім недавно ми згорали від цікавості: що там, усередині скрині? Тепер відчували лише знеохочення. Якимось, хоч і незрозумілим нам чином те, що було в скрині, вбило батька. Все сходилося: чужинець, який запитував батька про те, що було тут сховане, сліди на снігу, батькова раптова хвороба. Ми розуміли, що тепер мусимо відкрити скриню, хоч нам цього вже не хотілося. Щось прямувало сюди, і батько хотів, аби те, що в скрині, ми віднесли через гори до когось на ім'я Атлевіс.

– Треба вирушити якомога раніше, як тільки зможемо, – сказав Вульф. – Може, в дорозі нам трапиться хтось, хто знатиме відповіді.

– Над полями збирається буря, – відповіла Сунья, запи-
хаючи ключ у замок. – Якщо сюди не дістанеться, тоді зав-
тра вирушимо в гори.

Сунья повернула ключа й відкрила віко. Ми схилилися
над скринєю.

Зверху лежала згорнута одежа. Сунья витягнула її
й роздивилася на світлі, що проникало на горище крізь
брудне вікно. Там було довге пальто – червоне, з латунни-
ми гудзиками-напівкулями й оторочене темним хутром,
довга сорочка чи туніка блакитного кольору, з виши-
тими застібками до пояса, широкий червоний пояс, а ще –
високі шкіряні чоботи. Все це було понищене часом,
тканина в руках мало не розпадалася на клапті, а чоботи
стали задубілими й у кількох місцях потріскалися.

– Хто ж носить такий одяг? – запитав Вульф.

Цього ми не знали. Одяг був не лише давнім, але й дуже
чудернацьким, надто відрізнявся від того, що ми зазвичай
бачили. Кольори, перед тим як вицвісти, мали бути яскра-
вішими, а вишивання й оздоби – майстернішими й кош-
товнішими за ті, що нам доводилося бачити в людей у селі.

Під одягом лежало три предмети: меч у темних гладких
піхвах, довгий тонкий ніж і невелика дерев'яна шкатулка,
блискуча й полакована на червоно.

Діставши все це, ми поклали одяг назад до скрині.
Нам було зрозуміло, що пальто, чоботи, пояс і сорочку
батько зберігав як пам'ять. Був час, коли він носив ці речі,
але зараз вони вже нічого не значили. Крім того, вони
в настільки поганому стані, що навряд чи могли бути на
щось придатні. Ми закрили скриню й повернулися до ве-
ликої кімнати.

За вікнами нависало брудно-сіре світло. Вульф запалив свічки в потрійному підсвічнику, поставив його на стіл, але вогники не могли освітити кімнату. Сунья виклала речі зі скрині, і ми сіли роздивлятися їх.

Спершу Сунья взяла до рук меч а й витягнула його з піхов. Меч мав коротку, декоровану квітчастими візерунками гарду, а ефес вигинався подібно до вигину клинка й закінчувався поперечним закрутом, через що нагадував спрощену голову коня. І меч, і піхви були злегка вигнутими. Піхви зроблені з дерева, ззовні – пишно декорована шкіра. Вона потемніли від часу, але меч легко ковзнув із них, а його лезо тьмяно зблиснуло від полум'я свічок. Сунья обережно торкнулася його й відразу відсмикнула палець.

– Досі гострий, – сказала вона.

Мечем треба було орудувати, тримаючи його в одній руці, Сунья зробила ним кілька невмілих рухів у повітрі. Умить меч наче зажив власним життям і, здавалося, став продовженням її руки. Сунья встала з-за столу й кілька разів розсікла мечем повітря, аж засвистіло. Вона вражено подивилася на власну руку і зблідла.

– Що таке? – стривожено запитав Вульф.

– Я знаю, як ним користуватися, – відповіла Сунья хрипким, повним недовіри голосом. – Наче б тримала цей меч усе своє життя.

– Він зачарований? – Вульф був приголомшений. Коли ми були дітьми, нам завжди подобалися казки про зачаровані мечі. Та Сунья похитала головою.

– Не думаю. Це не казка. Я знаю, як його тримати, бо батько змалечку тренував нас.

– У нас на обійсті ніколи не було меча.

– Але ж були батькові серпи. Батько наказав виготовити їх, коли нам було шість років. Пригадуєш, як сварився Ларс Яструб через усі ті дивні вказівки, яких мусив дотримуватися? Ті серпи не були схожі на інші. Вони були довгі, вигнуті лише трохи й важчі – хіба не пригадуєш, як ми жалілися, що вони занадто тяжкі?

– Та батько на це лише хмикав, – згадав Вульф. – Він казав, що в цьому був задум, бо серпи мали зрізати і зернові посіви, і невеликі кущі. Сокира й серп в одному.

– Ті серпи лягали в руку точнісінько так само, як цей меч. Та й меч подібний на батькові серпи, нам не доводилось бачити мечів, котрі були б схожі на цей.

– Фогтові люди носять прямі мечі, – кивнув Вульф. – І ширші.

Сунья відклала меч на стіл і сіла. Руки її тремтіли.

– Я хочу, щоб батько повернувся, – схлипнула вона. – Це не він, а якийсь чужинець. Він прожив сотні років, говорить незнайомою мовою, і весь цей час, поки ми росли, весь цей час він навчав нас, як порядкувати на обійсті й обробляти поля, але мав на гадці щось зовсім інше. Не хочу цього чужинця, хочу, щоб батько залишився таким, яким був.

Закривши обличчя долонями, Сунья тихо плакала. Вульф, заспокоюючи, поклав руку їй на плече.

Ми обоє думали про одне. Селянин із батька був нікудишній – дивацький чоловік із великими задумами, які здебільшого не вдавалися. Здавалося, він ніколи не розділяв життя, що тривало в селі, але в певному сенсі його там поважали, і хоч нам часто доводилося викручуватись

під час незручних розмов зі справжніми селянами, ми любили батька. Він був спокійним, добрим, терплячим і завжди цілком задоволеним зі свого життя.

Тепер його наче заштовхав у наших спогадах якийсь інший чоловік. Чоловік, який мав таку саму зовнішність, але був зовсім інакшим. Той інший видавався нам похмурою, фатальною постаттю. Він з'явився нізвідки, разом із минулим, що відкидало темні тіні, і з таємним планом, до якого входило все, що він робив. Усі наші спогади про те, чого навчив нас батько, – тепер ми не могли позбутися думок, чи не готував він нас водночас до чогось іншого? Бо чому ж тоді ми мали знати, як упіймати вете? І як розмахувати незнаним старим мечем? Ми наче втратили батька ще раз, і хоч розуміли, що нам не залишається нічого іншого, як прямувати далі, свічки у підсвічнику майже догоріли, перш ніж ми спромоглися оглянути інші дві речі.

Нарешті Вульф дістав ножа. Ніж був завдовжки з його передпліччя, мав подвійне лезо й пишно прикрашене руків'я. Піхов до нього не було, лезо здавалося пошкодженим, хоч і складно було зрозуміти, як це могло статися. По цілому лезі тягнулися мерехтливі розводи металу, наче ніж перебував біля надто сильного жару. Вони виблискували всіма барвами веселки й, наче язики полум'я, звивалися на руків'ї, але, доторкнувшись до леза, Вульф відчув, що сталь разом із пошкодженнями була холодна як лід. Здавалося, ніби ніж застромили в полум'я холоднечі, і це навіки залишило на ньому слід. Руків'я не зазнало пошкоджень, тому там ножа можна було

тримати, але як тільки зачепити лезо з розводами, одразу починали німіти пальці й усією рукою поширювався колючий біль.

Ефект був настільки дивовижний, що Вульф довгий час сидів і торкався ножа. Сунья тим часом узяла до рук лаковану шкатулку й відкрила її. Вона була плоска, майже квадратної форми, всередині лежало щось, що виглядало як шматочок кори. Та, діставши її з коробки, Сунья відчувала, що це зовсім не кора, а щось м'яке й тепле, майже живе. Сунья гладила пальцями цю річ, але ніяк не могла пояснити собі, якою вона була на дотик. Цей шматочок був гнучкий, як берест, але темніший, з візерунком, що радше нагадував стовбури молодих сосен, на ньому де-не-де виднілися маленькі сухі залишки моху. Здавалося, що це й справді якась кора, але Сунья не могла оговтатися від того, як незвичайно було торкатися до неї.

Якийсь час ми так і сиділи – Вульф обережно торкався до холоднечі ножа, а Сунья притулила долоню до дивовижного м'якого тепла кори. Помітивши, чим зараз зайняті, ми вперше після батькової смерті усміхнулися і, помінявшись предметами, що були в наших руках, ще якийсь час мовчки крутили їх і пробували на дотик.

– Тут щось накреслено, – врешті мовив Вульф і передав кору Сунї.

– Я цього не помітила, – відповіла вона. – Я була настільки вражена тим, як вона відчувалася на дотик. Наче... жива.

– Ніби шкіра, – сказав Вульф, і це пояснення відразу здалося правильним. Однак це була не звичайна шкіра. Ще малими ми часто стояли під якимсь великим деревом,

погладжуючи руками кору, і нам так хотілося, щоб дерево виявилось живим. У лісі росло стільки старих дерев, які так багато бачили.

Подумати лише, скільки всього вони могли розповісти, якби вміли говорити. Коротке людське життя, напевно, видається таким комічним для когось настільки старого і постійного, як великий бук чи дуб. Саме так ми відчували цей шматок кори – наче якесь древнє дерево ожило, а кора стала його шкірою, теплою і м'якою, ніби шкіра людини, хоч і залишалась тягучою, шорсткою й незвичною.

Тепер Сунья побачила, що на корі з одного боку щось накреслено. Поверхнею тягнулась якась проста дуга, майже стерта від часу. Вона лише трохи починалася, а тоді зникала біля краю, де, здавалося, хтось відірвав шматок. Сунья з цікавості поколупала фарбу.

– Це кров?

– З другого боку ще більше, – сказав Вульф. – Але здається, що це накреслили чорнилом.

Сунья обернула шматок другим боком і побачила багато тонких ліній, яких не помітила раніше. То були пунктирні штрихи, які тягнулися туди й назад, маленькі загострення і безформні кільця.

– Нагадує карту, – сказала вона. – Ці загострення – то скелі, а тут ще є острови, узбережжя та стежки. Але, здається, якісь частини відсутні.

Для певності ми ще раз зазирали до шкатулки, але там більше нічого не було.

– *Потрібно три частини*, – мовила Сунья. – Батькові слова. *Скажіть йому, що потрібно три частини*. Напевно, він мав на увазі частини карти.

– А й справді могло бути три частини, – сказав Вульф, оглядаючи шматок кори. – Якщо це кут, а тут іще один кут, а тоді один кусок під цими двома, тоді виходить ціле.

Сунья знову взяла до рук меч і запхала його у піхви. Тоді підійшла до вікна й подивилася на день, що вже тьмянів до сутінків.

– Але як? – заперечив Вульф. – Гадаю, нам треба вирушати, – змирившись, мовила вона.

– Хто буде доглядати за худобою? Як ми знайдемо шлях через гори? Коли повернемося?

Вульф не сказав цього, але ми обоє подумали про те саме: чи повернемося ми взагалі? Обійстя завжди було для нас домом, і все життя ми знали, що колись батько передасть нам його у спадок і ми продовжимо господарювати тут, як і він. Ферма була батьковою мрією, а життя селянина – мало не покликанням. Батько так часто розхвалював його, аж здавалося, що його похвали звучать розпачливо, він ніби очікував, що ми запротестуємо, що покинемо дім за першої-ліпшої нагоди.

Та ми ніколи не мріяли про якесь інше життя, ніж у селі. Батькові ідеї, може, й були дивними, але він збудував для нас дім, і ми не могли уявити собі, що займатимемося чимось іншим.

Тепер усе змінилося. Батькова мрія виявилася брехнею. Як ми могли жити тут, знаючи, що наше виховання, напевно, було лише частиною якогось плану, котрий нам не до снаги зрозуміти? І водночас: а що нам було робити? Ми знали лише про життя в селі, ми не знали інших людей, крім селян. Навіть село з іншого боку гір, про яке говорив батько, було для нас незанимким краєм, а за його межами

існував ще більший світ, якого ми ніколи не бачили. Інші тринадцятилітні підлітки, можливо, мріяли про далекі міста й екзотичні краї – нас це лише лякало.

– Зараз і так уже пізно, – сказала Сунья, поглянувши на темряву, що наповзала. На кутах будинку починав завивати вітер, стіни стали потріскувати, коли знизилася температура.

Завтрашній день покаже, як бути, може, ми щось придумаємо.

Та нам обом у це не вірилося. Ми мовчки повечеряли, а коли залізли під ковдри, по вікнах на горищі почали скрипіти важкі сніжинки.

Вогонь і сніг

Вульф різко прокинувся і відразу підвівся. Обернувся, щоб розбудити Сунью, але вона вже сиділа на краю ліжка й дивилась у темряву.

– Слухай, – прошепотіла вона.

Спершу непросто було зрозуміти, що сталося, але тоді налетів порив вітру і з такою силою кинувся на будинок, що той аж затрусився. Звуки стали дивно приглушеними, навіть думки здавалися глухими й віддаленими. Не треба було визирати у вікно, аби зрозуміти, що землю вкрив глибокий сніг, і він не переставав падати.

Вульф відкинув покривала й зауважив, що холоднеча проникла крізь стіни. Він тремтів і, незважаючи на темряву, міг здогадатися, що подих з його рота виходив парою. Кутаючись у покривала, Вульф подріботів до каміна, щоб розвести вогонь.

– Не вдасться, – прошепотіла Сунья, і тепер Вульф помітив її переляк. – Щось не так, я навіть свічки не можу запалити.

Вульф усе одно спробував, але скільки б він не викрешував іскру чи не дмухав на попіл у каміні, втім не міг оживити полум'я. Окремі іскри дугою спалахували у темряві, але не розгорялися

навіть на сухому труті. Врешті Вульф мусив визнати свою поразку і подибав назад до Суньї.

– Слухай, – знову прошепотіла вона.

Тепер Вульф почув, як за стінами стугоніла снігова буря. Їхніх тварин серед ночі охопила паніка. У хліві мукали корови, кінь іржав у стійлі, а в стайні налякано кувікали свині.

– Негода не могла їх аж так налякати, – мовив Вульф. – Напевно, до них щось підкралося.

Сунья кивнула, але в темряві Вульф не міг цього побачити.

– Я вийду туди, – мовила Сунья здавленим голосом і встала з ліжка, щоб одягнутися. Навпомацки знайшла зимовий одяг від невідомої жінки й одягнула його поверх нічної сорочки. Загорнулася в теплу мантию та приготувалася виходити.

– Візьми щось із собою, – запропонував Вульф, який почувався слабким і безсилим, поки вона одягалась. – Тобі потрібно щось для захисту.

– Що саме? Лук на такому вітрі ні до чого. Для списа дуже погана видимість.

– А меч зі скрині? Візьми його!

Сунья трохи повагалася, а тоді причепила збоку меч у піхвах і вийшла. Вульф відчув, як крізь відчинені двері увірвалися вітер і сніг, а тоді двері зачинилися, і він залишився один серед темряви.

Сунья розгубилася, тільки-но за нею зачинилися двері.

Назовні панувала темрява і снігова заметіль, але десь мав світити місяць, бо сніг блідо відблискував, і від цього

ніч перетворювалася на вихор білих сніжинок, які розгнівано роздмухував вітер. Справжньою відчувалася лише земля під ногами, все інше було виром хуртовини, що нагадував нічне жажіття. Сунї запаморочилося в голові, аж довелося присісти й торкнутися руками землі.

Снігу намело до колін, тож, присівши, Сунья мала хоч якийсь захист від кусючого вітру. Загублена на власному обійсті, вона намагалася зібратися з думками й не піддаватися паніці.

«Двері залишаються позаду, – думала вона. – Я не оберталася, тож стійло має бути попереду, а хлів – праворуч».

Сунья намагалася прислухатись, але на вулиці страшенно завивав вітер і всі звуки тонули в завірюсі. Вона вирішила піти праворуч, тримаючись однією рукою за стіну будинку. Іти було важко, ноги провалювались у сніг, а вітер різкими поривами шарпав її в усі боки. Раз він так сильно пожбурих її до будинку, аж вона відчула, як ударилась обличчям у вікно. Сунї стало цікаво, чи побачив її Вульф, і вона намагалася знаками пояснити йому, куди прямує. Та крізь шибку нічого не було видно, вітер знову накинувся на неї, і, хитаючись, вона рушила в напрямку до дровітні, а паніка всередині неї все наростала. Щось було не так – щось суттєвіше за снігову завірюху й переляк тварин. Але Сунья не могла зібратися з думками, щоб зрозуміти, у чому річ. Холод наче пробрався їй під череп, і від цього свідомість зіщулилась і стала відстороненою.

Діставшись дровітні, – через рукавицю відчувалося, що замість дерев'яної стіни тепер поліна, – Сунья повернула праворуч, намагаючись іти якомога пряміше.

Здавалося, ніби вона кидається у прірву, не маючи можливості дізнатися, де ж у ній дно, але незабаром з'явилася темна тінь, і Сунья повалилася на стіну хліва. Тут вона трохи перевела подих, а тоді добралася до засніжених дверей, відхилила їх і протиснулася крізь щілину.

Вітер одразу ж ущух, і Сунья почувалася на диво легко. Боротьба із заметіллю була позаду, після хуртовини темрява хліва здавалася тихою і непорушною. Корови заспокоїлись, чулося лише їхнє важке дихання і форкання. Сунья спробувала запалити ліхтар, але знову нічого не вийшло, тож вона рухалась у темряві навмання й обмацувала корів.

Невдовзі вона зрозуміла, що помилилася, – тварини не заспокоїлись. Вони припинили, але тепер здавалося, що їх цілком паралізував жах. Великі коров'ячі серця билися швидко, як у маленьких пташок, очі відчувалися вибалушені й неспокійні, а кожен м'яз їхніх тіл був напружений і твердий, як сталь.

Сунья намагалася заспокоїти їх словами й примовляннями, але марно – здавалося, тварини навіть не розуміли, що вона була поруч. Розхвилювавшись іще більше, Сунья міркувала, що ж могло їх так налякати. Що крізь ревіння заметілі й снігову холоднечу могло настільки сильно чути-ся чи відчуватися на запах, щоб корови відчували це у хліві?

Сунья підійшла до останнього стійла і, завмираючи, спробувала заспокоїти корову. Та щойно поклавши руку їй на морду й відчувши тепле дихання на шкірі, вона згадала, що це стійло мало бути порожнім.

Сунья вмить відсмикнула руку, ніби її щось вжалило. З темряви перед нею почувся глухий рик, вона позадку-

вала і, перечепившись, впала за стійло. Сунья очікувала, що зараз щось страшне кинеться на неї та гострими зубами розірве її на шматки, але нічого не сталося.

Відповзаючи від стійла, вона підвелася на ноги. Тепер переляк корів можна було пояснити. Щось велике лежало там і вичікувало, воно важко дихало, часом гарчало, але не рухалося. Сунья навіть не припускала думки, що створіння, яке сюди проникло, шукало захисту від заметілі. Вона була переконана, хоч і не могла цього собі пояснити, що те щось лише чекало наказу. Десять там, серед ночі, у снігу й холоднечі навколо ферми затягувалась петля, потрібен був лише чийсь знак – ватажка? – і воно вилізе звідти.

Сунья штовхнула двері й знову опинилася серед завірюхи. Вона повернулася, щоб іти до будинку, але відразу наштовхнулася на темну постать, яка зненацька вигулькнула за снігом.

Вона скрикнула, але рота їй затулила чиясь рука. Біля вуха Сунья відчула чиесь дихання, і хтось прошепотів їй:

– Тихо! Вони можуть почути!

То був Вульф.

Вульф довго стояв у темряві й чекав, коли повернеться Сунья. Час ніби заморозився, і Вульфові здавалося, що минула ціла вічність, поки він прислухався до всіх незнаних звуків, із якими снігова заметіль билася об стіни будинку. Врешті він не міг більше чекати й вирішив піти слідом за Суньею.

Як і сестра, Вульф розшукав у темряві зимовий одяг від жінки, котра приходила до Ларса Яструба. Одягнувшись,

він зі здивуванням відзначив, як добре усе підійшло. Довжина рукавів і штанин виявилася саме такою, як треба, а одяг був достатньо вільним, щоб утримувати тепло, але не занадто широким, щоб здаватися мішкуватим і ускладнювати рухи. Поверх одягу Вульф накинув грубу зимову мантию з каптуром.

Уже поклавши руку на клямку дверей, він трохи постояв, вагаючись, а тоді повернувся до кімнати й розшукав ножа, що був у зеленій скрині. Ніж не мав піхов, тож Вульф обгорнув його шматком тканини й обережно поклав за сорочку, щоб не доторкнутися до незвичайного холодного леза.

Тоді відчинив двері й рушив у ніч та заметіль.

Від вітру Вульфові відразу ж перехопило подих, він мимоволі вдихнув на повні легені холодного як лід повітря, перш ніж устиг обмотати рот шарфом. Горло заболіло від холоду, і Вульф спинився на мить, намагаючись зорієнтуватися.

Так само, як Сунья, він геть розгубився у місці, яке знав найкраще з усього на світі. Вульфові забракло зібраності притулитися до стіни будинку, як зробила Сунья, натомість він пішов прямо на подвір'я до хліва. Він пробирався у снігових заметах до колін, шпортаючись у тих місцях, де заметіль вимела долини і сніг ледве досягав йому до кісточок. Після спроб пробратися найкращим шляхом на неznаній місцевості, поки вітер шарпав його сильними ривками, Вульф зрозумів, що цілком втратив орієнтири. На якусь мить він із жахом усвідомив, що, блукаючи подвір'ям, проминув огорожу і тепер опинився в лісі, який починався за обійстям, але тоді сильно вда-

рився гомілкою об щось тверде і впав біля криниці, відчуваючи і біль, і вдячність водночас.

Криниця давала сякий-такий захист від вітрів, тож Вульф присів, притулившись до неї, і намагався зорієнтуватися. Він відшукав важіль, який використовувався, щоб витягати відро з криниці. Вульф сотні разів стояв тут і витягав з криниці воду, але тепер ніяк не міг згадати, в який бік був розвернений важіль. Витягаючи воду, він стояв обличчям до стійла чи до хати, чи, може, до хліва? Груди йому здавлювало відчуття паніки, та водночас усе було просто жахаюче смішно – хіба ж могло так бути, щоб він не пам'ятав, як стояла криниця!

Урешті йому вдалося відмежуватися від снігової заметілі й завивання вітру та виловити з пам'яті літній спогад: Сунья стругала стріли на порозі хати, батько годував курей, а Вульф витягав відро з криниці. Вмить усе стало таким зрозумілим, що він не тямив, як щойно міг заблудитися. Важіль був напрямлений прямо на хату, а хлів, відповідно, стояв праворуч від криниці. Повернувшись п'ятками до краю криниці, Вульф рушив крізь заметіль так прямо, як лишень міг.

Цього разу він ступав обережніше. Часто озирався, намагаючись контролювати свій напрямок по слідах на снігу, що швидко зникали. Вульф рухався повільно, але тепер мав відчуття, що може опанувати розгубленість і страх, котрі не покидали його. Якщо йому вдасться пройти прямо через подвір'я, то напевно дістане-ться до хліва, це ж була найбільша споруда на фермі. Сповнений надії, Вульф торував шлях крізь снігові замети.

Раптом перед Вульфом майнула чорна тінь. Вона несподівано з'явилася серед заметілі й одразу зникла у ній, Вульф навіть не зрозумів, що сталося. Та всю його впевненість і почуття безпечності враз як рукою зняло, розгубивши в нічній темряві. Тінь належала не Суньї, то був дорослий чоловік. Але хто міг бути зараз на обійсті? Та ще й у таку погоду? Вульф не був упевнений, але йому здавалося, ніби він бачив золотий відблиск на чорній тканині, до того ж – як би неправдоподібно це не здавалося – той чоловік був простоволосий. Вульф на кілька секунд завмер, йому здавалося, що гупання його серця заглушувало штормові вітри. Він обережно роззирнувся, але погляд не міг сягнути хоч на сантиметр далі. Чоловік міг уже піти з обійстя і зникнути в лісі або стояти майже впритул – Вульф усе одно не мав змоги цього побачити.

Повільно, він продовжив рухатись, але майже відразу зупинився. Попереду нього крізь сніг проблискували дві криваво-червоні крапки світла, спершу малі, їх ледь вдавалося розрізнити, а тоді вони наближалися і ставали все більшими. Поступово під вогниками світла з'явилися дві темні тіні, і Вульф побачив двох чоловіків із факелами в руках, які йшли прямо на нього.

Навіть не встигнувши подумати, він пірнув униз і відповз за найближчий сніговий замет. Вульф лежав там долілиць, без жодного руху, а сніг падав на нього, повільно танучи на потилиці, пробираючись до шиї і далі під одяг. Він нічого не чув, лише завивання та свист вітру, сніг завівав зверху, ховаючи його під білим покривалом. Нарешті Вульф насмілився визирнути зі схованки. Він

підняв голову і, примружившись, поглянув з-за тоненьких бурульок, що повисли на його волоссі. Перед його носом, мало не впритул, стояв чорний черевик.

Вульф затремтів і відсахнувся, але зусиллям волі змусив себе лежати, а не кинутися навтьоки. Власник черевика, здавалося, не бачив його, бо стояв трохи відвернувшись, і коли Вульф схвильовано визирнув угору, він побачив, що обидва чоловіки з факелами спинилися недалеко від нього, щоб поговорити. Звісно, рано чи пізно вони побачать його, це було лише питанням часу.

Складно було розгледіти, як вони виглядали. Вульф зауважив, що перше враження виявилось правильним – обидва чоловіки були простоволосі, їхнє темне волосся розвівалося на вітрі. Одягнені в чорне, на їхніх грудях від факелів відблискувало криваво-червоним сяйвом щось, що нагадувало велику вишивку золотом. Їхній одяг був помітно тонким, і у Вульфа з'явилося неприємне відчуття, ніби він перебуває в якомусь сні. В такому сні, де люди можуть прогулюватися в нічній сорочці сільським ринком чи в найкращому святковому вбранні ходити лісом. Здавалося, що ці двоє чоловіків не тутешні посеред високих снігових заметів на подвір'ї ферми поблизу гір. З їхнього вигляду можна було сказати, що вони мали б прогулюватися величезними залами якогось маєтку або замку. Крім того, незвичною виглядала їхня постава. Серед таких вітрів вони трималися рівно, і, наскільки Вульф міг зрозуміти, сніг, що хльостав їх по обличчі, теж не був для них завадою.

Та найдивнішими були такі факели. Вульф бачив, що з ними щось не так, хоч і не розумів чому. Світло,

яке вони давали, було червоним – багряно-червоним, – і воно не блимало. Здавалося, що полум'я, яке горіло у факелах, навіть не миготіло й не тремтіло на вітрі. Крім того – і Вульф не зрозумів цього, поки надовго не затримав погляд на полум'ї, – воно горіло, не спалюючи дерево. Обидва факели були виготовлені з прямих, відполірованих до блиску палиць, на яких не було видно жодних слідів сажі чи вогню.

Усвідомивши це, Вульф, ще лежачи в заметі, судомно хапнув ротом повітря. Вітер відразу ж здмухнув цей звук з його горла, але було запізно. Двоє чоловіків тихо, не поспішаючи, повернули голови і подивилися прямо на Вульфа. Їхні обличчя були суворі й незворушні. Один підійшов до Вульфа, а інший тим часом застромив свого факела у сніг, витягнув із рукава мотузку й натягнув її між руками за кінці.

Вульф умить очунав. Він кинувся назад, піднявши навколо себе хмару снігу. Чоловіки зникли за білою завісою, і Вульф із усіх сил відштовхнувся, якомога далі стрибаючи в ніч. Він пробирався сніговими заметами так швидко, як тільки міг, прямуючи, як сподівався, повз чоловіків, але до хліва. Дорогою зробив декілька різких поворотів, ступав власними ж слідами назад і знову відстрибував в інший бік від початкового маршруту. Не зважаючи на серцебиття, яке, здавалося, розірве йому скроні, Вульф намагався згадати всі хитрощі й прийоми, підглянуті в переслідуваних тварин, коли ті старалися вислизнути від мисливців. Двоє чоловіків досі не показали йому ніякої безпосередньої загрози, але Вульф усе ж таки знав, що йому кінець, якщо він потрапить до їхніх рук. Глибо-

ко всередині він відчував, що сталося щось непоправне і що частиною цього є чоловіки, снігова заметіль і виття тварин у хліві.

Виснажений, Вульф урешті-решт наштовхнувся на дерев'яну стіну й повалився на неї, щосили сподіваючись, що то був хлів. Сидячи біля стіни, Вульф побачив, як Сунья відхилила двері, на відстані простягнутої руки від нього, і з великим зусиллям почала пробиратися серед подвір'я. Вульф устав, та ноги його ледве слухалися, він спіткнувся й одразу ж зіштовхнувся із Сунью, але та, здається, не зрозуміла, що то був Вульф, і голосно скрикнула.

Вульф у відчаї затулив їй рота рукою і тремким голо-
сом прошепотів:

– Тихо! Вони можуть почути!

Вульф і Сунья довго стояли, притулившись одне до одного, перш ніж зрозуміли, що насправді було не так. У їхніх поглядах було велике хвилювання. Їм не вірилося, що це дійсно відбувається.

– Це завірюха, – сказав Вульф. – Це просто завірюха.

Сунья кивнула. Мабуть, річ таки в цьому. Тільки-но вони виберуться з цієї завірюхи, все буде, як звично.

Упродовж усього життя в них не виникало потреби розказувати іншому про те, що кожен із них переживав. У якийсь дивний спосіб, якого вони ніколи по-справжньому не розуміли, але все одно приймали за щось звичне, вони завжди знали, навіть коли були порізно, про що думає інший і що саме відчуває. Тепер вони стояли мовчки серед завивання завірюхи й очікували, щоб дізнатися,

що інший робив той короткий час, коли вони були окремо. Але нічого не сталося, і, врешті-решт, незграбно, не знаючи, як це зробити, вони почали розповідати одне одному.

Здавалося, це була поразка. Ще ніколи Суньї не доводилося використовувати щось настільки неоковирне й непевне, як слова, для того, аби Вульф зрозумів її. Ще ніколи вона не почувалася такою самотньою.

– У хліві щось причаїлося, – сказала вона й мало не розплакалася від розчарування, коли побачила, як Вульф нахмурич чоло, намагаючись зрозуміти, що вона має на увазі.

– Я цього не бачила, – продовжувала вона. – Було темно, я не могла засвітити ліхтар. Але в порожньому стійлі було щось велике. Я торкнулася його носа, чула, як воно диxало і гарчало. Думаю... Я думаю, що це воно або щось на нього подібне залишило сліди, за якими пішов батько. І ще думаю, що воно... на щось чекає.

– На обійсті якісь чоловіки, – продовжував Вульф. – Я бачив двох. Можливо, бачив і третього. Вони без зимового одягу, в них нема рукавиць, голови не покриті. Вони одягнені... як заможні люди, не як мисливці чи солдати. У них є факели, червоний вогонь, який горить без горіння.

Вульф із запитанням поглянув на Сунью і прикусив губу.

– Не розумію, що це означає, – сказав він. – Але вони небезпечні, це я знаю. Вони небезпечніші за все, що мені доводилося зустрічати раніше. Думаю, це вони вбили батька.

І тоді вони обоє, оскільки не могли знати, чи інший розуміє, і тому що хотіли, щоб інший про це знав, як зазвичай було, тоді вони обоє сказали:

– Мені страшно.

Тієї ж миті вітер стих і запанувала тиша. Здавалося, наче завірюха затамувала подих. У лісі вітер далі завивав і трусив верхівками дерев, але на обійсті зненацька сніг опав на землю, повільно й замріяно. Вульф і Сунья стояли, тісно притулившись одне до одного, і дивились, як подвір'я знову перетворилося на знайоме місце, коли негода відступила. З ночі одна за одною проступали будівлі з білими сніговими покривалами біля стін, огорнуті місячним сяйвом, яке по черзі намагалися сховати в імлистому світлі обірвані хмари.

Навколо подвір'я горіли червоні вогні.

Спершу ні Сунья, ні Вульф не бачили чоловіків, котрі тримали факели, але вони відразу зрозуміли, що ті мусять там стояти. Очам треба було якийсь час призвичаїтися до того, що поглядом можна сягнути трохи далі, ніж на кілька сажнів, але потім чоловіки вже були чітко видні. Вони стояли парами по периметру огорожі, між усіма будівлями двору. Були одягнені в чорні, довжиною до колін пальта з вигадливим золотим шиттям на цілі груди. В одній руці тримали факел, у якому горіло неприродне червоне полум'я, а другу заклали за спину. Відблиски освітлювали їхнє темне волосся й бліді обличчя, забарвлюючи їх у червоне. Ніхто з чоловіків не рухався.

Сунья схопила Вульфа і потягнула його сніговими заметами назад до будинку. Але вони встигли ступити лише кілька невпевнених кроків, а тоді один із чоловіків вигукнув коротку команду. Звук був чужим і нелюдським, мало нагадував справжнє слово, але його значення було

очевидне. Одразу щось важке й велике кинулося на двері хліва і поштовхом відкрило їх.

Назовні вивалилося те, що сиділо, причаївшись у порожньому стійлі. То був собака. Та він не був схожий на собак, яких доводилося бачити Суньї і Вульфіві. Той був більший за вовка, громіздкий, із жовто-білим настовбурченим хутром і коротким хвостом, він більше нагадував велику росомаху або невеликого ведмедя. Ця тварина опустила голову і глухо, глибоким гортанним риком загарчала на брата і сестру, а тоді кинулася на них величезним стрибком, широко роззявивши пащу.

Сунья так і не встигла дістати меча. Вульф навіть не подумав про ножа. Вони лише вчепилися одне в одного, міцно заплющивши очі, й чекали, що ось гострі зуби й кігті розірвуть їхні тіла. Але враз поруч закричав знайомий голос:

– Утікайте! Втікайте звідси!

Розплющивши очі, вони побачили Гробову Майю.

Майя кинулася повз них із розпущеним волоссям, високо піднявши ціпок. Майя, вона безстрашно прибігла, щоб захистити їх. На мить Вульф і Сунья знову відчували себе у безпеці, ніби діти, яких батьки розбудили з нічного жахіття, кажучи, щоб «заспокоїлися» і що «нічого поганого не станеться».

А тоді вони побачили, як собака кинувся на Майю. Яким же великим він був! А вона – така маленька. І вони обоє зрозуміли, що цей поєдинок матиме лише одне закінчення.

– Утікайте! – знову крикнула Майя.

Вони нарешті спромоглися поворухнутися. Сунья потягнула Вульфа до хати. Притулившись до стіни, вони

почали якомога швидше пробиратися крізь снігові замети до дровітні й огорожі. Так ніхто з факелоносців не міг напасти на них зі спини. Оглянувшись, вони бачили, як собака накинувся на Майю. Вона стояла сильна і неохитна, дивлячись собаці просто в очі. В селі було небагато тварин, які б не зійшли з дороги Гробової Майї, коли вона дивилася на них таким поглядом, але цей собака навіть не завагався. Зробивши величезний стрибок, він повалився на неї. Вони впали на землю, здійнявши хмару снігу, і останнє, що побачили Вульф і Сунья, – як гострі зуби вчепилися Майї в горло.

Знову розбушувалася завірюха. Вона почалася так само раптово, як і стихла, її ніби випустили з великої висоти, і вона глухо приземлилася на землю. Вітер хльостав снігом, здіймаючи його суцільною стіною, брат і сестра пробиралися вперед, опираючись на стіну хати. Треба було відійти якомога далі від обійстя, та вони й гадки не мали, що робитимуть потім.

З-за снігу зблиснули дві червоні цятки світла. Цього разу Вульф уже знав, що вони означають, і швидко потягнув сестру вниз. Але факели не наблизилися до них, а продовжили рухатися врізнобіч, на якийсь час зупинились, а тоді, здавалося, стали рости. Вогні поширювалися, спершу довгими вертикальними лініями, а тоді дико й неконтрольовано, і крізь сніг і темряву почали проступати знайомі обриси в криваво-червоних барвах.

– Вони підпалюють будинки! – в розпачі закричала Сунья. Але Вульф зацитьнув її та потягнув між вогнищами, які щойно ще були хлівом і дровітнею. За якийсь час полум'я перекинеться на хату, і Вульф мав певність,

що навколо всієї ферми інші чоловіки у чорному підпалювали своїми факелами інші будівлі. Вони нічого не могли вдіяти, і в голові у Вульфа була лише одна думка: треба вибиратися звідси. Утікати, поки чоловіки чи собака не почали знову шукати за ними. Вони із зусиллям долали заметіль, а пориви вітру шарпали їх і кидали між розпаленим полум'ям. Вогонь, який залишався голодним на факелах, тепер пожирав їхній дім.

Почувся звук, який роздирав серце, ричання і крик, він наздогнав їх, коли вони наближались до огорожі.

– Наші тварини, – видихнула Сунья, і Вульф знову захитнувся їй, але цього разу було запізно. На тлі полум'я від хліва з'явилася чорна постать. Чоловік обернувся, і Вульф із Суньєю побачили, як червоні язики полум'я відбиваються в його очах. Поглянувши в інший бік, Сунья побачила іншу постать, що наближалася до них від охопленої полум'ям дровітні.

Та цього разу у Вульфа був план. Він швидко нагнувся, нагорнув снігу собі в мантию, і коли вітер знову накинувся на них, розкинув сніг у повітря. Сунья зрозуміла Вульфів задум, і як тільки двоє чоловіків зникли за сніговою завісою, вони впали і поповзли подалі від огорожі під захистом снігу.

Під одяг їм набивався крижаний сніг, обличчя роздряпували гострі сніжинки, що вкривали землю, але їм вдалося перелізти через огорожу. Не озираючись, вони просувалися далі, аж поки не дісталися першого дерева, і, зрозумівши, що дійшли до узлісся, зупинилися. Позаду них палало обійстя. Здавалося, що полум'я вже охопило всі будинки, Вульф і Сунья завмерли на якийсь час,

намагаючись дослухатися, але лише вітер шумів у кронах дерев. Може, якісь тварини вижили? Може, хтось із них вибрався з полум'я? Невже всі згоріли?

– Майя, – почав було Вульф. – Може... вона?..

Але Сунья лише міцно зціпила зуби й похитала головою.

– Я бачила, як та тварюка вчепилася їй у горло. Майя мертва.

– Якби вона не прийшла...

Вони спробували уявити собі, як було б, якби зуби й пазурі того білого собаки розірвали їхні тіла, а не Майю. І обоє намагалися погамувати почуття, що, можливо, так було б краще.

– «Коли ти втратиш усе...» – мовила Сунья. – Так сказало ветте. Але цей час ще не настав, у мене є ти. Ми маємо одне одного.

І тоді Вульфа охопила паніка, й він уже не міг відвести погляду від охопленої полум'ям ферми.

– Коробка з картою! – видихнув він. – Батькова коробка, та червона шкатулка.

Сунья навіть не встигла спинити його, як він уже кинувся назад до будинку.

– Зачекай тут! – вигукнув Вульф, а тоді його поглинула ніч і завірюха.

Сунья завмерла, якийсь час навіть не усвідомлюючи, що сталося. Але тоді завивання вітру знову прорізав безсловесний крик чоловіків у чорному. Сунья рвонулася, щоб побігти за Вульфом, але тепер зусібіч їй вчувалося ричання та дзявкотіння, тож, охоплена панікою, вона розвернулася і кинулася бігти прямо в ліс.

Упольовані

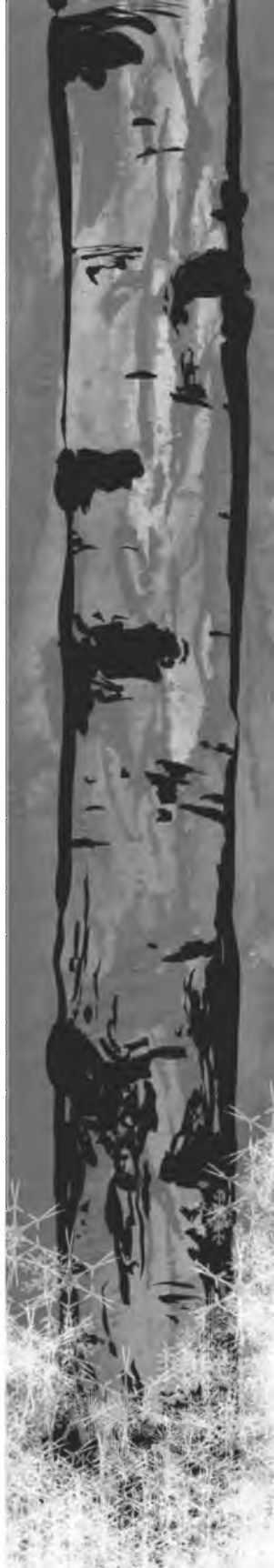
Я залишилася сама.

Вульфа не було поруч, це вперше в житті я посправжньому залишилася сама. Серед усіх інших думок, що вихором кружляли в моїй голові, – смерть Майї, чоловіки з факелами, білий собака, охоплене полум'ям обійстя, – одна думка вселяла в мене найбільший жах. Я була сама.

Я ще ніколи так не почувалась. Я навіть не знала, що робити з почуттям, якого не могла розділити з Вульфом. Усе життя ми завжди були «ми». Ні, ми не читали думок одне одного і часом мали різну думку щодо чогось, різні мрії. Та ми завжди знали, що інший був поруч. Завжди знали, як відчувається інший, що він думає і на що сподівається. Так було завжди, і навіть зараз, коли я намагалася зрозуміти, що ж трапилося, мені не вірилося, що це не «ми» бігли лісом, оточені темрявою й думками, як бути далі, а лише «я».

Тепер мені стало зрозуміло, що все почалося зі снігової бурі. Ми обоє були надто зайняті, аби збагнути, що трапилося. Темрява, вітер і звуки відволікли нас від того, що насправді було не так.

Або... відволікло мене. Я мусила визнати сама собі, що справді не знала, що саме було на думці

у Вульфа. Можливо, він здогадався, що відбувається, перш ніж я це збагнула. Може, він намагався розповісти мені про це ще в хаті, але я не зрозуміла, а він не знав, як пояснити. І на цій думці до мене знову поверталася самотність. Неуникна думка, невимовний страх, що весь час наповзали на мене. Я залишалася такою ж людиною, як і була до цього. Бачила речі довкола так, як раніше, мала такі самі думки. Та водночас я ніби стала цілком чужою сама собі. Ким я була без Вульфа? Ким ми були одне без одного?

Між стовбурами на мене навалювалася снігова завірюха. Крутилася й шумувала, як бурхливий потік води, шукаючи нових шляхів, нової можливості, щоб ринути мені в обличчя. Я зовсім збилася з дороги. Не знала, як довго я бігла і куди прямую. Кілька разів спробувала знайти шлях до схилу, можливо, вийти на рівнину й до села, але коли зупинялася, щоб зорієнтуватися, мені щоразу вчувався гавкіт білих собак. Тепер у мене закралася підозра, що вони, можливо, не переслідують мене, а заганняють подалі, вглиб лісу. Що десь там, посеред ночі, існувало щось, що чекало на мене, і крок за кроком мене заганняли прямісінько в пастку.

В улоговині біля осикового гайка я нашттовхнулася на одне з обійсть із кам'яною огорожею. Воно напрочуд добре збереглося, звиваючись і зникаючи з поля видимості в лівий бік і аж до схилу. Сніг покрив улоговину, намотився заметами біля муру, але коли я дісталася туди, помітила, що з іншого боку біля каміння земля була майже цілком гола. Далеко позаду вчувався гавкіт собак. Я застрибнула за огорожу, присіла й тісно до неї притулилася.

Від вигляду землі й проталин з іншого боку муру в мене з'явилася ідея. Кількома стрибками я дісталася лісу, якомога далі від муру, а тоді постаралася залишити чіткі сліди. Потім виламала довгу гілку з поваленого дерева і, використовуючи її як жердину, зробила довгий стрибок назад до кам'яної огорожі. Я добре вирахувала, щоб приземлитися за муром, на проталині й примерзлій землі, тож мої чоботи майже не залишали слідів. Тепер я стояла на відстані чотирьох-п'яти ліктів від того місця, де мої сліди відходили від муру, і кинулася бігти швидко, як лишень могла, схилом угору. Бігла пригнувшись і намагалася сховатися за кам'яним муром. У тих місцях, де між камінням намело снігу, я використовувала жердину й перестрибувала через сніг. Таким чином, я майже не залишала слідів, за якими можна було прослідкувати мій рух, і сподівалася, що мої стрибки заплутають собак і вони зіб'ються зі сліду.

Ховаючись за муром, я пробігла добрий шмат дороги в напрямку гір, а потім огорожа несподівано закінчилася. Навколо мене щільно росли ялинки, там я мала хоча б якийсь захист від заметілі та спробувала зорієнтуватися, куди потрапила.

Роззирнувшись, я зрозуміла, що раніше ніколи тут не бувала. Ялинковий ліс ріс на схилі гірського хребта, що зникав далеко в горах, а по обидва боки від нього виднілися рідкі листяні ліси. Мені сподобалося це місце. На схилі гірського хребта я мала сховок під ялинками й могла легко помітити, якби хтось наближався сюди, ідучи листяним лісом унизу. Я почувалася землевласником, що пильнував свої володіння. Гірський хребет був

моїм фортифікаційним укріпленням, звідси я могла захистити себе від усіх нападників.

Принаймні так я намагалася запевнити себе в цьому. Коли ми були меншими, Вульф завжди придумував про нас оповідки. Казки, які полегшували роботу. Ігри, завдяки яким ми почувалися безпечніше, коли були налякані темрявою. Як же мені хотілося сховатися в такій грі зараз. На якусь мить забути, якою покинутою і самотньою я почувалася, і створити довкола себе щось, що можна було б контролювати.

Та це Вульфові завжди найкраще вдавалося вигадувати історії. Це його слова зводили навколо нас чарівні світи – я лишень слухала і вживалась у них. А зараз я відчувала, як реальність втискається до мого безпечного вимріяного світу, подібно до снігової заметілі, що бушувала навколо і трусила ялинками. В середині мене наростала тривога й стискала мені горло. Де тепер був Вульф? Чи вдасться мені розшукати його? А якщо ми знайдемося – то що будемо робити? Плач клубком піднімався мені в горлі, прагнучи вирватись, я раз у раз ковтала сльози і рвучко крокувала туди й назад хребтом. Попереду розкинулася ворожа країна, думала собі. Я перебираю на себе командування цією фортецею, і ніхто її не здобуде.

Та командир із мене виявився нікудишній. Мій замок був просто одним муром: він нічого не оточував, і ніхто не пильнував його зусібіч. Поки я ходила туди-сюди, намагаючись погамувати тривогу кроками, одягнуті в чорне постаті непомітно наближалися ялинковим лісом на схилі. Аж тепер я побачила їх між деревами. Вони наближалися зверху і знизу. На їхніх грудях і манжетах

приглушено відсвічувало золото. Цього разу вони не мали факелів, але кілька з них несли мотузки, натягнуті в руках, і наближалися вони спокійно й цілеспрямовано, наче володіли усім часом на світі. Зіткнувшись із цим, моя фантазія про безпеку зруйнувалася, мене охопила реальність і паніка.

Це було так несправедливо! Я постаралася бути хитро-мудрою, намагалася обдурити їх хитрощами й трюками, знайшла місце, звідки могла б захищатися. Зараз я була просто здобиччю, я мала потрапити у пастку, без жодної можливості вибратися звідси. Я навіть не подумала про меч, що висів у мене при боці, та це навряд чи щось змінило б. Я нарахувала вісім чорних тіней з обох боків від мене, і хоч вони здавалися беззбройними, мали лише мотузки, та я не сумнівалася, хто з нас мав перевагу. Знаючи, що це лише відтермінує те, що неминуче станеться, я все одно кинулася бігти з ялинкового лісу вниз гірським хребтом.

Позаду було чутно, як одягнуті в чорне чоловіки пришвидшили темп.

Я петляла між стовбурами дерев. Сніг тут не був настільки втрамбований і підіймався там, де я пробігала. Але під сніговим покривом лежав товстий шар примерзлого опалого листя, на якому ковзали ноги. Кілька разів я спіткнулася і, перш ніж піднялася на ноги, встигла побачити, що мої переслідувачі підійшли ще ближче. Вони рухалися між деревами, наче примари в чорних і золотих тонах, здавалося, що вони ніколи не втрачають опори і їм не доводиться протистояти завірюсі. Я ж відчувала, як сили залишають мене і в тіло проникає холоднеча.

Нарешті я зовсім вибилася із сил. Спинилась і притулилась до великого клена. Притислася спиною до стовбура і чекала, коли мене знайдуть і схоплять. Заплющила очі й сподівалася, що кінець настане швидко, та згадала, як помирав батько, і мене охопив жах, що така ж доля чекає на мене. Я розплющила очі, щоб востаннє поглянути на світ, і мій погляд упав на березовий гай, усього за кілька кроків попереду. Стовбури беріз нагадували бліду порожнечу серед завірюхи, були майже невидимі, але вони розпалили в мені слабкий вогник надії.

*Коли в тебе все заберуть,
коли залишишся дійсно сама,
білі дерева затулять тебе
від людей Зимового Короля.*

У моїй пам'яті виринуло ветте. Ласиця, яка говорила нелюдським голосом. Чорні очиці, що примружено зиркали на мене і Вульфа. Позаду вчувався шум кроків на снігу, я зібрала останні сили й кинулася поміж берези.

Я впала в неглибоку западину, невелику галявину у формі миски, де сніговий покрив був тонкий, а вітер не так сильно віяв. Піднявшись на коліна, роззирнулася навколо. Я сиділа посередині кола беріз, і не було нічого, що могло б заховати мене. Піднявшись на тремкі ноги, я стала шукати шлях, щоб тікати. Здається, я вдарила-сь об щось головою, коли падала між дерев. Чоло горіло й нило, з носа на сніг капала тепла кров.

Я навіть не встигла зібратися з думками, як уже була оточена. Несподівано за колом беріз стояли мої пере-

слідувачі. Їхні бліді обличчя виднілися між стовбурами. Ніхто з чоловіків не ворухнувся, лиця нічого не виражали, на тлі темного одягу здавалося, ніби вони вдягнули заледенілі маски.

І тоді мене огорнув дивний спокій. Закоцюблими від холоду руками я дістала батьків меч і приготувалася зустріти ворога. Як і минулого разу, коли я тримала меч, у пам'яті зринув спогад про батькові серпи, і я згадала, як під моїми ударами падали кущі та зарості. Вперше зрозумівши, що батько таємно тренував нас із Вульфом, я злякалася, але тепер відчувала вдячність. Що б не відбувалося далі, я мала певність, що заберу кількох чоловіків із собою на той світ.

Та раптом чоловіки пішли. Я залишилася стояти на місці, гарячково озираючись то в один, то в інший бік, і намагалася зрозуміти, чи це якийсь підступ і чи вони збиралися застати мене зненацька, але нічого не відбувалося. Врешті-решт я відважилася підійти до краю березового гайка і визирнути з-за дерев. Було видно, як десь далеко серед заметілі віддалялися чорні постаті. Вони йшли повільно, часто зупинялись і, здавалося, шукали на землі слідів. Саме в тому місці, де я стояла, не в змозі повірити у те, що бачу, несподівано з'явився один із чоловіків. Він підійшов упритул до кола беріз, зупинився прямісінько переді мною і подивився чітко на мене. Якусь мить ми стояли обличчям до обличчя, і я не наважувалася навіть ворухнутися. Та чоловік, здавалося, не бачив мене. Його обличчям майнула тінь непевності. Він нахмурих чоло, наче силкувався щось побачити, але все одно продовжував дивитися крізь мене. Незабаром

він знову зник. Розчинився в хуртовині, шукаючи за здобиччю, якій вдалося уникнути пастки.

Виснажена, я сповзла на землю і скотилася до середини заглибини. Зіщулилася, згорнувшись калачиком, ніби в утробі матері, навколо великого каменя, і мені здавалося, що десь усередині нього ще затрималися залишки літнього тепла. По цілому лісі лютувала завірюха, але тут, серед беріз, сніг улігся. Білі сніжинки падали й повільно устилали мене білим покривалом. Якийсь час я лежала, звівши погляд на нічне небо, в якому раз у раз зблискував місяць, а тоді заплющила очі й лишень відчувала велику вдячність, коли прийшов сон і відніс мене від усього, що відбувалося.

Перехрестя

Зненацька я прокинулась. Усе тіло заніміло, холоднеча боляче жалила в ноги. Цей біль ледве можна було витримати. Але я залишилася живою, на щось більше я навіть не наважувалася сподіватись. Я врятувалася від білих собак і чоловіків у чорному. Втекла з охопленого полум'ям обійстя і здолала дорогу крізь снігову заметіль. Проспала глибоким сном у лісі на лютomu морозі. І я вижила.

Я мала б почуватися тріумфатором, мала б сміятись і веселитись зі свого порятунку. Але я стільки всього втратила. Батька, дім, брата – все, що до останнього часу було моїм життям. Тож, незважаючи на те, що я вижила і глибоко в душі таки раділа цьому, велика частина мене наче померла.

Найгірше було втратити Вульфа. Чи правильніше сказати: не знати, чи втратила його, – ось що найгірше. Ще ніколи я не почувалася такою безпомічною. Лежачи у снігу й наслухаючи, як у гіллі дерев тріщить мороз, я усвідомила, що навіть не знала, живий Вульф чи мертвий. Можливо, краще було б побачити його смерть. Тепер мені залишилася лише нова жажна

невідомість, і я навіть не знала, як мені бути. Усе життя мені завжди було відомо, що Вульф добре почувається, що він десь є, що він живий. У моменти хвилювання мені потрібно було лишень зосередитися на тому, що я відчувала всередині себе, і тоді про все ставало відомо. Я заплющила очі та спробувала віднайти це відчуття, але нічого не вдавалося. Вульф міг бути де завгодно. Міг жити, міг бути мертвим. Він міг бути на волі, як я, і його могли схопити й запроторити до в'язниці.

Я розплющила очі. Снігова завірюха вже минула, на снігу виблискували сонячні промені. Навколо мене завмер ліс, утеплений білими кучугурами, і коли я звелася на ноги, з мене звалився товстий шар снігу. Щоб зігрітися, я стала сильно тупати ногами й розмахувати руками. Хоч я й заціпеніла від холоду і промерзла до кісток, але, здавалося, обмороження в мене не було. Я уважно оглянула пальці рук і ніг, пощипала себе за обличчя й почесала носа. Чутливість не зникла, відчувалось лише заніміння.

Це було неймовірно, настільки дивовижно, як і мій порятунок від чоловіків, одягнених у чорне. У роздумах про це я раптом згадала сон, що приснився мені цієї ночі.

Я лежала біля великого вогнища. На краю танцювали язики полум'я, я відповзла далі й відчувала, як від каменя всередину тіла струмує тепло. Притулившись до нього вухом, чула ритмічний стукіт, що йшов із серця глибоко у вогні. Ці тепло і серцебиття заколисували мене, і я заснула. Я почувалась у безпеці, уві сні моє тіло звільнилося від усієї втоми і турбот.

Я поглянула на місце, де ночувала, і на камінь, до якого притулилася. То був дивний камінь: він мав чотири однакових боки, а розчистивши зверху на ньому сніг, де моя кров змішалася зі сніжинками, я помітила, що камінь мав подібну до чаші форму. Що довше я розглядала його, то чіткіше розуміла, що таким він сформований не силами природи. Погодні умови й вітер поруйнували форму каменя, та було видно, що колись давно людські руки обтесали цей камінь, вирізьбили на його боках узори та малюнки й видовбали зверху заглибину.

Камінь був заввишки мені до пояса, а кожен бік був, мабуть, пару хендів³ завширшки. Здавалося, що спочатку верх чаші обрамлювали візерунчасті петлі, але зараз від них залишилися лише маленькі фрагменти, котрі нагадували уривки мотузки, а дно вкривали тріщини і ямки.

З боків камінь наче мав чотири цілком різні рельєфи. Лише на одному боці вдалося роздивитися те, що колись було зображенням. Там був мур, можливо, частина міської стіни, а посередині стояла дивна брама: склепінчастий вхід, такий широкий і низький, аж здавалося, ніби то набагато більший вхід був занурений углиб і верхівка лише трохи виглядала над землею. Над муром і брамою, розкинувши крила, зависли в леті хижі птахи. Птахи були значно більші, ніж мур. Усе це дуже скидалося на зображення герба або прапора. Можливо, колись камінь показував, що в тому боці, куди вказувало зображення,

3 Хенд (англ. hand) – одиниця вимірювання довжини в англійській системі мір. 1 хенд = 4 дюйми = 10,16 см.

жив якийсь відомий ярл⁴ чи фогт, із гербовою ознакою з хижими птахами і брамою.

Щойно подумавши про це, я зацікавилась, чи не було це місце ділянкою давньої дороги. Я почала відкопувати й відгортати ногами сніг, і вже за якийсь час могла впевнитися, що земля навколо вимощена камінням. У багатьох місцях між каменями виднілися корені беріз, частини каміння взагалі не було, але загалом ця заглибина була бездоганним колом, вимощеним грубо висіченими кам'яними кубами. Також каміння вело на чотири боки від цього місця. Із середини від кожного боку каменя в центрі вели залишки того, що колись було дорогою. Я провела цю ніч посеред перехрестя, щільно притулившись до камінного дороговказу.

Це відкриття було настільки дивовижним, що на якийсь час я повністю забула про своє становище. Ніколи раніше мені не доводилось бачити вимощених камінням доріг. Я чула про них у розповідях про давні часи, але в моїй уяві вони завжди перебували так далеко, у незаних королівствах, переповнених екзотичними чудесами. А тепер я стояла на землі, яку люди, мабуть, вимостили з давніх часів, коли важкодоступні гори навколо села могли бути частиною величезного й могутнього королівства. Я повернулась до каменя посередині перехрестя й довго роз-

4 Ярл (Jarl) – вищий титул в ієрархії в середньовічній Скандинавії, що початково означав довірену особу короля, наділену владою. На початок XIV століття вийшов з ужитку. Цей титул зазвичай перекладається українською як граф.

дивлялася зображення на ньому. Можливо, воно показувало шлях до великого й могутнього міста, що було оточене муром і оборонними спорудами, на яких стояли воїни та спостерігали за хижими птахами понад брамою. Я довго роздумувала, чи вдасться мені пройти залишками тієї дороги, яку показувало зображення. Дорога спускалася до рівнини, і, можливо, вона могла привести мене до села. Можливо, там я могла знайти прихисток, серед знайомих облич.

Але дорога, що вела вниз, була обривиста і вкрита товстими кучугурами, до того ж я хвилювалася, як мене зустрінуть у селі зараз, коли батько був мертвий. Ми з Вульфом завжди були інакші – дивацькі діти з лісу. Як дивитимуться на мене люди, коли я прийду до них сама, сиротою, ніби якимось бідацтвом, що випрошує їжу та притулок? До того ж у цьому зображенні, у цій дивній брамі в кам'яному мурі було щось таке, що викликало в мене страх і відразу. Не розуміючи причини, я відчувала, що не піду тим шляхом, який міг привести до місця, де та широка брама проковтнула б мене. На південь, у напрямку обійстя, я також не наважувалася йти. Десь там міг залишатися Вульф, але тоді біля нього будуть ще собаки й чоловіки з мотузками.

Тож я пішла в напрямку гір. Дорога, що вела туди, була найзанедбанішою, на ній заледве виднілося кілька каменів, а коріння дерев, дощі й весняні повені зробили все, щоб цілком приховати те, що залишилося. Але подібно до того, як лякав мене шлях униз, я почувалася безпечно, вирушаючи вгору. Невдовзі я помітила, що попри те, що дорога була цілковито зруйнована часом, сніговий

покрив уздовж неї виявився набагато тоншим, аніж деінде в лісі. Схил часто круто здіймався вгору, проте в мене було відчуття, ніби я прямую донизу. Довкола мене на снігах, землі й на деревах виблискувало сонце. Мороз не дошкуляв, лише повітря від нього ставало ясным, а мої думки – гострими, наче лезо ножа. Мою втому й заціпеніння неначе здуло вітром, і я навіть подумала, що могла б іти в гарному темпі весь день. Можливо, мені вдасться дістатися кінця дороги ще до того, як стемніє.

Я ні на мить не спинилася, щоб задуматися, куди прямую й до чого саме повинна дістатися. Крокуючи цією дорогою, вверх у гори, я мала таке легке й природне відчуття, ніби лежала у водах річки й пливла за її течією.

Та невдовзі все змінилося.

Я встигла помітити, що сніг ставав глибшим. Іти було все складніше, я придивлялася, куди вела дорога. Ступала щоразу повільніше, пробиралася заметами, вишукуючи знаки, які б показували, де була дорога. Спочатку я гадала, що зможу відрізнити розчищений просвіт, що його можна прослідкувати між деревами, але вже зовсім скоро стежки й дороги ввижалися мені в усіх напрямках. Я мусила визнати, що зовсім загубила слід дороги.

Лишень тоді я підняла погляд угору. Ліс і денна пора, здавалося, цілком перемінилися. Між густими, геть замерзлими стовбурами дерев лежали замети білого холодного снігу, який наче здушував їх. На небі нависли імисто-сірі хмари, неможливо було визначити, високо вони чи низько, чи, може, то саме небо втратило свої барви й ніби віком накрило зверху чорне безлисте гілля дерев. Раптом усюди запанувала холоднеча. Вона втислася мені

у шкіру обличчя, розтираючи його сирістю, пробиралася під одяг і з кожним вдихом утискалася мені в легені.

Самотня, в холодному, позбавленому кольорів світі, я знов усвідомила все, що зі мною трапилось, і пригадала, де опинилась. Я не знала, куди прямую. Мені нема куди йти і нікуди повертатися. Я нічого не їла з учорашнього вечора й не мала із собою їжі. Як міцно я не куталася б у мантію, та холод безнастанно забирав від мене тепло, а можливості розпалити вогонь не було.

Крім того, думалось мені, вогонь не зможе розгорітися – холоднеча здавалася настільки сильною, що вона убила б полум'я ще до того, як воно зміцніє. Напевно, у цій зимі могли горіти тільки червоні вогні одягнених у чорне чоловіків.

З осинового гаю трохи далі піднялася згряя галок. Вони нагадували чорні мертві листки, які раптово звіялися з дерев і закружляли в повітрі. Галки кружляли безцільно, вперед і назад, згряя розсіювалась і знову збиралася до купи, ніби дим на вітрі. Птахів було дуже багато, тисячі крил хльостали в повітрі, коли вони підіймались у вись сірого неба. Та чути було тільки цей звук. Кожна галка без жодного звуку летіла поряд із іншими птахами, врешті вони опустилися наді мною, від чого я аж присіла й затулила обличчя руками. Але згряя розлетілася, порідшала і пролетіла повз мене в напрямку до рівнини, високо над вершинами дерев.

«Вирушаючи, Зимовий Король бере собі на службу галок», – казала Майя.

«Вони мовчать, бо розповідають те, що бачать, тільки йому, – думала я. – Це значить, що настала зла зима».

Я ступила кілька кроків, але здавалося, ніби всім моїм тілом розтікалася безнадія, ніби холоднеча. Я впала на коліна. Де б не спинився мій погляд, усюди я бачила тільки біле і чорне. Чорні, мертві стовбури й гілки. Білий, мертвотно-блідий сніг. Тільки небо порушувало цю схему своїм сірим кольором. Мою голову опосіли думки, чи взагалі існували на світі кольори. Я розуміла, що вони мусять бути, але так і не змогла їх пригадати, як не намагалася. Весняні, літні, осінні спогади. Зображення, що мали б купатися в кольорах, здавалися блідими й далекими, вилинялими спогадами, в яких я більше не бачила жодного сенсу. Люди, яких, здавалося б, я мала впізнавати. Обличчя, які, мабуть, мали означати щось для мене.

Галки повернулися. Без жодного звуку вони опустилися на дерева, що оточували мене, і сиділи там, ніби великі темні грудки на гілках. З мене не зводили очей товсті грона з пір'я, дзьобів і кігтів. Я спробувала прогнати з думок морозний туман і озирнутися на них. Вони щось хотіли від мене? Чи за цими пташиними очами було щось інше, що пильнувало за мною?

Далеко, між деревами, я побачила, що сюди наближається якийсь чоловік. Спершу то був лише віддалений силует, але він наближався. Я не могла відвести від нього погляду – в цьому замерзлому на камінь лісі рухався лише він. Чоловік ступав рішуче, він знав, куди йде, і не зважав на перешкоди, наче сніг узагалі не був йому завадою. Він ішов не прямо на мене, а повертав то туди, то сюди, проте весь час наближався. Врешті чоловік підійшов достатньо близько, щоб я могла уявити собі, як він ви-

глядав. На ньому був темний одяг, обличчя було бліде, а волосся чорне, як вороняче крило.

Вони знайшли мене, подумала я. Але то була якась відсторонена думка. Вона не заторкнула мене. Я далі стояла на колінах серед снігів і спостерігала, як наближається той чоловік.

Я не мала сил підвести погляд, і невдовзі чоловік підійшов так близько, що я вже не могла бачити його обличчя, тільки нижню частину тіла і руки. Він наче був одягнений у темне хутро, мав шкіряні рукавиці й величезну мантию з ведмежої шкіри, що звисала з його плечей. Це трохи відрізнялося від того, що я очікувала побачити, тож із усіх сил я намагалася зрозуміти, що це все може означати. Але думки в моїй голові стали настільки повільні й віддалені, що довелося облишити роздуми.

Чоловік присів поряд і зацікавлено поглянув на мене. Його волосся було таким же чорним, як і моє, а очі – такі ж блакитні. У ньому відчувалося щось навдивовижу позачасове, і це нагадало мені про батька. Той чоловік був суворого вигляду, мав тонкий ніс, вузькі губи, низько опущений рот, темні брови затінювали очі.

– Баур, ус-вакьяну ту то ус-друстс? – мовив він.

А коли я не відповіла, повторив:

– Це ти, дівчино, розбудила дорогу?

Та я геть не розуміла, про що він каже.

Він зняв рукавиці й торкнувся мого обличчя. Тоді швидко потер руки одну об одну, хукаючи на них, і притулив їх до моїх щік. До мене одразу ж повернулося тепло, воно поширилося від обличчя на все тіло. Я відчула, як мої руки й ноги знову почали рухатись, і мені вмиль захотілося

щось сказати – пояснити, що сталося. Але тільки сльози полилися мені з очей, і я тяжко здригалася усім тілом.

Чоловік схилювався наді мною й підвів мене на ноги. Тоді загорнув мене у мантию з ведмежої шкіри й трохи відвів набік. Тут сніг був не настільки глибоким, а холодне-ча не так сильно дошкуляла. Озирнувшись, я помітила, що гапки зникли. Я не чула їх, але після їхньої втечі гілля де-не-де ще ледь хиталося.

Чоловік поклав руки мені на плечі й поглянув на мене, приязно, але водночас і суворо.

– Тепер поплач, – мовив він. – Виплач із себе цей холод. А тоді я хочу, щоб ти відповіла на мої запитання. Потім – якщо мене задовольнять твої відповіді – я відведу тебе до Пані Гори.

Пані Гори

За якийсь час я перестала плакати й труситися. Холоднеча начебто повернулася, я поглянула вниз і помітила, що сніг вже досягав мені до середини литок. Але тіло вже не було паралізоване холодом, думки знову стали моїми власними. Я нічого не сказала, та чоловік у мантиї з ведмежого хутра побачив моє запитання.

– Дорога знову поринає в дрімоту, – пояснив він. – Не варто будити дороги без потреби.

Після цього він замовк і поглянув на мене.

– Ти розумієш, дівчино, про що я говорю?

Я похитала головою.

– Тобі холодно?

Я кивнула. Чоловік скинув бурдюк із козячої шкіри та простягнув його мені. Напій у бурдюку був ледь теплий, але в горлі й животі від нього запекло вогнем. Умить я відчула, як до мене повертається тепло, а поки пила, ще й використала момент, щоби порозглядати незнайомця.

Його одяг нагадував убрання мандрівного мисливця – когось, хто живе з лісу, а не з поля. Під мантиєю проглядався великий ранець, одяг був зношений, але акуратно виготовлений.

На голові він носив велику хутряну шапку, я не була певна, але здавалося, що вона зі шкірок куниці. Коли чоловік брав від мене бурдюк, я завважила, що при боці в нього прив'язаний меч. Але незважаючи на те, що він здавався, виглядав і поводився, наче якийсь досвідчений чоловік із гір, мисливець за хутром тварин чи лісоруб, його шкіра була гладенькою й не понищеною від погоди та вітру. Він виглядав доволі незвично, а риси його обличчя нагадували як батькові риси, так і тих одягнених у чорне чоловіків.

Я віддала йому бурдюк, і перш ніж повісити його під мантию, чоловік сам випив кілька ковтків. Цього разу я була певна, що бачила меча, – з незвично вигнутим ефесом, що не надто відрізнявся від батькового. Чоловік одягнув рукавиці й поглянув на мене.

– А зараз я хочу, щоб ти відповіла на мої запитання, і тобі доведеться казати правду. Я дізнаюся, якщо ти обманюватимеш. Ти зрозуміла?

Я кивнула.

– Як тебе звати?

– Сунья.

Зовсім несподівано чоловікове обличчя розпливалось у широкій усмішці, а коли я, нічого не зрозумівши, поглянула на нього, усмішка змінилася булькотливим приглушеним сміхом.

– На мить я вже подумав, що це ти така дотепна, але ж ти і справді не знаєш, що кажеш, хіба ні?

Напевно, чоловікові було достатньо побачити моє здивування, аби збагнути, що я нічогосінько не зрозуміла з того, що він сказав, тож тоді він продовжив:

– Твоє ім'я – це окреме слово со Разда, давньою мовою. Ти ж ніколи не вивчала її. Я намагався виглядати суворим, аби ти зрозуміла, що мені слід говорити правду, і ось ти це й кажеш. Твоє ім'я означає «Правда».

– Батько ніколи не розповідав про це, – прошепотіла я.

Нам із Вульфом завжди було цікаво, чому в нас такі імена. У селі більше нікого не називали так, як нас. Ми думали, що батько вигадав ці імена, що вони були одним із його винаходів. Ім'я «Вульф» звучало подібно до «Ульв» – так звали багатьох чоловіків у селі. Це ім'я, зрозуміло, означало «вовк», але не було нікого з іменем, подібним до «Сунья».

– Ким був твій батько? – запитав чоловік.

– Ми звали його просто батьком, а от інші часом зверталися до нього «Атта». Та йому це не подобалося. Здавалося, що він ніколи не хотів мати ім'я. Зазвичай люди зверталися до нього «Пане».

Ці слова знову викликали в чоловіка усмішку.

– Ти незвичайна дівчина, – мовив він. – Ти – одна з Кровних, і це кожен може побачити, але зовсім не знаєш мови. Розбудила перехрестя доріг від дрімоти, але, здається, сама не розумієш цього. Ти знаєш свого батька, але уявлення не маєш, яке в нього ім'я.

Чоловік поклав руку мені на плече.

– Атта, дівчино, це не ім'я, а звання. Атта означає «батько». Колись воно мало ще й інше значення, але ті часи вже давно минули.

Чоловік знову всміхнувся, дивлячись на мою розгубленість, та раптом усмішка зникла з його обличчя, і він став суворим і зосередженим.

– Дай-но мені це, – сказав він, показуючи на меча, що висів у мене при боці. Я майже забула, що весь час носила меча із собою, і також здивовано поглянула на нього. Та незнайомець став нетерплячим.

– Дозволь поглянути, – повторив він, а тоді сам витягнув меч із піхов, перш ніж я встигла поворушитися.

Чоловік тримав меча обома руками й уважно вивчав його – візерунки на ефесі з маленьких пунктирних ліній, квітчасті петлі на гарді, вигин ле́за. Роздивившись, він взяв меча в одну руку й кілька разів махнув ним, прорізаючи повітря. Не кажучи ні слова, чоловік повернув мені меча, і я вклала його назад до піхов.

– Кому належить цей меч? – запитав він, коли той опинився на своєму місці.

– Моему батькові, – відповіла я.

У погляді чоловіка прочитувалося запитання, тож я додала:

– Батько мертвий.

– Я впізнаю цього меча, – промовив чоловік, і виглядав він занепокоєно. – Проте я був упевнений, що його володар уже дуже давно мертвий. Коли помер твій батько?

– У день перед учорашнім, – відповіла я й водночас відчула, що той час був колись дуже давно. Цього не могло бути: щоб усього два дні тому ми стояли біля батькового смертного ложа. Так само не вірилося, що тільки вчора горіло наше обійстя і зник Вульф.

– Як же помер твій батько? – запитав чоловік.

– Він захворів. Пішов полювати на вовка, а повернувся вже хворий. У нього був білий слід на шиї, я думаю, той слід і вбив батька.

Почувши це, чоловік спохмурнів і став схвильовано озиратися, вхопившись рукою за горло. Він щось пробурмотів, я не могла розчути слів, та здавалося, ніби він вилаявся чи сказав погрози. Тоді чоловік узяв мене за плечі й почав підштовхувати вперед.

– Не знаю, дівчино, ким був твій батько, але з якоїсь причини він наштовхнувся на вішальника. Якщо в цих лісах є вішальники, тоді небезпечно нам із тобою отак стояти й говорити. Я заберу тебе до Пані Гори, там ти зможеш залишитися. Ідемо, хутчіш!

Після цих слів він рушив уперед великими кроками, аж сніг закружляв біля його чобіт, і, щоб не відставати, я мусила з усіх сил поспішити за ним.

Довго ми йшли, нічого не кажучи. Я цілком зосередилася на тому, щоб не відставати від мого супутника, а він поринув у свої думки й, не підводячи погляду, широкими кроками прямував крізь ліс. Час від часу чоловік спинявся й оглядався через плече, тоді мені вдавалося наздогнати його, але невдовзі він знову рушав уперед. Розпливчасті тіні дерев навколо ставали чимраз довшими, а за сірим покривалом хмар на небі сонце опускалося все нижче. Ми піднімалися дедалі вище в гори й часто мусили довго обходити прямовисні виступи скель, ділянки, що поросли хащами карликових ялинок, або великі каменюки, що купою лежали одна на одній. Холоднеча ніби вогнем обпікала щоки і чоло, але їй вже не вдавалося знечулити мене й знесилити. Кілька разів я бачила галок, які мовчазно кружляли над горами, зібравшись у великі зграї.

Коли чоловік спинився на якийсь час біля двох веле-тенських повалених сосен, щоб поглянути вниз на схил, що залишився позаду, я встигла видихнути запитання.

– Це правда, що галки – шпигуни Зимового Короля? Настала зла зима?

Почувши це, чоловік знов усміхнувся, вперше, відколи ми з ним рушили в дорогу.

– Он воно що, Зимовий Король! То ти, виявляється, наслухалася забобонів і давніх казок. А чи відомо тобі, що означає ця назва? І звідки вона взялася?

Я похитала головою. В моїй уяві зла зима була пов'язана з великим страхом, я уявляла її темною постаттю, яка загрожувала селянам у їхніх хатах, заморожувала врожай і стрілами морозу вбивала маленьких птахів у їхніх гніздах. Я чекала, що чоловік стане пояснювати, але він лише продовжував:

– Можливо, що йде зла зима, але зараз це лише легке передчуття, тихий вітер, який свідчить про завірюху, що настане за ним. Ця зима необачним людям виснажує тіло й заморожує надію в їхніх грудях, але те, що настає далі, навіть гірше. Набагато гірше. Я бачив першу злу зиму, вже дуже давно й далеко звідси. Будемо сподіватися, що такого тут не трапиться.

Більше він нічого не сказав, а я не встигла розпитати щось іще. Ми знову рушили в дорогу. Минаючи каменюки й заледенілі струмки – чоловік попереду, а я за ним, швидко, як лишень могла. Пробираючись крізь замети його слідами, я відчула, як сильно мені бракує Вульфа.

Це Вульф завжди розпитував. Коли ми хотіли про щось дізнатися, коли зустрічали когось, Вульф завжди знав,

як розговорити людей. Я завжди могла довіритися Вульффу, знаючи, що він поставить правильні запитання. Мені залишалося тільки слухати. Я завжди знала, що Вульф умеє розпитувати, але ніколи не розуміла, наскільки це важко. Прямуючи за абсолютно незнайомим мені чоловіком, дорогою до невідомого місця, я відчувала, як багато мені треба дізнатися. Та водночас розуміла, що, як тільки відкрию рота, нічого розвідати мені не вдасться. Після кожної отриманої відповіді з'являлися нові запитання, і мені бракувало кмітливості сформулювати їх, перш ніж знову ставало запізно, – бо ми рушали або ж чоловік вирішував, що він і так вже забагато сказав.

Та коли ми спинилися наступного разу, в мене з'явилася можливість трохи подумати. Ми ненадовго відпочили під замерзлим водоспадом, чоловік знову простягнув мені бурдюк і дістав кілька тонких шматків висушеного м'яса, яке треба було добре розжовувати. Воно виявилось твердим і жорстким, до того ж мало присмак крові. Я відчула, що дуже зголодніла, і мені ледь не запаморочилося в голові, коли після шматка м'яса до мене трохи повернулися сили.

Водоспад був, мабуть, удвічі вищий за мене, він заледенів у формі гротескної плутанини бурульок, крижаних куполів і гладких стін із льоду. Темні віддзеркалення губилися в нашаруваннях замерзлої води, а під усім цим можна було розчути, як жебонів і пручався потік. Прослідкувавши поглядом за потоком води, я побачила, як він заледенілим шматком кидався вниз по схилу гори. Далеко внизу він звивався між деревами, зникаючи в напрямку долини, і я зрозуміла, що ми, напевне, стояли біля річки. Значно нижче річка ставала ширшою, текла біля ферми,

далі рівниною, минаючи місто, а тоді впадала у море. Ще ніколи я не піднімалася так високо в гори, всюди, куди сягало око, тягнувся ліс, мовчазний і величезний. Може, десь там опинився Вульф – живий або мертвий, – та я навіть не уявляла, чи пощастить мені його знайти.

– Як ти розшукав мене? – запитала я у чоловіка, який замислено звів погляд до неба й тягнув зубами висушене м'ясо.

– Я попрямував за дорогою. Помітив, що хтось розбудив перехрестя, тому мені стало цікаво. Коли я дістався туди, нікого вже не було, і перехрестя знову стало засинати. Та одна з доріг ще не дрімала, на ній я побачив твої сліди на снігу.

Чоловік проковтнув м'ясо, запивши його ковтком із бурдюка.

– Ти не знала, що розбудила дорогу, правда ж?

Я похитала головою.

– Тоді тобі пощастило. Для того, щоб це зробити, потрібна кров. І треба, щоб усередині тебе були відповідні думки, – ти справді повинна хотіти, щоб це місце прокинулось. Та все це не має великого значення, якщо не втрапити на правильне місце. Тепер небагато залишилося тих, котрі знають, куди ведуть дороги.

Я подумала про кров, що капала з мого носа в кам'яну чашу, і пригадала відчуття паніки, що охопило мене, коли я побачила, як мене оточили одягнені в чорне чоловіки. А потім усе раптом стало таким спокійним.

Чоловік засміявся. У таку мить із його обличчя зникла суворість та гострота, а проступали звичні зморшки та ямки.

– Я ж кажу, що тобі нечувано пощастило. Вішальники в лісах, убивча холоднеча вночі, а тобі вдається натрапити на єдине перехрестя в цій місцевості й розбудити його, навіть не знаючи, як це робиться.

– Це все вете мені допомогло, – сказала я.

Після цих слів чоловік знову спохмурнів і пирхнув.

– Таке скажеш. Ти краще не вір у це, позаземні істоти завжди мають щось своє на гадці.

Він більше нічого не сказав, просто рушив далі. Ми перейшли через вкриту кригою річку й вибралися на плато, розташоване вище. Земля тут була майже рівнинна, і здавалося, що нею пройшли лісові пожежі, бо навколо виднівся тільки низенький молодий лісок і невеликі кущі. Перетнувши цю місцевість, ми опинилися перед схилом гори, який здіймався над нами, а з іншого боку відкривався широкий краєвид на рівнину.

Денне світло вже почало розчинятися, небокрай губився у сірій поволоці. Я охопила поглядом ліс і, нагостривши вуха, неспокійно прислухалася, чи не чути гавкоту собак, але вечір був таким тихим, наче звуки також позамерзали. Сутінки й холоднеча змішувалися з голодом і втомою, перетворюючи все на сон. Мені було дедалі складніше пригадувати, як довго ми йшли сюди. Чоловікові сліди попереду та сліди на снігу позаду нас – це все, що здавалося справжнім.

Чоловік нарешті спинився, коли я вже не раз устигла подумати, що сил у мене не залишилося. Тепер навколо панувала чорна як вугіль темрява, але вдалині, поміж стовбурами дерев, світило тепле і ясне світло.

– Пані Гори, – мовив чоловік і показав на світло. – Тобі знову пощастило, бо Пані вдома й розпалила вогонь. Он, бачиш?

Я ледь змогла підвести погляд і кивнути.

– Її дім часом складно побачити вдень, а зараз тобі треба просто йти на світло. Тут досить прямовисний підйом, але земля не вибоїста і сніг між ялинками не настільки глибокий.

Чоловік був уже на півдорозі до лісу, коли я нарешті зрозуміла, що відбувається.

– Ти йдеш?

Чоловік озирнувся, він виглядав зворушеним. А тоді зник за гілками дерев. Я відчула, як усі ті питання, що їх я навіть не встигла сформулювати, запрагли звільнитися й почали вириватися з мене. Та все, що я спромоглася запитати:

– Як тебе звати?

Звідкись із темряви долинула відповідь:

– Вюнан.

А тоді:

– Рушай уже, швидко!

Схил і справді був дуже стрімкий, але проблизк маленького вогника збільшувався з кожним кроком, і незабаром було видно, що це світиться вікно від розпаленого всередині вогню. Високі ялинки росли тут густо, землю вкривав неглибокий сніг. Та, незважаючи на це, кожен наступний крок давався мені все важче за попередній, тож коли я дісталася до галявини, на якій стояла хата, то була цілком виснажена й мусила спинитися на якийсь час, щоб перевести подих.

Поки я стояла, вдихаючи крижане повітря глибоко в легені, і чекала, щоб серце перестало так нестямно колотитися, двері хати відчинилися, й звідти вийшла темна постать. У темряві хати не було видно, але завдяки світлу від прочинених дверей я здогадалася, що то був невеликий будиночок, біля якого стояли ще кілька господарських будівель і колода, на якій рубали дрова.

Та постать, що вийшла з хати, – то була жінка. Вона, не гаючись, одразу підійшла до колоди й поклала кілька полін до кошика, якого принесла з собою. Тоді повернулася у тепло хати. На порозі спинилася і поглянула в темряву ночі. Мені та жінка здалася схожою на королеву, коли вона завмерла з рівною поставою, тримаючись прямо й повільно окидаючи поглядом сніги і ялинки. Я не бачила обличчя жінки, але уявляла собі, що її не турбує небезпека, яка може чигати на неї, вона лише хоче спокійно переконатися, що жоден зайда не прокрався до її володінь, – саме так правителька оглядає території своєї держави.

Тоді сталося щось незвичайне. Жінка завмерла у дверях і, здавалося, поглянула прямісінько на мене, після чого я вмить засумнівалася в тому, що бачила щойно. Невже я справді подумала, ніби та жінка стоїть випростано й гордо? Вона ж зігнулася під вагою своєї ноші й тягнула її з помітним зусиллям. Я відчула, що вона дивиться на мене, і це був погляд не гордої королеви, а примруженої старенької. Мене наче збили з пантелику. Це холоднеча чи, може, втома зіграла зі мною такий жарт?

– Можеш підійти ближче! – гукнула жінка. І голос, який я почула, теж більше пасував до схиленої постаті,

яку я зараз бачила. Він був чистий і впевнений, але прозвучав якось хрипкувато й блякло.

– Ну ж бо, я бачу тебе краще, ніж ти можеш розгледіти мене, тож підходь сюди, привітаємося.

Я вийшла з темряви ялинок. Сніг на подвір'ї, як я тепер завважила, притрусив землю лише тонким шаром, наче пудрою. А підійшовши ближче до дверей і до жінки, я відчула, ніби щось важке й цупке відпустило мене та залишилось у лісі. У моєї втомленій голові майнула думка, що воно чекатиме на мене там. Що воно знову запустить у мене кігті, тільки-но я повернуся в зимову ніч. Проте зараз я відчувала лише теплу втому й дивовижну вдячність за те, що можу бути тут.

Жінка, котра стояла у дверях, мала на голові накинуту чорну хустку, її одяг був темний і непримітний. Але очі так ясно горіли, а погляд був настільки сильним, що важко було насправді розгледіти риси її обличчя.

Вона поставила кошик із дровами за двері всередину хати й узяла мене за підборіддя. Її пальці на дотик були теплі й приємні, та водночас жінка так міцно тримала моє обличчя, ніби хотіла оглянути, чи воно їй підходить.

– І хто ж це до нас завітав? – різко запитала вона.

– Сунья, – відповіла я й засоромилася. – Мене звати Сунья.

– Дуже добре! – мовила жінка, прицмокнувши язиком. – Ми саме на тебе й чекаємо.

Після цих слів вона поклала руку мені на плечі й підштовхнула всередину хати. Я невпевнено ступила в тепло, яке йшло від розпаленого вогню, а жінка зачинила за нами двері. Кімната була невелика й добре обжита. Стіни

завішані тканинами, а підлогу вкривали розстелені хутряні шкіри. В кімнаті було безліч дивних речей, назв яких я не знала; вони стояли на полицях і звисали зі стелі.

А за столом – виставивши ноги на стілець, перед великою паркою тарілкою супу, з безтурботним виглядом, ніби ніщо його не тривожило, – сидів Вульф.

– Суньс! – вигукнув він і скочив на ноги. – Мені сказали, що ти повинна тут з'явитися, але я не знав, що доведеться так довго чекати!

Вульф був зігрітий і ситий, і мені варто було б сильно вдарити його, тому що він виглядав зовсім не так, як я. Щоб дістатися сюди, мені наче довелося здолати шлях через той світ, а Вульф увесь цей час сидів собі тут у теплій очікував на мене. Але ж то був Вульф, і він був зі мною, й урешті-решт нічого кращого за це я не могла уявити.

Прощання

— Ну, годі вже. Не будете ж ви обійматися весь час, та й дівчина зголодніла й замерзла. Суньє, сідай біля вогню, а я зараз принесу тобі супу.

Ми розімкнули обійми. Не знаю, скільки часу ми стояли, обвивши руками одне одного, та здавалося, що минула ціла вічність. Солодка й водночас гірка вічність, бо, радіючи з того, що Вульф живий, я ще й не полишала надії, що зв'язок між нами також повернеться.

Та після обіймання нічого не змінилося. Ми залишалися відмежованими одне від одного. У певному сенсі я навіть почала миритися з цим. Вульф знову перебував поруч, і це вже було неабияким дивом, бо на щось більше я не наважувалася сподіватись. Та відчувалось і роздратування — я зовсім нічого не знала, що з ним відбувалося і як він сюди потрапив, а зараз мені ще й доведеться чекати на його розповідь.

Я здогадалася, що Вульф це розумів. Йому теж кортіло дізнатися, що зі мною трапилося, тож він нетерпляче тарабанів пальцями по стільниці, поки переді мною ставили суп і я заходилася його сьорбати.

– Ану припини це, – насварила на нього жінка. Її голос прозвучав різко, та водночас вона виглядала ласкавою. – Я розумію, що вам обом треба стільки всього розповісти одне одному, але з цим доведеться зачекати. Спершу – поїсти й зігрітися, а потім будуть розповіді.

Вона поставила біля тарілки хліб та сир, і я їла з не наситним апетитом – суп, зварений на бульйоні з овочами й кількома шматками м'яса, і простий хліб із муки грубого помелу. Та мені здавалося, що нічого смачнішого я ніколи не їла, і разом із відчуттям ситості з мого тіла потрохи відходила холоднеча. Здавалося, наче всередині мене залишалися місця, куди холоднеча проникла й там причаїлася. А тепер я відчувала, як усе тануло, ніби з настанням весни скресала крига на річці й вода відносила геть щоразу більші крижини.

Жінка докинула дров у вогонь, а тоді сіла між мною і Вульфом. Тепер здавалося, що з її постаті знову зникли старечість і похилість, і вона перетворилася на ту випростану жінку, яку я вперше розгледіла в її силуеті при відчинених дверях. Як і минулого разу, я завагалася, чи вірити самій собі. Невже я справді бачила її старою і схиленою? Я намагалася пригадати, як вона тоді виглядала, але нічого не вдавалось. Я не могла уявити її якоюсь інакшою, ніж такою, якою вона була зараз, – із гордим і владним поглядом, світло-блакитними, мало не білими очима. Чорне, як вороняче крило, волосся обрамляло її обличчя, яке не було ні молодим, ні старим, а дивовижним чином здавалось непідвладним часові. Біла гладенька шкіра, чисті й витончені риси. Тут я вкотре впізнала всі ті ознаки, що свідчили про приналеж-

ність до таємничих Кровних: батько, незнайомець, що відвідував нас, Вюнан, одягнені в чорне вішальники, Вульф – усі вони мали щось, що неймовірно складно надавалося до визначення, але саме це вирізняло їх серед усіх інших людей, які мені зустрічалися. Мова йшла не тільки про колір волосся і шкіри, а також про щось важковловне. Це вперше я бачила цю особливість у жінці й тепер замислилася, чи можна вважати її красивою, чи, може, такою, що лякає. А ще мене цікавило, чи виглядають риси Кровних так само на моєму обличчі.

– Суньє, а я й не привітала тебе як слід, – мовила жінка. – У цих краях мене називають Пані Гори. Ти, звісно, можеш звати мене просто – Пані.

Голос жінки звучав низько й мелодійно. Її було приємно слухати, але якимось чином усе, сказане нею, звучало як наказ.

– Так, Пані, – швидко відповіла я поміж поїданням супу. Пані Гори усміхнулася.

– Вульф розповів мені, як ви загубили одне одного. Я знайшла його вчора й привела сюди, до свого дому. Відтоді ми чекали, що ти знайдеш сюди дорогу.

Із запитанням у очах я дивилася на неї й на Вульфа, запихаючи до рота хліб і сир.

– Пані сказала, що ти сама знайдеш дорогу сюди, – пояснив Вульф.

– Я не була певна в цьому, – докинула Пані Гори. – Але сподівалася. Гадаю, ти стрілася з Вюнаном?

Я кивнула.

– Мені було відомо, що той був поблизу, а Вульф розповів мені про ветте і його пісню. Тоді я зрозуміла, що

в нас хороші шанси. Та якщо ти вже знайома з Вюнаном, це також означає, що гірди-мисливці⁵ знають, що ви тут. Імовірно, за короткий час вони навідаються сюди.

Останнє вона сказала більше до самої себе, ніж до мене з Вульфом. Здавалося, вона в чомусь сумнівалася. Не хвилювалася, але ця ситуація наче дратувала та водночас забавляла її. Жінка замовкла й дивилася повз нас, прямо в язика полум'я.

Коли я добре попоїла, скільки лишень змогла увіпхнути в себе, і ми прибрали зі столу миски, хліб і сир, я хотіла розповісти Вульфові про те, що зі мною трапилось, і послухати його історію, але Пані Гори сказала:

– Сьогодні у нас є час на одну розповідь. Коли вкладаєтесь спати, Вульф пояснить, як він сюди потрапив, а розповідь Суньої ми прибережемо на завтрашній ранок.

Вульф виглядав розчарованим, але слова Пані Гори прозвучали як наказ, хоч і були сказані приязним тоном. Та Вульф усе одно спробував заперечити.

– Але ж зараз не настільки пізно, ми встигнемо послухати обидві історії – і мою, і Суньої. Ми можемо розповідати швидко, я не говоритиму довго.

Пані Гори на сказане тільки хмикнула.

– Я в цьому не сумніваюся, але бідолашна розповідь варта більшої шани, а не того, що ти пробіжиш по ній скоро-

5 Гірда (швед. hird) – бойова дружина у Скандинавії епохи вікінгів. Гірди підкорялися конунгу або ярлу і зазвичай жили спільно, ніби велика родина.

мовкою, швидко, як тільки зможеш. Крім того, ми повинні зробити ще дещо перед тим, як вкластися спати. Ми втратили близьких нам людей – вашого батька і Майю – і тепер маємо обов'язок згадати про них і попрощатися з ними так, як вони на те заслуговують.

У кімнаті вмить запанувала велична серйозність. Ми замовкли й поглянули одне на одного. Можливо, Вульф, як і я, сподівався, що із серйозними питаннями можна трохи зачекати. Я відчувала велику радість, коли знайшла Вульфа, і мені хотілося затримати це почуття якомога довше. Та зараз я присоромлено прикинула, лише щоки горіли вогнем. Звісно, нам слід було постійно думати про те, що сталося. Ми мали весь час пам'ятати про батька, який помер у темному домі, про Майю, на яку накинута білий собака, про наше обійстя, охоплене вогнем. Це було б неправильно, якби ми жили далі так, наче нічого не сталося. Ми не можемо відвертати погляд від того, що втратили, і мусимо завжди шанувати пам'ять про померлих.

Від цих думок з'являлася певність. Усередині мене було темно і порожньо, тож вони здавалися доречними.

Пані Гори накинута на себе грубу мантію, взяла з полиці невелику шкатулку й відчинила двері.

На вулиці проясніло небо, місяць важко навис прями-сінько над верхівками дерев. Пані Гори вийшла на подвір'я, і ми, тремтячи від холоду, пішли за нею, зайшли за кут і піднялися невеликою вузькою стежкою, що звивалася між величезними валунами позаду будинку. Повітря було чисте й холодне, над нами мерехтіли зірки. Цілком серйозно в мене з'явилося передчуття, що безнадійність,

яку я пережила в лісі, ще повернеться. Але нічого не відбувалось. Я поглянула на Вульфа, який ішов поруч. Той виглядав блідим і зосередженим, і мені стало цікаво, чи відчував він те саме, що я. Чи йому теж довелося блукати лісом, поки всередині нього замерзало найменше відчуття надії та волі. Вульф помітив, що я дивлюся на нього, і зніяковіло усміхнувся.

— Ми на похорон ідемо, як думаєш? — запитав він. — Нам ще ніколи не доводилося бути на похороні, ніхто нас не запрошував. А пам'ятаєш, як нам кортіло піти на похорон, коли ми ще були малими? Нам здавалося, що це якась весела затія, а батько просто забороняє нам туди приходити.

— Батька ми вже похоронили, — відповіла я. — Думаю, що зараз відбуватиметься щось важливіше.

Ми зупинились у місці, де плити скель вертикально нависли навколо невеличкої калюжі, покритої чорною кригою. Тут ледь вистачало місця для трьох людей, тож ми з Вульфом міцно притислися одне до одного. Над лісом позаду піднімався місяць. Він проливав на нас своє сяйво, огортав сріблом скелі й спалахував зірками внизу, на кризі калюжі.

Пані Гори дістала зі шкатулки, яку принесла з собою, чотири товсті свічки. Вона поставила їх на глибокий виступ, що сформувався у скелі. Далі вона дістала зі шкатулки кресало й викресала вогонь, підпаливши тріску, яку затиснула у тріщині в камені. Тоді схилилася над нами, обхопила за плечі й подивилася прямо в очі.

— Ми прийшли сюди, щоб попрощатися, — сказала вона. — Ви ще цього не розумієте, але померлі завжди пере-

бувають із нами, що б ми не робили. Ми завжди носимо їх у нашому серці й ніколи про них не забуваємо.

Пані суворо поглянула на мене.

– Ми ніколи не забуваємо про померлих, – повторила вона. – Але й не думаємо про них повсякчас. Вони супроводжують нас усе життя, але жити разом із померлими нам не можна. Наші думки не є думками померлих, ми не дихаємо їхнім подихом. Якщо так робити, тоді ми пропустимо життя.

Погляд Пані відпустив мене, тепер вона дивилася на Вульфа.

– Померлі завжди залишають нам якусь незавершену справу або, можливо, тягар, який потрібно нести. Та ми ніколи не можемо закінчувати справу замість померлих і не можемо діяти від їхнього імені. Всі наші вчинки повинні починатися з життя і його прагнень. Якщо ми завершуємо якусь справу, то робимо це заради живих, якщо несемо тягар – теж робимо це заради живих. – Вона розвернула нас, щоб ми побачили місяць за скелями.

– Погляньте на місяць. Він увесь час змінюється, раз у раз западає в темряву й щоразу повертається на світло. Ви повинні бути такими, як він. Часом над нашим життям нависає тінь смерті, але коли вона зникає, ми повинні знову бачити світло, а не озиратися постійно на темряву.

На якусь мить вона завмерла, не відпускаючи нас і не кажучи ні слова. Місяць на небі був круглим, як обруч. Великий і блискучий, здавалося, ніби він дивиться на трьох людей, які стояли між прямовисними скелями серед зимової темряви. Так тихо, що я ледве розчула, Пані Гори прошепотіла мені на вухо:

– Місяць, *Са Мена* – осяйна мати. Вона перебуває всередині тебе, в ритмі твоєї крові. Коли настане час – *Са Мена* відкриється тобі. На її стежках панує велика безпека, але пам'ятай одну річ: не слід рушати шляхом, який вже проторували. Ти можеш самостійно робити вибір.

Я поглянула на неї розгублено, але Пані Гори не зводила погляду з місяця. Вульф, здавалося, не чув її слів, він стояв, загубившись у власних думках.

Тоді Пані Гори розвернула нас, підвела до свічок у заглибині скелі й звеліла кожному запалити по дві свічки, прощаючись із батьком і Майею.

– Що нам казати? – запитав Вульф, і його голос прозвучав якось дивно й надтріснуто.

– Можеш казати, що забажаєш, – відповіла Пані Гори. – Ти навіть можеш не вимовляти цього вголос, найважливіше – по-справжньому попрощатися, щоб ти сам це зрозумів.

Ми по черзі запалювали свічки. Одну за батька. Другу за Майю. Вульф бурмотів щось, але я не могла розчути. Я нічого не говорила, просто уявляла, як стою перед ними обома й махаю рукою на прощання. У цьому прощанні не було нічого дивного, здавалося, що це я рушаю, а вони – залишаються. Я знала, що ніколи вже не побачу їх, але то не вони залишили мене – це я мусила йти далі. Вони назавжди залишаються там – у тому, що відбувалося, у моїх почуттях до них, моїй пам'яті про них, – але я ніколи не повернуся.

Я плакала і, водночас, відчувала, що всередині мені легшає і світлішає. Тепер було по всьому. Тепер я мала дивитись у те, що настане. Вульф не плакав, але міцно

стиснув щелепи і вхопив себе за волосся. Я взяла його за руку, і ми повернулися, щоб знову поглянути на Місяць.

Пані Гори поклала руки нам на голови, на її обличчі майнула усмішка, а тоді вона дістала зі шкатулки дві нові свічки, пройшла між скелями і запалила їх. Вона сказала кілька слів незрозумілою нам мовою, а потім довго стояла мовчки, схилившись над шістьома вогниками. Нам не було видно її обличчя, але мені здалося, що в неї трусилися плечі, ніби вона плакала. Минуло багато часу, поки вона випросталась і повернулася до нас. Риси її обличчя не втратили твердості й рішучості, але по щоках текли сльози.

Я хотіла запитати, але не знала як. Та зараз зі мною був Вульф, і він сказав те, про що ми обоє подумали.

– Ти знала нашого батька?

– Я знала їх обох. Ми знали ще задовго до вашого народження. З Майєю ми були знайомі все її життя, а з вашим батьком я познайомилася, коли він уже був у вашому віці.

Здавалося, що Вульф хоче запитати ще, але Пані одним лишень поглядом спинила його.

– Настане час – і ви про все дізнаєтеся. Але це довга й заплутана історія, до деяких речей ви ще не готові. А зараз на нас чекає вогнище вдома. Вогнище і Вульфо́ва розповідь.

Імператорський ніж

Ми обоє лежали на підлозі, накрившись теплими покривалами з овечих шкір. Вогонь догорів, у печі тліли вуглинка. Пані Гори сиділа в кутку і пряла. Веретено повільно крутилося, опускаючись до підлоги, але так і не торкалося до неї, а між кінчиками пальців Пані все прясая й прясая нитка.

– Тепер можеш розповідати, – мовила вона до Вульфа.

Той прикусив губу і, здавалося, замислився над тим, як почати розповідь. Я підтягнула покривало до кінчика носа й поглянула на Вульфа – на тлі світла від жаринок було видно лише його темний силует. Він подився на стелю і почав говорити, а я, слухаючи його, заплющила очі й намагалася уявити собі все, що він розповідав.

Вульф побіг назад до обійстя. Він залишив мене, але навіть гадки не мав, що ми можемо загубити одне одного. Вульф зосередився лише на тому, щоб якомога швидше забігти до великої кімнати, вхопити зі столу червону шкатулку й повернутися до мене.

Та на обійсті він загубився серед будівель. Дим і вогонь змішувалися зі снігом, перетворюючи наш двір на незнайомий світ полум'я та льоду. Від жару, яким пашів охоплений полум'ям будинок, піт заливав Вульфів обличчя, а снігова завірюха вмить заморожувала краплі, що стікали його шиєю, на кристалики льоду. Хитаючись, Вульф пробирався вперед чорно-червоно-білим стра-хінням, то мліючи від жару, то леденіючи від холоду. Крізь завивання пожежі та свист вітру Вульф чув крики вішалників, було зрозуміло, що вони поспішають.

– Щоправда, тоді я ще не знав, що їх називають вішалниками, – прошепотів Вульф, не відводячи погляду від стелі. – Мені про це розказала Пані Гори, коли я дістався сюди.

Вульф біг наосліп у тому керунку, де, як він думав, стояв наш будинок. Вітер задмухував дим йому в обличчя, засліплюючи, і Вульф, заходячись кашлем, вдихав у легені холодне повітря. А тоді несподівано зашпортався через поріг перед вхідними дверми й безпомічно впав на підлогу.

Це сталося так раптово, аж здавалося, ніби темрява і тиша, що панували всередині будинку, проковтнули його. Вульф довго лежав і віддихувався, перш ніж звестися на ноги. Сюди вогонь ще не дістався, але крізь вікна великої кімнати він побачив, як язики полум'я палахкотять на стінах ззовні. Повітря було сухим і гарячим, з усіх щілин та отворів до будинку проникав дим.

Вульф втягнув повітря крізь зціплені зуби й відчув у роті металевий присмак. На столі у великій кімнаті

лежала полакована шкатулка, залишена ще звечора. Він схопив її і запхав за сорочку. Очі пекли та сльозилися, дихати ставало все важче. Затуливши мантиєю рота, Вульф попрямував до дверей.

Але там зненацька з'явилася чорна постать вішальника. Вульф не мав можливості повернутися, він заточився назад і впав, коли намагався не зіштовхнутися з чоловіком. Сильно вдарився об підлогу, не міг хапнути повітря й безпорадно лежав, намагаючись дихати, а дим у будинку ставав дедалі густішим.

Вішальник здавався незворушним. Він спокійно наблизився до Вульфа, на ходу витягаючи з рукава мотузку. Тоді різко нахилився й одним рухом наклав петлю на Вульфове горло. Той далі не міг вдихнути повітря, тож коли вішальник затягнув йому на горлі петлю, Вульф навіть не мав змоги пручатися. Умить перед його очима замерехтіли чорні плями. Вони ставали чимраз більшими, а тоді злилися з одягом вішальника, і Вульф уже нічого не бачив, окрім темряви й вогню пожежі, що золотом палахкотів на чоловіковому одязі.

Тільки-но Вульф подумав, що вже загубився серед тіней, як крижаний і різкий біль у грудях повернув його назад до реальності. Вульф незграбно заліз під сорочку й намацав там ніж, якого запхав перед тим, як вийти у снігову заметіль. Тканина, якою він обгорнув ножа, зісковзнула, і тепер холодне як крига лезо торкалося його шкіри. Біль був таким сильним, що Вульф інстинктивно втягнув у себе повітря, і йому таки вдалося захопити його легенями. Не усвідомлюючи, що робить, він узяв ножа за руків'я, витягнув його й наосліп виштовхнув руку поперед себе.

Спершу нічого не сталося, а тоді від вішальника почувся дивний мокротний звук, і натиск на Вульфовому горлі послабився. Ніж вислизнув у Вульфа з руки, коли вішальник повалився на спину, так і залишившись лежати. Вульф ледь дихав від браку повітря, тож почав пробиратися до дверей, подалі від диму. Відповзаючи, він ухопився за ножа й витягнув його. Лезо прорізало живіт вішальника, якраз під ребрами, і з рани на золоте шиття витікала кров. Вульф відвів погляд і продовжував рухатися до дверей, але вішальник перевернувся на бік і міцно схопив його за руку. Вульф намагався вивільнитися, та вмить про все забув, коли побачив чоловікове обличчя.

Вішальник витріщився на Вульфа з виразом здивування і переляку. Здавалося, наче з його обличчя впала маска. Тепер уся безпристрасність і весь спокій зникли. Чоловік крутив головою туди-сюди, блукаючи поглядом по сінях. Він виглядав розгубленим і збентеженим, наче прокинувся з глибокого сну та зрозумів, що перебуває в цілком незнайомому місці.

Чоловік знову поглянув на Вульфа й відкрив рота, ніби хотів щось сказати. Але звуки, що виходили з його горла, були гортанні, несхожі на людські. Вульф відсмикнув руку, чоловік уже не мав сил тримати її. Кров витікала з його рани в животі, він повалився на спину, широко роззявивши рота. Наступної миті він завмер, очі перестали рухатися.

Із відчуттям відрази Вульф дивився на тіло, залите кров'ю, а тоді побачив те, що крилося в роті вішальника.

— У них нема язиків, — пояснив він мені. — Тому звук їхнього крику наганяє такий жах. У них відрізаний язик. Глибоко в горлі видно лише якийсь обрубок, а решти язика нема.

Я спробувала уявити собі той біль, коли гострий ніж відрізає мені язика. Як воно відчувається — коли язика вже нема? Чи можна до цього звикнути? Чи завжди маєш таке відчуття, наче чогось бракує?

З кутка почувся голос Пані Гори, на фоні шурхотіння веретена він звучав серйозно і спокійно.

— Їм відрізали язики всім одразу, ще задовго до того, як вони стали вішальниками. Це була добровільна жертва. Вони зробили це, коли пішли на службу.

Ми очікували продовження, але далі було чути тільки звук веретена. Здавалося, Пані Гори заглибилася в роздуми.

За якийсь час Вульф продовжив розповідь.

Тепер дим застилав усі сіни, Вульф, кашляючи, переповз через поріг. Вітер і холоднеча вдарили по ньому, ніби холодний душ, видувши з його легенів дим від горілого. Він звівся на ноги та спробував зорієнтуватися.

Над хлівом високо здіймалося полум'я, крізь заметіль і дим було видно кількох вішальників, вони сновигали між хлівом і будинком. Можливо, він зміг би прокрастися повз них під захистом снігу, але на це в нього не залишилося ні сил, ні відваги. Горло все ще пекло після петлі, до того ж зараз, коли це закінчилося, Вульф відчув, як сильно перелякався. Йому не вдавалося опанувати себе, ноги і руки почали труситися, а щоками котилися сльози, замерзаючи на крижинки.

Тремтячи всім тілом, Вульф повільно рушив у протилежному напрямку, повз комору. Він сподівався, що ніхто не погляне в його бік, і поступово він обійде обійстя та знайде дорогу до того місця, де залишилась я. Вогонь у коморі вже дотлівав. Від будівлі залишилися лише обвуглені рештки, поодинокі язики полум'я ще продовжували боротися зі снігом. Попри холоднечу, від якої аж крутило в ніздрях, Вульф відчув сморід від того, що згоріло: то був сир, м'ясо, масло. Серед мотлоху лежали батькові покриті шаром олова чани з овочами. Воскові накривки розплавилися, і розтріснуті й почорнілі буряки, городина та горох розсипалися на снігу.

Вульф наштовхнувся на огорожу. Пригнувшись за нею, він довго стояв там, поки його ноги та руки не перестали тремтіти й він знову опанував себе. Потім переліз через підмурівок і обережно рушив навколо обійстя. Спершу Вульф скрадався під прихистком ялин, які росли аж до подвір'я, але за якийсь час він знову вийшов на відкриту місцину і пройшов зовсім близько біля хвіртки до хліва.

А тут на нього вже чекали собаки. Може, їх посадили пильнувати входи до всіх будівель на обійсті. Чи, може, вони якось занюхали його слід. Тепер п'ятеро брудних звірюк піднялися зі снігу, на якому лежали, і з опущеними головами почали оточувати Вульфа.

Ті собаки були такі ж великі, як і псисько, котрий убив Майю. Коли вони підійшли ближче, Вульф побачив, як під їхньою кудлатою шерстю ворухаться масивні м'язи, і відчув тепло від їхнього подиху, що виривалося з пащек. Вульф навіть не встиг зорієнтуватися, як усі дороги до відступу були відрізані. Ніби велетенські вів-

чарки, вони заганяли його в щоразу менше коло, оточене роззявленими пащами.

У Вульфа вже не залишилося сил на боротьбу, та навіть якщо він подужав боротися, то все одно не знав, що робити. Можливо, йому і вдалося б відлякати кількох голодних лисиць, а міцним списом він, напевно, зумів би здолати вовка, якщо йому пощастило. Але ті білі собаки були велетенські, як ведмеді, та й одного погляду їхніх очей було достатньо, аби зрозуміти, що вони не з полохливих хижаків. То були натреновані мисливські тварини, готові підкорятися наказу господарів навіть без тіні страху.

Саме цієї миті Вульф пригадав собі слова ветте:

*Коли ти втратиш усе,
коли зійдуться сніг і вогонь,
Імператорський ніж захистить тебе
від псів Зимового Короля.*

Вульф мало не розсміявся. Раптом усе чудово сходилося – те, що здавалося туманним і таємничим, тепер стало цілком очевидним. Ось він стояв зовсім один, оточений собаками, а в цей час на обійсті бушували полум'я із хуртовиною. Та було смішно думати, ніби він зможе захиститися від них. Самим лише ножем.

– Отже, ти і є Імператорський ніж? – сказав він і витягнув ножа. – У мене більше нічого із собою нема, тож усе сходиться.

Ніж був блискучий і чистий, на лезі не залишилося жодної плями від крові вішальника. Вульф спрямував

ножа на найближчого собаку й мало не розсміявся знову, зрозумівши, як нікчемно виглядав цей його жест.

Але собака нічого смішного у Вульфовому порусі не побачив. Тільки-но зауваживши ножа, він перестав гарчати, підібгав короткого хвоста й почав відповзати геть. Те саме сталося з іншими собаками, коли Вульф наставив на них ножа. Один за одним загрозливі хижакі перетворювалися на полохливих пуделів, які зі скавулінням зникали у снігах.

Вульф із ножем у руці залишився стояти сам, не в змозі повірити в те, що відбулося.

– Я не міг зрозуміти, як це сталося, – пояснив Вульф. – Може, вони занюхали кров вішальника? Можливо, це він тренував собак, і вони злякалися, коли зрозуміли, що його поранено?

Почувши ці слова, Пані Гори голосно хмикнула, але нічого не сказала.

– А далі більше нема про що розповідати, – продовжив Вульф. – Я намагався відшукати тебе, але відразу ж загубився, тільки-но втратив з поля зору наше обійстя. Потім довго блукав, навіть не знаю скільки. Мені здавалося, що минули години, але, напевно, це не так. Я вже був утомлений і досить швидко замерз. Холодне-ча, здавалося, заморозила в мені всі життєві сили. Я був готовий відмовитися від усього й дозволити снігу забрати мене, але тут мене знайшла Пані Гори.

Я скоса глянула на Пані й щільніше загорнулася в покривало.

– Тобі пощастило, – мовила Пані Гори. – Я вже була на місці, шукаючи вас обох. Я встигла побачити неспокійні знаки у лісі, але все стало зрозумілим від запаху диму з пожежі.

Вона відклала набік веретено і встала, щоб прогорнути вуглини в печі. Я відчувала, як утома й тепло все більше затягували мене в сон. Та в тому, що я почула, залишалася одна річ, яка не давала мені спокою. Саме перед тим, як заснути, я згадала про неї.

– Ця петля навколо твоєї шиї! – видихнула я і вмить прокинулася. – Тільки уяви, якби було те саме, що сталося з батьком! Вульф, подумай лишень, якби ти також... – але я не наважувалась це сказати.

Вульф одразу ж підхопився. Збліднувши на лиці, він торкнувся пальцями сліду на шиї. Але Пані Гори рішуче запхала його назад під покривало.

– Для того, щоб петля затягувалася, хтось мусить її тримати. Я б дуже здивувалася, якби вона завдала тобі біди, коли її власник вже помер і згорів. А тепер ви обое маєте спати.

Подібно до всіх інших слів Пані Гори, це прозвучало як наказ, а ми обое були надто знесилені, щоб запротестувати. Прилинув сон, і ми вдячно дозволили йому огорнути нас.

Зла зима

То була зла зима.

Дні минали, нам вдавалося дедалі краще пересуватися в лісі, бо відчуття безнадії, що зависло між деревами, вже не могло нас паралізувати. Та все одно ми воліли не відходити далеко від хати Пані Гори, де холоднеча здавалася безсилою, де вона ніколи не переростала у щось більше, ніж звичайний холод і сніг. Іноді ми вибиралися на короткі мандрівки вузькими протоптаними стежками наших слідів на снігу, щоб перевірити пастки, або піднімалися на гору, щоб набрати воду з джерела, яке витікало трохи далі на схилі. З кожною наступною вилазкою нам вдавалося краще опиратися злій зимі. Пані Гори навчила нас, як це робити.

— Не думайте про неї! Ця холоднеча прокрадається всередину вас, і за якийсь час усі ваші думки будуть тільки про неї. Поводьтеся, як звичайно. Розглядайтеся навколо. Роздумуйте над чимось. Думайте про те, що ви робили. І про те, що будете робити. Якщо ви триматимете думки в руці, голова залишатиметься теплою і не замерзне.

Часом Пані Гори вирушала до лісу разом із нами. Тоді вона могла показувати нам те, чого ми ніколи не бачили.

– Зла зима, так тут кажуть, – розповідала вона. – Колись давно її називали інакше. Вульфє, Суньє! Підійдіть-но сюди. Подивіться на сніг у цьому заметі. Роздивіться сніжинки, коли візьмете їх на рукавицю. Бачите, що кожна сніжинка така самісінька, як інші? Цей сніг не справжній, а це – найпевніша ознака злої зими в час її найбільшої сили. Небагато є місць, де можна натрапити на такий сніг, та коли справи погані, подібних сніжинок стає більше.

Мовивши це, Пані сплюнула на сніговий замет і пробурмотіла над ним довгу тираду незрозумілою нам мовою Кровних.

Вона виглядала старою, ніби беззуба баба, котра сплює вслід за чорними котами. Завжди, коли Пані Гори рушала разом із нами до лісу, вона здавалася старою й зігнутою. Потім я запитувала Вульфа про це, та ніхто з нас не міг пригадати, чи змінювалася Пані Гори і якою вона насправді була: старою бабцею, зігнутою й неповороткою, чи випростаною, гордою жінкою?

Загалом Пані Гори була небагатослівна. Ми з Вульфом намагалися знайти до неї підхід, підкрастися із запитаннями, вивідати підказки, скласти пазл із її натяків. Та нам важко було все зрозуміти. Вона не відсторонювала нас, лише робила вигляд, що не почула, як зазвичай робив батько, і від цього в мене завжди з'являлося відчуття, що якогось дня вона розповість нам більше. Майже на всі запитання Пані відповідала коротко, але спиняла нас, як тільки ми збиралися запитати про щось нове.

– Не треба так багато запитувати, – відповідала вона. І як усе інше, сказане нею, це звучало наче наказ, якого ми

не наважувалися ослухатись. Загрози в її словах не було. В мене ніколи не виникало відчуття, що у сказаному крилося «щось інше». Просто Пані здавалася настільки впевненою в тому, що її будуть слухатися, тож саме так і ставалося.

Під час наших перших походів до джерела ми спиналися біля незвично високої кам'яної огорожі, що перетинала стежку. Тут хтось спорудив невеликі східці чи навіть драбинку з грубих коротких колод, щоб ними можна було піднятися.

– Тут поблизу є ще багато старих мурів, – повідомив Вульф. – Я бачив їх, коли ми вперше прийшли сюди, а на схилах гір їх навіть більше. Понад деревами вони нагадують чорні лінії у снігах. Часто кілька мурів ідуть поруч один з одним. Хтось тримав там звірів? Чому тут, у горах, було більше огорож, аніж на рівнині? Ким були ті, хто тут жили?

– Припини стільки запитувати, – бурмотіла Пані Гори, і Вульф одразу ж замовкав, хоч було видно, що в нього залишалося ще багато запитань.

Надокучаючи запитаннями, Вульф не завжди очікував, що йому стануть відповідати. Не думаю, що він покладав на відповіді великі сподівання. То був усього лише Вульфівий спосіб мислити. Здебільшого він удовольнявся тим, що просто розмірковував над чимось, нехай навіть опісля йому залишалися ще більші загадки й таємниці.

Але мені були потрібні справжні відповіді, і цього разу я таки добилася свого. Коли Пані Гори переводила мене через східці, я помітила, що вона над чимось

замислилася. Перелізаючи через мур, вона задумано оглядалась і зупинилась, коли потрапила на інший бік.

– Далеко вниз, на рівнині, – почала вона, – біля річки, де добрі ґрунти для посівів, колись було ще більше мурів. Але їх розібрали, позносили каміння на будівлі в місті вниз, поруйнували, коли мури перегороджували шляхи. Залишки мурів zostалися тут, у важкопрохідній місцевості, на урвищах.

Пані трохи помовчала, а тоді поглянула на нас.

– У давні часи тут була країна величезної держави, – продовжила вона. – Її називали просто-таки Імперією – настільки велика вона була і стільки земель підкорила собі. Імперія будувала дороги, зводила міста й мури, постійно прагнучи розширити свої території. У цю місцевість солдати Імперії прийшли тоді, коли царство було вже дуже великим, давнім і могутнім. Але тут вони й зупинилися. На захід, з іншого боку цих гір простягається море, а кораблів, які могли б вийти прямо у відкрите море, в Імперії не було.

У горах люди побудували великі фортеці, з яких відкривався обрій над морем, а зі спостережних веж можна було пильнувати на захід і попереджувати, якщо хтось надумає звідти напасти. Бо якою могутньою не була б Імперія, вона завжди боялася, що знайдеться хтось сильніший, хто одного дня нападе й переможе її. Тож у бухтах з іншого боку гір вони побудували гавані та великі корабельні, де збудували кораблі, якими солдати Імперії мали переплисти море й дістатися до країн, що – як вони думали – існують на іншому узбережжі.

– І що трапилося? – перебив Вульф. – Ті солдати відплили? Вони знайшли інші країни? Вони повернулися?

Пані Гори підвела погляд на гори.

– Якби ти перейшов ці гори, – продовжила вона, – якби знайшов якусь із тих давніх доріг, котра ще не розвалилася, – ось тоді ти побачив би порожні доки гаваней, зруйновані порти й величезні трухляві кораблі в покинутих корабельнях. Західний флот імперії так і не закінчили будувати. Задовго до цього Імперія розпалася. З імператорської столиці перестали приходити звістки, робітникам на корабельнях ніхто не платив за роботу, а спостережні вежі руйнувалися. І люди почали забувати, що вони колись були частиною великого королівства. Вони забули про те, чим колись були всі ті руїни, що їх оточували. Вони забули Імперію.

Вульф примружився до гір. Між верхівками дерев я бачила те, на що він дивився. Якись темні лінії, що тягнулися паралельно, три або більше ліній, одна під іншою, високо на вкритих снігом схилах.

– Це ті давні фортеці? – запитав Вульф.

Пані Гори хмикнула, вона щоразу так робила, коли ми казали щось, що здавалося їй неймовірно дурним.

– Це захист від снігових лавин, – коротко відповіла вона й рушила стежкою. – Коли великі дороги тягнулися високо в горах, треба було убезпечити їх від снігів, щоб ті не засипали шляху. Вам, звичайно, ніколи не доводилось бачити фортеці або навіть оборонного муру.

У цьому Пані мала рацію. Я заледве могла уявити собі половину з того, про що вона розповідала. Імперія,

великі дороги, кораблебудування, море. Це все здавалося мені далекою казкою, але Пані Гори розповідала про неї так, наче сама була там, у цій казці.

Будинок, де мешкала Пані Гори, стояв на маленькій галявині в ялинковому лісі. За ним росли, чіпляючись за урвище, дерева і виступали валуни, а біля дровітні на подвір'ї ріс осиковий гайок, що шарудів кількома листками, які не облетіли.

Будинок наче нахилився до гірського боку, низенький і перехняблений, дах поріс травною, що пробивалася крізь сніг. Спочатку він здався дуже маленьким, не більшим за колибу, де міг спинитися подорожній, який відійшов далеко від дому. Однак, добре придивившись, можна було помітити, що це якась помилка. Частину стін закривали ялинки, що наступали на будинок, до того ж те, що здавалося схилом позаду будинку, насправді виявлялося порослим травною дахом. А те, що було видно при першому погляді, виявлялося лише сінями. Решта будівлі розширювалася в усі можливі боки – ховалася за стовбурами дерев і кам'яними брилами, виростала разом із обривистими частинами гірського схилу, а коли зайти всередину, то виявлялося, що кілька кімнат розташовувалися під землею, бо були прокопані в крутому пагорбі.

Ми вже кілька тижнів жили у Пані Гори, та все одно знаходили нові кімнати й закутки, і навіть залишивши її дім, я не мала певності, що побачила там усе.

– Ця хата схожа на саму Пані, – сказав Вульф. – Навіть не знаєш, як вона виглядає. Спершу можна подумати,

що то хижа лісоруба, а потім виявляєш, що в ній ще багато всього приховано.

Я з цим не погоджувалася. Будинок був зведений таким чином, що важко було його оглянути. Хтось дуже потурбувався, аби з першого погляду нікому не здалося, що будинок більший за маленьку хатину. Але той, хто добре придивлявся, міг помітити, що це враження хибне.

Зовсім інші відчуття викликала Пані Гори. Непевність, що оточувала її, здавалося, не стосувалася того, як вона рухалась, як тримала поставу чи змінювала тон голосу. Нам справді здавалося, що вона змінювала свій вигляд. Просто ми ніколи не могли пригадати, чи Пані взагалі виглядала інакше, ніж саме в ту мить, коли ми дивилися на неї.

Ця назва, звісно, не дуже пасувала, але ми з Вульфом називали цю споруду «хатою». Хоч усередині будинок був великий, він здавався затишним і маленьким, до того ж ми ніяк не могли позбутися нашого першого враження. Сама ж Пані Гори назвала свій дім «Ранковим дарунком». Чому? Цього ми не знали. Вульф, звичайно, запитував, але на це питання він так і не отримав відповіді.

Окрім прогулянок у лісі, наше життя в Пані Гори минало за хатніми заняттями. Ми навчилися користуватися веретенем і тепер багато часу пряли. Спочатку нитка в нас виходила повною вузликів, але з часом нам почали вдаватися рівні й досить тонкі нитки. Батько ніколи сам не пряв і не вчив нас цьому ремеслу. Одяг ми вимінювали або майстрували самі з хутра і шкір. Крім того, у нас ніколи не було овець, тому на фермі не було вовни.

Пані Гори також не тримала овець, але, напевно, люди, що жили поблизу, приносили їй вовну. Неважко було зрозуміти чому. Пані працювала швидко, а нитка в неї виходила міцна, рівна й найтонша з усіх, які нам доводилося бачити.

Коли ми обоє трохи призвичаїлися до веретена, Пані запровадила нас до ткацької майстерні – такої кімнати ми ще не бачили – і поставила кожного перед окремим ткацьким верстатом. Ткати нам було простіше, ніж прясти, принаймні на початку, а невдовзі виявилось, що Вульфіві краще вдавалося формувати полотно. Мені здавалося, що я теж працюю в доброму темпі, та й полотно в мене вдається щільним і добрим. Але Вульф керував ткацьким верстатом саме так, як йому хотілося, і полотно в нього виходило настільки щільне і гладке, аж заздалегідь можна було помітити, що воно зіткане з окремих ниток.

Та все одно воно не могло зрівнятися з тими полотнами, які зіткала сама Пані Гори. Її руки миготіли, коли вона водила човником туди й назад чи коли ущільнювала виткане бердом. Полотно в неї могло бути важким і щільним, тонким і легким, або ж теплим і грубим, але воно завжди виходило гладеньке й бездоганне. Часом Пані діставала кольорове прядиво й продовжувала ткати великий настінний килим-бунад, натягнутий на окремому ткацькому верстаті. Тоді нам здавалося, що давні казки оживають, коли під її швидкими руками з'являлися людські постаті й цілі сцени.

Звісно, ми з Вульфом мали надію, що Пані Гори допоможе нам із відповідями на ті питання, про які нам так

і не вдалося поговорити з батьком. Дещо ми вже починали розуміти самостійно. Ми всі належали до Кровних – Батько, Пані Гори, чужинець, котрий приходив до нас, Вюнан і навіть вішальники. Якимось чином ми всі були пов'язані. Також здавалося очевидним, що незнайома мова належала до Кровних.

Ми поступово починали розуміти деякі речі, але виникали нові загадки. Марно ми намагалися дізнатися більше про те, що могли означати дивні слова ветте. Ці ветте – чи бачили вони майбутнє? Чому ветте потрапило у Вульфову пастку? Який зв'язок між ветте і Кровними? Що то за Ліга, про яку воно говорило?

Та Пані Гори не хотіла відповідати, хоча ми здогадувались, що вона знає більше, ніж каже. Так само не хотіла вона говорити про Зимового Короля і про злу зиму. Коли Вульф напосідав на неї з такими питаннями, вона просто бурмотіла «ще не час» і міцно стискала уста.

Та все ж одне нам вдалось у неї вивідати. Якимось вечерею ми з Вульфом почали говорити про батькові щоденники. Коли Пані Гори почула цю розмову, то прислухалася і врешті запитала:

– Куди вони поділися, ці записи вашого батька?

– Згоріли, – відповіла я.

– Вони лежали на столі, коли я повернувся до будинку, – додав Вульф. – Але я не взяв їх із собою, бо не знав, що вони важливі.

У Пані Гори роздулися ніздрі, я очікувала, що вона знову хмикне, але її обличчя полагіднішало.

– Та ні, чому ти так подумав, – сказала вона, зітхнувши. – Я лише хотіла побачити їх. Вони містять у певному

розумінні ціле ваше життя в обійсті, ваше і вашого батька. Я б дуже хотіла це прочитати.

– Але там були тільки нудні підрахунки, – сказав Вульф. – Просто довгі списки про погоду, врожаї та ґрунти. Про нас там не було нічого.

– Можливо, це тобі так видається, – заперечила Пані Гори, і тепер вона виглядала втомленою. – Та в певному сенсі твій батько прагнув наповнити життя саме цим. Зміна пір року, хліб на столі – з чого ж іще повинне складатися життя?

Вульф поглянув на мене й закотив очі. Я б шикнула на нього, але не наважилася – такою засмученою здавалася Пані. Я сподівався, що Вульф розпитуватиме далі, але він, напевно, вже не збирався продовжувати. Врешті-решт, я наважилася запитати сама.

– Ми знайшли дуже багато щоденників. Записи багатьох років, можливо, навіть століть...

Пані Гори поглянула на мене, і мені здалося, що на мить на її устах майнула зворушлива усмішка.

– Певні речі я вважала само собою зрозумілими. Я гадала, вони вам відомі, та виявилось, що ви цього не знаєте. Що ж, ти запитуєш, скільки років було твоєму батькові? Я правильно зрозуміла?

Я кивнула.

– І вам, звісно ж, кортить дізнатися, скільки років мені?

Пані продовжила, не чекаючи відповіді:

– Багато поколінь минуло з того часу, коли кордони Імперії досягли цих країв. Один рід змінювався іншим, відколи було скинуто Імператора й західні укріплення залишилися без нагляду. Я була присутня, коли заклали

наріжний камінь для найстарішого замку в горах. І була, коли народився ваш батько, через покоління, коли вже з'явилися на скелях спостережні вежі й було погоджено перші плани флоту.

Вульф уже хотів перебити Пані Гори запитанням, але вона спинила його, піднявши руку.

– Ми, ті, хто з Кровних, довго живемо. Якщо нас не вбивають хвороби, стихійні лиха чи зброя, ми живемо достатньо довго, щоб побачити, як ріки змінюють свої русла, як земля виступає з моря, а гострі скелі стають м'якшими, коли відшліфовуються сонцем і вітром. Більшість із нас уже значно старші за звичний вік людських довгожителів. Просто ми дуже повільно старіємо, а коли досягаємо дорослого віку, то час впливає на нас не більше, ніж на скелі, про які я щойно розповідала. Тепер бачу, що я надто довго говорила, і Вульф уже не може втриматися від запитань.

– А як це – відчувати себе старим? – одразу ж запитав Вульф. – Людина стає дуже мудрою чи, може, втомлюється від усього?

Тепер настав час на хмикання, від якого Пані довго стримувалася.

– Про це ти дізнаєшся у свій час. Якщо тобі пощастить.

І вона вийшла в комору перевернути сири.

Так і минали в хаті Пані Гори дні, тижні й місяці, а зима міцно чіплялася за цю місцевість. Із часом я почала звикати до багатьох речей.

Почала розуміти, по-справжньому розуміти, що Батька і Майї нема. Прощання з ними допомогло мені, і час від

часу я пробиралася до ущелини, щоб запалити нові свічки. Та коли буденні справи знову набули свого ритму, лишень тоді я по-справжньому усвідомила, що таке сум за ними. Це не був постійний біль, якийсь велике почуття, що весь час роздирало б мене й завдавало страждань. Зовсім ні, я лишень на власний подив зауважувала, що могло пройти кілька годин, а я взагалі не думала про батька чи Майю. Але завжди знаходилося щось, що знову нагадувало мені про них. Я могла дивитися на щось, що мене зацікавило, і подумати, що запитаю про це у Майї. Могла замерзнути в ноги й подумати, що батько, сподіваюся, запалив вогонь у печі, аби я зігрілася, коли повернуся додому. Коли ставалося щось подібне, мене затоплювало відчуття глибокого горя, бо на якусь мить мені вдавалося забути, що батько і Майя мертві. Але я також розуміла, що так мусить бути. Якщо хочеш жити далі, пам'ять про померлих мусить завдавати болю. Було б добре, якби цього не відчувалося, але, думаю, тоді ми навряд чи могли б залишатися людьми. Напевно, ми собі перетворилися б на когось такого, як вішальники, що хоч і могли нерухомо стояти посеред завірюхи, та взагалі не мали людського голосу.

Я спробувала поговорити про це з Вульфом, але він, здається, не хотів слухати. Змінював тему розмови, відмахувався й удавано радісно говорив про зовсім інші речі. Здавалося, він не наважувався розібратися з цим або боявся, що не зможе дати собі раду. Та я знала його все життя й розуміла, що тут річ у чомусь іншому. Вульфа щось гризло. Щось таке, про що сам він, мабуть, навіть не хотів замислюватися.

Ще місяць тому я була б у відчаї, якби мені довелося сидіти замкнутій у хаті, але зараз я почала звикати до цього. І хоч ми з Вульфом втратили зв'язок, хоч уже не могли бути впевненими в тому, що думав і відчував інший, та я все одно вважала, що ми можемо довіряти одне одному. Коли розчарування й неприємність від того, що тепер ми мусимо використовувати слова, щоб розповісти щось одне одному, вляглися, мені це навіть почало подобатися. Уперше в житті я могла роздумувати над тим, хто я, не відчуваючи постійного зв'язку з Вульфом. Незнане й захопливе відчуття.

У хаті ми не були цілком ізольовані. Час від часу до Пані Гори приходили люди з дорученнями. Зазвичай, вони приносили із собою вовну, молоко, прядиво – щось таке, чим мала зайнятися Пані. Натомість вони отримували полотно, одяг, сири або масло. Незабаром ми зрозуміли, що Пані Гори славилася майстерністю не тільки у ткацтві й шитті – люди були готові їхати в таку далечінь ще й заради її сирів.

Їхній прихід був для нас можливістю почути новини. Гості сідали за столом, ділили з нами хліб і розповідали про те, що відбувається внизу, в долині. Їхні розповіді були здебільшого про те, якою важкою видалась зима, хто зник у снігових заметах і кого потім знайшли замерзлим на смерть, а ще про те, як вовки підбираються дедалі ближче до людських садиб. Однак гості рідко згадували про безнадію – про крижаний параліч злої зими.

– Хіба вони не відчують того, що з ними відбувається через холоднечу? – запитала я у Пані Гори.

– Більшість людей не помічають злої зими так, як її відчуємо ми, Кровні. Дні для них холодні, ночі лякають темрявою, мороз стає кусючим, але небагато людей побачать щось більше за надзвичайно холодну зиму.

– Але чому?

– Ваш батько запитував те саме, – відповіла Пані, поглянувши на мене і Вульфа. – Я не знаю, що вам на це сказати.

З нашого села не приходив ніхто. Більшість гостей, схоже, жили біля іншого, невідомого нам русла ріки, що текло далеко на північ. Хтось приходив із незнаного нам міста, розташованого за річкою на тій частині Долини, яку ми ніколи не бачили. Нам із голови не йшли батькові слова про село на північний захід від гір, тож ми нагострювали слух, але ніхто не згадував про когось на ім'я Атлевіс.

– Треба запитати у Пані Гори, – сказав мені Вульф одного вечора після чергового візиту, коли ми вкладалися спати. – Вона точно знає. Атлевіс мусить належати до Кровних, я ніколи не чув цього імені. Пані точно знає всіх Кровних, які живуть тут неподалік.

– Чому ж ми досі не запитали її? – дивувалась я. – І чому не питаємо тих, хто приходить із села? Воно не може бути настільки великим – люди напевно мали б щось чути про нього.

– Не знаю, – відповів Вульф і виглядав замислено. – Завтра я про це запитаю.

Але він цього так і не зробив. Ми багато разів вирішували розповісти про батькові останні слова, про Атлевіса й частини карти, але цього так і не сталося. Щоразу,

збираючись почати розмову, ми передумували і потім запитували себе, чому так трапилось. Здавалося б, нічого не перешкоджало нам запитати про це у Пані Гори або в когось із гостей, але все одно запитання так і не звучало.

– Я знову забув, – міг сказати Вульф. – Наступного разу, тепер я вже пам'ятатиму.

Та я не вірила, що він таки запитає. Дивно, але слова про Атлевіса й про три частини карти не хотіли, щоб хтось їх почув. Вони наче були замкнені в наших думках, аж мені стало цікаво, хто ж перешкоджав їм прозвучати.

Так минав час. Дні ставали темнішими, я почувалася все більше як удома. Бувало, коли Вульф і Пані Гори виходили з хати, зайняті своїми справами, я переходила з однієї кімнати в іншу і вдихала в себе їхній настрій.

Одні запахи з'являлися, інші їх змінювали. Часом найсильніше пахло щойно натертою милом підлогою, часом – свіжоспеченим хлібом або випраною, мокрою вовною. Під іншими запахами завжди відчувалися два основні: гострий, грубий запах деревини з вогнища і приглушений, вологий запах землі – він був присутній, оскільки більша частина хати заходила вглиб схилу.

Усередині будинку було не дуже світло. Навіть під час тих кількох годин, коли зимове сонце якнайвище піднімалося в небі, крізь вікна проникало небагато денного світла. Мені доводилося ходити в сутінках, які освітлювалися маленькими олійними лампами, що миготіли то тут, то там. Жодна лампа не була схожа на іншу. Були маленькі іграшкові мисочки з товстими ґнотами, були

ліхтарі зі скла й металу, були вузькі порожнисті циліндри з тонкого білого каменю, крізь який язики полум'я ставали м'якими й молочно-білими, також тут були химерні латунні конструкції, в яких шурупи та трубки контролювали розмір ґноту й наповненість олії в лампі. Усі ці лампи огортали кімнати теплим приглушеним світлом, і по стінах миготіли тіні, змагаючись і затуляючи одна одну.

На шляху з однієї кімнати до іншої я любила спинятися, щоб роздивитися дивовижні речі Пані Гори. Передусім я губилася, коли бачила її полотна. Багато стін були цілком завішані величезними гобеленами зі строкатими фігурками, що зображали сцени з міфів чи легенд, про які мені ніколи не доводилося чути. Та ще тут було безліч загадкових і дивних речей, розставлених на підлозі, на полицях уздовж стін або на ланцюгах і мотузках, що звисали зі стелі. Щось із цього виявилось інструментами з дерева чи металу, невеликими ножами, шкатулками або паличками, та я навіть не знала, як цим користуватися. Ще тут були химерні інструменти, з вагами, гвинтиками та пружинами, зовсім не схожі на те, що мені доводилось бачити раніше. Але найбільше мені подобались предмети, які, здавалося, не мали ніякого застосування, а були створені лише для краси. Маленькі, вирізьблені з кості фігурки танцювали й вилізали одна на одну вздовж гладкого, темного дерев'яного конуса. У невеликій коробочці лежали три тоненькі золоті ланцюжки, до яких були прикріплені круглі мініатюрні малюнки, виконані в таких чистих барвах, аж здавалися живими. На стелі сіней висіла довга латунна балка

зі складними візерунками, що звивалися навколо прозорих блискучих кристалів червоного, білого та синього кольорів.

Я могла годинами стояти й просто роздивлятися подібні речі. На це в мене ніколи не було вдосталь часу, але я любила помріяти, роздумуючи, звідки Пані Гори дістала все це, скільки всього вона встигла побачити й пережити за час свого неймовірно довгого життя. А коли врешті стемніло так, що, здавалося, темніше не буває, настало саме зимове сонцестояння.

Того вечора замість того, щоб вклатися спати, Пані Гори покликала нас із собою.

– Сьогодні буде найдовша ніч у році, – сказала вона. – Люди в селі багато про неї розповідають. Що звірі можуть заговорити. Що померлі виходять зі своїх могил, шукаючи притулку біля тепла хат. Примари й нетутешники без-перешкодно рухаються в темряві.

– Це правда? – закортіло дізнатися Вульфові.

– Звідки мені знати, – відсутнім тоном відповіла Пані Гори. – А зараз треба поспішити. Попереду в нас довгий шлях, треба встигнути туди до півночі.

– Куди ми йдемо?

– До перехрестя. Настав час побачити хід року.

15

Хід року

— Існує багато способів розбудити дороги, — сказала Пані Гори, пригнувшись на узліссі перед хатою.

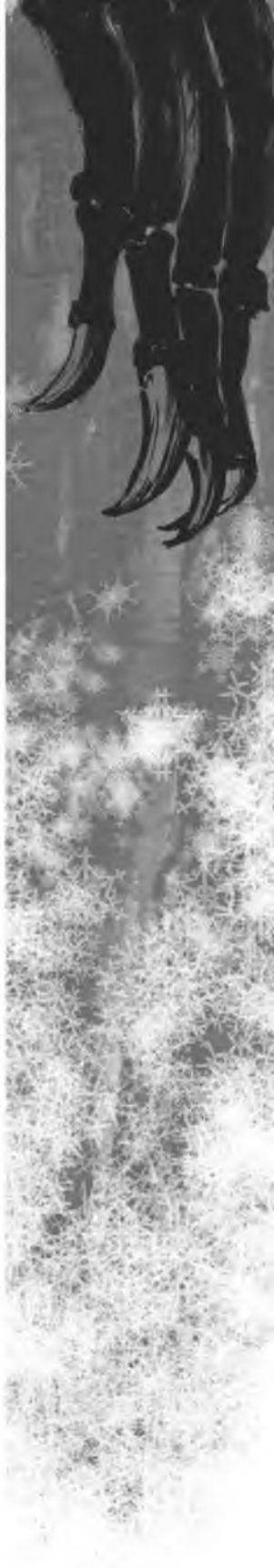
На землю вже опустилася ніч, але на заході м'яким синюватим відблиском над горами ще затримались сутінки. У темряві ледь вдавалося роздивитись постать Пані, що виглядала як темна тінь на снігу.

— Цей спосіб один із найшвидших, — продовжувала вона. — До нього вдаються гірди-мисливці, а вони не мають часу на довгі заплутані церемонії. Якщо запитати в них, вони, безумовно, стали б стверджувати, що лише в них є право це робити, та я не збираюся нічого запитувати.

Вульф глипнув на мене, та я лишень похитала головою. Мені теж було незрозуміло, про що говорила Пані.

— Це називають гірдовими вогнями. Вони взагалі на все годяться: на тепло, світло, на розпалення справжніх вогнів — але також ними можна розбудити дороги.

Пані Гори зняла рукавички і стала терти одну долоню об другу, спочатку повільно, а потім усе швидше. Я помітила, що руки в неї гладкі й гнучкі,

і зрозуміла, що цього разу вона була не зігнутою старою жінкою, яка завжди супроводжувала нас, коли ми виходили з хати. Але тільки-но подумавши про це, я, звісно ж, уже не була певна, що вона коли-небудь виглядала старою. Та я почала при звичаюватися до цього і зрозуміла, що хитрість полягає в тому, аби не задумуватися над цим. Якщо весь час розмірковувати над обома образами Пані Гори, ставало незрозуміло, чи вони взагалі існували, – бо здавалося, що вона завжди була саме такою, як виглядала в конкретну хвилину. Якщо ж дозволити думкам просковзнути крізь ці роздуми, аби вони лишень ледь заторкнули пам'ять, тоді можна легко уявити собі обидва образи Пані Гори одночасно: і жінки старої, і жінки, над якою не владний час. Тоді ставало зрозуміло, що Пані Гори була обома жінками, незважаючи на їхню різючу відмінність.

– Думайте про кров, – шепотіла Пані Гори, сильно притискаючи одну долоню до другої і щоразу швидше їх розтираючи. – Відчуєте, як пальцями струмує кров, як вона дає тілу тепло. Думайте про це тепло, думайте про те, що воно існує тут, у ваших руках, і як воно поширюється шкірою, як стає щоразу гарячішим між руками. І тоді...

Раптом вона розтулила долоні, і ніч рвучко відступила назад. У руках Пані тримала кульку білого полум'я. Язики вогню мерехтіли повільно, ніби уві сні, даючи сильне і стійке світло. Здавалося, що ця кулька зовсім не обпікає, Пані взяла її в одну руку і простягнула нам.

– Гірдовий вогонь, – сказала вона, і дозволила нам трохи порозглядати його, поки він завис на висоті з волосину над її рукою.

Потім Пані відпустила вогонь у сніг і дмухнула на нього, щоб той котився далі поміж деревами. Ми бачили, як вогонь помчав заметами, а тоді його затулили ялинки. Ще деякий час можна було слідкувати за ним – білий вогник, ніби світло від безшумного удару блискавки, миготів лісом то тут, то там, а тоді знов усе закрила темрява.

Якийсь час наші очі звикали до нічної темряви, та коли ми призвичаїлися, Пані Гори вже простувала лісом. Вона рушила дорогою, якою покотився гірдовий вогонь.

Ми поспішили за нею, і я одразу помітила, що щось трапилося. Сніг уже не був таким глибоким, іти по ньому стало легко. Зима вже не стискала так міцно мене за серце, і з кожним кроком здавалося, наче ми пришвидшуємо ходу, хоч я й не мусила докладати до цього зусиль. Вульф виглядав дуже враженим, але мені вже було зрозуміло, що сталося.

– Це прокинулася дорога, – сказала я. – Саме так я рушила від перехрестя тієї ночі, коли згоріла наша ферма.

– Але ти ніколи не розповідала про вогонь, – заперечив Вульф.

– Думаю, я розбудила дорогу в якийсь інший спосіб. Це пов'язано з перехрестям і кров'ю. Вюнан сказав, що мені пощастило.

– Це щось неймовірне! – вигукнув Вульф. – Наче ідеш, а тобі в спину дме сильний вітер. Я відчуваю холод і сніг, але вони не можуть схопити мене. І зла зима теж не відчувається. Ми могли б щоразу так робити!

– Можливо, такі дороги бувають не всюди, – припустила я, а тоді згадала щось інше. – Це недобре – будити дорогу без необхідності. Так сказав Вюнан.

Я помітила, що це не переконало Вульфа, але він нічого не відповів. Ми пришвидшили крок, аби встигнути за Панею Гори, яка вже зникла, ідучи схилом.

Ми йшли тією самою дорогою, яку я здолала разом із Вюнаном кілька місяців тому, коли щойно настала зима. Минувши урвище, яке спускалося від хати, ми наздогнали Пані Гори на плато з низькорослими деревами, звідки відкривався краєвид на ліс і долину внизу. Потім ми перейшли вкриту кригою річку й попрямували далі вниз, схилом гори, між скелями та ущелинами, доки знову не підійшли до рівнини.

Вульф мав рацію. Коли прямуєш розбудженою дорогою, здається, ніби вітер дме тобі в спину. Минулого разу я встигла пройти лише невелику частину шляху, і дорога знову заснула, а тепер я могла дізнатися, як це – просто йти і навіть не відчувати, що втомлюєшся. З кожним кроком дорога наче сповнювала мене новою силою. Вона вела нас крізь темряву, та кожен крок чувся безпечним, хоч ми заледве бачили витягнуту вперед руку, а якщо нам доводилося відхилитися від шляху, то відразу відчували, що йдемо кудись не туди.

Скоро схил став крутішим, а дорога випрямилась. Я зрозуміла, що ми встигли зайти так далеко, що навіть минули те місце, де мене знайшов Вюнан, і незабаром опинилися на самому перехресті. Тут нас уже чекав гірдовий вогонь. Він лежав посередині перехрестя, біля дороговказу, й освітлював ніч, ніби зірка, що впала. Пані Гори підняла вогонь і поклала його до чаші у верхній частині дороговказу. Там він розтікся поверхнею

каменя і продовжував давати світло, яке нітрохи не померкло.

– А як довго він може... – почав було Вульф, але Пані Гори різко приклала руку йому до рота, і він умить замовк.

– Зараз дуже важливо, щоб ви послухали мене, – прошепотіла Пані, і ми підійшли ближче, щоб краще чути.

– Те, що ми збираємося зробити, є небезпечним. Хід року – справа не для боязких: сьогодні ми ставимо на карту наше життя і наш розум. Вам коли-небудь доводилось чути розповіді про хід року?

Ми одночасно похитали головами.

– Це й не дивно. Мало хто зараз пам'ятає, як це робити, а той, хто гадає, ніби знає, робить усе неправильно.

Тут Пані звично хмикнула, і мені навіть здалося, ніби вона виглядає самовдоволеною.

– Майя була єдиною відомою мені особою, котра зналася на такому мистецтві, а цьому її навчила я. Що ж, хід року можна здійснити лише тоді, коли старий рік поступається місцем для року нового – коли зимова темрява найдовша, в самісінькому зимовому сонцестоянні, опівночі. Тоді настає короткий період, який не належить ні новому часу, ані старому. Це час, коли втрачають силу закони і дозволи, які зазвичай керують світом. Цей час ризикований для мандрівок, бо створіння, яким не дозволено вільно пересуватися в лісі, враз можуть робити все, що їм заманеться. Одні виходять, щоб просто нагнати жаху, інші – у пошуках крові.

Я відчула, як по хребту повільно полізли мурахи. Світло від гірдового вогню вмить здалося жалюгідним захистом від усієї темряви, що згущувалася навколо.

– Але для того, хто знає, як усе потрібно зробити, – продовжувала Пані Гори, – ніч зимового сонцестояння означає рідкісну можливість. Якщо наважитися на хід року, можна на коротку мить відхилити завісу, яка відділяє те, що тоді, від того, що тепер, а тепер – від того, що потім. Теперішнє, тодішнє і те, що настане, на якусь мить сходяться в одному часі, і той, хто правильно скористається своїми картами, може дізнатися щось про майбутнє. Про небезпеки, яких вдасться уникнути, про катастрофи, яким можна запобігти, або про можливості, які можна втратити, якщо про них не знати.

Пані Гори замовкла і серйозно поглянула на нас. Ніч була тиха, та мені у вухах гупало биття мого серця, і хоч я відчувала, як усередині збирається страх, все одно напружене зацікавлення переважало його. Я глянула на Вульфа і, здається, в його погляді побачила таке ж збудження.

– Спершу потрібно правильно розбудити перехрестя, – пояснила Пані Гори. От-от настане північ, і тоді ми повинні швидко звідси йти. Біжіть якомога швидше! І не озирайтеся! Виберіть одну з доріг, буде краще, якщо ми оберемо кожен свою, тоді воно не зможе вирішити, за ким із нас погнатися, і ми встигнемо далеко відбігти.

– Хто це – воно? – затамувавши подих, запитав Вульф.

– Тут лежить ув'язнений ґрім. Опівночі він буде звільнений і полюватиме на всіх Кровних, хто лише трапиться на його шляху.

– А хто такий ґрім? Чому він лежить під перехрестям? – закортіло дізнатися Вульфові, але Пані Гори тільки похитала головою.

– Тобі не треба про це знати. Ти навіть не хочеш про це знати. Та й узагалі, пильнуйте, щоб не запитувати занадто багато, – принаймні сьогодні, це може навіть убити вас. Багато того, що вилізає на світ цієї ночі зимового сонцестояння, тільки й чекає, щоб ви звернули на нього увагу, запитали, що воно таке і що робить або чого хоче. Цим ви визнаєте їхнє існування, і вони будуть використовувати цей зв'язок між вами, щоб переслідувати вас і подолати. Вам зрозуміло, про що я кажу? Ви зможете побачити дещо, і вам дозволено на це дивитися, але не наробіть шуму. Якщо це будуть марева або видіння, ви відлякаєте їх, а якщо воно виявиться чимось гіршим – то тільки привабите. Пам'ятайте про це!

Пані Гори почала ходити колами по перехресті, сильно натискаючи лівою ногою перед кожною з чотирьох доріг. Вона весь час щось шепотіла, нагинаючись до землі, але ми не розуміли, що саме. Щоразу, коли вона так робила, над дороговказом миготів, пригасаючи, гірдовий вогонь, а потім одразу ж міцнішав і ставав трохи більшим. Закінчивши обхід усіх доріг, Пані повернулася до нас.

– І останнє: намагайтеся тримати ноги міцно при купі.

Ніхто з нас не зрозумів, що вона мала на увазі, але не було часу перепитати. Гірдовий вогонь раптом змінив колір і враз став диким, нестримним, жовтогарячим полум'ям, яке шипіло й розсипало іскри навколо. Пані Гори зразу відійшла від дороговказу до північної дороги і, пришвидшуючи крок, гукнула нам:

– Біжіть!

Вульф одразу ж повернув на південь, але я виявилася не настільки спритною. Якусь мить я вже збиралася

вибрати західну дорогу, але в останній момент передумала. Чомусь я відчувала, що неправильно вибрати той самий шлях, яким ми дісталися сюди. Тож кинулася до східної дороги, але знову завагалася. Дорога вела вниз схилом, у долину, саме її я вибрала, коли була тут минулого разу. Я пригадала собі зображення на дороговказі – браму і хижих птахів. Як і минулого разу, я відчула незрозумілу знеохоту. Можливо, все-таки краще побігти на захід?

Та мої вагання тривали надто довго. На світлі від дикого полум'я закружляв сніг, і щось стало протискатися крізь камінні плити біля підніжжя дороговказу. Я лишень встигла здивуватися, як незвичайно рухалася земля, – ніби ґрунт і камені були тонкою тканиною, яка вгиналася й підіймалася, коли це щось натискало на неї знизу, – а потім я кинулася навтьоки. Я бігла східною дорогою швидко, як лише могла, а позаду мене вчувалося дряпання і шипіння. Чогось подібного я зроду не чула, цей звук був таким диким і чужим, що зі страху в моїх ніг наче вирости крила.

За якийсь час я вже не чула нічого, крім свого захеканого подиху й лопотіння чобіт на снігу. Я віддалялася від вогню на перехресті, ліс темнішав, а гілки дерев нависали над дорогою, роздряпували моє обличчя й засліплювали снігом. Я не знала, скільки ще маю бігти, але вже втомилася від паніки і страху, тож була змушена прихилитися до дерева та віддихатися.

Спинившись, я помітила, як до мене щось наближається. Позаду вчувалося якесь дряпання і тріск, спершу десь далеко, а тоді все ближче. Я старалася заспокоїти своє дихання, погамувати переляк і добре прислухатися.

Звук нагадав мені, як одного разу на нашому подвір'ї курки пробували проклювати кригу на калюжах із дощової води, що заledenіли після несподіваного заморозку. То була якась схожа какофонія, але зараз вона нагадувала не кудкудакання, ні, то був звук пазурів, що дряпали й шкребли кригу.

Ззаду до мене наближалися гострі кігті, що шкребли по заledenілій дорозі, а я завмерла на місці й чекала, коли вони наздоженуть мене і встромляться мені у тіло.

Але звук чомусь затих. Серце ледь не виривалося мені з грудей, я заплющила очі й затамувала подих, та нічого не відбувалося. Дуже повільно відпустила дерево, до якого притулялася, і трохи постояла не ворущачись посеред дороги. Тоді обережно зробила один крок уперед, потім ще один і ще. Нічого не відбувалося, але волосся мені ставало дибки, і я мало не вивертала очі, аби подивитися, що ж там було позаду мене.

Зробивши ще кілька кроків, я відійшла на достатню відстань. Я не могла змиритися з тим, що не дізнаюся, чи позаду мене справді сиділо щось невідоме, що мало гострі кігті, чи я дивовижним чином уникла жахіття. Тож я обернулась.

І зрозуміла, що жах не зник.

Те створіння сиділо посередині дороги, за якихось двадцять кроків від мене. То була здохла куниця – лише так я могла б описати те, що побачила. Куниця, в якій облізло хутро, а шкіра так зсохлася, що зібгалась на кістках скелета, і від цього тіло звірини здавалося неприродно худючим, ніби наметена вітром купа сухих гілок. Створіння рухалося посіпаннями, дивними ривками,

і повертало довгим хвостом, на якому горбистими шпичаками виділялися хребці.

Коли я обернулася, воно підняло голову, і череп зашкірився до мене розчепіреними рядами зубів і порожніми дірками на місці очей. Я зробила страшну помилку – забула слова Пані Гори, а грім тільки й чекав цього. Потвора павукоподібними рухами зіп'ялася на прогнилі лапи, а тоді величезним стрибком кинулася прямо на мене. Потріскані кігті й брунатні, пожовтілі зуби майнули перед моїм обличчям.

Засліплена, я наче закам'яніла і закричала, ніби до мене наблизився сам Нечистий.

Та замість очікуваного болю почувся дивний звук. Якесь потріскування, коротке і гостре, ніби гуркіт грози, а тоді – шурхіт, ніби на сніг кинули в'язку хмизу.

Розплющивши очі, я побачила, що поруч стоїть Пані Гори, а грім лежить розваленою купою на узбіччі ліворуч. Пані виглядала гордою, вона ще більше випросталася, рівно тримала спину, а в руці в неї була дерев'яна палиця, яку вона наставила на гріма.

– Не смій! – закричала вона, і її низький голос луною розійшовся між стовбурами дерев. – Не смій, хробачня! Ти забув своє місце. Відповзай туди, звідки прийшов! Заривайся поміж коріння дерев! Пий з того, що зігнило, пожирай те, що вже мертво. Дівчина під моїм захистом. Повертайся назад, тобі тут не місце!

Грім зібрав докупи свої кістки й підвівся на чотири лапи. Пані Гори, здається, розтрощила своєю палицею йому хребет і кілька ребер. Тепер грім рухався ще гірше,

він спотикався й хитався, але не виглядав пораненим. Він смикав головою на всі боки, обертався і крутився, ніби намагався роздивитися Пані Гори під усіма можливими кутами, наче мав надію зазирнути поза неї чи всередину неї. Грім відкрив пащу й вишкірився усіма гнилими іклами.

– Хіба ти маєш тут силу? Хіба Кровні мають тут силу? Сьогодні – зимове сонцестояння. Ліга розпущена. Ні ти, ані дівчина не маєте жодного захисту.

Грімів голос витискався з висохлих щілин, ніби порох, ніби сухий подих когось, хто вмирає від спраги. Можна було провалитися в порожні діри очей гріма й ніколи не вибратися з них. Із розтріснутого виснаженого тіла струмувало стільки ненависті та гніву, що воно аж відгонило смородом. Я заціпеніла. Здавалося, що жодної надії на порятунок не залишилося. Що ми обидві вже майже мертві.

Але Пані Гори навіть бровою не повела. Вона не опускала палиці, наставивши її на гріма, і крикнула до нього, тепер ще голосніше:

– Я не з Кровних. Я – Мати. Я весна, літо та осінь. Це в моєму прогнилому листі ти, хробачня, звиваєшся і повзеш! Твоя мати наказує тобі: повертайся, тобі тут не місце!

На моє велике здивування, грім послухався. Він зашипів і став відповзати, б'ючи хвостом по снігу. Кілька разів обернувся подивитися на нас, але Пані стояла, не опускаючи палиці, й показувала йому, щоб ішов геть, поки він не зник з очей. Останнє, що я побачила, – як грім зіщулювся і, стрибнувши, зник у темряві між деревами на північному боці дороги.

Пані Гори стояла не ворущачись, аж поки ліс знову не заспокоївся, а тоді раптом припала на коліно, опершись на дерев'яну палицю. Мені здалося, ніби тієї ж миті щось покинуло її. Пані виглядала меншою, слабшою, та все одно не перетворилась на ту стару зігнуту жінку, якою іноді бувала. Вона важко дихала, і я, тільки-но позбувшись заціпеніння, кинулася, щоб підтримати її.

Торкнувшись до неї рукою, я відчула, що вона вся тремтить, а коли я допомагала їй підвестися, вона важко сперлася на мене.

– Я озирнулася, – прошепотіла я і відчула, що зараз розплачуся. – Пробач, ти сказала, що озиратися не можна, а я не послухалася.

Пані Гори незграбно поплескала мене по плечу, і тут я побачила, що грім роздер її, коли вона його вдарила. На лівій руці одяг звисав клоччям, а під ним на шкірі виднілися темні подряпини.

– Ну, ну, – розгублено мовила вона. – Це минулося. Все добре.

Але я розуміла, що все не так просто. Пані Гори була виснаженою. Не знаю, що саме довелося їй зробити, щоб змусити гріма підкоритися, та було зрозуміло, що це забрало в неї майже всі сили. Цієї миті я усвідомила, що всяка дія має свою ціну. Краї ран на руці Пані Гори починали світитися зловісним червоним кольором.

– Ти назвалася матір'ю того створіння? – запитала я.

– Я, звісно, збрехала, – Пані втомлено усміхнулася. – Довелося це зробити. Певні речі мають силу, яка значно могутніша, ніж нам, Кровним, хотілося б визнавати. Мати – одна з таких сил. Усе, що колись народилося,

походить від матері. Усе, що народилося, колись помре. Таким чином, мати при народженні дарує і життя, і смерть. Тому вона дає відчуття безпеки й лякає водночас.

Я нічого не зрозуміла, і Пані Гори це помітила. Не чекаючи моїх запитань, аби потім відмахнутися від них, вона продовжила:

– Уяви собі, що мати – це ніби маска, яку можна одягнути. Коли ти носиш її, то стаєш не просто собою, а всім, що входить до суті матері. Якщо знаєш, як потрібно діяти, і якщо маєш усередині себе Матір, то на коротку мить можна стати матір'ю для всіх. Матір'ю всього.

– Навіть для гріма?

– Навіть для нього. Він теж колись народився. Тепер він незвичне створіння, більше мертве, ніж живе, але всередині нього ще залишилась маленька іскра тієї істоти, якою він був, коли жив.

– І ким він тоді був?

– Саме цей грім? Наскільки мені зрозуміло, він був вете. Старим, хитрим вете. Звісно, старшим за мене. Цей грім є сутністю перехрестя – або ж сила перехрестя оселилась у грімі. Під кожним перехрестям лежить грім, але виходити їм можна тільки в ніч зимового сонцестояння.

Пані Гори замовкла і спробувала зробити кілька кроків, але відразу впала на коліно. Я допомогла їй піднятися, і ми дуже повільно, не кажучи ні слова, рушили назад до перехрестя. Я старалася обдумати все, що вона мені розповіла. Щось із цього я зрозуміла, дещо було заплутаним. Я все більше переконувалася, скільки всього ще не знаю. Дивилася на Пані, на її обличчя, над яким не мав

влади час, і думала: можливо, у мене ще є час навчитися. Можливо, в мене значно більше часу, ніж я собі гадала.

– Ти сказала «якщо маєш усередині себе Матір». Що це означає? Треба самій народити дітей? Хтось вважає тебе матір'ю?

– У мене були діти. Вони виростили не зі мною.

Пані Гори відвернулася від мене, коли відповідала, та я чула, що сили повертаються до неї. Голос знову став різким, тож я зрозуміла, що мені не вдасться розпитати в неї щось більше. На якусь мить через виснаження вона відкрилась і розповіла більше, ніж зазвичай, але тепер знову стала такою, як була.

– А зараз – тихо! – різко прошепотіла вона. – Ти ще не завершила свій хід року. Пильно дивись і тримай рота на замку, інакше ми намарне приходили сюди!

Ми йшли дуже повільно, Пані Гори далі мусила опиратися на мене, та все одно мені здавалося, що ми надто довго поверталися до перехрестя. Значно довше, ніж було потрібно. Перед нами мерехтів вогонь на дороговказі, та здавалося, що він ніяк не наближається.

Мені кортіло ще розпитувати Пані, але я помітила, що вона заплющила очі, коли йшла, спираючись на мене.

– Дивися навколо, – шепотіла вона. – Це твій хід року, він призначений не для мене.

Я послухалась і пильно вдивлялася в ліс, але нічого не бачила, лише білий сніг між чорними стовбурами. Тоді мене вразила думка: як дивно, що я стільки всього бачу. Полум'я попереду горіло не надто сильно, місяця на небі не було, світили тільки зірки. Та все одно в лісі панували

приглушені сутінки. Можливо, так було весь час, а я просто не звернула на це уваги. Бо як же я могла побачити гріма чи навіть саму дорогу?

Тільки-но я над цим замислилася, відразу зрозуміла, що ліс наповнювали рухи людей і тварин. Між деревами виднілися будинки і краєвиди, яких я раніше не помічала. Потім мене вражали видива, побачені в ту ніч, але саме тієї миті я сприймала все як щось, що пропустила. Щось, що завжди там існувало. Щось забуте, але цілком природне.

За щільним чагарником ялівцю я бачила, як горіло обійстя, а Вульф забіг до хати, щоб знайти батькову шкатулку. Трохи ближче до дороги ми з Вульфом сиділи на дереві й ловили рибу в повільних водах потоку. Нам було, може, по сім років, Майя сиділа біля нас на камені та щось розповідала. Я намагалася прислухатися до того, що вона говорила, але її губи рухалися без жодного звуку.

З другого боку дороги, далеко за улоговиною, проглядався високий мур. У мурі зяяла величезна брама, дуже широка й не така висока, і мені здавалося, що я можу здогадатися, що ж то за дві маленькі фігурки, які заходили під склепіння брами, і далі їх ковтали тіні. А ще далі, на невеликому пагорбі, де росли високі сосни, мені здавалося, ніби я бачу порожнє крісло або трон. На його спинці розпростер крила хижий птах, вирізьблений з дерева чи з каменю.

Тоді через дорогу зненацька пробігло стадо дивних тварин. Сірі й брунатні, схожі на оленів, але з могутніми рогами, вони кинулись безперервним потоком. Я зупинилась і дивилася на них. Пані Гори міцно трималась за

моє плече, але також зупинилася. Її очі й далі були заплащені.

Деякі з тварин мали на шиї зіткані стрічки з дзвіночками, в усіх було маркування у вухах – зарубки та клинці, вирізані в різній послідовності. Я наче відчувала, як під їхніми копитами стугонить земля й розходиться луною їхній тупіт. Уявила собі вигуки невідомих пастухів, які перегукувались один з одним, не дозволяючи розбігтися стаду. Та насправді нічого не було чути. Тварини пропливали повз мене в цілковитій тиші, всі ці телята, корови й бики. Ішли і стригли вухами, трясли своїми могутніми рогами, а тоді зникли.

Тепер ми раптом опинилися дуже близько до перехрестя. Уже біля заглибини, де стояв дороговказ, тягнулася нещільна лінія із залишків каміння. Праворуч від дороги вона повертала в ліс, наче була частиною величезного кам'яного кола. Біля одного з каменів на колінах стояв Вульф. Я вже кинулася бігти до нього, але Пані Гори зупинила мене, міцно тримаючи за плече, і я побачила, що Вульф сидить, схилившись над тілом якогось чоловіка. Я не могла бачити чоловікового обличчя, але впізнала кошлату хутрянну мантию, яка його накривала. Це був чужинець, котрий приходив до батька, а потім вистежив нас із Вульфом у лісі.

Вульф тримав у руках Імператорський ніж. Кров стікала лезом ножа, одяг чужинця був мокрий від кривавих ран. Вульф дивився на чоловікове тіло з виразом ненависті та відчаю. Позаду, дорогами здалека, до Вульфа наближались вішальники. Вони вже тримали у руках петлі.

– Суньє!

Я повернулась і побачила Вульфа, який стояв на перехресті, вимахуючи руками. Озирнувшись назад, я помітила, що каміння, вішальники та інший Вульф уже зникли. Ліс знову став темним, світло від дороговказу мерехтіло жовтими відблисками на стовбурах дерев.

– Суньс! – знову вигукнув Вульф, і я підвела Пані Гори до нього. Коли ми підійшли, вона відпустила моє плече, але все одно спиралася на палицю, якою вдарила гріма.

Вульф схопив мене за плечі й видивився на мене диким поглядом.

– Я бачив... стільки всього, – видихнув він. – Я не знаю, що... Ти там була... і я... ми були малими... і дорослими... і долина, скрита кригою... і ліс.

Вульф поглянув на Пані Гори.

– Я тримав ноги при купі, як ти й сказала!

Я помітила, що його одяг був розірваний у декількох місцях, то тут, то там позастрягали грубі волосини. На обличчі виднілися синці й подряпини.

– Добре, – коротко відповіла Пані Гори. – Тепер треба рушати, поки не закінчилася північ і не заснула дорога. Я вже не матиму сил розбудити її знову.

Похитуючись, вона рушила на захід, ми пішли за нею. Ми були дуже схвильовані, ноги нам тремтіли, але, зважаючи на рани Пані, з усіх сил старалися не відставати від неї.

– Що ти бачила? – задихано запитав Вульф у Пані Гори, коли наздогнав її. – Ти бачила майбутнє? Я стільки всього побачив, мені незрозуміло навіть половини цього.

– Я побачила саме те, що було потрібно, – пробурмотіла Пані. – Я бачила, як грімові ікла й кігті уві'ялися

в Сунью. Та я встигла виламати собі добру палицю й завадити цьому.

Раптом Пані Гори зупинилась і повернулася до нас обох.

– Відчуваєте? – запитала вона й виглядала радісно збудженою.

Ми нічого не відчували, і вона це помітила.

– Відлига! – видихнула Пані. – Зла зима не має сили над зимовим сонцестоянням, і воно дарує відлигу.

Вона нахилилася, нашвидкуруч зіпила сніжку і жбурнула її далеко в темряву.

– Холоднеча повернеться завтра вранці, – впевнено сказала Пані й рушила вперед, відчувши приплив нових сил.

– А від холоднечі після відлиги з'явиться крижана кірка.

Крижана кірка та забави з мечем

Як і передбачила Пані Гори, наступного дня все вкрилося товстою крижаною кіркою. Вдягнувши рукавиці, Вульф розбив її та підняв до світла уламок – той був товщиною з дюйм.

Ми возилися на лижах.

Із однієї з численних схованок у хаті Пані ви-чаклувала нам дві пари лиж, ми міцно при-кріпили їх до чобіг і одразу подалися до лісу. Для мене катання на лижах по вкритому кіркою снігу завжди означало свободу. Батько волів би підкреслити практичний бік – що можна було полювати, ідучи зверху, тимчасом як дичина провалювалась і мусила пробиратися по снігах. Та для мене найбільше важило те, як змінювала-ся зима після того, як випадав сніг.

Якщо не можна було возитися на лижах або коли сніг був дуже сипкий, зима перетворювала-ся на в'язницю. Дерев на околиці ферми стояли, ніби ґрати у клітці, ходити можна було тільки вузькими протоптаними стежками. Та коли сніг ставав утрамбованим або – ще краще – вкривав-ся товстою кіркою, ліс одразу перемінювався. Якщо на ногах були лижі – всі перешкоди наче

вітром здувало. Ходити стежками було нецікаво, а на лижах ми могли дістатися куди завгодно, навіть до тих місцин, що були недоступні влітку. Трясовини, озера, річка – все раптом ставало досяжним. Я обожнювала возитися по трясовині, а влітку там мені дошкуляли б грязюка і комашня. Тепер я могла стояти на самісінькій трясовині й розглядати ліс із абсолютно нового кута зору. Розглядати те, що було видно лише комарам і бабкам.

Ми з Вульфом насолоджувалися свободою і днями, що починалися після зимового сонцестояння. Тепер нам вдавалося настільки вправно протистояти силі злої зими, що ми сміливо вибиралися на довші мандрівки вглиб лісу біля хати. Були місця, де зла зима мала більшу могутність, і якщо залишатися там надовго, можна було легко втратити сили й надію, але ми навчилися їх уникати. Якщо вміти шукати, можна знайти знаки. Там, де холоднеча була найдужча, тріскали й розколювалися дерева, замерзаючи на лід. Світло і кольори здавалися вибляклими, позбавленими життя там, де зла зима мала найбільшу силу над почуттями й думками. І можна було навчитися бачити, де випав неприродний, з однакових сніжинок сніг – існувала якась неприємна закономірність у тому, як він лежав на землі й збирався у замети.

Звичайно, перші мандрівки минули в розмовах про те, що нам довелося побачити під час ночі зимового сонцестояння.

– Воно було велике, як кінь, – розповідав Вульф. – Чорна свиня з молочно-білими очима. Думаю, вже стара, бо шкіра з неї звисала нерівними зморшками і бракувало одного бивня.

– Це було одне з твоїх видінь? – запитала я, прихилившись до дерева й віддихуючись. Ми піднялися на схил, що здіймався над хатою, звідки можна було поглянути на неї та на досить велику частину лісу. Вдалині мерехтіла долина, і мені здалося, ніби я можу вловити запах диму від кількох вогнищ. То могло бути наше село, або сусіднє, або зовсім інше місце, про яке ми не знали.

– Ні, думаю, це було одне з тих створінь, про яких розповідала Пані, що вони виповзають на світ у час зимового сонцестояння. Як от грім, якого ти бачила.

Мене аж пересмикнуло на згадці про гріма та його повзання – ніби павук на висохлих галузках. Пані Гори нічого не казала про те, що сталося, але я помітила, що рани на її руці не загоювалися. Пані могла важко прихилитися до стіни, коли думала, що ніхто її не бачить, і тоді її обличчя перекошувала гримаса болю.

– І як тобі вдалося врятуватися? – розпитувала я.

– Я вчинив так, як сказала Пані. Зробив вигляд, що цього не існує. Це було нелегко, бо воно було дуже велике й від нього так смерділо... люттю. Хотілося або стояти й витріщатися на те створіння, або бігти якомога далі. Ну, а ще я стискав ноги вкупі.

– Це допомогло?

– Думаю, воно намагалося забрати мене кудись. Захопити собі на спину. Я не знаю, чому воно не повалило мене й не відтягло, але здавалося, що воно могло лишень пролізти під мною – так, щоб я сів йому на спину. Те створіння штовхалося й нахилялося, щоби протиснутися між моїми ногами і посадити собі на спину. Я впав, а воно

з усіх боків топталоя по мені, грубо роздряпуючи шкіру. Але я робив вигляд, наче нічого не сталося, тож воно врешті залишило мене у спокої.

– І просто пішло собі геть?

Вульф кивнув.

– Але я до смерті боявся, що воно повернеться. Мене заливав холодний піт. Здається, я ще ніколи в житті так не боявся, як тоді, лежачи на землі й відчуючи на собі гаряче дихання.

Ми затихли та якийсь час роздумували над тією ніччю під час зимового сонцестояння. Потім Вульф показав на пагорб, що здіймався на північний захід від нас, і ми рушили туди.

– Я запитав у Пані Гори, що то було, – продовжив Вульф, поки ми видиралися схилом нагору. – Вона сказала, що мені зустрілася «темна свиноматка. Хтось називає її чорною свинею або ґлосо». Суньє, пам'ятаєш, як Майя розповідала про ґлосо?

– Пам'ятаю. Про свиню з вогненним поглядом і такою гострою щетиною, що може розірвати тебе, якщо пробіжить між твоїми ногами. Хіба Майя не казала, що то була примара дитини, яка народилася мертвою?

– Напевно, Майя не все про це знала, – сказав Вульф. – Та щетина не була аж настільки гостра, та й очі не палахкотіли вогнем. Я питав у Пані Гори, вона нічого не чула про мертвонароджених дітей, але розповіла щось значно неприємніше: «темна свиноматка гризе кістки померлих у підземному світі». Не знаю, чи то вона намагалася налякати мене ще більше, чи справді говорила серйозно. Як думаєш?

– Не знаю, – відповіла я і знову згадала про гріма. І про відчуття, коли бачиш, як щось мертве знову видряпалося до життя.

– Мені здається, нам пощастило, що ми дали собі раду, – продовжував Вульф. – Думаю, небагато людей зможуть пережити хід року, навіть ті, хто знають, як усе відбувається. Якби не Пані, ти б уже...

Вульф не договорив. Навіть думати про це було моторошно.

– Це все відчувалося таким древнім, – знову почав Вульф. – Ми ніби зайшли прямісінько в старий сон. У сон, який комусь снівся ще з того часу, коли гори вирости із землі й почала текти ріка. Може, для нас це було часом жахіття, але, напевно, не для того, кому це снілося. Для каміння й дерев, мабуть, невелика різниця між днем і ніччю, між живими та мертвими.

– Пані принаймні знала, що це небезпечно. Цікаво, чому вона вирішила, що ми захочемо вирушити разом із нею?

– Напевно, вона вважала, що це важливо. Можливо, те, що ми побачили, якось допоможе нам у майбутньому.

Дорогою до хати, спускаючись схилом, ми намагалися покрутити то так, то сяк наші здогади. Але нам ніяк не вдавалося побачити їх під правильним кутом. Я розповіла про трон, браму й мур, велике стадо тварин і про те з побаченого, що вже сталося. Але нічого не сказала про мертвого чоловіка, біля котрого сидів Вульф, і про вішальників, що наближались. Я здогадувалася, що Вульф теж не про все мені розповів. Не до кінця розуміючи, я відчувала, що знання про певні речі може виявитися

небезпечним. Можливо, цей образ Вульфа, з кривавим ножем, – це було чимось, чому я сподівалася запобігти. Що стало б неможливим, якби я розповіла йому про все зараз.

– Як думаєш, скільки ми ще зможемо бути в Пані? – поцікавився Вульф, коли ми дісталися хати й полишали лижі прихиленими до дровітні.

– Не знаю. Вюнан сказав, що я залишуся в неї «надалі». Не знаю, що він мав на увазі.

– Я хочу залишитися! Якщо нам дозволять. Але ми мусимо зробити те, про що говорив батько, і дістатися до сусіднього села. І розшукати Атлевіса.

Ми обоє подумали про лаковану шкатулку, що лежала під покривалами на Вульфовому ліжку всередині хати. Ми ще не показали її Пані Гори й навіть не розповіли про те, що сказав нам батько. Нам наче ніяк не вдавалося це зробити.

Уночі мені часто снівся грім, я прокидалася у холодному поті, підхоплювалася на ліжку, серце гупало. Найгіршим було почуття безпомічності. Воно раз у раз поверталось. Я рідко почувалася такою вразливою, як останнім часом. Незнайомець, який накинувся на нас у лісі, білий собака, вішальники на перехресті, вбивча холоднеча злої зими, грім. У всіх цих випадках мені пригадувався смак поразки, безнадії. Він не завжди відчувався аж так сильно, поєднувався з різними частинами страху в різні моменти, та все одно це було те саме почуття.

Я не безпомічна. І ніколи такою не була. Аж дотепер я прожила у світі, де знала, як давати собі раду. Я знала,

що мені до снаги, і знала, як уникнути того, чого не можу. Але тепер усе перемінилося. Всі ці випадки, кожен із них, – якби мені не допомогли, я не змогла б урятуватися. Батько з палицею, Грובה Майя, яка пожертвувала собою, перехрестя і слова вете, Вюнан, Пані Гори – в останній момент з'являвся хтось або щось мені на допомогу. Та я не могла сподіватися, що так траплятиметься завжди. Тепер я жила в новому світі, який був значно непередбачуванішим і жорстокішим, я відчувала, що мушу щось робити, аби навчитися виживати в ньому.

Тож я проводила дні на вкритому снігом гірському лужку за межею дерев і тренувалася з батьковим мечем.

Не знаю, чому я обрала саме це місце. Ми з Вульфом натрапили на нього під час однієї з наших прогулянок на лижах, і воно мені сподобалося. Повітря було прозоре й холодне, але зла зима тут сильно не відчувалася. Широко розкидався великий луг, над ним були лише небо й гірські вершини, а внизу – ліс і долина. Тут мені нічого не перешкоджало, ніхто не зумів би наблизитися до мене так, щоб залишитися непоміченим. Я стояла там, витягнувши меча, билася з уявними ворогами, і мене огортав спокій. Можливо, тоді я вперше відчула справжній спокій після тієї ночі, коли батько повернувся додому хворий. Я спробувала привести туди Вульфа, щоб ми могли тренуватися разом, але він не захотів. Хід року, здається, значно більше вплинув на нього, ніж на мене, і більшість часу Вульф бував сам.

Я ж мала відчуття, що нарешті поглянула розплющеними очима на майбутнє, і мала настільки сильну потребу в тренуваннях, що ставала неспокійною і нетерплячою

в ті дні, коли холоднеча була занадто суворою, або сніг падав такою щільною заслоною, що я не наважувалася підніматися в гори.

Щоразу, діставшись до свого вкритого снігом луку, я робила те саме. Ставала на тому місці, де добре втрамбувала сніг, і скидала мантию. Тоді витягала батькового меча і якийсь час роздивлялася його. Вигнуте лезо було гострим, але час залишив свої сліди – подряпини і ямки на металі. Мені було цікаво, у скількох битвах батько боровся цим мечем. Скількох ворогів він убив.

Після цього я починала тренування, відпрацьовуючи рухи, яких навчилася з батьковими чудернацькими серпами. Легко уявляла собі, як удар падає на супротивника в бою. Я тренувалася робити удари швидко або повільно, але щоразу однаково. Тоді дивовижним чином ставалося так, що я пригадувала якийсь новий спосіб обертати мечем. Що довше я тренувалася, то більше моє тіло пригадувало ті рухи, яких батько навчив мене за ці роки, хоч я й не усвідомлювала їхнього справжнього призначення. Стільки всього з того, чим ми займалися з батьком, як виявилось, мало прихований задум. Раніше це лякало мене, але зараз я відчувала вдячність. Не думаю, що батько хотів чи навіть повірив би в те, що зі мною і Вульфом станеться щось подібне. Та все ж він хвилювався і влаштував так, щоб непомітно, не даючи нам причин для тривоги, навчити нас речей, які стануть у пригоді, якщо трапиться те, чого він побоювався.

Під час другого тренування на лузі мені здалося, що я тут не зовсім сама. Сонце піднялося високо, сніг був таким білим, аж боліло в очах, але в горах виблискувало

щось інше. Спершу я не зрозуміла, що це. Прикривши рукою очі, намагалася розгледіти щось крізь пальці, але ці відблиски засліплювали мене. Лише тоді, коли широка смуга хмар заслонила сонце, я зрозуміла, що то було.

Зі скелі – клина в горі, оточеного з усіх боків урвищами, що виступав із тіні від горбистої вершини, – стирчала невелика камінна шпилька. Я не могла зрозуміти, які її справжні розміри, але, роздивившись аж до сліпоти, здогадалася, що там був ряд віконних склепінь. Вони виглядали настільки малими, що сама шпилька, напевно, була вищою за будь-яку іншу будівлю, яку мені доводилося бачити, вищою за найвище дерево в лісі.

То була одна з покинутих спостережних веж давньої Імперії – тих, про які розповідала Пані Гори. Вежа височіла на північний захід від мене й мого луку, вона була майже невидимою на тлі гори позаду. Можливо, з неї стежили за дорогами вниз у ті часи, коли ліс іще не виріс, коли тепер уже забуті шляхи переповнювала метушня, коли всі прямували до величезних корабелень Імперії.

Мене засліпила вершина вежі. Великий сферичний купол, напівпрозорий і блискучий під променями сонця, він сидів, ніби вороняче око на своєму вузькому стеблі, високо на спостережній вежі. Можливо, він був зроблений зі скла або кришталю, чи з іншого невідомого мені матеріалу. Купол був надто великий, щоб виконувати функцію звичайного вікна, але я не розуміла, як іще його могли використовувати.

Вежа стала для мене захисником. Кимось, хто наглядав за мною та моїми тренуваннями, й у ті дні, коли через похмуру погоду я не могла побачити вежу або коли низькі

хмари затуляли її від мене, я почувалася самотньою й закінчувала вправи раніше, ніж зазвичай.

Я намагалася розповісти це все Вульфіві, але він не надто хотів слухати. Спершу я не задумувалася над цим: ми так довго жили й не мусили щось розповідати одне одному. Та за короткий час усе змінилося. Раніше ми не мали потреби розповідати, бо іншому й так усе було відомо. Зараз ми стали наче відокремлені одне від одного, та все одно Вульфа, здавалося, зовсім не цікавило те, що я робила цілими днями в горах.

Водночас до мене прийшло усвідомлення, що я теж не думала над тим, чим займався Вульф, поки мене не було. Я припускала, що то не була якась важлива справа, – у такому разі я б дізналася про це. Але тепер вже не мала певності.

– Що ти робиш тоді, коли я тренуюся? – запитала я у Вульфа одного вечора, коли ми вичісували вовну, яку минулого вечора приніс сюди один підстаркуватий робітник із якоїсь ферми в долині. Повітря стало важким від теплого вовняного жиру, а пучки моїх пальців здавалися жорсткими й сальними, коли я терла їх одна об одну.

Вульф знизав плечима.

– Працюю разом із Пані. Допмагаю ткати. Пекти. Робити сири. Всього потрохи.

Відповідаючи, Вульф не підводив на мене погляд, і я зрозуміла, що він розповів мені не все. Навіть коли зник зв'язок між нами, я могла читати його краще за будь-кого іншого. Але зараз щось у ньому наче сховалося від мене. Щось незнайоме, тому я не знала, як мені з цим

поводитися. Вульф утупив погляд у вовну між зубцями гребеня, та здавалося, що він дивиться кудись дуже далеко. Уперше в житті я відчула, що не знаю, чи можу прямувати за ним туди, куди він відлинув думками. І це мене налякало.

Якимось чином я мала з'ясувати, що відбувається у хаті за час моєї відсутності. Тож наступного разу, коли вирушала в гори тренуватись, я звернула на обхідний шлях і повернулася з іншого боку. Залишивши лижі біля осики за дровітнею, я підкралася до хати й, обходячи її, заглядала крізь усі вікна, до яких мала доступ, аби побачити, чим же був зайнятий Вульф.

Я бачила лише, що він усюди ходив за Пані Гори, мало не наступаючи тій на п'яти. Час від часу він щось казав їй, і Пані відповідала з виразом легкого терпіння – наче вона не сподівалася, що Вульф зможе зрозуміти. Щоразу, коли Пані говорила, Вульф зупинявся. Він ворухив губами і, здавалося, повторював почуте дуже зосереджено, нахмуривши чоло. Я ще ніколи не бачила, щоб він поводився так дивно, мені було геть невтямки, чому він так робить. На його обличчі з'являлася якась маніакальна одержимість, наче він безнастанно шукав чогось прихованого у словах, котрі казала Пані Гори.

Більше я нічого не встигла побачити, бо Пані Гори повернулася прямісінько у мій бік, коли переходила разом із Вульфом через велику кімнату, і глянула на мене таким поглядом, від якого я вмить відсахнулася від вікна, вхопила лижі й кинулася в гори, а щоки мені горіли від сорому. З одного лише її погляду я зрозуміла, що Пані не лише звинувачувала мене в тому, що я шпигую за нею

і Вульфом, та значно гіршим неподобством у її очах була моя хибна впевненість, що Пані не помітить, як я підглядаю за ними.

За вечерею того ж дня Пані поводитися так, ніби нічого не сталося. Але нарізаючи хліб, вона глипнула на мене і фиркнула, так тихо, що я майже цього не почула, та зробила вона це не без задоволення. Здавалося, ніби Пані хотіла сказати: «думала собі, що можеш обдурити мене, та не на ту напала – я світу побачила».

Але я не збиралася здаватись. Я відчувала, що мене відсторонили, заздрила тому, що Вульф і Пані мали якісь таємниці, – що б це не було. До того ж мене лякала ця Вульфо́ва інакшість. Я стала обдумувати, як би заховатися десь усередині хати й почути те, що вони говорили одне одному.

Та жодному з цих планів не судилося здійснитися. Вже наступного дня до нас навідалися гірди-мисливці, й усе змінилося.

Гірди-мисливці

На столі перед нами стояли рядком усі лампи. Ми з Вульфом мали заняття – наповнювали лампи олією. Непроста це виявилась робота, бо жодна лампа не була схожою на іншу, і кожна потребувала окремого методу. Пані Гори зберігала олію для ламп у великій глиняній посудині. Під час горіння ламп олія міцно пахла, але запах не був неприємним і нагадував пахощі вільхової кори та ялинових бруньок. Зате в холодному стані олія пахла жахливо, тому ми намагалися затамувати подих, коли набирали її ковшиком і крутили лампи на всі боки, щоб зрозуміти, як їх наповнювати. Пані сиділа з веретенем біля вогню і хмикала, коли ми надто бридливо кривилися від смороду, бурчала, щоб ми не придурювалися, та сама, здається, раділа, що не мусить тримати носа над посудиною з олією.

За вікнами на подвір'я опустилася згряя галок. Птахи сиділи тихо, посмикували головами, зиркаючи то в один, то в інший бік, але не рухалися. Таке часто бувало, і мені страшенно не подобалося виходити на подвір'я, коли сотні чорних як вуглинка очей спостерігали за кожним моїм

кроком, а від птахів не було чути ні звуку. Проте цього разу сталося інакше – раптом уся зграя з диким карканням здійнялась у повітря. Крізь вихор чорних пір'їн нічого не було видно, а потім на подвір'ї не залишилося жодної птахи. Ми з Вульфом кинулися до вікон подивитися, що трапилось.

Посередині подвір'я сидів боривітер. Він міцно вчепився кігтями за горло галки. Його здобич була ще жива і пручалася, але не могла звільнитися, хоч завбільшки була такою ж, як нападник. Боривітер тільки ще глибше встромлював у галку кігті й клював її коротким зігнутим дзьобом. Боротьба тривала недовго, галка невдовзі здалась, і боривітер почав переможно викльовувати з її тіла пір'я та шматки м'яса. Вдалині ще чулося каркання інших галок. Вони зовсім розгубилися, понад деревами миготіли поодинокі птахи зі зграї, яка швидко віддалялася вусібіч.

– Ніколи не бачив, щоб боривітер схопив настільки велику здобич! – вигукнув Вульф. – Чи щоб накинувся на таку велику зграю. А решта галок навіть не відбивались, просто зникли. Вони здавалися до смерті наляканими!

Вульф таки був вражений, але я зауважила, що в його голосі вчувалося щось іще – якась туга, щось нове, незнайоме, що ввійшло у нього і чого я не розуміла.

– Вульфе, постав горщик на вогонь, – сказала Пані Гори. Вона навіть не підводила погляду від веретена. – Ти, Суньс, позабирай зі столу лампи. До нас навідаються гості.

Тільки я встигла вийти з кімнати, як у двері постукали. Я занесла лампи на кухню, де вже був Вульф, і поклала їх

на віко скрині. Вульф зиркнув з-за горщика, якого саме поставив на вогонь, і збирався щось запитати, але я цитьнула на нього.

Двері до сіней відкрилися. Я не чула, щоб Пані гукнула «увійдіть», як зазвичай, а в хаті одразу почулися кроки багатьох чобіт і пронизливий крик – якесь уривчасте люте скреготіння.

– Борівітер, – прошепотів Вульф, і я кивнула у відповідь.

У сінях продовжувався тупіт чобіт, здавалося, ніби він ніколи не закінчиться. Я спробувала рахувати кроки, але невдовзі втратила лік. Нарешті останній чоловік зачинив за собою двері. Я поглянула на Вульфа.

– Скільки їх там?

– Не знаю. Більше десяти, а далі я збилася з рахунку. Думаю, борівітер теж залетів усередину.

З великої кімнати до кухні вчувалося незрозуміле бурмотіння, і я уявила собі Пані, оточену безліччю незнайомців у чоботях. Але знову заходити до кімнати не хотілося – ці гості ніби дивним чином перетворили дім із безпечного притулку, в якому ми упродовж останніх місяців спали та їли, на чужу територію.

Вульф саме збирався знімати з вогню горщик, тож я вгамувала хвилювання й допомогла йому, взявши держак з другого боку. З великої кімнати було чути, як голосно звучали голоси, хтось швидко й роздратовано говорив, Пані відповідала спокійно, але голосно, ніби зверталася до великого зібрання людей. Коли ми відкрили двері, всі затихли й подивилися на нас.

Кімнату заповнили незнайомі нам чоловіки, суворі вирази облич, напружена тиша, і серед цього стояла ви-

проставшись Пані Гори. Ще був боривітер – на плечі одного з чоловіків, котрий стояв навпроти Пані. Здавалося, ніби всі чогось від нас чекали, але ми, почервонівши як раки від їхніх гострих поглядів, мовчки занесли горщик і поставили його на стіл.

Відпускаючи держак, я глипнула в бік боривітра і впізнала чоловіка, котрий тримав птаха на плечі. Вюнан сперся на підвіконня й совав боривітру шматки висушеного м'яса. Поглянувши на мене, він підняв одну брову, це нагадувало щось середнє між підморгуванням і ледь помітною усмішкою. Тоді відвернувся, і його обличчя знову перетворилося на сувору маску.

Загалом у кімнаті я нарахувала зо двадцять таких облич. Двадцять чоловіків із Кровних, із чорним як вугіль волоссям та непідвладними часу рисами обличчя, сиділи на стільцях біля столу або стояли, прихилившись до стін у великій кімнаті. Їхній одяг нагадував Вюнанів: довгі до колін, облямовані хутром туніки, зношені, але підрихтовані латками. Високі чоботи, мечі в довгих, вигнутих піхвах. Великі мантиї з ведмежих або вовчих шкір були кинуті на підлогу або на спинки крісел, а коло них ще хутряні шапки та рукавиці з м'якої шкіри. Хтось із чоловіків мав бороду, хтось – довгі вуса, а в інших щокі й підборіддя заросли щетиною. Волосся в них було довге, до плечей або й довше, – частина чоловіків зав'язувала його високо на потилиці у хвіст, а інші ходили з розпущеним.

То були гірди-мисливці. Ще першої ночі Пані Гори сказала, що одного дня вони прийдуть, і десь глибоко в підсвідомості я дуже боялася їхньої появи. Не знаю чому,

але тепер, побачивши їх, я відразу ж відчула себе малою й непотрібною. То було таке відчуття, ніби сюди постукав зовнішній світ, і штормові вітри увірвалися всередину крізь відчинені двері, погрожуючи підняти мене й віднести далеко-далеко в чужі краї, де на мене чигатиме небезпека. Інстинктивно я хотіла вхопитися за батькового меч – не для того, аби витягнути його, а щоб торкнутися руків'я й відчувти себе в безпеці. Але меч залишився у сінях, і ми з Вульфом самотньо стояли перед схрещеними суворими поглядами й незбагненними обличчями.

– Аво! – вигукнув один із гірдів-мисливців і начебто повернувся до Пані Гори. Він показав на нас і продовжував звертатися до неї. Короткі різкі речення, сказані незрозумілою мовою Кровних. Мова йшла про нас, принаймні це ми зрозуміли, а чоловік здавався незадоволеним, мало не сердитим.

– Ні, – відповіла Пані Гори, м'яко й обережно. Ніколи раніше мені не доводилося чути, щоб вона говорила таким тоном. – Сунья і Вульф залишаться тут. Якщо мова йде про них, я хочу, щоб вони теж чули.

Замість відповіді чоловік розрядився довгою тирадою. Ми тільки зрозуміли, що він не погоджувався. Він стояв, спершись руками на спинку стільця біля столу. Тільки зараз я зрозуміла, що інші гірди-мисливці формували навколо нього нечітке півколо. Вони стояли або сиділи, спершись до стін, позаду та обабіч цього чоловіка, тож таким чином кімната була поділена на дві частини: в одній окремо стояла Пані Гори, а в другій – чоловік в оточенні гірдів-мисливців. Це була битва між двома володарями: один очолював гірдів-мисливців, друга – була

господинею дому, а кімната стала полем їхньої битви, в якій зброєю були слова.

– Це було не запитання, – коротко відповіла Пані Гори, і тепер в її голосі знову зазвучав наказ. З невідомої нам причини, вона намагалася опанувати себе. Пані здавалась такою самотньою, вона стояла глибоко в кімнаті, спиною до стіни, але мені здавалося, що вона ухиляється від чогось, намагається контролювати себе, щоб дати шанс противнику.

– Я також не бажаю, щоб ми послуговувалися мовою, – продовжила вона, і голос її знову звучав приязно і м'яко. – Вульф і Сунья, – Пані наголосила на наших іменах, – ще не навчилися со Разда. А їм потрібно розуміти, про що ми говоримо.

Чоловік вилаявся. Я не розчула слів, але було зрозуміло, що вони означали. Тоді він провів рукою по бороді, смикнув за неї і насупив чоло. Чоловік наче роздумував і зважував, чи варто йому задовольнити прохання Пані, проте я бачила, що першу битву він уже програв.

Пані Гори обернулася до нас.

– Сунье. Вульфе. Це Фауго, він – скарія, ватажок чоловіків, котрих ви тут бачите. Він та інші прийшли, щоб поговорити про ваше майбутнє.

Фауго був високим і кремезним, мав товсту шию, на якій його голова здавалася дуже важкою. Його руки були величезні, з міцними пальцями, і він стояв за спинкою крісла, широко розставивши ноги, що нагадували стовбури дерев. За такої статури його обличчя виглядало незвично малим. Над густою, тьмяно-чорною бородою, що щіткою стирчала з підборіддя, визирав короткий

приплюснутий ніс і пара водянисто-блакитних очей. В його погляді було щось, що нагадувало сумирні коров'ячі очі, але тіло чоловіка наштовхувало на думку про впертого бика. Фауго зав'язав волосся малиновими стрічками, які навхрест перехоплювали довгий хвіст. Лише ця деталь в одязі вирізняла його серед інших чоловіків. Напевно, цей колір якимось чином вказував на те, що він лідер.

Урешті Фауго вирішив, що достатньо довго робив вигляд, ніби розмірковував над сказаним, і промовив до Пані Гори:

– Зробимо, як скажеш, Аво. Діти можуть залишитися, ми будемо говорити ґамаїнс, звичайною мовою, щоб вони нас розуміли.

– Добре, – відповіла Пані, і я помітила, що інакшої відповіді вона й не очікувала.

Фауго потягнувся, заклав руки за спину і випнув груди вперед.

– У такому разі я хочу знову відкрити цю зустріч гірдів, – почав він гучним голосом, обвівши поглядом чоловіків навколо. На мене і Вульфа він уникав дивитися.

– Як я вже казав, минуло багато часу, відколи ми, чоловіки-гірди, збирались у Со Аутгіді, яку ще називали Окраїною, хоч ця назва й канула в забуття після падіння Імперії. Ми прийшли сюди, щоб поговорити про двох дітей – дітей Кровних, – які не були серед нас, які виростили без знання про Традицію.

– Або про Ритм, – перервала його Пані. – Не те щоб я не розуміла, з чим це пов'язано. Колись це вже сталося. І знову станеться.

Кімнатою, ніби подув вітру, прокотилася хвиля бурмотіння гірдів-мисливців. Ніхто з них нічого не сказав уголос, і ніхто не поглянув на інших. Вони закам'яніло дивилися поперед себе або під ноги. Фауго прокашлявся і продовжив.

– Або про Ритм... Це не шкодить... Тобто... Кровні належать до Кровних! Так було, відколи сягає наша пам'ять, і в цьому – сутність Традиції!

Було помітно, що він знову стояв на певній для себе території. Хоч я й не знала, що означали його слова, але зрозуміла, що вони наче висічені на камені, що в них ніколи не можна сумніватися.

Пані Гори хмикнула.

– Так, наче ви, наче ніхто з вас не має дітей, котрі розпорошені по всій країні й усіх століттях. Дітей, котрі ніколи не росли серед Кровних, не знали Традиції або Ритму. Дітей, котрі виростають і, можливо, живуть трохи довше за інших, але не належать до Кровних лишень із цієї причини.

Гірди-мисливці ще більше закруtilись і стиснули губи, але Фауго не хотів визнавати себе переможеним. Він вважав, що тепер право на його боці.

– Напівкровні! – вигукнув він. – Традиція це чітко забороняє, але люди чинять супроти неї: Кровні швидко перемішуються і зникають серед людей. Тобі відомо, що я говорю не про це. Ти знаєш, що я кажу про дітей, котрі цілком і повністю Кровні. Традиція існує для того, щоб захищати їх, щоб тренувати їхні здібності, щоб провадити й підготувати їх до життя, якого від них вимагає Кровність.

– Ти зараз твердиш, що Вульф і Сунья не є напівкровними? – Пані повернулася до нас. – Що вам відомо про вашу матір?

– Вона померла, так ми думаємо, – відповів Вульф і перелякано роззирнувся, коли погляди всіх гірдів-мисливців повернулися до нього.

– Але ж поглянь на цих дітей, – сказав Фауго, й усі далі не відводили він нас поглядів. – Хіба може закрастися найменший сумнів, що в їхніх венах тече незмішана Кров? Що з того, що нам невідомо, ким була їхня мати? Це ж очевидно, що вона – одна з Кровних. А батько...

– Мені було цікаво, коли ти дійдеш до цього, – пробурмотіла Пані.

– Дівчина сказала...

– Сунья, – вчепилася за його слова Пані з виразом перебільшеного спокою.

– Дівчина, – продовжував Фауго, – сказала Вюнанові, що їхнім батьком був Атта.

– Батька зазвичай так називають. Навіть якщо вони не знають мови, їхній батько міг навчити їх цього слова.

Тепер фиркнув Фауго, і з бурмотіння, яке здійнялося серед гірдів-мисливців, я зрозуміла, що Пані зараз непереливки.

– Дівчина показала Вюнанові меч. Той меч належав Атті – не якомусь там батькові, а саме Атті, який зник і, як ми всі думали, був мертвий. Хіба ж не так усі ми думали?

Він міцно вчепився поглядом за Пані Гори, і в його голосі прозвучав якийсь заклик.

Але тепер терпіння Пані Гори увірвалося. Вона випросталась і, здавалося, стала вищою – подібно, як

вона часом виглядала старою, зараз вона перевтілилася й раптом стала такою гордою, могутньою і владною, що навіть не здавалася людиною. Тіні на стіні позаду неї наче розпались і на знак пошани втиснулися в закутки. Гірди-мисливці наче підсвідомо стали сидіти пряміше, поклавши руки на коліна, але схиливши голови. Враз вони нагадували малих хлопців, яких спіймали на чомусь, що – і вони про це знали – було не дозволено. Фауго відступив на півкроку назад і похитнувся, ніби втратив рівновагу від несподіваного подуву вітру.

– Ти, Фауго, вже сказав те, що мав сказати. Тепер послухай моїх слів! Можливо, що батько дітей був тим чоловіком, якого колись давно й далеко звідсіль ви і я знали як Атту. Можливо, що він дістався сюди, до Окраїни, і його не спіткала доля Імперії, як було сказано. Можливо також, що мати цих дітей була з Кровних, і кров у їхніх венах тече незмішана. Але все це не має значення! Сунья і Вульф залишаться тут. Я навчу їх усього, що буде потрібно, а тоді вони самі виберуть, як їм прожити життя. Ось так!

Останнє поставило крапку під усім, що Пані Гори сказала раніше. Ніхто не наважувався щось запитати, ніхто не смів заперечити. Якийсь час Пані зберігала випроштану владну поставу, а потім знову стала звичайною, і ніхто в кімнаті вже не мав певності, що справді якесь перевтілення дійсно відбулося.

Запала гробова тиша, гірди-мисливці готувалися виходити. Боривітер нетерпляче переминався на Вюнанові з одного його плеча на друге, прагнучи на свободу. Проте Фауго не завершив. По ньому було видно, що він також

прагне вийти з кімнати, але залишалося ще щось, про що він хотів сказати. Фауго поставив перед собою крісло й сів на нього, наче хотів ускладнити завдання своїм ногам, коли ті вирішать винести його геть. Тоді згорнув руки перед собою, поклавши їх на стіл, і поглянув на Пані Гори з якимось наче благанням в очах.

– Якщо ти зичиш дітям добра, – почав він м'яким тихим голосом, – якщо думаєш про те, що буде для них найкраще... То чи не буде наш шлях правильним?

– Багато дітей з Кровних виросли, не живучи за Традицією. Принаймні не за тією, як її тлумачите ви. Часи змінюються, наші звичаї і закони повинні змінюватися також.

– Але ж саме Традиція врятувала нас, коли прийшла Холоднеча. Традицію не можна міняти, її сила в незмінності. Якби ми змінювалися з плином часу, то всі б загинули разом з Імперією.

– Зараз інша ситуація. Імперія канула в небуття. Ніхто вже не пам'ятає про неї. Злі роки закінчилися.

– Аво, тобі відомо, що це не так, – тепер голос Фауго звучав ще м'якше. У ньому вчувалося прохання, яке я зрозуміла щойно зараз. Ішлося не про те, щоб Пані Гори послухала його, ні, це було щось інше. Щось, чого він не хотів робити. «Не змушуй мене сказати дещо більше», – наче говорив його погляд і тон, але Пані Гори не бажала цього розуміти.

– Цього разу ми далеко. Можемо ухилитися, вичекати свого часу, зачекати, поки мине зима.

Фауго похитав головою.

– Вішальники покинули тронну залу. Собаки з палацу розбіглися хто куди. Порожній трон уже не порожній:

щось на ньому сидить і тягне свою руку аж до Окраїни. Ніхто вже не почувається в безпеці, а коли Холоднеча повернеться по-справжньому – що тоді станеться з дітьми, які вирости без захисту Традиції?

– Тут я можу навчити Вульфа і Сунью всього, що їм потрібно вміти, – повторила Пані Гори, але тепер уже не з таким твердим переконанням у своїх словах.

Фауго глибоко вдихнув, довго дивився на Пані Гори, а тоді мовив:

– Аво, ми були біля Аттиного обійстя.

Гірди-мисливці, які вже збиралися виходити, закам'яніли і так непорушно й стояли. Фауго не підводив погляду від своїх рук. Пані наче хотіла щось сказати, але спинилась і мовчала. Вона вперто прикипіла поглядом до схиленої голови Фауго, але плечі її опустились, і враз вона виглядала самотньою й переможеною.

– Ніхто з нас не хотів про це розповідати, – продовжував Фауго, не підводячи погляду. – Але ти не залишаєш мені вибору.

Який час він зосереджено мовчав, а тоді поглянув на Пані.

– Ми не знали, що думати, – почав він. – Після того, як Вюнан відвів дівчину до тебе, ми намагалися зрозуміти, що саме з її розповіді було правдою: вішальники в лісах, чоловік, якого ми вже довгий час вважали мертвим і який жив серед нас. Ми, звісно ж, вирушили розвідати, що й до чого. Слідами дівчини повернулися назад і знайшли її спалений дощенту дім. Отож, тут стояла садиба, про яку жодному з нас не було відомо. Крім того – там ми натрапили на перехрестя доріг, про яке

також не знали. Усе це здавалося неможливим. Ми мандруємо всією Окраїною, знаємо кожен камінь і кожне дерево. Як могло статися, щоб ми ніколи не натрапляли на садибу, до того ж – на самому перехресті.

Спершу ми подумали, що якось могли й не помітити це місце. Що з якоїсь причини ніколи не бували там із дорученнями. Але все визначило перехрестя. Ми століттями використовували ці дороги, то як могли не помітити їхнього перехрещення? Це можна було пояснити лише одним способом: ми бували тут раніше, але ніколи не пам'ятали про це місце, ніколи не думали, що про нього варто пам'ятати.

Після цих слів Фауго замовк і важко зітхнув, наче те, про що він розповідав, настільки виснажувало, що йому потрібно було перевести подих.

– Нам затуманили зір, – продовжив він. – Причина мала бути в цьому. Хтось сховав від наших очей це обійстя і перехрестя. Хтось із Кровних. Хтось, хто володів великою силою, настільки могутньою, щоб захвати цілу садибу, всіх її мешканців і поля навколо. Мені відома лише одна людина у цих краях, яка може впоратися з таким завданням.

Фауго поглянув прямо на Пані Гори, та вона вперто витримала його погляд.

– Якщо я зробила те, про що ти говориш... – почала Пані, але Фауго перервав її, піднявши руку.

– Спершу я так і подумав – що хтось допоміг сховати обійстя, таке вже траплялося раніше. Але тоді мене осінило. Я ніколи не чув, щоб хтось використовував Ритм для того, щоб приховати не самого себе, не місце, в якому

мешкає, і не людей, що живуть поблизу, а іншу людину. Аво, ти живеш занадто далеко, щоб я повірив, ніби це ти заховала від нас обійстя. Дівчина (він махнув рукою в мій бік) надто молода, до того ж зростала не в Ритмі. Залишається тільки одне пояснення: Атта сам мусив приховати садибу, і навчився він цього від когось, хто вмів це зробити. Якась жінка мусила навчити чоловіка таємниць Ритму, а чоловік використав Ритм, щоб захватися від нас!

Останнє зі сказаного важким і гнітючим покривалом нависло над тихою кімнатою. Для мене ці слова нічого особливого не означали, Вульф теж виглядав, наче нічого не зрозумів. Але Фауго та інші гірди-мисливці напружено чекали, що відповідь Пані Гори, яка, здається, вперше втратила дар мови. Вона міцно зціпила зуби й обвела поглядом кожного чоловіка в кімнаті. Можливо, вона намагалася зберегти горду благородність, але ніхто не зустрівся з нею поглядом, і Пані схопила себе за ліву руку, яку їй поранив ґрім.

– Це смішно, – пробурмотіла вона. – Ритм і Традиція, чоловіки й жінки, чому ж нам не можна вчитися одним від одних.

Багато гірдів-мисливців виглядали шокованими, здавалося, ці слова викликали в них огиду, а Фауго пригнічено похитав головою.

– Цього не можна робити, – мовив він. – Шляхи Кровних є різними для чоловіків і для жінок, навіть ті, котрі не живуть весь час за Традицією, про це знають. Затуманювати зір – це справа жіноча. Тяжке покарання чекає на того чоловіка, який це зробить. І жінка, котра навчила його цьому, теж має бути покарана.

Тепер замовкла Пані Гори. Вона програла й розуміла це.

– Тебе, Аво, ми не можемо судити, – продовжував Фауго. – Не наше це завдання. Але хлопець піде з нами. Ми маємо деякі справи в горах, повернемося через три дні й тоді заберемо його із собою. Дівчина може залишитися тут, якщо ти навчиш її Ритму. Якщо ж ні, то в долині є служительки Місяця, вони можуть прийняти її.

Пані міцно стиснула свою ліву руку і скривилася від болю.

– Сунья може залишитися тут, – відповіла вона, зціпивши зуби. – Я навчу її Ритму, як свого часу навчили мене.

– Добре, – сказав Фауго і примирливо всміхнувся. – Отож ми домовилися. Бачу, що їжа вже на столі, а ніхто з нас не посміє зловживати твоєю, Аво, гостинністю. Давай розділимо хліб і поговоримо про давні часи.

Гірди-мисливці, вагаючись, посідали за стіл і стали роззиратися за мисками, щоб налити супу. Вони знервовано поглядали на Пані, котра так і залишилася стояти в кінці столу, але та не говорила більше ні слова. Вульф кинувся на кухню й повернувся з мисками та хлібом, а тоді ми всілися на підвіконні й чекали, поки відбувалася незвичайна вечерея.

Ніхто не говорив про те, що сталося щойно. Гірди-мисливці тихо перемовлялися або поглядали на Пані з якоюсь поважною ввічливістю. Фауго спробував підтримати розмову з нею, але замовк, бо у відповідь звучали лише окремі слова. Невдовзі всі наїлися й мовчки рушили в дорогу. Вони спинялися біля дверей, ледь помітно вклонялися Пані й після цього поспішно виходили геть.

Пані Гори ще міцніше стискала губи, доки вони не стали нагадувати вузьку лінію, і лиш біліли кісточки пальців на правій руці, якою вона трималася за ліву руку. Коли з кімнати вийшов останній гід-мисливець, вона підхопилася з місця, вибігла з кімнати й грюкнула за собою дверима.

Ми з Вульфом мовчали й тільки чули, як з-за дверей, що виходили до сіней, довго доносилися люті прокляття мовою Кровних. Потім вони затихли, і Пані зайшла до кімнати.

– Приберіть, будь ласка, зі столу, – сказала вона нам. – А потім треба буде й вас нагодувати.

– Я справді мушу йти з ними? – запитав Вульф. – А Сунья – вона мусить залишатися?

Пані кивнула і фиркнула від злості.

– Так мусить бути. Я зробила самовпевнену дурницю, коли думала, що світ змінився. Але тепер минуле нас наздогнало – і мене, і вас. Повечеряйте, а тоді я відповім на ваші запитання. Я сподівалася, що у нас буде більше часу, тому відтягувала розмову. Але тепер настав час про все вам довідатися.

Пані спохмурніла і вийшла до кухні принести для нас вечерю.

Вульф поглянув на мене.

– Про все? – повторив він і, здавалося, не вірив своїм вухам. Я теж не була в цьому впевнена.

– Усе – це багато, – відповіла я. – Щоразу, коли ми з'ясовуємо щось одне, з'являються нові запитання. Що Пані нам розповість? Усе, що їй відомо про батька? Хто такі вішальники й чому вони нас переслідували? Що насправді означає зла зима?

– Я хочу знати, чому помер батько, – сказав Вульф. – Ти ж чула, що наприкінці сказав Фауго. Наше обійстя мало певний захист. Усі ці роки гірди-мисливці не могли його знайти. То як нас зуміли знайти вішальники й незнайомець?

– Але ж ми не могли бути сховані від усіх. Нас знаходили люди із селища. І Майя.

Я не зовсім розуміла, що мав на увазі Вульф. Із закінчення розмови між Фауго і Пані Гори мене здивувало дещо цілком інше.

– Не розумію, де саме Пані припустилася помилки, – сказала я. – Спершу ніхто не смів заперечити, всі її слухали. Вона перемагала.

– Перемагала? – тепер Вульф не розумів. На відміну від мене, він не сприйняв розмову як битву й майже не слухав мене. Вульф дивився крізь вікно, і його погляд горів незнаним запалом. Він, здавалося, був сповнений думок, яких я не могла з ним розділити.

Три зрадники

– Історія Кровних давня, – почала розповідь Пані, коли ми поїли супу з хлібом. – Давніша за Імперію, давніша за Лігу, можливо, давніша за гори й моря. Кровні заснували Імперію, вони ж правили нею, і через них сталося, що Імперія занепадала.

Ми напружено чекали на продовження, але Пані замовкла і, здавалося, поринула в спогади. За вікнами западали сутінки, крізь скло я могла розгледіти шматки від роздертого тіла галки на снігу перед хатою. У нічному повітрі повільно падали великі легкі сніжинки, за якийсь час вони мали сховати від наших очей замерзлі галчині рештки.

Нарешті Пані Гори продовжила розповідь.

– Мені слід було розповідати не так, – дорікнула вона сама собі. – Не треба було починати з Імперії. Ви значно краще все зрозумієте, якщо спершу дізнаєтеся про Кровних.

У прадавні часи існували Ритм і Традиція. То були правила, за якими жили Кровні. У ті часи чоловіки й жінки жили окремо, зустрічаючись лише кілька разів на рік. Коли чоловіки

мандрували країною в пошуках здобичі, ними керувала Традиція. А Ритм формував життя жінок, коли вони переносили з місця на місце свої табори, у пошуках нових пасовищ для худоби. Про Ритм і Традицію ніде не було записано, але знання про них незмінно передавалося від покоління до покоління, і на кожному етапі життя Ритм або Традиція мали своє значення: для народження і смерті, для святкування й повсякденного життя, для пошуку їжі та для її приготування. Життя тоді було дике й важке, а закони Кровних давали можливість вижити.

Але часи змінювалися. Можливо, це почалося від жінок. За якийсь час вони зрозуміли, що пашу для худоби можна вирощувати. Жінки стали все рідше переносити свої табори, а потім узагалі перестали переїжджати й осіли. Вони виявили, що дещо з посівів, які призначалися для тварин, можна їсти самим. Жінки стали селянками, табори перетворилися на села, а села поступово ставали містами.

Однак міста виявилися складними поселеннями й вимагали більше – значно більше – правил і законів, ніж містив у собі Ритм. Поля і сховища із запасами не переміщаються, тож для них потрібен хтось, хто б захищав їх, – від набігів, пожеж і тварин-шкідників. Жінки запросили на підмогу чоловіків, і ті також осіли, тож Ритм і Традиція мали об'єднатись, як одне з одним, так і з новими правилами міст.

Ніхто не збирався відмовлятися від Ритму і Традиції, але ставало значно складніше жити, дотримуючись їх. Хтось продовжував міцно триматися за старі звичаї, але більшість вважали, що важливіше дотримуватися нових законів, створених для життя в містах.

А тоді настали страшні неврожайні роки. Весь урожай погинув, зрошувальні канали замулилися, висохли криниці, й повимирала худоба. Поля лежали спустошені, тож Кровні були змушені залишити ту землю й шукати нової. Чоловіки й жінки рушили в мандри разом, жили з того, що знаходили дорогою, але все одно не повернулися до старого трибу життя. Весь час вони сподівалися знайти нове місце, щоб поселитися там і продовжити зводити міста й обробляти землю.

Їхні мандри тривали довго. Довше, ніж життя більшості людей, а потім ще стільки ж. Урешті Кровні дійшли до землі на півночі з безмежними рівнинами й добрими ґрунтами. Зима тут була холодна і темна, але літо виявилось м'яке і сонячне. Тут вони осіли та збудували велике місто.

На цьому Пані Гори знову замовкла і якийсь час дивилася, як палахкотить вогонь. Вульф наважився запитати:

— А ти була у тій мандрівці Кровних?

Як я і думала, Пані у відповідь лише хмикнула.

— Ні, — відповіла вона. — Це відбувалося дуже давно. Вже нема серед живих нікого, хто там був. Немає навіть тих, хто бачили когось із тієї мандрівки, — тож уявіть собі, як давно це відбувалося. Я лише переповідаю те, що розповіли мені. Але я пам'ятаю перше місто. Не з того часу, коли воно було засноване, а значно пізніше, коли воно вже стало центром Імперії...

На згадку про місто Пані всміхнулась і раптом на вигляд здалася молодою дівчиною. Ця переміна була не такою, як зазвичай, я тільки побачила, якою Пані могла виглядати, коли була малою. І я зрозуміла, що саме там

вона й виросла, — у місті, про яке говорила, далеко на півночі. Саме туди вона мандрувала, коли снила про дитинство.

— То було велике місто вже від початку, — продовжила розповідь Пані Гори.

Коли Кровні будували міста, вони рідко турбувалися про відстані. Для тих, чие життя триває настільки довго, час на подорож між двома місцями стає не таким важливим. Місто отримало назву Мідума, що означає «центральна точка» або «маточина», — бо звідти все брало початок. Проте цю назву невдовзі забули, і ті, хто пам'ятають місто, знають його за іншою назвою, отриманою пізніше.

Мідума мала широкі світлі вулиці, будинки стояли відкриті й красиві. Місто перетинали великі канали, площі вміщали величезні натовпи людей, котрі збиралися на святкування, і на все це поглядав імператорський палац зі сніжно-білими мурами та ровами з кришталево чистою водою.

На початках цей палац, звісно ж, не був імператорським, бо лідер Кровних ще не став імператором. Та поступово місто виростало й міцнішало, його сила сягала щораз далі, і за якийсь час Кровні владарювали над усіма залеженими рівнинами на півночі. Вони засновували щораз більше міст, і нове життя в тій новій країні почало все більше нагадувати давнє.

Проте багатьох не полишало хвилювання: що станеться, якщо повернуться неврожайні роки? Чи будуть цього разу люди краще підготовані? Чи, може, Кровні приречені мандрувати занепалими володіннями, аж доки не згасне сонце й земля не перетвориться на кригу?

Від страху втратити свій новий дім Кровні продовжували завойовувати нові землі, далі й далі. У такий спосіб вони сподівалися перетворити весь світ на свій дім і вже ніколи не боялися його втратити. Незабаром місто Мігума стало центром Імперії – найбільших за всі часи вологінь, яких ніхто потім не міг перевершити. Від морів на заході до нескінченних пустель на сході, від покритих кригою рівнин на півночі до непрохідних лісів на півдні – такою великою була Імперія в часи найбільшої своєї могутності.

– То що ж пішло не так? – запитав Вульф.

– Чому – не так? – вигукнула Пані. – Хіба ж я сказала, що щось пішло не так? Чому ти подумав, що так сталося?

– Але ж Імперія загинула, – став захищатися Вульф. – До того ж щось мусить піти не так, у казках завжди така історія. Мусить трапитися щось справді погане, а тоді все налагоджується.

– Це не казка, – фиркнула Пані Гори. – Це історія твоїх предків, тож помовч, будь ласка, і дозволь мені розказувати.

Пані пробурмотіла щось до себе, та коли продовжила розповідь, мусила з неохотою визнати:

– Що ж, цього разу справді щось пішло не так. Я саме збиралася про це розповісти.

– Але чому ти нам про це розказуєш? Як усе це стоєть нас? Ми ніколи не жили в Імперії. Батько ніколи про неї не розповідав. Який це має зв'язок із тим, що гірди-мисливці збираються забрати Вульфа? Яке це має значення для смерті батька?

Я замовкла. Слова вихопились у мене з вуст, хоч я й не була готова до них. Від розповіді Пані в мене голова йшла обертом, і всі мої думки та здогади раптом вирвалися на поверхню й вихопилися з рота. Я відчула, як почервоніли в мене щоки, мені хотілося втупити погляд униз, але замість того я витримала погляд Пані й уперто не зводила з неї очей, поки сама вона не потупила погляд і всміхнулася.

– Суньс, ти маєш рацію, – мовила вона. – Те, про що я розкажую, здається вам чимось далеким і неважливим. Мабуть, ви думаєте, ніби я просто розповідаю старі казки чи поринаю у спогади. Але вам слід бути терплячими. Існує ще багато того, про що ви не знаєте. Настільки багато, аж я часом забуваю, що вам про це нічого не відомо.

Я відповім на два твої запитання одним поясненням: ваш батько мертвий через те, що він зробив, коли занепадала Імперія багато століть тому, а Вульф повинен піти разом із гірдами-мисливцями через те, що я порушила визначені багато тисячоліть тому правила. Отож ти розумієш, що все, що сталося давно, впливає на нас також зараз. І ви, і я перебуваємо тут саме через ті речі, котрі беруть початок далеко й дуже давно. Ось чому я хотіла розповісти вам про них. Бо ви повинні розуміти, що зіштовхнулися не лише з теперішнім, а ціла дивовижна й заплутана історія Кровних вдерлася до вашого життя.

І, якщо дозволите, я буду продовжувати.

У землі під Мігумою щось грімало. Щось значно давніше за Кровних, давніше за землю й камені, що оточували її.

Можливо, щось настільки давнє, як зорі на небі, і таке ж невблаганне й холодне.

Воно існувало ще від зовсім інакших часів, коли слова «життя», «смерть» і «любов» ще не мали значення. У мові Кровних немає слів, якими можна було б це описати. Воно не мало форми, було позбавлене прагнень і цілі. Напевно, це можна було б назвати почуттям. Або думкою.

Ми називали це Тхата Фріус – Холоднеча.

Холоднеча прокрадалася так обережно, що ми цього майже не помічали. Можливо, її розбудили шум і життя Мідуми. Вона прокидалася дуже повільно, і ми не усвідомлювали того, що сталося, поки не стало занадто пізно. Або майже занадто пізно. Холоднеча пробиралася людям у серце, одне за одним, і, потрапивши в серця, вже ніколи їх не відпускала.

Найбільший жах був у тім, що нічого наче не мінялось. Усі займалися тим самим, що й зазвичай. Ткаля ткала, м'ясник забивав, зброяр кував і нагострював лезо меча. Але більше нічого не відбувалося. Аюди, яких полонила Холоднеча, цілковито змінювались і водночас залишалися такими ж, як були.

Ткаля ткала міцні гладенькі полотна, як і раніше. Але всі вони мали однаковий вигляд. Їхній узор не змінювався. Він просто завмер, утративши життя, і врешті став настільки ідеальним і водночас нелюдськи бездоганим, аж було боляче дивитися на нього.

М'ясник перестав турбуватися тим, що робить. Він різав і сортував м'ясо та кістки, але не зупинявся, навіть коли ніхто не купував у нього м'ясо. На зазвірках його обійстя росла купа зігнилих тіл тварин.

Зброяр уже не роздумував годинами над орнаментом і декоруванням своїх мечів і ножів. Він просто кував розжарений метал, доки той не ставав таким гострим, що міг розітнути полум'я вогню. Виготовивши одного меча, він відкидав його набік і відразу ж брався робити наступний – наче він готував зброю для ненаситної війни між величезними арміями, котрі билися настільки люто, що щодня потребували нової зброї.

Якщо Холоднеча брала когось у полон, ця людина позбувалась усіх почуттів, мрій та сподівань. Люди здавалися такими самими. Вони розмовляли, їли і спали. Сміялися над тим, що завжди здавалося їм веселим. Виявляли ввічливість, коли пасувало так зробити. Але їхні серця були закам'янілі від холоду, і такі люди знали, що в житті важливо тільки одне: поширювати Холоднечу.

Як боротися з тим, чого не бачиш? З чимось, що повільно виростає, наче крижані візерунки на віконному склі, що, здається, з'явилося нізвідки? Більшість із нас зрозуміли, що щось не так, лише тоді, коли Мідума почала зватися інакше. В навколишніх краях місто стали називати Безлюбдовним. Місто Безлюбдовне – ось як думали про нього люди: що місто стало цілковито позбавленим людських почуттів. Ця назва й залишилася надалі: Унгюльтадаурґс, поступово перетворившись на Ундаурґс; ті, хто сьогодні пам'ятають про Імперію, використовують цю назву, коли говорять про її столицю.

– Ундаурґс, – прошепотіла я і глипнула на Вульфа. Ми обоє вже чули це слово. Коли підслуховували розмову

батька та незнайомця в хаті, притиснувшись до колод у темряві дровітні.

Вульф кивнув.

— А ще вони говорили про Холоднечу, — мовив він. — Ватафріус — якось так воно звучало. Тхата Фріус!

Пані Гори не звернула на нас уваги, просто продовжила розповідь.

Холоднеча швидко поширювалася дорогами, і тепер Ундаурґс володарював над усією замерзлою Імперією. Поки ми, мешканці міста, тільки починали здогадуватися про те, що відбувалося, Холоднеча дедалі міцніше охоплювала країну. І йдеться не лише про людей, яких вразила Холоднеча. Галки в Ундаурґсі стали першими серед тварин і птахів, які скорилися перед Холоднечею. Вони тихо кружляли над містом, гуртуючись у щораз більші зграї, і вишукували місця, куди ще не дісталася Холоднеча. Там вони довго сиділи й просто спостерігали за людьми, котрі намагалися зрозуміти, що відбувається. Галки нічого не робили, але подекували, що вони щось доносили — проте ніхто не розумів, кому чи чому саме.

Після галок Холоднеча полонила інших тварин, а потім вона захопила й дерева та дороги. Врешті-решт Холоднечі піддалася погода. Знизилася температура, з неба падав неприродний сніг, вітри задували в самісінькі серця людей, із яких потім зникала вся надія і всі сили. То була перша зла зима, і щойно тоді, коли вона настала, ми зрозуміли, що трапилося щось лихе.

– Ти казала, що тоді ви ще не називали злу зиму так, як зараз, – раптом пригадав собі Вульф. – То якою ж була її назва?

– Назву «зла зима» використовували селяни, звичайні люди, котрі не настільки потерпали від неї, як Кровні. В Унбаургсі ми говорили Фімбульвінтрус – Велика Зима, бо в той час вона тривала три роки. І, можливо, тривала б довше, якби не вчинок вашого батька.

– І що ж він зробив?

– Він зрадив свою країну, – відповіла Пані Гори й подивилася прямо на нас. – Він зрадив свою країну, свій народ і всі закони, згідно з якими жили Кровні.

Пані мовила це страшенно серйозно, а ми нічого не могли відповісти й тільки мовчки чекали, коли вона продовжить розповідь.

Охоплена Холоднечю Імперія стала жорстокою. Вона прагнула лише одного: розширювати свої володіння. Того, хто виступав проти Імперії, страчували без суду й без попередження. Можливо, Кровні теж були безжальними в завоюваннях, але та безжальність була не властива людині. Армія Імперії з її воїнами, в яких закрижаніли серця, не знала людяності. На півдні та сході швидкими темпами долучалися нові території, а на заході з подвоєними зусиллями бугувався флот. Невдовзі Холоднеча мала досягнути інших країн по той бік моря.

Існування тих, хто не піддався Холоднечі, ставало дедалі складнішим – будь-яка спроба протистояння могла закінчитися смертю. Щоб вижити, вони намагалися зробити так, аби було неможливо визначити, чи вони скоро

здадуться Холоднечі, чи ще продовжують чинити опір. Сили Холоднечі наповзали вкрадливо й розпливчасто, тож можна було легко вдавати когось, хто лише почав відчувати кригу в своєму серці.

Через цю гру стало дуже важко дізнатись, скільки ще людей протистояло Холоднечі. Мовчазні галки, котрі годинами сиділи перед чиймось будинком, були певним знаком, що там мешкав хтось, хто залишався неторкнутим Холоднечю. Та заходити до такого будинку могло бути смертельно небезпечно. Будь-якої миті туди могли вдертися посланці Холоднечі. Вішальники зі своїми мотузками. Або мисливські пси з палацу, які піддалися Холоднечі й перетворилися на кровожерних звірюк.

Також було складно вести розмови з іншими, щоб дізнатися, на чиєму вони боці. Якщо за них уже вчепилася кігтями Холоднеча, на тебе могли донести, та навіть якщо це не було так, Холоднеча будь-якої миті могла проникнути у твого друга, і той перетворювався із союзника на зрадника.

— Ми жили в постійному страху, — похмуро докинула Панні Гори. — Усі виявилися самотніми, ні на кого не можна було покластися. Хто ворог? І де? Усіх уже переможено, чи є ще хтось, хто міг би чинити опір?

Пані глянула в ніч, що насувалася на ліс за вікном.

— Я справді не вірила, що ті часи можуть повернутися. Та ось настала зима, звісно ж, вона всього лише бліда тінь давньої злої зими, проте в повітрі відчувається Холоднеча, тихо літають галки, й розгулюють вішальники.

— Але ж батько не піддався Холоднечі? — запитав Вульф.

– Він вистояв?

– Ваш батько був одним із тих, кого Холоднеча не здолала, – відповіла Пані Гори. – Він також найчіткіше розумів те, що відбувалося. Він бачив, що саме було не так, і не вагався. Їх було троє, але саме ваш батько першим пояснив, чому це треба було зробити.

Нас було троє. Я зробив щось, чого мені... не слід було робити. Це батькові слова. А потім, на смертному ложі: Я помилявся. Воно повернеться. То він говорив про Холоднечу?

– Але що зробив наш батько? – запитала я. – Що то була за зрада, про яку ти говорила?

– Він убив Імператора, – коротко мовила Пані. – І зробив це ось цим ножем.

І вона показала на Імператорський ніж, якого Вульф поклав на камінну полицю.

З усіх жителів Імперії гірди найміцніше трималися за Традицію. Можливо, вона була захистом, бо Холоднеча так і не зуміла нікого з них забрати.

Гірди повинні були захищати Ундаурґс та Імператора, але мешкали вони не в містах, бо весь час мандрували дорогами Імперії. У своєму житті гірди суворо дотримувалися Традиції, тому ніколи не залишалися в містах. Їхнім домом були степи, ліси й дороги, хоча невелика група гірдів завжди передувала перед Ундаурґсом, і щодня один із чоловіків заходив до імператорського палацу й підтримував гірдовий вогонь, який безупинно палав у тронній залі.

Оскільки гірди не погоджувались іти через місто, для них існували спеціальна брама й окрема дорога, якими

користувалися тільки вони, прямуючи до палацу. Цей окремий вхід у мурах фортеці називався Гірдовою брамою, саме там, у затінку цієї брами, ми збиралися, аби вирішити, що нам робити далі.

«Імперія закрижаніла до самого серця, – говорив ваш батько. – Холоднеча забирає Кровних, але недостатньо лише пояснити те, що відбувається. Імперія продовжує функціонувати, зростати й міцнішати».

Ми не розуміли, що він мав на увазі.

«Та ще залишилася чітка воля, керівна рука. Це можливе лише в тому випадку, якщо Холоднеча перебудує в центрі всієї Імперії».

Ми ніяк не хотіли зрозуміти його й відповідали, що багато хто з Ради піддався і що через Раду вирішувалося багато справ Імперії.

Ваш батько заперечував: «Ви просто не бажаєте бачити цього. Сама Імперія впала і стала виконувати волю Холоднечі. А волею і серцем Імперії є Імператор. Це він є центром, від якого поширюється Холоднеча, і саме через волю Імператора Холоднеча охоплює всю Імперію».

Після цих слів ми замовкли. Ми розуміли, що слова вашого батька були правдивими. Але ніхто не хотів у це вірити. Традицію, Ритм і закони Імперії об'єднувало одне: Імператор був святим і недоторканим. Він був символом як Імперії, так і Кровних, у ньому зосереджувалося багато нашої сили і влади – настільки багато, що всі ми таємно вірили і сподівалися, що він буде недоторканим перед Холоднечею.

Ваш батько мовив: «У нас немає вибору. Імператор мусить померти!»

Так воно й сталося.

Непросто вбити того, чия кров має таку міць, як кров Імператора. Останній із ковалів, котрого не торкнулася Холоднеча, викував ножа, в якому була замішана кров трьох могутніх ліній Кровних. Було призначено трьох чоловіків, котрі мали вчинити вбивство, і під час прийому вони кинулися до трону. Два чоловіки тримали Імператора, а ваш батько встромив йому ніж у серце. Тричі він заганяв лезо в груди Імператора, і на третій раз той випустив дух.

Я теж була там і, володіючи Ритмом, затуманила усім зір, щоб троє злочинців могли втекти. За якийсь час тронна зала спорожніла, нажахані удивством люди кинулися геть із палацу, щоб розшукати вбивць або поширити новину, що Імператор загинув. Я вийшла із зали останньою. На троні залишався труп Імператора, холод із його простромленого серця вже почав поширюватися тілом, роздираючи його. Гірдовою драмою я вийшла з Ундаурґса і з того часу більше ніколи не поверталася до міста.

— Після того вбивства Імперія впала, — сказала Пані Гори. — Холоднеча відступила, а ті, хто перебував у її полоні, наче прокинулися, ожили. Хтось із них узагалі нічого не пам'ятав, інші пригадували надто багато, і їх почали мучити спогади. Багато втратили розум і вже ніколи не стали такими, як були. Повільно руйнувалися дороги та міста. Чоловіки й жінки з Кровних почали розпорошуватися, гідри стали гірдами-мисливцями, жінки, котрі жили згідно з Ритмом, стали повитухами, цілительками і провидицями, називаючи себе служительками Місяця.

Знову настала весна, і прості люди забули про ті недобрі часи. Зрештою, залишилися згадки лише про злу зиму, наче про якусь туманну загрозу, люди переповідали про Зимового короля та його собак, уже навіть не пригадуючи, що насправді то був Імператор Унбаургса і мисливські пси з його палацу.

— У тому місті хтось залишився? — поцікавився Вульф.

— Наскільки мені відомо, всі його покинули. На рівнинах навколо міста досі панує вічна мерзлота, там нічого не може вирости чи вижити. Гірди-мисливці, з якими мені доводилось говорити, котрі далеко мандрують, казали, що навколо древньої столиці безупинно дме крижаний вітер, але мури та палац і досі стоять.

Мені здавалося, що ми впритул наблизились до розуміння останніх батькових слів.

Візнесіть усе до Атлевіса, в село на північний захід через гори. Ліга. Ніж. Він знає, що потрібно зробити. Скажіть йому, що потрібні три частини. Він мусить знову розшукати третю. Це настане з початком зими.

Ось що сказав батько, і хоч ми досі не розуміли, що то була за «Ліга», все мусило бути пов'язане з убивством Імператора і трьома його вбивцями. Ми ніколи не запитували в Пані Гори про те, що нам слід робити, але тепер настав час.

— Що сталося з іншими двома чоловіками, котрі допомогли батькові? — запитала я.

— Вони зникли. Заховались, як і ваш батько, побоюючись, що їх проженуть Кровні або навіть уб'ють гірди. Розумієте — хоч вони й зробили те, що мало бути зроблено, та все одно це був злочин проти Традиції, зрада

Кровних, а за це карали смертю. Проте гірди так і не дійшли згоди, як розуміти закони Традиції в конкретному випадку. Багато хто вважав, що Імператор уже не був імператором, що його цілковито захопила Холодне-ча, тож при його вбивстві не загинула людина з Кровних.

– З часом усі троє наважилися повернутись. Але обрали для цього різні шляхи. Ваш батько далі переховувався від усіх, окрім кількох людей, котрі знали про нього. У нього були власні уявлення про те, як йому слід жити, і він більше не хотів, щоб Кровні та Імперія важкими тінями нависали над ним. Я навчила його затуманювати зір тим, хто шукав його, тому всі вважали його загиблим після падіння Унбаурґса. Проте цим вчинком я теж порушила найдавніші святі правила Ритму і Традиції: чоловіки й жінки мають берегти свої здібності окремо. Вони не повинні ділитися таємницями. Оскільки колись я мала владу при дворі Унбаурґса, мої слова важать більше за слово скар'ї гірдів. Але в їхніх очах мій вчинок не має прощення. Мені доведеться просто мовчати, коли вони забиратимуть тебе, Вульфє, бо тільки так я збережу хоч якийсь вплив серед Кровних.

На цих словах Пані Гори замовкла й розгнівано зиркнула у вікно. Тоді продовжила:

– Інший чоловік, Атлевіс, вирішив повернутись і продовжити життя серед Кровних. Він ніколи не був одним із гірдів, але мав із ними міцні зв'язки. Той чоловік осів у селі недалеко звідси, гірди-мисливці часто його навідують. Але ми з ним уже давно не бачились. Про останнього зрадника я знаю дуже мало. Кажуть, що він пішов на службу радником до одного з князів із Погра-

ниччя – давніх підлеглих земель на межі перших кордонів Імперії.

Цього було мало. Я відчувала, що хочу дізнатися більше. Як виглядає та інша частина карти з полакованої шкатулки? Це про неї батько говорив – що вона одна з трьох частин? Я спробувала вивідати, чи Вульф також хотів про це запитати, але той тільки крутив головою на всі боки, наче намагався роздивитися щось у кімнаті.

Нарешті я зрозуміла, що він старається показати на лаковану шкатулку, яка лежала між покривалами на його ліжку, але його весь час щось відволікало, і він забував, що мав зробити. Я спробувала звернути увагу Пані Гори на те, що робив Вульф, але мені теж не вдалося зосередитися на цій дії достатньо довго, щоб сказати або просто показати їй.

Мабуть, це виглядало дуже дивно. Ми мовчки сиділи перед Панею Гори, крутили головами і роззиралися, але не могли видати ні слова. Ми поводитися так, наче потрапили в якусь незручну ситуацію й намагалися знайти підходящий привід, аби піти.

Пані Гори зацікавлено спостерігала за нами.

– Ви щось хочете сказати?

Я збиралася кивнути, але тільки потупила погляд. Вульф, здається, теж не спромігся відповісти.

– Можете не старатися, – мовила Пані. – Ви так зі стільців упадете, якщо не заспокоїтесь. Забудьте про те, що намагаєтеся розповісти, і краще послухайте мене. Існує щось, що називається Кровним зв'язком. Не йдеться про родинні зв'язки, це давня сила, якою можуть користуватися Кровні, певна техніка, щоб зберегти

таємниці. Той, хто пов'язаний Кровним зв'язком, може розповідати певні речі лише визначеній людині. Тільки-но ви намагатиметесь поговорити про таємницю з кимось іншим, як одразу забудете її, станете відволікатись і потім зрозумієте, що так і не сказали нічого. Гадаю, враховуючи вашу поведінку, ваш батько зав'язав вам язика. Можливо, він зробив це дуже давно, а може, тоді, коли відчував, що наближається його кінець...

— Але чому? — вигукнула я. — Чому він перешкоджає нам говорити? Я певна, що ти могла б допомогти нам, якби ми зуміли розповісти. Гадаю, це просто жорстоко — що батькова таємничість і його небажання розповідати далі впливали на нас. Чому він просто не міг сказати про все, як було?

Пані засмучено поглянула на мене.

— Я добре розумію, як важко носити все в собі. Але ваш батько не міг знати, хто зустрінеться вам на шляху. Він розповів вам дещо або дав завдання, але вважав, що більше ніхто не повинен про це дізнатися. Батько хотів захистити вас від помилки, якби ви могли розповісти щось не тій людині та, можливо, наразитися на небезпеку.

Мені невідомо, про що саме йдеться. Можливо, залишилась незавершена справа, яку він доручив вам закінчити. Можливо, він знав щось про те, що мало статися, — про Холоднечу і злу зиму. Але, можливо, він назвав іншу людину, коли пов'язав вас зв'язком. У такому разі можу сказати для заспокоєння, що, напевно, ви зможете розповісти про все їй чи йому.

Нічого не кажучи, ми поглядали одне на одного й на Пані. Нам могло полегшати, якби ми зараз розповіли

їй про завдання. Та, можливо, нам якось вдасться розшукати Атлевіса, другого зрадника, і тоді зможемо розказати все йому. Він усе-таки повинен знати, чому батько відіслав нас до нього.

Мені вдалося переконати себе, і, вдовольнившись цим, я поглянула на Вульфа. Він кивнув і з виразом упертості всміхнувся мені. Напевно, він думав щось подібне.

Але тоді мене пронизала думка: коли ж ми встигнемо розшукати Атлевіса? Через три дні повертаються гірди-мисливці, а тоді нас знову роз'єднають. Я схопила Вульфову руку під столом, але він лише заспокійливо кивнув. Невже він не розумів, що в нас зовсім не залишилось часу?

Проте тільки-но Пані Гори відвернулася, Вульф нечутно ворухнув губами:

– Цієї ночі!

Ми йдемо від Пані Гори

— Вона заснула!

Я різко підвелася на ліжку, виринувши з туманного сну, в якому бачила місто з високими мурами та заледенілими вулицями. У кімнаті було темно і тихо, на коротку мить я взагалі не розуміла, де перебуваю, але за якийсь час зорієнтувалася, що сиджу на ліжку біля печі в хаті Пані Гори, а голос, який я чула, належав Вульфіві.

Він стояв позаду мене й майже нечутно шепотів мені на вухо.

— Швиденько збирайся, нам треба відійти на далеку відстань до того, як зійде сонце.

— Чому? Куди ми йдемо?

— Нам треба зникнути звідси, поки не повернулися гірди-мисливці, — прошепотів Вульф. — Одягайся тихо, щоб не розбудити Пані. Я позбираю наші речі. Проберися на кухню, візьми щось поїсти і воду. Зустрінемося у сінях.

Напівсонна, якомога тихіше я почала палати на кухню. Важко було зібратися з думками й зрозуміти, що відбувається. На кухні я зачерпнула з цебра води і полила собі на обличчя. Від холоду мій затуманений розум прийшов до тями,

я стала пакувати їжу в ранець, водночас намагаючись зрозуміти, для чого це все.

Та в голові крутилися думки про крижану воду в цебрі: як же дивно, що одна холоднеча могла прояснити думки й відчуття, а інша – пригасити їх. Холоднеча, про яку розповідала Пані, жахала і все ж таки була мені добре знайомою. Вмить стало зрозумілим усе, що я відчувала, коли боролася зі злою зимою. Посеред жаху, снігу та безнадії постійно була присутня крижана воля, що намагалася пробратися в мою душу та перетворити мене на щось холодне й позбавлене почуттів. Якби Вюнан кілька місяців тому не знайшов мене серед снігів – чи піддалася б я Холоднечі? Чи стала б кимось таким, як вішальники? Незворушною до всього, цілковито одержимою якимось завданням, що було лише відлунням мого колишнього життя?

Учора ввечері, перед тим як вкладатися спати, я звернулася до Пані Гори з останнім запитанням. Після її розповіді воно хвилювало мене.

– Як знати, що тебе долає Холоднеча?

– Людина може й не помічати цього, – відповіла Пані. – Часто це відбувається настільки повільно, що нам не вдається зрозуміти ці зміни. Та першою ознакою того, що Холоднеча пробралася в чиєсь серце, є незначні зміни в особистості людини. Це може бути брак почуттів. Або все більша одержимість якимось завданням чи справою.

У сінях нетерпляче чекав Вульф. Я уважно поглянула на нього. Він змінився? Що там жило в його думках, чого я не могла збагнути?

– Швиденько вдягайся! – шепнув він, напружено прислухаючись, чи не прокидається Пані Гори.

Я старалась одягнутися якомога швидше, але Вульф усе одно виглядав нетерплячим.

– Скоро північ, – зашипів він, – а я хочу вийти з хати ще до того, як вона настане.

– Що це за одяг? – запитала я, оглядаючи довгу сорочку, яку мені простягнув Вульф. – Нагадує мій, але здається цілком новим.

– Він і є новий. Пані пошила його для нас. Перестань вже розглядати його і вдягайся.

Я послухалась, але все одно почувалася збентежено.

– Чому Пані пошила для нас новий одяг? – випитувала я. – І де ти його знайшов?

– У ткацькій кімнаті, там ще багато пошитого для нас. Ось, візьми це.

Вульф заклав ранець мені на плечі, поверх накинув товсту вовняну мантию і підштовхнув мене до дверей.

– То Пані багато для нас шила? – не вгавала я, але Вульф лишень цитьнув.

– Не зараз! Розповім, коли вирушимо.

Невдовзі ми добряче встигли відійти від хати. Ніч була чорна, хоч око виколи, лиш верхівки дерев темними тінями виднілися на тлі зоряного неба. Ми зупинились віддихатися біля великої скелі. Вульф на повній швидкості мчав на лижах крізь ліс, тягнучи мене за руку. Ми зовсім нічого не бачили і якимось чудесним чином зуміли не поламати собі ніг та рук, маневруючи між деревами, але тепер мусили спинитися, щоб перевести подих.

– Вульф, будь ласка, – видихнула я. – Поясни, що ми робимо? І цей новий одяг. Що все це означає?

Вульф кашлянув у темряві.

– Я думав, ти зрозуміла, – відповів він із ноткою стурбованості. – Або навіть так: я думав, що достатньо того, що я зрозумів. Перед приходом злої зими так завжди було.

– Але зараз нам потрібно говорити одне з одним, – нагадала я. – Ти ж найкраще з нас двох умієш розповідати – тож розповідай!

– Спершу розкажу про одяг, – почав Вульф. – Я одразу здогадався, що той зимовий одяг нам передала Пані Гори. То вона була тією жінкою, котра залишила одяг у Ларса Яструба. Пам'ятаєш, він не міг пригадати, як вона виглядала. І куди потім пішла. То була Пані, вона затуманила йому зір – це ж очевидно!

Я пригадала Ларса Яструба, як той стояв перед кухнею, смикав себе за щоку і, здавалося, сам був збентежений через те, що про все забув. Тоді мені справді було дуже цікаво, що то за жінка принесла одяг, але потім стільки всього сталося, і я забула про неї. Того ж вечора до батька навідався незнайомець, а потім наші з Вульфом голови були зайняті іншими думками.

– Пані була знайома з батьком. І Майю вона знала. Я думаю, що все наше життя вона пильнувала за батьком і нами. Та, можливо, вона не могла відкрито контактувати з нами, при цьому не зруйнувавши батькового захисту, який було накладено на садибу. Як би там не було, але в неї у ткацькій кімнаті стоїть окрема шафа, доверху наповнена одягом нашого розміру. Я взяв нам цей і ще один на зміну.

Ми почали виростати зі старого.

Я про це не задумувалась, але Вульф мав рацію. За зиму ми суттєво підросли, та я цього не помічала. Я відчувала роздратування. А ще мене дратувало те, що Вульф розумів те, чого не зрозуміла я. Зазвичай це мені вдавалося вираховувати, яким чином все відбувалось, і робити правильні висновки. Лише тепер я усвідомила, наскільки стала довіряти спостереженням і допитливості Вульфа, і зрозуміла, що до цього часу він ніколи не встигав думати. Я завжди схоплювала все швидше, тому Вульфові просто треба було зачекати, щоб я додала два до двох.

— Але куди ми йдемо?

— Нам треба знайти Атлевіса, — відповів Вульф так, наче це була найочевидніша річ на світі. — Якщо батько зв'язав наші мови і ми не можемо розповісти про карту (він поплескав себе по сорочці, під якою тримав лаковану шкатулку), і про три частини, то, напевно, це щось важливе. Я не збираюся сидіти в хаті й чекати, коли прийдуть гірди-мисливці, заберуть мене, а ти залишишся сама. Тоді ми навіть не матимемо змоги порозмовляти.

Я теж не могла уявити собі, що мені доведеться знову розлучитися з Вульфом. До того ж як гірди-мисливці чи Пані Гори могли допомогти нам, якщо ми не мали змоги розповісти про те, що мусимо зробити? Я вже звичаїлася до того, що хтось радив нам, як слід робити. Знання, що десь там є Пані Гори, викликало відчуття безпеки, проте я знову відчувала себе безпомічною, коли про це згадала. Хоч я й вирішила бути незалежною і самій давати собі раду, мене підкорило почуття захисту, яке давала хата Пані Гори. Вульф мав рацію — нам треба діяти

самостійно й саме зараз. Я прагнула тільки одного: могли вірити, що він був цілком самим собою.

– То як ти збираєшся відшукати шлях до села Атлевіса? Ми навіть витягнутої руки не бачимо.

– Я говорив із людьми, котрі приходили до Пані Гори. Кілька орієнтирів у мене є. А от що стосується світла...

Вульф замовк, та я почула, що він зняв рукавиці й почав бурмотіти щось. Нічого не відбувалося, Вульф починав дратуватися, але раптом мене засліпило біле світло, аж я прикрила долонею очі.

У Вульфа в долонях танцювала маленька куля гірдового вогню. Вона була менша розмірами за кулю, яку видобула Пані Гори тієї ночі, коли відбувався хід року, але світила так само сильно і яскраво.

Дерева навколо біліли у відблисках холодних язиків полум'я. Вони здавалися пласкими, ніби намальовані на настінних килимках перед темрявою, що не мала краю. Ми стояли у маленькій бульбашці білого світла, Вульф задоволено глипнув на мене.

– Я не був певний, що мені вдасться, – сказав він, і в його голосі вчувалася гордість. – Я ще не пробував це робити, але після ходу року годинами випитував у Пані Гори про гірдовий вогонь і про все, що можуть робити Кровні. Тому сподівався, що вдасться.

Через кілька годин почав падати сніг. У світлі гірдового вогню кожна сніжинка біло виблискувала на тлі лісу. Я бігла на лижах позаду Вульфа, дивилася, як кружляє навколо нас сніг, і мені здавалося, ніби ми повільно падали у нічне зоряне небо. Вогонь, який Вульф

тримав попереду, огортав його сяйвом, я рухалася позаду, в тіні Вульфа, і він був наче охоплений білим полум'ям. Усе здавалося схожим на сон і несправжнім, та я все одно боялася, що зла зима проникне всередину мене, якщо я піддамся цим відчуттям.

– Тепер принаймні ми сховали наші сліди, – сказала я Вульфові. – Але нам не видно, чи не кружляємо ми по колу? Ти певен, що знаєш, куди ми прямуємо?

Вульф зупинився й підняв над головою вогненну кулю.

– Саме так я і думав, – роззирнувшись, мовив він. – Нам треба йти за річкою, що тече на північ між двома низькими вершинами. Далі за течією, приблизно там, де закінчуються гори, з другого боку має бути село. Так мені здається. Тепер ми вже мали підійти до річки.

Вульф обертав туди й назад гірдовий вогонь.

– Гір зовсім не видно, – він був розчарований. – Подумати лишень, що ми могли повернути не туди і тепер прямували б до хати!

– Схил увесь час був ліворуч від нас, – сказала я. – Тому ми ніяк не могли повернути назад. Може, ми надто відхилилися на схід. Найгірше, що може трапитися, – якщо пропустимо прохід між вершинами, і тоді доведеться об'їхати їх схилом.

– То як, ідемо далі? – запитав Вульф.

– Ми вже досить далеко відійшли. Може, цього достатньо. Давай знайдемо місце, щоб спинитися на ніч, а завтра зранку, коли зійде сонце, зможемо побачити, де гори.

Вульф якийсь час думав, а тоді кивнув.

— Я взяв ще покривала, — сказав він. — Якщо викопавемо яму під ялиною, можемо змайструвати з лиж укриття від вітру.

Та нам не довелося робити укриття. Шукаючи добру ялину, щоб заночувати під нею, ми натрапили на засніжену колибу. З трьох сторін вона була затиснута між крутими схилами і так засипана снігом, що ми мало не пропустили її. Я спинилася, коли помітила чотири снігові кучугури дивної форми, і попросила Вульфа підійти ближче зі світлом. Тоді ми побачили, що то був засипаний снігом дах. Хатина була низенька, а на покрівлі й біля стін намело стільки снігу, що ми не могли навіть роздивитися, де в ній були двері, а де — вікна. Ми відшукали ту кучугуру, де мав би бути комин, і відкопали прохід до дверей, щоб можна було пробратись усередину.

Там панували сирість і холод, та все одно це було краще, ніж спати під ялиною. Вульф поставив гірдовий вогонь на піч. Він не давав тепла, але так ми могли знайти лави та старе сіно, щоб повкладатися. У хаті не було дров, комин виявився добряче закритий перед зимою. За якийсь час гірдовий вогонь побляк і згас. Ми міцно притислися одне до одного, щоб зберегти тепло, і накинули зверху покривала. Я слухала, як Вульф дихав усе глибше й повільніше, а тоді й сама заснула.

Не знаю, як довго я спала, але коли прокинулася, назовні ще не розвиднілось. Я намацала Вульфову руку і смикнула, щоб той прокинувся.

– Ти чуєш? – прошепотіла я.

Від дверей чулося ритмічне пошкрябування. Щось тричі сильно дряпало по дереву, потім затихало, а тоді знову дряпало тричі. Це шкрябання час від часу переривалось таким звуком, наче щось рубають.

– Це якась птаха? – мовив Вульф. – Такий звук, наче від кігтів і дзьоба.

– Воно хоче пробратися сюди! – прошепотіла я у відповідь.

Звук умить зазвучав із подвоєною силою. Нове дряпання відповідало першому. Новий ритм, але звук той самий. Воно також переривалося глухим клюванням, то, напевно, був дзьоб.

– Тепер їх двоє, – сказав Вульф.

Щойно він це сказав, як на двері знову почали нападати. Після цього почулося, що до звуків двох додалося ще третє. Невдовзі темрява хатини наповнилася дряпанням, дзьобанням і звуком рубання дерев.

Я відкинула покривало й пробралася до дверей. Торкнувшись до них, я відчула, як вони вібрували, але дошки були грубі, а засув і петлі – з масивного заліза.

– Навряд чи вони сюди проберуться, – запевнила я, намагаючись говорити переконливо.

Про всяк випадок я знайшла заіржавілі ножиці для вовни, які ще раніше помітила в кутку, і втиснула їх вістрям у дерев'яний каркас над дверима. Можливо, старі хитрощі Майї стримають тих, хто намагався прорватися сюди. А може, це взагалі нічого не означає. Якби ж у мене зараз був батьків меч. Справжній сталі я довіряла більше, ніж якимось ножицям.

Більше нічого не можна було вдіяти. У темряві я пробралась назад і лягла біля Вульфа, але ще довго лежала без сну і слухала, як кігті та дзьоби дряпали і клювали двері. Потім нарешті заснула.

Тунель

Коли я прокинулася, в колибі панувала тиша. Крізь щілини навколо дверей проникало сонячне проміння й кидало мерехтливі відблиски на стіни і стелю. Я встала, підійшла до дверей і прислухалася. Знадвору не було чути ні звуку, тож я відчинила двері.

Зі сходу сонце вже піднялося над верхівками дерев, день був ясний і морозний. На снігу перед дверима було добре видно сліди того, що відбувалося вночі. Землю всюди вкривали чорні пір'їни, на снігу залишилася купа слідів: було видно кігті, бо галки ходили туди-сюди, вилізаючи одна на одну, а коли вони злітали, їхні крила залишали знаки, наче від віял. Навіть якщо я могла сумніватися, що то справді галки потурбували наш сон, тепер усі сумніви зникли. Дивлячись на це пір'я, важко було уявити щось інше.

– Дідько б їх узяв! – Вульф теж прокинувся і тепер визирав з-за мого плеча. – Скільки ж їх тут було, як гадаєш?

Я знизала плечима. Це неможливо було визначити за тими слідами, що виднілися вздовж і впоперек. Я вийшла з хати, щоб подивитися на зовнішній бік дверей. Вони скрізь були подерті

й подряпані, на давньому посірілому дереві залишилися білі сліди, світлі тріски купами лежали на снігу. Цієї ночі галкам не вдалося, але якби наступної ночі вони продовжили робити те саме, невідомо, чи вистояли б двері.

– От дідько! – вигукнув Вульф, коли побачив, що сталося з дверима. – Виглядає так, наче їх погриз якийсь пес. Чому вони стільки часу клювали двері?

– Не знаю, – відповіла я, але подумала про те саме. Та по-справжньому злякала мене думка, що сталося б, якби галкам вдалося пробратися всередину.

Вульф примружився й поглянув на гори поверх даху.

– Ти правильно казала, – мовив він. – Ми відхилилися на схід. Ось перед нами перша вершина, а там позаду видніється друга. Якщо поїдемо на захід уздовж підніжжя схилу, маємо дістатися річки, про яку я говорив. Принесу ранці й будемо рушати.

Я поглянула на сліди галок і на ліс навколо. Якщо ці птахи розшукали нас, то, мабуть, нас могли знайти й вішальники? Може, вони зараз стоять у лісі? Може, просто чекали, коли ми залишимо хату Пані Гори й вийдемо з-під її захисту?

– Як би я хотіла мати зараз батьків меч, – знову подумалося мені, але цього разу я вимовила це вголос.

– Таж я забрав його із собою, – сказав Вульф, який саме вийшов із колиби. – Меч у мене в мішку.

Витягнувши довгий згорток, Вульф дістав звідти меча. Я взяла його до рук і прив'язала піхви поверх довгої сорочки. У мене аж свербіли пальці, поки я це робила, але я опанувала себе. Вже саме відчуття ваги меча при боці додавало безпечності.

Вульф уже став на лижі й прямував до лісу. Дивно – чому він не сказав про меча раніше?

То був перший день із трьох, перед тим як гірди-мисливці мали повернутися до Пані Гори й дізнатися про наше зникнення. Ми сподівалися, що до вечора завтрашнього дня дістанемось до села, де живе Атлевіс. Тоді в нас було б достатньо часу, щоб поговорити з ним, перш ніж гірди-мисливці вистежать, куди ми подалися. А про те, що буде потім, думати нам не хотілося.

Ми рухалися з доброю швидкістю і невдовзі дісталися річки, про яку говорив Вульф. Завширшки вона була з десять сажнів, укрита товстою кригою. Як і розповідав Вульф, річка текла між двома низькими, лісистими вершинами гір. Вітер, що гуляв у перевалі, позмітав з криги сніг, і під нею було чути, як тече й булькотить вода.

Ми рушили замерзлим потоком, спершу обережно, а потім, коли зрозуміли, що крига нас витримує, додали ходу. Йшли ми не так швидко, як розбуженою дорогою, та все одно це було значно краще, ніж бігти на лижах глибоким снігом, через каміння й повалені дерева.

У полудень галки знову нас знайшли. Велика зграя нечутно спустилася з неба й повсідалась на деревах по обидва боки від річки. Птахи пасли нас очима, аж доки ми не зникали з поля зору, а тоді підлітали й сідали ближче, щоб пильнувати за нами далі, поки ми не зникали знову.

Вони не робили спроб нападати, та я щоразу пригинулася, коли чула, як вони злітають і підіймаються над нашими головами, а повітря наповнюється лопотінням

сотень крил. Мені з голови не виходила думка, що про наше місце перебування тепер можна дізнатися завігравшки. Позаду нас залишалися чіткі сліди на снігу, що подекуди лежав на кризі, а галки спрацьовували, наче димові сигнали, що з регулярними інтервалами позначали наш маршрут, коли кружляли в повітрі.

Вульф, здається, про це не думав. Принаймні галки його не турбували. Він просто біг на лижах попереду, прикипівши поглядом до шляху.

До вечора ми здолали перевал і повернули за річкою, обгинаючи західну вершину. Праворуч від нас мала би простягатися рівнина, але ліс і сутінки приховували її. Вульф запалив новий гірдовий вогонь, щоб іще якийсь час ми могли йти. Я захоплено спостерігала за ним.

– Спробуй і ти, – сказав Вульф. – Це не так уже й складно.

Але як я не старалася, все одно не могла добути навіть найменшого вогника. Вульф виглядав розгубленим.

– Може, ти про щось не те думаєш? – гадав він. – Це досить просто, якщо зрозуміти, що саме потрібно робити. Ось, потримай цей вогонь, можливо, тоді тобі вдасться.

І він простягнув мені свою вогненну кулю.

То було дивне відчуття – тримати в руках гірдовий вогонь. Він не був гарячий і навіть не торкався шкіри, просто завис у повітрі над моїми долонями. Але я відчувала лоскіт і поколювання в пальцях, коли полум'я наближалось до них, серцебиття пришвидшилось, у руки і ноги розтеклось тепло. Я спробувала потримати кулю в одній руці, вона зручно вместилася там, наче прикріпилася до мене. Але коли я простягнула руку до

Вульфа, щоб повернути йому вогонь, куля раптом ви-
хопилась і покотилась в ліс.

Я думала, що Вульф розсердиться на мене за те, що я випустила вогонь із рук, але він, навпаки, виглядав мало не збудженим, слідкуючи поглядом за кулею.

– Напевно, тут іде якась давня дорога! – вигукнув він. – Бачиш, як вогонь котиться між деревами? Так само було, коли ми вирушили на хід року.

Вульф мав рацію. Гірдовий вогонь прискорився і поведився точнісінько так, як у Пані Гори, коли вона розбудила дорогу перед хатою.

– Ходімо, швидше! – гукнув Вульф. – Подивимося, куди він приведе нас!

Вульф кинувся між деревами схилом униз, мені довелося встигати за ним, докладаючи всіх сил. Спочатку я мало не перечіплялася лижами за пеньки та стовбури дерев, але скоро знову побачила гірдовий вогонь, світло якого було досить яскраве, аби освітлювати дорогу.

Вульф далі випереджав мене, він стояв на лижах, нахилившись уперед, і намагався збільшувати швидкість, відштовхуючись лижними палицями. Трохи далі вниз серед лісу з'явилася невелика галявина, і гірдовий вогонь, зробивши широку дугу, закотився туди.

Вульф кинувся прямо, щоб перехопити вогонь. Схил тут був крутий, переораний великими кам'яними брилами, між якими доводилось звиватися. Я була вдячна Вульфові, що той вів перед і проходив усі складні повороти дороги. Для орієнтування на пагорбі мені треба було тільки стежити за слідом від його лиж. Тому я мала час роздивитися те, що чекало нас на галявині.

Гірдовий вогонь саме викотився з лісу на відкритий простір. Уся галявина враз стала білою, але на протилежному боці з'яяла чорна діра, темне провалля, яке ніби погрожувало, що проковтне вогонь. У скелі була якась заглибина чи вхід до печери. Мабуть, дорога, якою прямував гірдовий вогонь, вела саме туди, бо куля закотилася прямісінько в темінь. Вульф обігнув останній камінь і за мить уже стояв на галявині. Аж тут я помітила якийсь рух у темряві заглибини.

Напруживши м'язи, я зуміла повернути й застрибнути на камінь, який щойно об'їхав Вульф. Піднявшись на швидкості у повітря, заплутавши лижі, руки й ноги в одну купу, мені вдалося приземлитися просто на Вульфа й повалити його на землю. Від цього йому аж перехопило подих, та перш ніж він устиг оговтатись, я затулила йому рота рукою.

Попадавши, ми завмерли, сховавшись за старою поваленною сосною. Я повела очима в бік галявини, ми принишкли й дивились, як гірдовий вогонь зникав у темній заглибині.

Спочатку все навколо стало чорним. Діра поглинула світло аж до легкого відблиску на снігу перед входом. А тоді світло стало яскравішати, й гірдовий вогонь повернувся.

Та він був не сам. Якась темна постать несла в руці Вульфову вогняну кулю, тримаючи її високо, щоб освітити ніч. То був якийсь чоловік, і щось у ньому нагадувало розкуйовдженого звіра. Загнаного звіра, який нервово передчував прихід своїх переслідувачів. Коли він повернув гірдовий вогонь до урвища з нашого боку, світло впало на

його обличчя, і ми побачили, хто це. Кудлате волосся і борода, дикі жовтувато-карі очі, бліда шкіра Кровних – це був чужинець, який приходив до батька.

Я була впевнена, що він дивився саме на нас, але все одно не могла змусити себе поворухнутися, щоб пригнутися за сосною. Здавалося, ми цілу вічність дивилися одне одному прямо в очі. Я була готова, що чужинець будь-якої миті кине́ться сюди й витягне нас зі схованки за поваленим деревом. Але він відвернув голову й повернувся до входу в печеру. За мить чужинець знову вийшов, тепер у нього за плечем був ранець. Замість Вульфового гірдового вогню в руках він тримав ліхтар, світло від якого було хоч і значно слабше, зате тепліше. Я слідувала за цими жовтими відблисками, поки вони не зникли між деревами в глибині лісу, далеко на північ.

Вульф миттю вибрався з-під мене, обтріпався, скинув лижі й кинувся до входу.

– Зачекай! – зашипіла я до нього, бо ще не мала певності, чи незнайомиць справді відійшов досить далеко, щоб не почути нас, але Вульф навіть не слухав.

Коли я підвелася на ноги, скинула лижі й рушила навздогін, Вульф був уже далеко. У темряві виднівся слабкий відблиск, тож я подумала, що Вульф знайшов ліхтар, і справді – за якийсь час, пробираючись навпомацки в темряві, мені вдалося натрапити на ще один ліхтар і запалити його.

Полум'я повільно розгоралось і більшало, я підняла ліхтар вище, роззирнулась і відразу зрозуміла, що помилялась. Як виявилось, це не печера й не природна заглибина в горі, а тунель.

Вхід до тунелю колись був прикрашений, на камені ще виднілися залишки барельєфів над входом і по його боках, але вже неможливо було роздивитися те, що вони колись зображали. Склепіння тунелю спершу здавалося низьким, проте потім я зрозуміла: це через те, що тунель був дуже широким. Подібно до вершини величезної арки, що спускалася на землю, склепіння плавно вигиналося вниз на долівку, але по центру воно досягало майже чотирьох ліктів у висоту. Тут було добре видно стару дорогу, якою прямував гірдовий вогонь, добутий Вульфом. Під захистом тунелю вимощене каміння пережило багато століть, що минули з того часу, відколи впала Імперія й відколи про дороги перестали дбати.

Ступивши всередину тунелю, щоб відшукати Вульфа, я помітила, що галки зникли. Ще можна було роздивитися верхівки дерев на тлі сутінково-синього неба, але ніде не було видно зграї, котра спостерігала б за мною. Я не знала, коли вони зникли або що саме злякало їх. Це сталося тоді, коли Вульф запалив гірдовий вогонь, чи тоді, коли ми знайшли дорогу? Може, коли з'явився чужинець? Або вони уникали саме цього місця? Дивним чином через їхню відсутність я відчула себе так само недобре, як і від їхнього нагляду впродовж цілого дня.

Я наздогнала Вульфа вже тоді, коли минула крутий поворот, що вів праворуч. Вульф повісив ліхтаря на залізний гак у стіні й розглядався навколо.

Підійшовши до нього, я зрозуміла, що ми потрапили в чийсь дім. У глибокій ніші в стіні стояли полиці з книжками, великий круглий стіл і високе крісло з бильцями,

зі стелі звисала величезна люстра, викувана із заліза. Тут було навіть місце для вогню. Важка мідна труба була вмонтована у щось, що, мабуть, слугувало за світлову шахту в тунелі. Унизу вона розширювалась у довгу чавунну жаровню.

Було помітно, що це місце зовсім недавно перетворилось на дім. Потріпаний, набитий соломою матрац і кілька покривал, здавалося, щойно кинули в закуток. Можливо, це місце вже довгий час використовувалось як бібліотека чи кабінет, проте нещодавно воно стало ще й спальнею.

– Хто ж тут живе? – замислилась я вголос.

Вульф не відповів. Він роззирався, ніби шукав за чимось, хоча всюди було дуже темно. Наші ліхтарі висіли досить низько, відкидаючи кімнатою й тунелем темні тіні.

– Можемо запалити, – запропонувала я, але Вульф не слухав. Він тільки нечутно бурмотів щось, а тоді взявся витягати книжки з однієї з полиць.

– Що ти шукаєш? – запитала я, але відповіді не отримала.

Я вилізла на крісло і просмоленою паличкою запалила свічки в люстрі. Над кожною свічкою було прикріплено невелике металеве дзеркало, встановлене так, щоб світло потрапляло вниз, на поверхню столу, і з кожною запаленою свічкою те, що було на столі, проступало все чіткіше. Закінчивши зі свічками, я завмерла, так і залишившись стояти на кріслі.

Весь стіл був накритий величезною картою. Тонкі, мов павутинки, лінії та чіткі кольори формували ландшафт, який ставав усе знайомішим, що довше я розглядала

його. Гори, ліси та долина – я дивилася прямісінько на нашу місцевість. Ось текла річка, а там розкинулося село. Трясовини, пагорби, струмки, старі мури – там був цілий світ, у якому я виросла, і тепер я птахом ширяла понад ним. Ось там ми з Вульфом часто рибалили. Там полювали на диких качок. Ось наша садиба і хата Гробової Майї, кожен струмок і галявина, де я бавилася в дитинстві.

Проте карта показувала не тільки це. Я бачила далеко за межами звичних для мене краєвидів невідомі та вже знайомі місця: хату Пані Гори, мою спостережну вежу, хижу, в якій ми ночували, а далі на рівнині – села й обійстя, про які я навіть не знала.

– Ага! – вигукнув Вульф і, ставши поряд, схилився над картою. Він здавався абсурдно величезним, якимось велетнем, що затуляв своєю тінню цілий світ.

– Ти тільки поглянь, – і він показав на карту.

Мою увагу настільки поглинули краєвиди, що я навіть не помітила маленьких дерев'яних фігурок, які були розставлені по цілій карті. Невеликі, грубо вистругані кавалки з невиразними головами, зате пофарбовані в яскраві кольори. Тут і там вони стояли маленькими групами, більшість із них зосереджувалась довкола вже відомих мені місць: нашої садиби, хати Пані Гори, старих доріг та села трохи далі, до якого ми, мабуть, прямували.

– Що це? – замислившись, мовила я. – Це якась гра? Як думаєш, це все зробив той чужинець?

Але Вульф тільки хмикнув так само нетерпляче, як зазвичай робила Пані Гори.

– Це ж його війська! – роздратовано вигукнув він. – Чужинець планував напад. Він оцінював свою оборону.

Я не одразу погодилася з Вульфом, тож він став показувати.

– Поглянь на всі місця на карті. Скільком людям про них відомо? Ось хата Пані Гори. Наша садиба! Вона ж має бути прихована.

– Але чужинець знав, де вона розташована, – я спробувала заперечити. – Він приходив до батька.

– Він планував напад на батька! – мало не кричав Вульф. – Хіба ти не бачиш?

І Вульф підняв одну з маленьких фігур, що стояли біля нашого дому. Вона була пофарбована чорною фарбою, але на грудях виднівся широкий жовтий мазок пензля. Можна було легко уявити, що це золоте шиття на довгому чорному одязі. Без сумніву, ця фігурка означала вішальника.

– Вішальники навколо нашого двору, вішальники навколо Пані Гори, – продовжував Вульф. – А ось гірди-мисливці.

Він підняв пару нових фігурок. Темне волосся, але тлуби сіро-коричневі, пофарбовані так, щоб нагадувати хутряний одяг. Гірди-мисливці були розкидані по всій карті, але скрізь їх оточували принаймні три чорні вішальники. Я також помітила кілька лежачих, пофарбованих у білий колір дерев'яних огризків, із чорними очима й носами. Собаки!

– Про що це ти говориш? – допитувалася я. – То чужинець усе спланував? Чому ж він спочатку прийшов до батька? Чому злякав нас у лісі?

– Він хотів, аби ми перейшли на його бік! – вигукнув Вульф так, наче це була найочевидніша річ на світі. – А коли йому не вдалося, коли батько прогнав його, той напав на нього в лісі. Суньс, він убив батька!

– Ти серйозно вважаєш... – я спробувала заспокоїти його.

– Я це бачив! – Вульф майже зривався на крик. – Під час ходу року! Суньс, я бачив, як напали на батька. Бачив його, зі списом, як і того дня, коли він вирушив у гори. Три вішальники напали на нього ззаду. Вони заклали петлю йому на горло, перш ніж він встиг щось вдіяти. І я бачив його. Чужинця! Він просто стояв і дивився на це! Він убив батька!

– Може, він просто... – почала я, але навіть не знала, що сказати. У словах Вульфа, здавалося, щось було не так, але я не могла пояснити, що саме.

– Не віриш мені? – закричав він. – То поглянь, що я знайшов тут!

І Вульф жбурнув на карту чорний згорток, аж дерев'яні фігурки розлетілися вусібіч і попадали на підлогу.

Я зішла з билець крісла й нахилилася над столом, щоб роздивитися велику купу чорної тканини. Розгорнувши її, я побачила, що то чоловіче пальто. Довге чорне пальто з масивним, заплутаним золотим шиттям на грудях, і коли я підняла його, щось випало з рукава. Груба мотузка – петля вішальника.

– Чужинець – один із них, – зіпіввши зуби, прошепотів Вульф. – Це він у всьому винен. Усе почалося після його приходу до нас.

Вульфовим обличчям котилися сльози – від жалю, але також від люті. Ще ніколи мені не доводилось бачити його таким розлюченим.

– Спершу знайдемо Атлевіса, – мовив він. – А тоді повернемося сюди. Почекаємо, поки він прийде. І спіймаємо його. А тоді вб'ємо.

Вульф не зводив з мене дикого погляду, але, здається, зрозумів, як вразили мене його слова, бо опустив очі.

– Ми мусимо помститися. Просто мусимо.

Я поглянула на одяг вішальника. Думки в моїй голові кружляли, наче у сніговій хуртовині. Чому чужинець так зробив? Його полонила Холоднеча? Він не поводився як вішальник, у нього не було того неблаганного, нелюдського спокою. Чи емоційної відстороненості. Але що мені було відомо про те, як проявляється Холоднеча? У моїй голові віддунювали слова Пані Гори:

– Часто це відбувається настільки повільно, що нам не вдається зрозуміти ці зміни. Та першою ознакою того, що Холоднеча пробралася в чиєсь серце, є незначні зміни в особистості людини.

Я глянула на Вульфа й не знала, у що мені вірити.

– Саме для цього ти, Суньє, тренувалася, – сказав він. – Ось для чого ти вчилася битись мечем.

Я нічого не відповіла, Вульф підійшов до стіни, щоб забрати ліхтар.

– Ходімо, – коротко мовив він.

Я кивнула з відсутнім виразом обличчя. Не рухалася з місця й крутила в руках чорний одяг. Золоте шиття на манжетах було пошкоджене. Рукави оторочували звивисті мерехтливі розводи. Я торкнулася до них і відчула, наче щось вкололо мене в пучки пальців, і руками поповзло оніміння від холоднечі.

Село з ліхтарями

Ми прийшли до села, в якому мав би жити Атлевіс, вже опівночі. Дорога майже весь час вела вниз, Вульф ще раз добув гірдовий вогонь, і він освічував нам шлях. Та на останньому відтинку шляху ми вже не потребували освітлення, бо село, до якого ми прибули, виявилось геть несхожим на інші, які нам зустрічалися раніше. Це стало помітно, вже коли ми вийшли з лісу. Рівниною перед нами тягнулась і зникала серед ночі рівнесенька алея високих кленів. У кронах дерев висіли запалені ліхтарі. Їхнє тепле світло, що горіло поміж гілок, перетворювало алею на низку перлин із м'якого вогню. Затамувавши подих, ми човгали попід вогниками, не кажучи ні слова, втомлені, але здивовані від такого гарного видовища, а коли дісталися самого села, то здавалося, що це зоряне небо відображається в гладенькому спокійному озері. Маленькі й великі ліхтарі світили скрізь – у деревах, на поручнях ґанків, високо на фасадах будинків чи внизу на землі, всередині маленьких куполів із прозо-рої криги.

Відколи ми вийшли з тунелю, Вульф не сказав ні слова. Я хотіла поговорити з ним – спробувати

зрозуміти його, хотіла розповісти йому те, що мені відкрилося під час ходу року. Як він сидів, схилений над мертвим тілом чужинця, і як до нього наближалися вішальники.

Але у світлі цих ліхтарів я бачила, що Вульф мало не падає від втоми, тож постукала до першого обійстя на нашому шляху й попросила, щоб нам дозволили переночувати у хліві. Не зважаючи на те, що ми так пізно розбудили людей, на мій подив, нас поклали спати в самому будинку. Постелили на лавах у великій кімнаті, загрили супу, і за якийсь час ми вже лежали, ситі й у теплі, під овечими шкурами, та повільно занурювались у важкий сон без сновидінь.

Коли я прокинулась, у вікна зазирало сонце. Вульф уже встав, із кухні вчувалися голоси. Трохи присоромлена від того, що так довго спала, і здивована, що мене не будили, я вибралася з-під покривала й потягнулася по одяг.

Вульф сидів на кухні, повернувшись спиною до каміна, він виглядав зігрітим і задоволеним. Навколо нього сиділи всі люди, яких учорашньої ночі через втому я запам'ятала тільки мигцем. Я впізнала подружжя і старшу жінку, яка, думаю, була чоловіковою матір'ю. Там також були дві дівчини, можливо, на пару років старші за мене, і молодий чоловік. То могли бути діти господарів, але мені здалося, що вони тут радше на службі.

– Заходь, Суньє, – запросила мене молодша жінка. – Вульф саме розповідав, що цієї зими ви жили в Пані Гори. Від тих, хто відвідував Пані, ми чули, що в неї були

гості. А тут, у селі, люди допитливі, тому нам кортить добре вас роздивитися.

Усі в кімнаті не відводили від нас погляду, і я, зніяковіло підійшовши, стала поруч із Вульфом. Жінка подала мені кусень хліба і горнятко квасу.

— Дякую, пані, — мовила я й накинута на їжу. Хоч ми й поїли супу вночі, та я все одно була голодна як звір.

— А в тебе добрий апетит, точнісінько, як у брата, — засміялася жінка. — Зви мене Міною, бо я ніяковію від такої ввічливості. Це Ганс, — продовжувала вона, показавши на свого чоловіка. Потім назвала нам усіх присутніх. Старша жінка була Гансовою матір'ю, а молодші дівчата й хлопець справді виявилися прислугою. Всі вони мали звичні імена, будь-хто в селі міг так називатися.

Я кивала і, не перестаючи жувати, віталася з кожним із них. Вони теж кивали і всміхалися мені у відповідь. Як і вночі, я дивувалася, наскільки відкритими й гостинними були ці люди. Крім того, я завважила про себе, що мені приємно бачити людей, які були не з Кровних. За винятком нечастих візитів людей до хати Пані Гори, в останні місяці я бачила тільки Вульфа, Пані та гірдівмисливців. Якимось чином я почала вірити, що всі виглядають так, як ми. У мене з'явилося відчуття, наче я опинилася вдома, коли дивилася на обличчя зі слідами часу, сонця та вітру. Обличчя, на яких можна було прочитати вік, у яких не зачаїлися століття, що вже згубилися в туманній історії за межами пам'яті звичайної людини.

Дивлячись на цих селян на кухні, я бачила життя і час такими, якими колись їх сприймала. Пори року, що змінювали одна одну, різні заняття, що змінювалися разом

із порами року. Історія була тим, що ще могли пам'ятати найстарші люди, а майбутнє полягало в тому, щоб вирости й народити дітей, які потім будуть господарювати в садібі. Я знову відчула, що життя повинно бути саме таким. Без відчуття, що ти заплуталась у величезних сітях, нитки яких тягнуться далі, ніж сягає погляд, і ти заплутуєшся в них ще більше, щойно намагаєшся звільнитися.

– Вульф ще не встиг розповісти, чому ви прийшли сюди, – мовив Ганс. – У вас є доручення від Пані Гори? Їй щось потрібно?

Я похитала головою.

– Ми шукаємо чоловіка на ім'я Атлевіс, – повільно мовив Вульф, наче вагався, не знаючи, скільки вдасться розповісти через Кровний зв'язок. – Нам здається, що він має жити в цьому селі.

Люди переглянулися. Нам було складно зрозуміти, що крилося в їхніх поглядах. Можливо, співчуття. Але і стривоженість.

– Напевно, краще провести вас, і самі все побачите, – відповів, підводячись, Ганс.

За якийсь час ми вже йшли селом у супроводі Ганса та його собаки – великого кудлатого сторожового пса, якого кликали Гавкуном. Ганс спершу мовчав і, замислившись, ішов попереду великими кроками, але Вульф знову за довгий час взявся за своє й не міг втриматись, щоб не засипати Ганса запитаннями про його село. Ганс плавно сповільнив крок і взявся розповідати нам про обійстя, які ми минали.

— Скільки себе пам'ятаємо, — почав він, — це село славилося двома речами: лампами та олією до них. Є й такі, хто стверджує, що колись наше село давало лампи та ліхтарі цілому світові й багатство сюди лилося рікою. Не знаю, чи це правда, але в цьому селі стоять будинки й обійстя, більші й кращі за ті, що є в будь-якому селі в долині.

Я без заперечень могла повірити, що так і було. Звісно, я мала можливість порівняти хіба що з хатами у своєму рідному селі, проте тутешні будинки справді вражали. Багато з них були частково збудовані з каменю, деякі мали три або й чотири поверхи. Я чула, як люди в селі розказували про місто й високі будинки, і якби не широкі поля навколо, я могла би подумати, що ми дісталися саме до такого міста.

— Зараз ніхто вже не може прожити з ламп і олії, — розповідав Ганс. — Та ми все одно пишаємося нашим ремеслом. Темними зимовими ночами в усіх будинках у селі виготовляють ліхтарі й лампи. Кожне обійстя має свій власний метод і власні секрети, ми всі змагаємося одне з одним, стараємося покращити час горіння, яскравість і поширення світла ламп. Ми з матір'ю живемо в Конюшинному дворі, бо в наших ліхтарів просвітки для світла завжди мають форму конюшини.

— Здається, я бачила їх, — мовила я, пригадавши кілька ламп у Пані Гори. — Такі прості, але гарні мідні лампи з безліччю маленьких отворів у вигляді чотирилистої конюшини.

— Напевно, це вони, — засміявся Ганс. — Пані Гори має вдосталь наших ламп. Майже всі в нашому селі залишають лампи або олію як плату за її полотна й сири.

Раптом Ганс посерйознішав і показав нам на одне обійстя трохи далі.

– Ось ми й прийшли.

Садиба, до якої ми наблизилися, стояла окремо від інших сільських будинків. Ліс трохи робив вигин на схід, ніби намагався охопити село, а будинок Атлевіса був зведений на невеликому схилі перед узліссям, де ще тягнулася долина.

Будинок був повністю кам'яним, мав лише один по-верх, тому й виглядав низьким порівняно з більшістю будівель у селі. Зате він виявився великим – від брами широко розтягувався в обидва боки і до того ж мав два невеликі флігелі. Мені здалося, що в широких склепіннях я впізнала будівельне мистецтво Імперії. Такі самі форми я бачила на роздоріжжі та в тунелі в лісі. Будинок ще й виглядав значно старішим за інші сільські будинки. У кількох місцях флігелі поруїнувались, а головна частина, здавалося, теж потребувала ремонту.

Ми зайшли крізь браму й наблизилися до будинку, який глипав на нас порожніми вікнами. На подвір'ї інструменти були абияк покидані й присипані снігом. Ганс піднявся східцями і штовхнув двері. Вони повисли на петлях і підозріло заторохкотіли від його дотику.

Ганс обернувся і, стоячи на порозі, поглянув на нас.

– Ми застали все ось таким десь тиждень тому. Ніхто в селі нічого не чув, Атлевіс тримався осторонь від інших, тому ми навіть не знаємо, що тут могло статися.

Він зник усередині будинку, ми швидко зайшли за ним. На порозі Вульф схопив мене й показав на двері. Замок

був зламаний, а дерево навколо нього виглядало так, наче замок вибили. Але Вульф звернув увагу на те, який вигляд мали двері ззовні. Всю поверхню вкривали подряпини й глибокі зарубки, а східці були вкриті лусками фарби та дерев'яними різками.

– Галки! – вигукнула я. – Вони тут були.

– І ще хтось, – похмуро докинув Вульф. – Галки не змогли б самі вибити двері.

Його, здається, знову переповнило холодне прагнення помсти, і, не кажучи більше ні слова, він зайшов усередину. На якусь мить я затрималася на сходах, намагаючись погамувати почуття розчарування. Було очевидно, що Атлевіса нам тут не знайти. Ми навіть не знали, чи він ще живий.

Гавкун залишався стояти на подвір'ї, він не хотів заходити до будинку. Пес прищулив вуха, нервово підвивав і щось винюхував у повітрі. Тільки зараз я помітила, що на тонкому снігу попід стінами будинку протоптано багато слідів – відбитки важких чобіт, а поміж ними – сліди широких лап.

Усередині будинку панували сутінки. На вікнах висіли важкі штори, світло проникало тоненькими променями крізь побиті міллю отвори або діри. У будинку все було зруйновано. Всюди лежали повалені меблі, розкиданий одяг і книжки. Друзки скла ледь відсвічували у сутінках, на підлозі тут і там було видно щось, що нагадувало калюжі крові.

Ганс із Вульфом стояли у великій кімнаті, зразу за передпокоєм. Ганс саме показував на чиєсь неживе тіло на підлозі й казав Вульфові:

– Ми залишили його тут, мерзлота надто глибоко проникла в нього, щоб ми могли поховати його в землі, але холод все одно збереже його останки.

Я зайшла до кімнати та побачила те, про що говорив Ганс.

На підлозі лежав чоловік із Кровних, він помер після того, як хтось відрубав йому голову. Його волосся задерв'яніло від замерзлої крові, але обличчя виражало спокій і вмиротворення, наче чоловік просто спав. На мить я подумала, що це і є Атлевіс і що наші пошуки закінчаться тут, але потім помітила довге чорне пальто й заплутане золоте шиття на грудях і рукавах. Цікаво, ким був цей чоловік до того, як його полонила Холоднеча, і чи згадав він про це перед загибеллю. Після усіх побачених смертей, від цієї мені стало геть недобре. У пам'ять про батька і Майю біля хати Пані Гори горіли свічки, але ніхто не стане оплакувати цього чоловіка. Він так і лежатиме там, де впав, покинутий у розтрощеному будинку, і ніхто не пам'ятає, ким він був, перш ніж ним заволоділа Холоднеча, і навіть імені його ніхто не знає.

– Ходімо, – мовив Ганс. – Тут нам нічого робити.

Після відвідин порожнього обійстя Атлевіса ми почувалися так, наче з нас витекли всі сили. Решту дня ми просиділи у великій кімнаті Конюшинного двору, занурившись у роздуми. Я здогадувалася, що Вульф хотів повернутися до тунелю, щоб зустрітися з чужинцем, – можливо, він звинувачував його і в тому, що сталося тут, – але здавалося, що він не міг зібрати достатньо сил, щоб справді щось зробити.

А я, здається, просто чекала, коли нас розшукають гірди-мисливці. Завтра вони мали повернутися до хати Пані Гори й дізнатися, що ми зникли. Я не знала – допомагатиме їм Пані знайти нас чи, може, намагатиметься завадити їм у цьому, та це вже не мало значення. З часу нашої мандрівки жодного разу не падав сніг, тож нас легко вистежать за слідами.

Можливо, це на краще. Мені, мабуть, сподобається у Пані Гори, а Вульф, певно, зможе час від часу приходити й навідувати мене.

Та моя щойно виявлена потреба в незалежності пручалась і шукала виходу. Я не хотіла знову покладатися на інших, не хотіла ховатися у Пані Гори і сподіватися, що вона захистить мене. Якщо я і навчилася чогось цієї зими, то хіба того, що ніде не можна вважати себе в безпеці. Батько не зміг захиститись від вішальників, а Пані не могла протистояти Фауго й давнім законам Кровних. Ніхто не зможе вічно стояти між мною і світом.

Але батько показав мені шлях. Він тренував мене і Вульфа, щоб ми могли самі дати собі раду. Він навчив нас потрібних речей, хоч ми навіть не здогадувались про це. Сповнена рішучості, я схопилася за руків'я меча і зрозуміла, що будь-якою ціною мушу продовжувати шукати спосіб, щоб упоратися самій.

Наступний день був значно холоднішим за попередні. Наші господарі намагалися залишатися в хаті, виходили лише за необхідності, наймит затягнув усередину всі дрова, які тільки зміг, поки холод не став нестерпним, а тоді хлопець просидів решту дня в хаті, тремтячи біля вогню.

Хоча ці люди не відчували злу зиму так, як переживали її ми з Вульфом, та все одно в будинку навис гнітючий настрій. Усі мовчки займалися своєю роботою, час від часу піднімаючи погляд, ніби для того, щоб перевірити, чи не майне перед ними холод. Ми з Вульфом сиділи в кутку й тихо перешіптувалися. Нам обом було відчутно, як Холоднеча чимраз міцніше огортала село з ліхтарями, тож ми мусили застосувати всі знання з наших тренувань у Пані Гори, щоб не піддатися безнадії, яка підкрадалася разом із Холоднечею.

Та звідки нам було знати, що ми не потрапляємо до пазурів Холоднечі? Я дивувалася власному бажанню покладатися на себе – чи справді воно було моїм? А Вульф, котрий виношував свою помсту, – що з його переміни було пов'язано з усім, що трапилося з нами, а що прокралося всередину нього разом із зимою і темрявою?

За вечерею Міна запитала нас про те, що ми збираємося робити далі. Ми не знали, що відповісти, але вона не дуже допитувалася. Їй просто кортіло переконатися, що нам справді нікуди йти. Міна часто кидала погляд на Ганса, і в її запитаннях було ще щось, що вона старалася зробити очевидним для нас. Вони з чоловіком не мали дітей. У них було обійстя, вони дотримувалися давньої традиції виготовляти красиві лампи, але не було нікого, кому вони могли б передати це все.

Я б залюбки прийняла їхнє запрошення, про яке вони так і не сказали нам. Але це б означало, що я знову ховаюся. До того ж я ніколи не змогла б поставити під загрозу історії Кровних жителів Конюшинного двору.

Атлевіс

Посеред ночі я раптом прокинулася. Ребра мені стиснула паніка, я була певна, що щось не так. Потермосила Вульфа, але він теж уже не спав і сидів поруч.

– Вогонь погас, – прошепотів він.

Наймит уже помітив, що сталося. Я чула, як він шарудів біля каміна. Ганс гукнув йому, не встаючи з ліжка:

– Припильнуй, аби добре розгорілось! Тут холодно, як у могилі.

– Що за дивина, – пролунало у відповідь. – Ніяк не вдається запалити тріски.

Серед темряви я схопилася за Вульфа, він намацав мою руку й міцно її стиснув. Усе було таким знайомим, ніби страшний сон, що повторювався кожної ночі. Навіть коли починаєш снити про щось інше, але раптом розумієш, що застрягаєш у тому ж кошмарі, що й раніше. І знаючи, що зараз станеться, ніяк не можеш прокинутися.

– Що ти таке кажеш? – спитав Ганс, відкинув ковдру й підійшов до каміна. – Щось не так із кресалом?

– Я викрешую іскри, – відповів наймит, – але вони не займаються. Тріски наче взагалі не можуть загорітися.

Тепер інші в кімнаті теж почали прокидатися. Щільніше куталися в покривала, хукали, щойно прокинувшись від холоду. Від вхідних дверей почувся глухий стукіт.

– Поглянь, хто там на вулиці в таку погоду, – гукнула Міна до однієї з дівчат, але ми з Вульфом в один голос закричали:

– Ні!

А тоді:

– Не відчиняйте дверей!

У темряві нічого не можна було розгледіти, але я відчула, що Міна стривожено поглянула в наш бік.

– Нічого не видно, – сказала служниця, яка, здається, притулилася носом до шибки. – Погасли всі ліхтарі.

Знову почувся стукіт, потім ще один і ще. Невдовзі кімната наповнилась звуками дзьобання і пошкрябування кігтів, коли долітало все більше й більше птахів. Галки повернулися.

– Це птахи? – видихнула служниця. – Що це вони там роблять?

Тепер я вже не витримала. Можливо, з цього кошмару неможливо пробудитися, але я збиралася принаймні спробувати змінити його.

– Послухайте мене! – вигукнула я з усією рішучістю, на яку була спроможна.

Можливо, мені вдалося виразити через себе трохи авторитету Пані Гори, бо всі замовкли і прислухалися. Було чути тільки галок, які ще завзятіше нападали на двері.

– Нам із Вульфом треба вирушати звідси, – продовжила я, намагаючись, щоб мій голос звучав спокійно й переконливо. – Ніхто з вас не буде в безпеці, поки ми залишаємося тут. Існує щось значно гірше за галок, і скоро це може дістатися сюди.

– Вам щось буде потрібно? – запитав Ганс.

– Лижі, – відповіла я, заскочена таким прямим запитанням. – І покажіть, як звідси вийти, щоб нас не помітили галки.

– І харчі в дорогу, – докинув Вульф.

Не гаючи часу на сумніви, всі заметушилися навпомацки в темряві, щоб допомогти нам. Міна пробралася ближче й міцно обійняла нас. Вона нічого не сказала, але я відчула, що її щокі мокрі від сліз. Мене переповнювали емоції. Три дні ми гостювали в цих незнайомих людей, вони прийняли нас, нагодували, допомогли нам у пошуках і навіть почали сподіватися, що ми залишимося тут жити. Тепер вони плакали через те, що нам доведеться попрощатися, але все одно як могли допомагали нам із утечею. Я поспішала як ніколи, бо була впевнена, що коли ми затримаємося, Конюшинний двір згорить, як і наше обійстя.

Ми з Вульфом вилізли через маленьке віконце з тильного боку будинку. Ховаючись за кучугурами відгорнутого снігу, ми дісталися до сусідньої комори – там на стіні висіло кілька пар лиж. Власні лижі ми не змогли б забрати, не привернувши уваги галок.

Якогога швидше ми вибрали собі по парі лиж і закріпили їх на ногах. Я схопила палиці й приготувалася

вирушати, та раптом Вульф притиснув мене до стіни. Він показав на щось позаду мене, я повернулася, щоб подивитися, що сталося.

З-за кута комори до нас наближалися якісь відблиски світла. Вони вигравали криваво-червоним жаром на снігу, їх супроводжувало поскрипування чийхось кроків. Ми притиснулися до стіни, намагаючись приховати лижі. Я взяла палиці в одну руку, а другу поклала на руків'я меч.

Невдовзі з-за рогу появилася вогняна куля на палиці. То було не чисте біле світло гірдового вогню, а малиново-червоне полум'я факела вішальників. За полум'ям ми одразу ж побачили вішальника. Незворушний, простоволосий на крижаному морозі, він оглядався на всі боки, присвічуючи собі факелом, і за мить побачив нас. Здавалося, що це тривало вічність, ми завмерли, не в змозі відвести погляду від його холодних очей, у яких відбивався, пританцювуючи, криваво-червоний вогонь.

Я діяла, не роздумуючи. Різко підняла батькового меч, мій удар описав широку дугу, посередині якої стояв вішальник. Я не мала часу розрахувати удару, але думаю, що влучила б прямісінько у тіло ворога, якби під моїми ногами не посковзнулися лижі. Я втратила рівновагу, меч потрапив на факел і розітнув його, акуратно й чітко, просто над рукою вішальника.

Вогонь упав на сніг і відразу ж погас. Тільки-но нас огорнула темрява, Вульф потягнув мене, і ми щодуху кинулися втікати. Позаду почувся безсловесний, покалічений крик вішальника, у відповідь залунали інші без'язикі голоси. Ми не могли вгадати, скільки їх там.

П'ять чи, може, десять. Можливо, навіть більше. Та ми почули дещо гірше: десь у селі розлігся гавкіт великих собак.

Мені довелося сповільнити біг, щоб запхати меч у піхви і взяти одну лижну палицю в праву руку. Коли я наздогнала Вульфа, він уже був на узліссі й, віддихуючись, дивився вниз.

Тепер ми стояли трохи зверху за покинутою садибою Атлевіса й могли бачити село. Всі ліхтарі в ньому погасли, у темряві перед нами спалахували тільки червоні вогні. Я нарахувала двадцять вішальників із факелами, котрі рухалися між будинками. То тут, то там проглядалися інші, без факелів, за кількома з них ходив великий білий пес або пара собак.

Ніхто не кинувся за нами навздогін, вони лише рухалися селом поміж садибами й повільно наближалися до темної плями, яка, без сумніву, була Конюшинним двором. Вульф теж зрозумів це.

– У них жодних шансів на порятунок, – видихнув він. – Вони не мають зброї, а Гавкун не впорається з палацовими псами. Чому вішальники не йдуть за нами?

– Вони не збираються марнувати час на роздуми, – здогадалася я. – Просто змусять жителів Конюшинного двору про все розповісти.

– Але ж вони нічого не знають! – Вульф був у відчаї. – Ми нічого не знаємо! Ми просто вирушили в дорогу. Це все моя вина. Нам не слід було йти від Пані Гори. Треба було зачекати гірдів-мисливців. Ми мали б забути про Атлевіса й наше доручення. Тоді цього не сталося б.

– Тихо вже! – наказала я. – Мені треба подумати.

Вульф замовк, але не зрушив із місця і дивився вниз на село, де вішальники й білі собаки наближалися до Ко-нюшинного двору. Я швидко зрозуміла, що треба зробити. Загалом усе це мало чим відрізнялося від наших полювань. Тут теж потрібні були приманка, відволікальні маневри та вгадування дій здобичі. Суттєва відмінність полягала в тому, що здобиччю мали бути ми.

– Добудь гірдовий вогонь! – сказала я Вульфіві.

– Нащо? – відповів він, не відводячи погляду від села.

– Нам треба привернути їхню увагу, – пояснила я. – Давай, швидко!

– Нічого не вдасться. Скоро вони підпалять повітку з інструментом. Чому ніхто в селі не може прийти на допомогу?

Мені не вистачило терпіння чекати, поки Вульф послухається. Знявши рукавиці, я стала терти одну долоню об другу. Намагалася згадати, що говорила Пані тієї ночі зимового сонцестояння, коли вперше добула перед нами вогонь.

«Думайте про кров, – казала вона. – Відчуйте, як пальцями струмує кров, як вона дає тілу тепло. Думайте про це тепло, думайте про те, що воно існує тут, у ваших руках, і як воно поширюється шкірою, як стає щоразу гарячішим між руками».

Я терла долоні все швидше й сильніше, намагаючись уявити, що все тепло, яке було в моїй крові, зосереджувалося в моїх руках. Спочатку нічого не відбувалося, як і останньої спроби, та раптом я помітила, що мій пульс дуже пришвидшився, а його удари відбивалися між руками, сильно, майже до болю. З великим зусиллям

я продовжувала терти долоні, хоч вони вже набрякли й боліли, і раптом відчула, ніби щось витекло з мене, а руки стали на диво холодними. Це відчуття одразу ж зникло, але коли я розвела пальці, між ними світив білий гірдовий вогонь.

– Тобі вдалося! – вигукнув Вульф. – Я знав, що ти можеш!

Унизу в селі гірдовий вогонь побачили. Якщо до цього моменту вішальники не гаяли часу, щоб шукати наші сліди, то зараз, помітивши нас, вони й думати забули про людей, котрі мешкали у дворі. Ніч пронизав їхній скалічений крик, а між будинками почувся гавкіт білих собак.

– Тепер треба заманити їх подалі звідси, – скомандувала я. – Швидко! На відміну від них, ми маємо лижі. Навіть якщо вішальникам не надокучає холод, їм все одно треба пробиратися за нами по снігах.

– Так, але що потім? – випитував Вульф. – Як довго ми протримаємось? А якщо відірвемося від них – вони ж можуть повернутися сюди.

– Тоді люди матимуть час організувати оборону, – відповіла я, сподіваючись, що маю рацію.

Спочатку ми легко тримали переслідувачів на відстані. Лижі дали нам перевагу, ми навіть могли час від часу зупинитися, щоб переконатись, що вішальники й собаки йдуть за нами.

Та невдовзі стало зрозуміло, що у ворога була інша перевага, якої ми не врахували: їх значно більше. Вішальники пустили собак переслідувати нас, а самі розпоширилися лісом. Поки ми пробиралися непрохідною

місцевістю, вони прямували напролом хащами, щоб таким чином утворити кліщі, які повільно змикалися навколо нас. Минали години, ми все більше втомлювались, а вішальники, здавалося, навіть не сповільнювали ходу. Врешті-решт я зрозуміла, що нам не вдасться втекти, і від цих думок усередину мене прокралася безнадія злої зими, і я відчула, як Холоднеча стала проникати аж до кісток.

Ми забрели до замерзлої трясовини. Де-не-де з-під снігу визирали крихітні ялинки і ялівець, та заховатися там було ніде, всюди вільно гуляв вітер. Десь у лісі позаду важко дихали й гарчали собаки, навколо трясовини почали спалахувати червоні вогні.

– Є одна річ, яку я ще не випробував, – задихано мовив Вульф. – Здається, я знаю, як це робиться.

Відповісти йому я не встигла. Опершись на палиці, я віддихувалась і відчувала присмак крові в роті, коли видихала, а на вдиху – крижаний холод у легенях.

Тоді я не могла зрозуміти, куди подівся Вульф. Він узагалі був разом зі мною в лісі? Чи я тут сама? Сама й оточена вішальниками, які скоро знайдуть мене, і тоді все закінчиться.

Майже впритул до мене в напрямку лісу промайнула якась одинока постать на лижах, та навряд чи він або вона могли допомогти мені. Навіть не варто про це думати. Я перевела погляд із постаті на червоні вогні, що стали наближатися, прямуючи трясовиною в мій бік.

Вульф схопив мене за плече, аж я мало не закричала.

– Куди ти подівся? – вигукнула я. – Я була впевнена, що тут лише я. Навіть подумала, що ти міг залишитися в селі.

– Я був тут, – відповів Вульф. – Я лишень від’їхав на невелику відстань від тебе, а тоді повернувся.

– То це ти був тією постаттю на лижах! Я бачила тебе, але не впізнала. Навіть не задумалася, хто б це міг бути.

Вульф усміхнувся й прицмокнув язиком, він виглядав таким гордим, що мало не лускав із вдовolenня.

– Я вирахував, як це робити. Як затуманювати зір. Пані Гори розповіла мені про це, та аж до цього моменту я не розумів, що вона мала на увазі. Ти ж бачила мене, але відразу забула про це, хіба не так?

Я кивнула, а Вульф запишався ще більше.

За нами почувся хрускіт хмизу і галузок – це три білі собаки пробиралися через повалені ялини. Вони спинялись і принюхувалися, коли на них навалювалися вітри, що гуляли трясовиною, але щойно помітили нас, одразу кинулися вперед.

– Швидко, хапайся за мене! – вигукнув Вульф, я викрутила палицю і схопила його за праву руку.

Собаки вмить спинилися і здавалися розгубленими. Ми повільно прослизнули трясовиною до лісу позаду них, але вони навіть не ворухнулися, щоб побігти за нами. Один із псів подивився на мене, роззявивши величезну пащу й виваливши язика. На брудному білому хутрі рухались туди-сюди його очі, вгору і вниз, коли пес ретельно оглядав мене. Та, схоже, йому не вдалося вирішити, що то була я, і врешті він облишив цю затію та вайлуватو подався за іншими, які вже дісталися болота.

Було темно, ми повільно їхали між дерев. Мій гірдовий вогонь погас, щойно ми підійшли до трясовини, але нового я не наважувалася засвітити. Ніхто з нас

не знав, як насправді працює затуманення зору, тож ми не сміли навіть шепотіти, побоюючись, щоб не зник цей захист.

Невдовзі я перестала непокоїтись через переслідувачів. Спершу я почувалася безпечно, була невидимою і невразливою, та поступово помітила, що взагалі не переживаю ані через вішальників, ані через білих собак. Ми заглиблювалися в ліс, і я завважила, що все менше залишалося речей, які були для мене важливими. Я вже не могла довго думати про злу зиму. Вона, звичайно ж, продовжувала існувати навколо, та чому це мало мене хвилювати? Наша ціль також стала все менше мене цікавити. Хіба ми кудись прямували? Чому ми взагалі вирушили в подорож? Може, ми просто зайшли дуже далеко в ліс і заблукали там? А якщо й так – то що з того? Зі мною був Вульф, тільки це мало значення. Поки ми трималися одне за одного, я навіть не збиралася думати про щось інше. Праворуч від мене відкрилася стрімка улоговина, в якій з-під снігу виднілося гостре каміння. Мені здавалося, що я все ближче підбираюся до неї, ще трохи – і зазирну прямисінько туди. Здається, внизу був замерзлий струмок, десять-п'ятнадцять ліктів піді мною.

Тепер я наближалася до краю. Напевно, я розіб'юся на смерть, коли упаду. Але це не здавалося мені важливим.

Зрозумівши, що могло статися, я зависла на лижах уже перед самою прірвою. Вульф далі тримав мене за руку, так міцно схопившись за неї, аж боліло. Він поглянув на мене сповненими жаху очима.

– Усе добре, – віддихавшись, запевнила я. – Підтягни мене. Я вже знову я.

– Не треба було цього робити, – мовив Вульф, коли небезпека вже була позаду. Його голос став хрипким від переляку. – Я знав, що це може статися.

– Про що ти? – запитала я. – Якби ти не затуманив зору вішальникам, нам ніколи не вдалося б утекти. Я їхала на лижах і просто задумалася. Це моя вина.

– Ні, – Вульф похитав головою. – Якщо не мати повного контролю, таке може статися. Коли затуманюєш зір, ти повинен переконати всіх, зокрема й самого себе, що зараз все виглядає по-іншому. Так говорила Пані. Проте це може вдарити по тобі самому. Якщо хочеш здаватися настільки нецікавим, щоб усі забули про тебе, щойно наштотхнувшись поглядом, тоді так само легко перестати цікавитись усім довкола. Я втягнув тебе в це, але навіть не встиг підготувати, і я не мав контролю. Це моя вина.

Вульф похилив голову й невидючим поглядом утупився в урвище, в якому я могла лежати, розбившись об каміння.

– Тобі добре вдається звинувачувати себе, – я намагалася втішити його. – Ти врятував наші життя, це найголовніше. І нічого ж не сталося. Ти затримав мене, коли я падала. І, здається, нас уже ніхто не переслідує.

Вульф мене не слухав, але я продовжувала:

– І нам вдалося відвести вішальників від села. Я тільки сподіваюсь, що там встигнуть згуртуватись у якусь оборону, бо вішальники, мабуть, повернуться, після того як згубили наш слід. Але люди зі списками і луками дадуть

їм відсіч. Не думаю, що вішальників було більше двадцяти, але я можу помилятися. Як гадаєш, скільки їх було?

Та Вульф не чув ні слова зі сказаного. Він закам'янів і пильно вдивлявся вниз в улоговину. Його вуха почервоніли від злості.

– Дістань меч, – засичав він крізь зціплені зуби.

– Нащо... – почала я, але тоді теж поглянула вниз.

Там стояв чужинець. Він надійшов із заходу і спинився прямо під нами. Тепер він, примружуючись, дивився в небо на схід, де перші промені світанку зафарбовували світло-сірою барвою зимові хмари. Високо вгорі піднялася маленька чорна тінь. Можливо, то самотня галка або ранній хижий птах.

– Дістань меч і давай наздоженемо його, – знову прошипів Вульф, тремтячи усім тілом. Повільно, не відводячи погляду від чужинця, він зняв лижі.

– Ти в цьому впевнений? – прошепотіла я до нього. – Не знаю, та мені здається, що...

– Якщо ти не зі мною, я зроблю це сам, – обірвав мене Вульф. Узявши в руку Імператорського ножа, він проскочив над краєм і з загрозливою швидкістю став наближатися до чужинця.

Неможливо було здолати весь схил і непоміченим підібратися до чоловіка. Сніг і невеликі камені відпадали й скочувалися вниз. Але незнайомиць усе одно не зразу побачив Вульфа. Коли той обернувся на звук, то спершу помітив мене. Я сиділа, схилившись над урвищем, намагалася позбутися своїх лиж і сичала, щоб Вульф зараз же піднімався назад. Коли чужинець зустрівся зі мною поглядом, він закам'янів і, здавалося, не міг відвести від

мене очей. Здивування на його обличчі змінилося виразом полегшення. Він підняв руку, і на його обличчі майнула усмішка.

Я не мала часу замислитися, що це могло б означати, бо тієї ж миті Вульф зістрибнув зі скелі, навалившись прямо на чоловіка.

Вони обидва впали, їхні руки й ноги переплутались. Лід на струмку тріснув, коли вони катулялися в різні боки, і жовта вода булькала крізь тріщини, випорскуючись блідими каскадами у світлі світанку. Здається, ніхто з них не контролював того, що відбувалося, але Вульфові першому вдалося вивільнити руку, в якій він тримав Імператорський ніж. Гострий і холодний, як лід, ось так він і виглядав, а Вульф одразу ж замахнувся, щоб ударити.

Я нарешті скинула лижі, перекинула ногу над прірвою, але тут же усвідомила, що відбувалося. Усередині мене розгорталося видиво, побачене під час ходу року: вішальники, що наближалися до Вульфа, та мертвий чужинець. Я хотіла крикнути Вульфові, щоб зупинити його, але часу не було.

Тоді все відбувалося дуже швидко. З неба опустився із хрипким криком боривітер і сів біля мене на камені. Тільки-но я встигла подумати, що він виглядає знайомо, як по всій улоговині вже стояли гірди-мисливці. Вони наче вийшли з каміння і снігових заметів.

Один чоловік – я впізнала його, то був Вюнан, – схопивши Вульфа за руку, потягнув його, а Фауго відтягнув чужинця й міцно його тримав. Вульф виривався й лаявся, але чужинець одразу перестав пручатися, просто завмер,

дивлячись на Вульфа, і щось у його обличчі нагадувало смуток.

Боривітер крутив головою й пильнував за мною. Тоді без жодного звуку здійнявся у повітря та, опустившись, сів на плече Вюнана. Значно незграбніше, здіймаючи шум, я почала спускатися вниз. Вюнан унизу підвів мене погляд і підморгнув. Хоч ми і втекли від гірдів-мисливців, я все одно зраділа, побачивши їх, – не стільки з думкою про свою безпеку, як згадуючи про людей у селі з ліхтарями. Я вже збиралася сказати Фауго, щоб вони допомогли прогнати від села вішальників, але тут із Вульфа вирвалися слова, що все змінили.

Спершу Вульф тільки кричав і лаявся, надміру переповнений власною люттю. Потім заспокоївся й почав просити гірдів-мисливців, щоб відпустили його. Коли вони не послухали, Вульф став викрикувати звинувачення до чужинця.

– Це він у всьому винен! Він прислав сюди вішальників! Він наказав їм напасти на нашу садибу. І це він був присутній, коли вбили нашого батька. Батькова кров на його руках!

Почувши це, Фауго різко підняв голову й прикипів поглядом до Вульфа. Імператорським ножом, якого саме оглядав, він показав на чужинця.

– Ти, хлопче, кажеш, що цей чоловік винен у смерті Атти? Кажеш, що на ньому Аттина кров?

Вульф мовчки кивнув.

– Я мушу помститися за батька, – тихо пробурмотів він. – Я мушу це зробити.

Але Фауго вже не слухав його.

– Хлопець прикликав Кровність! – сказав він. – Виклик треба прийняти або відхилити.

І Фауго повернувся до чужинця.

– Атлевісе, хлопець каже правду? Ти причетний до смерті Атти?

Тоді чужинець, котрий виявився Атлевісом, зажурено глянув на Вульфа і мовчки кивнув.

Кам'яне кільце

Я мала б давно це зрозуміти. Ким же міг бути чужинець, як не Атлевісом? Хто ж іще міг розшукати батька, щоб поговорити про падіння Імперії та смерть Імператора? Скільком іще було відомо про те, що Атта живий і де саме його шукати?

Мені аж захотілося сильно вдарити себе – як я могла бути настільки дурною? Ми вже знайшли Атлевіса – коли дісталися старого тунелю й ховалися там від чужинця. Якби тоді ми вийшли до нього, все могло б вирішитися. А тепер ситуація виглядала значно складнішою.

Якимось чином Вульф використав певну непорушну частину Традиції, і тепер Фауго та інші гірди-мисливці зосередились лише на тому, щоб їхні древні закони були дотримані. На голови Вульфа й Атлевіса вмиль накинuli чорні каптури, а коли я хотіла підійти ближче, щоб поговорити з ними, мене затримали чийсь міцні руки.

– Дівчинко, ніхто не сміє розмовляти з тими, хто чекає на бій, – пробурмотів один величезний гірди-мисливець, на голову вищий від кремезного Фауго й удвічі ширший за скар'я.

До Вульфа й Атлевіса приставили супровідника і розвели їх далеко один від одного, після чого всі рушили уловиною на захід. Мені вдалося прослизнути до Вюнана, який ішов усередині групи з боривітром на плечі.

– Що відбувається? – запитала я. – Куди ми прямуємо?

Вюнан весело глянув на мене.

– Подобається тобі? – поцікавився він і показав на птаху, яка лазила по ньому. – Вона називається Сігіс.

Птаха з цікавістю розглядала мене, любовно покусуючи Вюнана за мочки вух.

– Будь ласка, Вюнано, – не вгавала я. – Мені потрібно знати, що відбувається.

Він посерйознішав, відвернув голову і примружився від вітру.

– Твій брат прикликав Кровність у зв'язку з убивством, – неохоче відповів він. – Він поклав на Атлевіса Кровну провину, і Атлевіс її прийняв. Тепер усе може вирішити тільки брак'я – двобій. Те, що буде далі, має вирішити кров.

– Але куди ми йдемо?

– Брак'я повинна відбуватися в особливому місці. На могутньому, прадавньому перехресті, де ніхто не зможе втрутитись у бій. Ми називаємо це місце Стауарігс – Кам'яне кільце. Воно розташоване на відстані кількох доріг на північ.

– А що після двобою? – допитувалася я. – Той, хто програє, буде покараний? Переможця вважатимуть невинним?

Вюнан похитав головою.

– У брак'ї б'ються на життя або смерть. Двоє чоловіків у кільці, і вийде з нього тільки один.

Ми повільно рухалися вперед. Атлевіс, здається, вивихнув ногу, коли Вульф накинувся на нього, і тепер важко спирався чоловіка, який супроводжував його. Від того, що на голові в нього був накинутий каптур, стало ще гірше – він не міг бачити, куди йде, і весь час наштовхувався на каміння й гілки дерев. Я запитала Вюнана, чому Вульф і Атлевіс мусять іти із закритими обличчями, але у відповідь почула лише, що так сказано в Традиції.

Нас повільно наздоганяв світанок. Зі сходу небом розливалось блідо-сіре світло, воно поступово ставало блакитним, а тоді зовсім зникло у білому холодному тумані, що огортав нас усе щільніше. Праворуч, на іншому березі вкритої кригою річки, виростав мур, ніби чорний зубчастий ряд на тлі білизни, в якій зливалися небо й туман. Щойно я побачила це, відразу згадала про село, яке ми сьогодні залишили, і тамтешніх людей.

Я потягнула Вюнана за руку.

– Вішальники! Вони знайшли нас, коли ми були в селі з ліхтарями. Нам вдалося відвести їх звідти, але тепер вони точно повернуться туди!

Вюнан одразу ж гукнув кілька слів до Фауго мовою Кровних. Той мить щось обдумував, а тоді відправив десятох гірдів-мисливців через ліс на північний схід. Ми ж продовжували йти, ніби нічого не сталося. Вюнан поклав руку мені на плече.

– Не хвилюйся. Вішальники відступають, щойно бачать гірдів-мисливців. Вони віддають перевагу засідкам і тісному простору, битва на відкритій території – це не для них.

– Хто вони такі? – запитала я у Вюнана. Після тієї ночі, коли згоріла наша садиба, я постійно бачила вішальників у нічних жахах, але ніколи не задумувалася над тим, яку роль вони мали в історії Кровних.

– То були довірені люди Імператора. В них були ключі від усіх дверей палацу. Охороняли Імператора та Імператорську сім'ю, та для непосвячених вони більше скидалися на слуг – придворних, одягнених у стрій, які мовчазно стояли в усіх залах палацу, очікуючи на завдання.

– Та вони вміли щось більше?

– Кров у них мала велику міць. Вони досі знають багато кровних таємниць, про які інші забули. Але насамперед в Імперії вони виконували обов'язки катів, були катми Імператора. Той, хто порушив святі закони Імперії, міг чекати візиту вішальників будь-якої миті.

Вюнан заглибився у спогади, на його обличчі з'явився вираз відрази упереміш зі страхом.

– Німі наймані вбивці, вони приходили зі своїми петлями. Їхні язики – відрізані, щоб вони ніколи не змогли розкрити почуті й побачені в палаці таємниці. Їхні петлі – вони вбивали навіть на відстані. Як тільки тобі на горло накидали петлю, будь-якої миті вона могла затягнутися ще тугіше, і не мало значення, чи далеко ти встиг утекти.

Вюнан відтягнув хутряний комір на своїй мантиї, оголивши шию. На ній виднілася тонка, бліда лінія, примарне нагадування про мотузку.

– Існує тільки один спосіб врятуватися – вбити того вішальника, котрий накинув на тебе петлю.

Я подумала про шрам, який ще вгадувався на Вульфовому горлі, і відчула велике полегшення, що небезпека вже була позаду.

— Вішальники були найбільш наближеними до Імператора, тож коли він здався, вони першими пішли за ним. Холоднеча заморозила їхні душі, залишивши тільки смерть. Вішальники знищували все, що чинило опір Імперії та Холоднечі. Вони й раніше наганяли на всіх страх, а тепер перетворилися на жахіття з плоті й крові. Вони вже не знали милосердя, не відчували докорів совісті — залишилася тільки Холоднеча.

Туман розсіявся, зимове небо холодно відсвічувало блідо-зеленою барвою. Ми прибули до місця. Кам'яне кільце лежало на пласкій частині гірського хребта, що виростав із пагорбів навколо замерзлого озера. На схилах навколо росли високі буки, але в самому кільці земля була голою, сніг укривав її тонким шаром.

Кам'яне кільце справді нагадувало перехрестя, але зовсім інакше, ніж те, яке я вже бачила. Можна було здогадатися, що з цього місця виходило чотири дороги, по одній на кожну сторону світу, але Кам'яне кільце було значно більшим і без дороговказу посередині. Зате його оточувало коло стертих каменів, що виглядали наче великі валуни, які знайшли поблизу в лісі й залишили тут, не турбуючись про їхню форму чи декорування. Мені ще не доводилося бачити чогось подібного із залишків Імперії.

Коли ми підійшли ближче, я зрозуміла, що камені виставлені за певним візерунком: прямі, висотою з людський

зріст блоки стояли з однаковими інтервалами, між ними – низькі широкі камені, а тоді кругле каміння, завбільшки з голову, яке лежало на низьких каменях у чотирьох місцях навколо кільця. Камені поросли мохом і лишайниками, вони похилилися в різні боки, від чого Кам'яне кільце нагадувало відкриту пащу з кривими й пошкодженими іклами.

Мені запаморочилося в голові від думки, що я стою на межі чогось давнішого й навіть могутнішого за Імперію. Чогось, що мало силу з незапам'ятних часів, ще до того, як сюди прийшли Кровні та збудували свої дороги.

І я впізнала це місце! Саме ці камені я бачила під час ходу року. Саме тут мав сидіти, схилившись над тілом Атлевіса, Вульф. І тут нас мали знайти вішальники.

Та що я могла вдіяти з цим своїм знанням? Мої слова не могли зупинити гірдів-мисливців, які мусили виконувати постанови Традиції. Вульфа й Атлевіса підвели до різних боків Кам'яного кільця, тепер кожен стояв біля круглого каменя. Один гірд-мисливець підняв Атлевісову руку над валуном і ножем зробив на ній поріз, щоб на камінь капнула кров. Інший гірд-мисливець стояв поруч і короткою паличкою наче малював щось на крові.

Щойно він закінчив і забрав паличку з каменя, щось відбулося. Я нічого не бачила, але відчувала: щось сталося. Пізніше мені здавалося, що то був страшний гуркіт, але я не могла згадати, чи чула якийсь шум. Мені затрусилися ноги, й здавалося, що піді мною, наче хвилі на озері, захиталася земля, проте в лісі нічого не рухалося. На якусь мить я відчула величезний спокій

і дику паніку водночас, і зрозуміла, хоч і не могла цього пояснити: це місце пробудилося й поглянуло на нас.

– Що сталося? – прошепотіла я до Вюнана, намагаючись погамувати тремтіння в голосі.

– Кам'яне кільце закрите, – відповів він, а в цей час гірди-мисливці зняли з Атлевіса каптур і підштовхнули його в кільце. – Атлевісова кров розбудила його, і тепер усередину кільця може потрапити лише той, хто заявив про Кровну провину. Що б не відбувалося всередині кільця, ми мусимо залишитися за його межами. Ніхто – ні друг, ані ворог – не може допомогти чи зашкодити тим, хто зійдеться у двобої, і вони не вийдуть із кільця, поки один із них не загине. Тільки коли хтось один вийде, кільце знову стане відкритим.

З ближчого до мене боку кільця Фауго зняв із Вульфа каптур і віддав йому Імператорський ніж. Вульф виглядав блідим і зосередженим, і я сподівалася, що він шкодуватиме про свої помилково сказані слова. Але коли Вульф побачив Атлевіса всередині кільця, в його очах була тільки ненависть. Я вжахнулася від думки, що ніколи так і не отримаю відповідей від Атлевіса, хіба що змушу його говорити над мертвим тілом Вульфа.

– Хлопче, тобі не можна заходити всередину кільця з одним лише ножем, – пробурмотів Фауго і повернувся до мене. – Дівчино, ти вже довго носила цього меча замість свого брата. Тепер віддай його йому, і нехай б'ється, як гірд.

Я зрозуміла, що мушу це зробити – бо як Вульф зможе боротися з Атлевісом, якщо в нього буде лише Імператорський ніж проти довгого меча? Але ж цей меч –

мій! Це я з ним тренувалася. І я носила його з собою, відколи ми покинули нашу садибу. І саме я минулої ночі витягнула меч, щоб ударити вішальника. Та скільки б я не сердилась, у мене не було виходу. Я мусила віддати меч.

Я відчувала, як усередині мене запекло від почуття несправедливості. Водночас мені стало за це соромно. Вульф повинен зайти всередину Кам'яного кільця сам-один, він може загинути там, а я серджуся через те, хто повинен носити меч.

Нічого не кажучи, Вульф узяв зброю. Він глянув на мене широко розплющеними очима, обличчя було бліде, ні кровинки. Та він міцно й рішуче стиснув губи. Вульф не збирався уникати того, що розпочав.

– Хлопче, брак'я почнеться, коли ти зайдеш до Кам'яного кільця, – мовив Фауго. – Після цього все залежить тільки від тебе, і сподіваюся, що Кров у тобі має велику міць.

Вульф важко ковтнув, а тоді зайшов між камені й потрапив усередину кільця.

Тільки-но опинившись у кільці, він одразу витягнув меч й кинувся до Атлевіса. Я аж зойкнула, коли побачила, як невміло Вульф тримає зброю. Спочатку меч наче застряг у піхвах, але, прямуючи до Атлевіса, Вульфові таки вдалося витягнути меч, і він навіть зумів сильно ним замахнутися.

Атлевіс не рухався, поки Вульф не наблизився майже впритул. Тоді він елегантно, контролюючи кожен рух, витягнув свого меч, наче це для нього було чимось настільки буденним, як взування чобіт. Він відбив Вульфів

удар, і його рука навіть не смикнулась. Зате Вульфіві доводилося тримати меч обома руками, щоб не впустити його, і відхилитися назад, щоб відновити рівновагу.

Це виявилась добра нагода для контратаки, але Атлевіс залишався на місці. Він лише дуже повільно переминався з ноги на ногу, не відводячи очей від Вульфа. Я зрозуміла, що Атлевісова травма не дозволяла йому швидко рухатись, і це могло навіть трохи зрівноважити їхні шанси. Та тільки-но побачивши, як Вульф тримає меч, я зрозуміла, що Атлевіс міг би перемогти його, навіть якби в нього обидві ноги були зламані, заклавши одну руку за спину. Якщо Вульф не збереться з силами й не згадає те, чого навчив нас батько, цей поєдинок може виявитись дуже коротким.

Та в наступній атаці Вульф наче почав щось пригадувати. Тепер він тримав меч так, як ми тримали старі батькові серпи, а удар вийшов уже більш рішучим. Але Вульфа й далі переповнювала лютість, тож він бив невинно і щоразу, коли замахувався, давав противникові можливість для удару.

Вульф раз у раз кидався до Атлевіса, але той без особливих зусиль відбивав його атаки. Проте Вульф став краще володіти мечем, тепер він потребував менше часу, щоб зібратися між ударами, а удари ставали швидшими.

Я настільки зосередилась на тому, що відбувалось у середині кільця, що навіть не помітила, як глядачів побільшало. Ті гірди-мисливці, котрих Фауго відправив до села з ліхтарями, раптом повернулися. Я зрозуміла це лише тоді, коли один із них підійшов до Фауго й щось

тихо сказав йому мовою Кровних. Скар'я в цей час не відводив погляду від поєдинку всередині кільця.

– Що він каже? – прошепотіла я до Вюнана.

– Розповідає, що в селі вони не застали вішальників. Також не знайшли їхніх слідів поблизу. Скидається на те, що ваші переслідувачі припинили пошуки.

Я спостерігала, як Вульф випробував новий прийом, щоб здолати захист Атлевіса. Вийшло незграбно, навіть мені це було помітно. Атлевіс відбив удар, і бровою не повівши.

То вішальники не повернулися до села й Конюшинного двору? Куди ж вони пішли? Усередині мене купою визрівали та шукали виходу здогадки. Я вже давно не бралася по-справжньому обдумати те, що відбувалося. Мені доводилося просто реагувати на події й прямувати далі. Я й думати забула, що треба спробувати проаналізувати, що вони означали.

Поки Вульф марно намагався дістатися до Атлевіса, я ламала голову над тим, щоб відшукати щось... я навіть не була певна, що саме. Якийсь зв'язок. Щось, що я могла пропустити. Однією річчю, котра хвилювала мене, був Атлевіс. Чи справді він винен у смерті батька? Скидалося на те. Але якщо вірити словам Вульфа, що Атлевіс був присутній, коли вішальники напали на батька, тоді чому батько відіслав нас знайти Атлевіса?

Перед моїми очима знову ожило видиво з ходу року. Хіба можливо, щоб вішальники наближалися до Вульфа тоді, коли він усередині Кам'яного кільця? Якщо все так, як казали гірди-мисливці, то кільце має закрити його й захистити. Про всяк випадок я перепитала у Вюнана:

– Коли хтось із них помре, кільце відкриється знову? Тоді ми зможемо зайти всередину?

Вюнан похитав головою, вираз його обличчя свідчив про те, що він намагається бути терплячим, але насправді дуже дратується від того, наскільки мало я знаю.

– Ні. Кам'яне кільце відкриється тільки тоді, коли хтось із них вийде назовні. Якщо обидва загинуть у поєдинку, то кільце залишиться закритим для інших, поки їхні тіла не перетворяться на прах.

Мене пересмикнуло від непроханого видива, як тіла Вульфа й Атлевіса повільно гниють усередині кільця, і ніхто не може зайти туди, щоб похоронити їх. Та я отримала відповідь на своє запитання, і тепер здавалося неможливим те, що мені привиділося: вішальники, котрі наближались до Вульфа. Але все одно я це бачила.

Цієї ж миті повернулися галки. Тихо, тільки лопочучи крилами, вони наповнили ранкове небо, покружляли над нами, тоді посідали на безлисті буки. Галки непорушно завмерли і спостерігали за нами, а Сігіс нетерпляче покльовувала Вюнанове плече.

Тоді одна галка, ніби свідомо кидаючи нам виклик, здійнялась у повітря й сіла прямисінько всередині Кам'яного кільця.

– Це неможливо, – видихнув Вюнан.

Серед гірдів-мисливців зростав неспокій. Здавалося, ніхто не вірив у те, що сталося, і не знав, що це могло означати. Але ось ще одна галка залетіла до кільця, а тоді – ще одна. Невдовзі всередині вже було з десятків темних птахів, які спостерігали, як Вульф марно прагне знайти слабке місце в захисті Атлевіса.

Розгубленість за межами кільця ставала все помітнішою. Гірди-мисливці схвильовано підходили до каміння й заглядали всередину, на їхніх обличчях проступав великий сумнів. Ніхто не знав, що треба зробити. Фауго в нерішучості не рухався з місця. Він кинув на Вюнана сповнений запитання погляд, але той тільки стенив плечима. Ніхто нічого не міг удіяти. Кільце було закрите. Супротивники залишалися сам на сам із галками.

Атлевіс також помітив птахів і на мить утратив пильність. Вульф схопився за цю можливість і кинувся вперед, піднявши меч над головою й опускаючи його на шию Атлевіса. Той зауважив загрозу, але в останній момент. Він мусив ухилитися – швидко зробив крок убік, від чого його обличчя скривила гримаса болю, і з люттю відбив атаку.

Вульф був зовсім не готовий до такого нового, агресивного удару й випустив зброю з рук. Меч вихопився і злетів у повітря позаду нього. Здавалося, що він вилетить за межі Кам'яного кільця, але, ледь не перелетівши за межу, він наче змінив рух і впав біля каменів, лише за кілька кроків від того місця, де я стояла. Кам'яне кільце нічого не випускало.

Атлевіс не скористався можливістю піти в наступ на беззахисного Вульфа. Він лише опутився на одне коліно й обома руками важко сперся на меч. Вульф розгублено завмер, але Атлевіс махнув йому рукою, щоб підібрав зброю, наче казав: «Бери, я чекаю тут». Тоді прихилив голову до меча й важко віддихувався.

Але Вульф не обернувся, щоб узяти меча. Він почав обережно крутитися навколо Атлевіса, намагаючи рукою під одягом Імператорського ножа.

– Твій брат добряче зачепив Атлевіса, коли налетів на нього, – пробурмотів Вюнан. – Йому так болить, що він не розуміє, що відбувається.

Зате я добре зрозуміла, що сталося. Невдовзі моє видіння здійсниться. Чи означало це також те, що вішальники вже близько?

Та щось у словах Вюнана було мені знайоме.

– Він зачепив... – пробурмотіла я до себе. – Вульф зачепив його ногу. Вовк зачепив...

Раптом я згадала!

– Що означає Атлевіс? – запитала я Вюнана. – Швиденько, я мушу знати.

– «Атлевіс» із давньої мови означає «зрадник», – здивовано відповів він.

Я очікувала не такої відповіді.

– Його звуть зрадником? – допитувалась я. – Дивне ім'я для дитини...

– Та ні, це радше звертання. Вони ж стали зрадниками – ті, хто вбили Імператора. Проте Атлевіс залишив собі це звертання як ім'я. Можна сказати, нагадування про зраду, яка нас врятувала.

– Тоді яке його справжнє ім'я? – я була в розпачі.

Усередині кільця Вульф наближався до Атлевіса, витягнувши ножа. Галки спостерігали за ними. Вюнан намагався згадати.

– Здається, Агаті, – врешті мовив він. – «Агаті» означає «сорока».

– Сорока, – ледь чутно видихнула я, і все стало на свої місця.

*В кам'яному кільці ходить сорока,
Вовк зачепився їй за ногу,
На замерзлій гілці живе сорока,
Ось і прилітають галки,
Ага, ось прилітають галки.*

Якимось чином, хоч я цього й не розуміла, батько знав про те, що станеться. І заховав це знання в дитячій пісеньці. П'ять рядків, які ми з Вульфом намутикували протягом усього нашого життя, і тільки тепер я зрозуміла їх.

– Його полонила Холоднеча, – сказала я, і Вюнан здивовано поглянув на мене. – Атлевіса полонила Холоднеча! Ось як усередину потрапляють галки. І ось як нас знайдуть вішальники.

Раптом я зрозуміла, як усе було пов'язане. Але як це могло допомогти? Вульф далі був усередині кільця, а я – за його межами. Тільки-но він устроить ножа в спину Атлевіса, моє видиво стане реальним. З усіх чотирьох доріг усередину Кам'яного кільця зайдуть вішальники, і Вульф не матиме шансів на порятунок.

– Є один спосіб, – почула я знайомий голос біля вуха й поглянула вгору.

Праворуч стояла Пані Гори! Вона поклала руку мені на плече і стиснула його, відразу продовжуючи.

– Поспішай! Звісно, Фауго знається на тому, що каже Традиція. Також йому відомо, що можна робити дівчатам і хлопцям. Але Кам'яне кільце не зважає на такі речі. Воно впускає того, хто прикликав Кровність. Того, кого стосується Кровний борг.

Я зазирнула в крижану блакить очей Пані Гори, що так нагадувала колір моїх очей, і відразу ж знала, що вона мала на увазі.

– Атлевіс має батькову кров на своїх руках! – голосно крикнула я й кинулася до меча, який лежав біля межі кільця.

Кам'яне кільце відкрилось і пропустило мене.

Усередині кільця

Непросто пояснити відчуття, коли потрапляєш до Кам'яного кільця. Я не відчула, ніби перетнула якусь межу. Також мені не здалося, ніби я протиснулася крізь невидиму перешкоду. Проте все змінилося, щойно я ступила перший крок за каміння.

Спершу я помітила тільки те, що зникло. Раптом затихли звуки за межами кам'яного кола: вітер у деревах, поскрипування по снігу чобіт гідів-мисливців, голоси – все замовкло. Я також помітила, що стало важко роздивитися щось по інший бік Кам'яного кільця. Все, що перебувало за межею каменів, здавалося нечітким і побляклим, ніби я дивилася крізь каламутну воду або густий туман. За мить я зрозуміла, наскільки віддаленим став світ назовні, і тільки тоді зауважила, що всередині кільця все також виглядало інакшим.

Усередині Кам'яне кільце дивним чином виявилось набагато більшим, ніж мені здавалося, коли я стояла ззовні. Ось Вульф із ножем у руці й похилений на меч Атлевіс. Але вони стояли дуже далеко від мене, я зрозуміла, що не встигну добігти до них, перш ніж буде надто пізно.

Навколо, ніби віддалена лінія горизонту, виднілися камені кільця. Найдивніше те, що камені, здавалося, стоять так само щільно, як і раніше, і їхня кількість не змінилася, проте вони охоплювали всю величезну територію Кам'яного кільця.

Та я не мала часу на роздуми про всі ці дивовижі. Швидко підняла зі снігу батькового меча і побігла до Вульфа й Атлевіса.

Вульф уже стояв над Атлевісом, замахнувшись ножем йому в спину. Після кількох стрибків я зрозуміла, що ніяк не встигну добігти до Вульфа, тому спинилась і закричала щосили, щоб його зупинити.

Не знаю, чи почув мене Вульф, але Атлевіс стрепенувся на звук мого голосу. Вмить він крутнувся на місці, його меч підскочив угору і вдарив Вульфа у праве вухо. Меч зачепив його пласким боком, та все одно мені серце сховалось у п'яти, коли я побачила, як Вульф похитнувся і впав у сніг. Я прискорила крок, але однаково здавалося, що минула ціла вічність, поки я дісталася до місця, де лежав Вульф.

Припавши на коліна, я схопила Вульфа за голову. Меч не поранив його до крові, на обличчі було видно лише довгий червоний слід, але Вульф дихав, його серце билося.

— З ним усе буде добре, — запевнив Атлевіс, який уже встав і, похитуючись, наближався до нас. — Однак він навряд чи зможе завершити двобій. Ти прийшла боротися замість нього?

І, не чекаючи відповіді, він сильно замахнувся на мене мечем.

Моя реакція була інстинктивна. Батьків меч відбив Атлевісову атаку, після удару я перекотилась і стала на ноги. Струсила сніг із волосся, але цього разу не стала чекати, коли Атлевіс знову нападе. Я достатньо спостерігала за двобоєм, аби зрозуміти, що моєю найбільшою перевагою є рухливість. Крім того, треба було перемістити поле бою далі від непритомного Вульфа.

Кількома короткими кроками я відскочила праворуч, тоді швидко перестрибнула ліворуч і таким чином опинилася позаду Атлевіса, який навіть не встиг обернутися. Завдала йому удару, і він мусив підняти свого меча, щоб відбиватися. Атлевіс так і не відновив рівноваги, а я нападала, удар за ударом, відштовхуючи його подалі від Вульфа. Я помітила, що з кожним кроком він зіплював зуби від болю в пораненій нозі, проте в його очах з'явилося щось схоже на здивування. Можливо, він думав, що сестра виявиться легшою здобиччю, ніж брат.

Це підстобнуло мене, і я почала ще завзятіше атакувати його. Намагалася згадати всі рухи, які робив Атлевіс, коли відбивав Вульфові удари, і старалася так спрямувати свої випадки, щоб йому було важче використовувати ту саму техніку проти мене. Спочатку мені це добре вдавалося, і Атлевіс не міг завдати мені жодного удару у відповідь, хоч як намагався. Але потім він відновив рівновагу, став нападати, і на мене раз у раз посипалися його удари.

Я вже була готова до цього і пам'ятала про свою перевагу над Атлевісом. Я рухалася швидко, як лише могла, бокувала і пригиналася, змушуючи його при нападі ставати на поранену ногу. Кілька разів він мало не

прорвав мою оборону, але нога завадила йому нападати з усією силою.

Я важко дихала, у скронях стугоніла кров. Цей бій був зовсім не схожий на мої вправління з мечем високо в горах, серед тиші. Боротьба з реальним супротивником вимагала значно більших зусиль. Аби перехитрити його, я мусила рухатись спритно й уважно. Мусила так добре координувати рухи, щоб виконувати їх, не задумуючись, хоч цього ненадовго вистачить, якщо не змінювати тактику, щоб застати ворога зненацька. Ця справа виявилась важкою й виснажливою та вимагала великого зосередження. І я усвідомила, що мені це подобається.

Витанцьовуючи за ритмом наших мечів, я уявила собі гірдів-мисливців, котрі спостерігали за нами, закриті мрякою по інший бік кільця. Цікаво, що вони думали тепер, коли дивилися на мене. Від згадки про те, як Фауго змусив мене віддати меча, я не стримувала тріумфального захвату. Тепер нехай бачить, кому насправді належить меч.

Не знаю, як довго ми так боролися: я нападала на Атлевіса, шукаючи прогалин у його захисті, а він із усіх сил намагався не рухатись і використовував кожну мою слабину. Та врешті я починала розуміти, що все це нагадувало гру. Атлевісів погляд був постійно прикутий до мене, він оцінював і зважував усі мої кроки. Кожен його випад і рух випробовував мої вміння, він наче перевіряв, на що я здатна.

Я мала б зрозуміти, що ми не можемо битися як рівні суперники. Мені було тринадцять років, я навчилась

битися самотужки на лужку в горах і вперше була у справжньому бою. Атлевів був значно старший, ніж здавався, звісно, молодший за каміння в Кам'яному кільці, але старший за буковий ліс, що ріс навколо. За своє життя він бачив більше битв, крові та смерті, ніж я могла собі уявити. Хай навіть у нього зараз поранена нога, я розуміла, що ніколи не зможу здолати його.

Та що можна було вдіяти? В одному я мала певність: навіть не подумавши, я вступила в цей поєдинок і наче сп'яніла від цієї гри на мечях. Але тепер я знову мислила тверезо й вирішила, що не буду продовжувати гру. Коли Атлевів зробив черговий випад, я опустила свого меча й завмерла в очікуванні на удар.

На мить я злякалася, що помилилась, і відчула, як до горла мені підступає паніка. Але Атлевів завмер від здивування, і меч спинився на волосину від мого горла.

– Не буду битися з тобою, – заявила я і кинула меча на землю.

– Ти мусиш.

Його голос звучав в'язко й захрипло.

– Ні, не думаю, – відповіла я. – Принаймні не стану нічого робити, поки ти не вислухаєш мене.

У відповідь Атлевів тільки зробив новий випад мечем. Зібравшись із духом, я стояла не рухаючись. Цього разу Атлевів меч знову спинився за міліметр від мене. Він розлютився, в очах спалахнула одержимість, яку я помітила ще тоді, коли ми вперше з ним зустрілися.

– Традиція вимагає від нас... – почав він, але я вже втомилася від цього.

– Я вже стільки всього наслухалася про Традицію. Ти ж усе одно не дотримуєшся її буквально. Якби це було так, ми з Вульфом вже давно лежали б мертві. Немає жодної причини для того, щоб вести цю гру в кільці, хіба що ти мусиш виграти час, поки сюди встигнуть потрапити інші.

Атлевіс здивовано глипнув на мене, нічого не зрозумівши. Я помітила, що мої слова звучали для нього як нісенітниця. Та в його естві зароджувалась підозра, щось, що весь цей час дрімало в ньому, а зараз почало прокидатися. Я намагалася підшукати слова, щоб він почув мене й зрозумів.

– Поглянь навколо, – почала я. – Галки вже тут. Вішальники теж недалеко. Це ти пропустиш їх сюди. Всередину тебе прокралася Холоднеча, і ти проніс її сюди, в кільце. Кам'яне кільце тепер відкрите. Це пастка, петля, яка скоро почне затягуватись. Я і Вульф – здобич. А ти – приманка, отруєне опудало, яке повинне ослабити нас і затримати, поки сюди не дістанеться мисливець.

Атлевіс витріщився на галок, і я помітила в ньому якусь перемену. Він поглянув на мене із виразом з жаху й паніки на обличчі.

– Убий мене, – прошепотів він.

Та я не відводила погляду від старої дороги з півночі за його плечима.

– Занадто пізно, – показавши на неї, відповіла я.

Дорогою наближались вішальники. Вони прямували сюди з усіх чотирьох шляхів. Ішли не поспішаючи, але все одно рухалися швидше за вітер. Кам'яне кільце й дороги дивним чином змінювали відстані – вішальники хоч

і були ще далеко, проте здавалося, ніби вони дуже близько. Вони крокували без поспіху, але земля втікала в них з-під чобіт. Мені замлоїло в животі, коли я побачила їх. Здавалося, наче чотири дороги до Кам'яного кільця стали вузькими лазами, через які вішальники потрапляли прямо до нас.

Їх було багато. Більше, ніж мені доводилось бачити до цього часу. Я не знала напевне, але здавалося, що з кожного шляху до нас наближались зо двадцять вішальників. Поглядом вони прикипіли до Кам'яного кільця й Атлевіса. Ті, які йшли першими, вже витягнули свої петлі, біля їхніх ніг сунули зграї запінених брудно-білих звірюк.

На закрижанілих обличчях вішальників не було видно ні сліду почуттів, але все можна було зрозуміти. Нам із Вульфом вдавалося рятуватися від них, але цього разу вони не припустяться помилки. Ось тут, у Кам'яному кільці, перед очима всіх безпорадних гірців-мисливців, вішальники завершать справу, яку розпочали тієї миті, коли закинули на батькове горло петлю.

Атлевіс міцно схопив мене за руку й сильно за неї смикнув.

— Убий мене! — закричав він мені в обличчя.

Але від вигляду вішальників я стояла ніби паралізована. Тепер я відчувала те, що мала би помітити раніше: зла зима проникла в Кам'яне кільце. Крижаним холодом вона обпікала мені груди та стискала моє серце замороженими пазурами.

Атлевіс відпустив мене й кинувся до Вульфа, який ще не прийшов до тями.

– Вбий мене! – знову крикнув він. – Бо твій брат помре!

З його тону я зрозуміла, що він не обманює. Атлевіс приготувався і тримав меча наготові. Останнім зусиллям волі я струснула із себе огорнуті холодом думки й безнадію, але було надто пізно бігти до Атлевіса. Засліплена відчаєм, я метнула меча. Він піднявся високою дугою і з різким свистом закрутився в повітрі – дикий тиск, смертельний вихор сталі. Почувши цей звук, Атлевіс обернувся. Він завмер, розкинув руки і, заплющивши очі, зустрів лезо меча. Вістря з немилосердним звуком розітнуло йому горло, Атлевіс повалився на землю і вже не ворухнувся.

Коли Атлевіс повалився на сніг, позаду нього стало видно Вульфа. Із затуманеним поглядом і набряклим обличчям, він звівся на коліна. В руці й далі тримав Імператорський ніж. Вульф раз у раз бив ним Атлевіса в груди, аж поки сили не покинули його. Він так і залишився стояти на колінах перед тілом. Вульфове обличчя, викривлене ненавистю та відчаєм, і вішальники, котрі швидко наближалися до нього, – все це стало точним повторенням мого видива в ніч зимового сонцестояння.

Мене затопила величезна хвиля безнадії. Тепер чулося лише гарчання собак і посвистування від чорних постатей – кати зруйнованої Імперії підходили все ближче. Десь там, у тумані, за межами кола стояли Пані Гори, Фауго, Вюнан та інші гірди-мисливці й бачили все, що сталося. Чи намагалися вони якось допомогти, чи, може, вже визнали поразку? Якийсь далекий спогад нашіптував мені, що я можу відкрити для них кільце.

Мені потрібно всього лише вийти з нього, і тоді брак'я закінчиться. Але камені, здавалося, стояли так безнадійно далеко, а всі мої сили покинули мене. Зараз я могла лише спостерігати, як до Кам'яного кільця наближався його крах чотирма хвилями чорного і золотого, з брудно-білою піною кудлатого хутра.

То ось як буває, коли все закінчується, подумалось мені. То ми ніколи не зрозуміємо, чому все це було важливо. Чому батько мусив померти після всіх років свого життя. Чому він доручив нам із незрозумілими підказками цю безнадійну погоню за чоловіком, який зрадив його. Чого саме він хотів досягнути.

Мені підкосилися ноги, я впала на коліна. Зараз ми з Вульфом справді виглядали як близнята. Двоє дітей Кровних, на колінах у снігу. В очікуванні на своїх катів.

Я глибоко вдихнула і відчула, як Холоднеча заструмувала моїми легенями й, ніби хижак, схопила тепло моєї крові. Я міцно заплющила очі. Ще трохи – і перший вішальник опиниться всередині кільця.

Та раптом крізь мене наче повіяв теплий бриз. М'який і легкий, та водночас у ньому була якась штормова міць. Він не зігрівав, але прогнав від мене Холоднечу, і я залишилася з відчуттям порожнечі й переляку – Холоднеча зникла, і до мене повернулася надія, а з нею і страх.

Тремтячи від страху, я розплющила очі й розглянулася навкруги. Навколо Кам'яного кільця стояли вішальники та собаки, вони були готові напасти на нас, але чомусь не підходили ближче. Відстані більше не летіли під ними. До нас залишалося всього декілька кроків, але ця

відстань ставала все довшою і довшою, хоч як вони не старалися пришвидшити крок. Якийсь час здавалося, що їхніх зусиль вистачає, щоб триматись на одному місці, але потім вже й цього було недостатньо. Міць, що струмувала з Кам'яного кільця, перемагала чоловіків і собак, і всі їхні старання наблизитися до кола лише більше віддаляли їх від нього. Собаки дико гавкали, а крик, що виривався зі стиснутих ротів вішальників, був сповнений ненависті та безсилля.

Швидкість наростала, Кам'яне кільце ніби зменшувалось, а дороги до нього стали довшими. Галки намагалися злетіти, але їх відтягнув вир повітря й закрутив ними по дорогах. Я знову відчула дивне запаморочення, як і тоді, коли вперше побачила вішальників, але цього разу здавалося, що це я падаю – подалі від цих петель і гострозубих пащек, аж поки найманці Холоднечі взагалі не зникли з очей, а дороги, що вели від кільця, стали порожніми, доки сягав погляд.

Бриз був м'який і ласкавий, але тепер він оглушливим ревінням виривався з Кам'яного кільця. За вихорами повітря я почула вигуки якогось голосу, теплого й сліпучого, як весняне сонце. Від цих звуків я знову розплющила очі.

– Усьому кінець! Усе завершено! Тепер вам залишилася тільки дорога назад, більше нічого. Повертайтеся в Холоднечу! Повертайтеся до крижаного міста! Порожній трон кличе вас додому!

По інший бік кільця

По інший бік Кам'яного кільця гідри-мисливці спостерігали, як Сунья і Вульф залишилися самі, оточені колом каменів. Між ними лежало мертве Атлевісове тіло. А потім стало дедалі важче щось роздивитися, все перетворювалось на плями тіней і сонця на снігу та зникало, зливаючись із краєвидом позаду. Тільки якщо приглядатись із великим зусиллям, вдавалося розрізнити обриси двох дітей.

Пані Гори, Фауго та Вюнан стояли недалеко від того місця, де Сунья прорвалася всередину кільця.

— Він пожертвував собою, — мовив Фауго. — Пролив свою кров, щоб урятувати життя інших. У Кам'яному кільці цього ще не бувало.

Пані Гори хмикнула.

— І таке вже колись було, ти просто не пам'ятаєш. Традиція нічого про це не каже. А от Атлевіс згадав про це, він розбудив усю силу, що дрімала в цьому місці.

— Але що це все означає? — дивувався Вюнан. — Куди поділися вішальники? Де діти?

— Вішальників він відіслав давніми дорогами так далеко, куди лише сягала сила Кам'яного кільця. Вульф і Сунья залишилися. Тепер вони

є частиною чогось значно більшого й древнішого, тому ми не можемо бачити їх.

– Він? – перепитав Вюнан. – Ти так говориш, наче Атлевів якимось чином залишився там усередині.

– І це також правда, – коротко відповіла Пані.

Якийсь час вони втрюх стояли й дивилися на порожнє коло каміння. Фауго втягнув носом повітря.

– Вітер несе відлигу, – мовив він. – Думаю, Холоднеча відпустила Окраїну.

– Тільки на цей раз, – сказала Пані Гори. – Думаю, що Атлевів подарував нам перепочинок, але не більше. Спершу я не хотіла в це вірити, але щось справді прокинулося на холодних просторах навколо Унбаургса. Це тільки початок, і якщо нічого не робити, скоро нас знову захопить Фімбультінтер.

Раптом обличчя Пані Гори викривилось від болю, і вона схопилася за ліву руку.

– Рана досі тебе турбує? – спитав Фауго. – Хід року залишає глибокі сліди, які повільно загоюються. Я завжди вважав, що це безумство – виходити до лісу в ніч зимового сонцестояння.

– Цей слід мені доведеться носити до самої смерті, – зіпивши зуби, відповіла Пані Гори. – І цілком можливо, що саме він стане моєю смертю. Але все стається так, як належить, тому що ми самі заподіяли собі ці рани. Цей слід – нагадування про набагато більшу рану, яку треба залікувати, якщо ми хочемо остаточно перемогти Холоднечу.

Фауго похитав головою й пішов поговорити з іншими гірдами-мисливцями про те, як їм зараз бути. Але Вюнан залишився біля Пані Гори.

– Що це означає? – запитав він. – Що це за рани, що їх заподіяли Кровні?

– Те, що тут сталося, – відповіла Пані, показавши на коло каменів, – колись було єдиним способом прив'язати силу до місця, де зустрічаються дороги. Це була добровільна жертва в кільці древніх каменів. Чиєсь життя, котре віддавалося для того, щоб створити місце, в якому можна знайти захист. Притулок для зустрічей і для судищ – Кам'яне кільце.

– Потім у ці краї прийшли Кровні. Нам не хотілося чекати добровільних жертв. Імперія вимагала пробудити дороги. Тоді на кожному перехресті ми принесли в жертву тих, кого перемагали, у такий спосіб прив'язавши їх до нашої волі. Під перехрестями доріг лежить жертва крові, гризе кості землі й ненавидить усіх нас – тих, котрі нагорі.

– Грім! – вигукнув Юнан. – То це вони?

Пані Гори кивнула.

– Тепер таким став і Атлевіс. Але він перетворився на гріма з власної доброї волі, не був загнаний і вбитий в ім'я Імперії. На добре це, чи на зле, Атлевіс став цим місцем, а Вульф і Сунья залишилися біля нього. Тепер його воля панує над усім, що знаходиться всередині за межею цих каменів, і діти залишаться там, аж поки Атлевіс і Кам'яне кільце не задрімають знову.

– Коли ж це станеться?

– Не знаю, – мовила Пані Гори. – Можу тільки здогадуватися. Гадаю, що грім, який був Атлевісом, віднайде спокій лише після того, як зникне те, що було Атлевісом за життя. Можливо, коли від його тіла залишиться

тільки скелет. Або навіть ще довше часу мине – коли його кості перетворяться на прах.

– Тому не варто залишатися тут і чекати, – повеселішала Пані Гори й усміхнулася Вюнанові. – У нас зараз багато роботи. Потрібно зібрати всі сили, що в нас залишилися. Боюся, невдовзі Кровні будуть змушені вступити у війну – або ж нам доведеться загинути. Я поміркую над тим, що бачила під час ходу року, ці речі досі залишаються незрозумілими для мене. А ти вирушай разом з іншими та постеж за Фауго для мене.

Вюнан кивнув і на прощання потиснув руку Пані Гори. Потім стояв і дивився, як вона зникає за пагорбом.

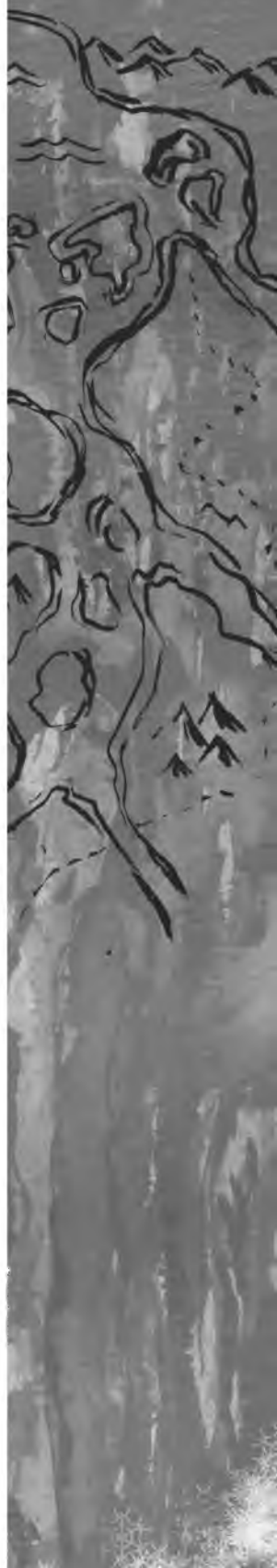
Замкнені

Ми залишилися самі в Кам'яному кільці, стояли й дивилися одне на одного. Відкривали роти, щоб сказати щось, але тієї ж миті одночасно розуміли, що в цьому немає потреби: ми вже знали, про що думав інший. Зв'язок між нами повернувся.

Не все було так, як раніше. Глибоко всередині нашого «ми» було щось нове – закрите й приватне. Я далі залишалася тільки Суньєю, а Вульф був лишень самим собою. Але загалом ми знову відчували єдність.

Це відчуття нагадувало повернення додому. Вульф узяв мене за руки та хотів обійняти, але спинився і просто занурився в усе, що було неказаним. Нарешті ми могли знову побачити одне одного без непорозумінь і підозр. Вульф тепер розумів мою тривогу – бо я боялася, що його могла полонити Холоднеча і що він програє.

А я розуміла Вульфові прагнення помсти – його спустошення, яке він відчував, сумуючи за батьком і Майєю, і сподівання, що помста зможе заповнити цю порожнечу. Ми занурилися одне в одного й забули про все навколо.

– Так буде не завжди.

То був той самий теплий голос, котрий звертався до вішальників, коли їх викинуло з кільця.

Ми підняли очі. Навколо все перемінилося. Коло з каменів, пагорб, буковий ліс – усе зникло. Ми стояли на краю огорнутої туманом болотяної землі. Вона просідала перед нами в замулених озерцях, напівзатоплених трясовинах і під прогнилими стовбурами дерев. Погляд губився серед туманних примар голих гілок і окремих островів, що проглядалися крізь густі випари. Стояв вологий сморід гниття, на нас повіяло пронизливим холодом, а в брунатних водах крижини наповзали одна на одну.

– Де це ми? – видихнув Вульф.

– Ми досі в Кам'яному кільці, – почувася позаду нас відповідь. – Просто заблукали в моїх спогадах.

Ми озирнулися.

За нами стояв вішальник, він схилився над тілом Атлевіса. Коли той підняв голову, ми побачили, що він є відображенням померлого, хоча чисто поголений, з акуратним, підрізаним до плечей волоссям і без дикої одержимості в очах. Але з таким самим приплюснутим носом. Такими ж бурштиновими очима. Він поглянув на нас, і в його погляді було щось м'яке й понуре.

– Боюся, що ви тут замкнені разом зі мною, – мовив він і знову схилився над тілом, щоб закрити собі померлому очі.

– Хто ти такий? – запитав Вульф.

– Я був Атлевісом, – відповів вішальник. – Або Агаті, або кимось іншим, чие ім'я носив за життя. Тепер я став гримом перехрестя. Я став одним цілим із Кам'яним кільцем.

– Але хіба тут не мав уже лежати один ґрім? – запитала я. – Що сталося з ним?

– Тепер він став частиною мене. Або я – частиною його.

Поки він говорив, його очі потемніли, обличчя витянулось у морду, а на голові вирости роги. На коротку мить він дивився на нас головою лані, а тоді знову перетворився на Атлевіса.

– Я не знав, чи воно спрацює, – пояснив він. – Це ваш батько розповів мені про це, колись давно. Добровільна жертва на перехресті прив'язує до себе його силу, та водночас назавжди ув'язнюється в кільці. Я згадав про це в останню мить, коли ти, Суньє, все мені пояснила. Тоді я нарешті звільнився від Холоднечі. Цікаво, чи ваш батько здогадувався про те, що станеться?

Запала мовчанка. Ми з Вульфом поглянули одне на одного, думаючи про те саме: скільки всього наш батько насправді знав? Хоч він і не хотів говорити про минуле, хоч і робив вигляд, що світу за межами села не існує, але планував, що все це станеться, і віддав на поталу все, що встиг збудувати.

– Ваш батько був незвичайним чоловіком, – сказав ґрім Атлевіс, наче міг читати наші думки.

Проте Вульфа не залишали підозри. Я відчувала, що в ньому вже не було прагнення помсти, але він не забув усього, в чому звинувачував Атлевіса.

– Якщо ти вже вільний від Холоднечі, – запитав він, – то чому виглядаєш як вішальник? Звідки нам знати, що ти досі не виконуєш Її доручення?

– Цього ви не можете знати напевне, – спокійно відповів Атлевіс. – Вам доведеться просто довіряти мені.

Може, повірите, якщо я скажу, що коли б у мені досі жила Холоднеча, ви вже були б мертвими. Натомість я вигнав із Кам'яного кільця вішальників і зимових собак. До того ж змінив їм пам'ять, і тепер вони думають, що вже вбили вас, і мене, і Пані Гори, і багатьох інших. Саме це й сталося б, якби ми не зупинили їх. Після смерті Імператора вони вичікували можливість знайти зрадників і покарати їх. А Холоднеча дотримується законів Кровних із безпощадною логікою. Ми – ті, хто причетний до вбивства, – повинні були одразу померти. Тепер могутність Холоднечі прокинулася після довгої дрімоти, і все, чого ми досягли з того часу, мають знищити вішальники. Усе, що ми створили, усі народжені від нас діти й усі наші плани. Якщо керуватись обмеженим сприйняттям Холоднечі, нічого з цього не повинно було статися. Тож усе це мусить зникнути.

– А що стосується мого вигляду...

Він замовк, поринувши думками в давні спогади. Водночас краєвид навколо нас змінився. З трясовини вирости високі кам'яні колони. Деякі були з'єднані низькими склепіннями, інші стояли окремо. У воді між очеретяними заростями проступила відполірована кам'яна підлога, з туману було чутно, як багато людей ходять у величезній невидимій залі. Позаду Атлевіса, на острівці, що проступав із туманів, стояв трон. Угорі на спинці трону розкинув крила вирізьблений дикий птах.

Вульф поглянув на мене, я кивнула. То був трон, який я бачила під час ходу року. Проте тепер він не пустував. На троні щось сиділо або навіть лежало, скоцюрбившись на одному з билець. Ми не могли розгледіти, що це

чи хто. Не лише через тумани – сама постать здавалася розмитою. Ніби розтертий рукою напис чорнилом. Нам було неприємно на це дивитись. Наші очі не знали, як воно має виглядати. Це було щось справжнє, чи, може, то якась примара, яку сформували тіні й тумани і яка не існувала насправді? То трон таки порожній?

– Досить! – вигукнув Атлевіс, і тоді трон, колони й уся напіввидима зала знову зникли в трясовині.

– Це не те, що я хотів вам показувати. Тронна зала й те, що сталося в ній, – ви ще не готові до цього. Але ми туди повернемося.

– Напевно, варто сказати, що цей одяг на мені службовий. Я ніколи не був вішальником, але носив їхню форму. Я був їхнім представником при дворі. Тим, хто представляв їхні інтереси, коли це було необхідно. Можна сказати, що я був їхнім командиром, але вони не слухалися мене. Ви щось розумієте з того, що я розповідаю?

Він усміхнувся, побачивши нашу розгубленість.

– Імперія була непростою структурою. Давні традиції Кровних, нові закони міст – усе переплелось і стало дуже й дуже... заплутаним. У мене був титул атта, можна сказати, що я був батьком вішальників.

– Але ж Атта... – в один голос почали ми з Вульфом.

Атлевіс зрозумів, про що йдеться.

– Ваш батько був атта для гірдів. Між ними існував міцний зв'язок. Гірди ніколи не називали його інакше, тільки «батьком», і так це стало його іменем. А от мене вішальники ніяк не називали... з очевидних причин.

– То ти зрадив батька чи ні? – Вульф мусив знати, як усе було насправді. Невже всі його підозри виявилися

помилкою? Невже вони були надуманими, викликаними його прагненням помсти?

Атлевіс довго дивився на нас, а тоді відповів:

– Я винен в усьому або майже в усьому, що сталося з вами, – зізнався він. – Зачекай! – він підняв руку й зупинив Вульфа від запитань. – Спершу я хочу показати вам дещо, а після того все поясню.

Позаду нас почулися голоси, що наближалися з туману.

– Ось ідуть ті, на кого ми чекали, – мовив Атлевіс.

Три постаті, виринувши з туману, наближалися до трясовини. Першим був Атлевіс – без бороди, з волоссям до плечей, він мав такий самий вигляд, як і той Атлевіс, котрий стояв між нами й дивився на свого двійника. Під чорним пальто в нього проблискував меч, на плечі була накинута груба мантия з ведмежої шкіри. У всьому іншому вони виглядали однаково.

– Минув рік із часу вбивства Імператора, – сказав наш Атлевіс. – Увесь цей час ми переховувалися. То разом, то поодиночі. Але весь час прямували сюди.

Другого чоловіка ми не знали, але одяг його був нам знайомий. Він нагадував стрій, знайдений у батьковій скрині на горищі. Темно-синє пальто з білим хутром на комірі та рукавах, під ним довга чорна сорочка, а все інше – було схожим на батькові речі. Як і двійник Атлевіса, чоловік мав при боці меча й накинуту зверху хутрянку мантию. В нього були світло-блакитні очі, різко виражені риси Кровних, непідвладні часу. Волосся чоловік завіязав у короткий вузол на потилиці.

– А ось Гюґ, – пояснив Атлевіс. – Він був одним із нас, із найближчого оточення Імператора.

Тоді перед нами з'явився третій чоловік.

Звісно, ми були готові до цього, але все одно не зуміли втримати тих емоцій, що ринули на нас, коли ми його побачили. Я схопила Вульфа за руку, по наших обличчях текли сльози, ми плакали мовчки й не могли заспокоїтися, наче всередині нас прорвало ріку.

То був наш батько, він вийшов із туману й підійшов до інших двох чоловіків, котрі чекали на нього. Батько ще не носив бороди, волосся в нього було довге, зав'язане в грубу косу. В усьому іншому він виглядав таким, яким його знали ми все наше життя. Коли батько усміхався до своїх товаришів, лінії на його щоках глибшали, і нам не вірилось, що насправді його тут нема. Ми знали, що це просто спогад, але все одно мали відчуття, що він повернувся.

Під мантиєю з вовчої шкіри батько був одягнений у вбрання зі скрині на горищі, при боці в нього висів меч, який я зараз тримала в руці. Батько виглядав стомленим – виснаженим і голодним. Він одразу розпочав розмову з іншими двома чоловіками, але так тихо, що ми не могли її почути.

– Підійдемо ближче, – сказав Атлевіс. – Не переживайте, що ви не зрозумієте, про що ми, тобто вони говорять. Це мій спогад, і навіть якщо ви не знаєте со Разда, мені все буде зрозуміло.

– Уже ніхто нас не переслідує, – перше, що ми почули, коли підійшли ближче. Це говорив Гюґ, чоловік у темно-синьому строї.

– Я обшукав поля навколо, – продовжував він. – Немає ніяких слідів вішальників, зимових собак чи примар холоду. Натрапив лише на галок, які здійняли галас, коли піднімалися в повітря, тому я гадаю, що нам уже можна не турбуватися.

Наш батько ледь помітно кивнув, але виглядав дуже зосередженим.

– Все одно нам не можна дурити себе сподіваннями, що небезпека позаду, – сказав він. – Якщо вішальникам якимось чином вдалося вижити після рани, яку ми завдали Холоднечі, вони кинуться в погоню за нами на край світу. Вони ніколи не здадуться, поки ними керує Холоднеча.

– Тоді будемо сподіватися, що все справді так, як ми думаємо, – Відповів Гюґ. – Що тепер, після загибелі Імператора, Холоднеча поступово відіме. Ти, Атлевісе, щось нічого не кажеш. Як твої справи?

– У мене якесь дивне відчуття, – пробурмотів Атлевіс у спогаді, поглянувши прямо крізь нас на трясовину. – Воно не полишає мене ще з тронної зали. Якесь наче передчуття... Ніби я забув про щось, що мав зробити...

– Ти просто виснажений. Ми всі виснажені.

Батько мовчав і довго не зводив погляду з Атлевіса. Він наче хотів заглянути всередину його душі. Потім батько кашлянув і зняв із плечей ранець. Звідти він витягнув чотири абияк замотані згортки – два видовжені, а інші два – менші й кругліші.

– Ось вони, – коротко мовив він і поклав згортки до ніг двох інших чоловіків. Ті поглянули на брудні вузлики полотна з якоюсь наче пошаною.

– Регалії, – мовив Гюґ. – Найсокровенніші скарби Кровних. Ми з вами робимо нечувану річ. Ще не було такого, щоб регалії були поза охороною гірдів.

– Ми робимо те, що мусимо зробити, – відповів батько. – Поки ми не впевнимися, що Холоднеча справді зникла, Кровні не можуть мати серця – нічого сокровенного, що міг би захопити наш ворог і ширитися далі. Ніяка нова Імперія не може постати, поки Холоднеча цілком не зникне з цього світу. Тільки так.

– Нема Регалій – нема нового Імператора, нема царства для Кровних, – додав Атлевіс. – І тільки ми будемо знати, де вони перебувають. То як, почнемо?

Піднявши згортки, вони підійшли до трясовини. А тоді сталося щось дивне. Спершу здавалося, ніби туман підступив ближче, огорнувши все вологою паволокою, але згодом ми зрозуміли, що там відбувалося щось більше. Троє чоловіків, трясовина, туман – раптом усе зникло. Залишилися тільки нечіткі, розмиті кольори, які зусібіч оточували нас. Було видно якісь рухи, світло змінювалось темрявою, але воно не мало справжньої глибини. Здавалося, що все рухалося над пласкою поверхнею, ніби миготливі тіні по натягнутому полотні.

Ми запитально поглянули на Атлевіса.

– Тут мій спогад переривається, – пояснив він. – Не пригадую, що ми робили потім. Знаю лише, що ми сховали Регалії десь у Крижаній трясовині. Ми знищили собі спогад, для цього теж є свої методи. Тепер нікому не вдасться змусити нас розповісти, де лежать Регалії.

– Але як тепер їх знайти, якщо буде потрібно? – запитав Вульф.

– Ми підготували карту, – відповів Атлевіс, – як ви вже, мабуть, зрозуміли. Далі я пам'ятаю ось це.

Тіні та кольори розсіялися, на нас знову ринули прозорі й чіткі спогади. Ми повернулися в те саме місце, де були раніше. Троє чоловіків присіли на старе повалене дерево. Згортків біля них уже не було.

Батько витягнув з-під пальта щось, що нагадувало шматок кори. Ми відразу впізнали, що то було: карта зі скрині, але значно більша, ще не розірвана.

– Але ж Ліга... – почав було Гюґ.

– Саме так, – спокійно перервав його батько.

– Але... ми не можемо... Ти справді збираєшся це розірвати?

– Так, – батьків голос звучав спокійно. Він поглянув на своїх товаришів. – Довіртеся мені, – продовжив батько. – Це не те, що ви подумали. Я говорив із людьми Нула.

Поклавши кору перед собою на повалене дерево, батько дістав із ранця ручку та чорнильницю і став швидко малювати карту. Хоч як ми намагались роздивитися карту, та могли побачили лише одну третю малюнка, а інші частини залишались розмитими й нерозбірливими.

– Ви бачите тільки мою частину карти, – пояснив Атлевіс. – Я мав можливість вивчити її. А решта малюнка зникла разом з іншими спогадами.

Батько закінчив малювати карту. Гюґ і Атлевіс виглядали схвильованими, але він рішуче розірвав кору на три рівні частини й, не кажучи ні слова, віддав дві з них своїм товаришам.

Після цього Атлевісів спогад побляк. Із туманів трясовини з'явилися камені Кам'яного кільця, знову був той самий зимовий день. Сніг на землі ще червонів від крові Атлевіса. Його тіло й далі лежало біля трясовини, тепер оточене слідами кроків під час брак'ї.

– Потім ми роз'їхалися, – сказав грім, який був Атлевісом. – Я не знав, що вже тоді носив у собі Холоднечу. Ще в тронній залі я повівся необережно, і її маленька насінина, крижинка льоду, засіялась у моїх думках. Їй знадобилося багато часу, щоб пустити коріння, а тоді минув значно довший період, перш ніж я зрозумів, що відбувається. З того моменту я почав боротися з Холоднечею. Я намагався контролювати свої думки. Задурити холод, що поселився всередині. Та цікаво, чи не обманював я самого себе. В останні роки мною все більше оволодівала ідея відновити Імперію тут, в Окраїні. Я став придумувати стратегії, керував вигаданими військами, намагаючись уявити можливі атаки.

– Карта в тунелі, – сказала я. – Карта з малими фігурками.

Атлевіс кивнув.

– Мене охоплювала все більша тривога. Здавалося, що моє життя в небезпеці. У лісі, в одному зі старих доріг-тунелів Імперії, я зробив собі секретний штаб – саме так я собі його уявляв. Я ніколи не думав, що перебуваю під владою Холоднечі, та все одно заподіяв велику шкоду.

Він зосереджено поглянув на нас і поклав руки нам на плечі.

– Це через мене вішалники знайшли вашого батька і вашу садибу. Якби я не розшукав його, щоб переповісти

свої нахабні плани на нове царство Кровних, вони ніколи б не знайшли вас. Я привів Холоднечу до вашого будинку, і після цього ніщо вже не могло сховати вас від вішальників.

Я занадто пізно зрозумів, що накоїв. Вішальники ходили лісами, я поспішив попередити вашого батька, але не встиг нічим зарадити. Я розшукав його саме тоді, коли на нього напав ворог. На шию йому вже накинuli петлю, і коли нам разом вдалося відігнати вішальників, на горлі вашого батька вже стягувалася шкіра.

– Під тягарем провини я повернувся додому й поринув у планування нападів на карті. Після приходу вішальників до моєї садиби моя певність у тому, що розпочалася війна, тільки зміцніла. Я втік до старого тунелю, і мене всього поглинуло закрижаніле жахіття, з якого я ніяк не міг вибратися, аж поки Сунья не розбудила мене своїм криком усередині кільця. До цього я щиро вірив у те, що тільки випробовую вас. Що мушу побачити, на що ви здатні, перш ніж візьму вас до свого війська.

Атлевіс виглядав засмученим.

– Такою є підступна природа Холоднечі. Вона завжди знаходить твої слабкі місця й ховається там, де ти почувашся в найбільшій безпеці. Але пам'ятайте: з цим можна боротися. Я опирався, дуже довго опирався. Можливо, мені допомогло те, що Імператор загинув і серце Холоднечі дрімало. Та не забувайте, що я зумів звільнитися. Я заплатив за це життям, але виграв щось інше.

Він махнув рукою довкруг Кам'яного кільця, і раптом між каменями закружляли тисячі зображень. Місця, люди, події – все змішалось, ніби в дикому вирі води.

І ми знали, що серед цього потоку спогадів отримаємо відповіді на всі наші запитання. Нарешті не було нічого, що могло б відволікти чи потурбувати нас. Кам'яне кільце наповнило нас силою, і ми залишимося всередині нього, поки грім, який був Атлевісом, не покаже все, що нам потрібно знати.

А потім – ми не знали, коли саме це станеться, – потім ми вирушимо на пошуки третього зрадника.

– На пошуки Гюга, – сказав у голос Вульф і поглянув на мене. – Але для чого це? Потрібно знову знайти Регалії?

– Не поспішай, – відповіла я. – Ми про це дізнаємося. Я впевнена, що тепер ми все зрозуміємо.

Кам'яне кільце навколо почало змінюватися. За давніми каменями вирости білі кам'яні мури. Зверху на них замайоріли на вітрі малиново-червоні знамена.

– Ідіть за мною, – звелів Атлевіс. – Мені ще багато всього треба показати вам, тепер мені ще довго буде не до сну.

Він переступив через своє мертве тіло й попрямував до величезної склепінчастої брами в мурі.

Ми взяли за руки й рушили за ним.

Дарунок ветте

Усередині Кам'яного кільця час минав дуже дивно. Іноді ми наче прокидалися зі сну й виявляли, що минуло кілька днів, хоч зовсім не пам'ятали про них.

Грім, який був Атлевісом, дедалі більше приростав до свого місця. Він водив нас своїми спогадами, а в цей час у нього з чола виростали оленячі роги, його очі темнішали, ставали бездонними й тваринними.

— Ми саме були на полюванні, коли це сталося, — якось мовив він і повів нас у ще один спогад.

Ми все рідше запитували про те, що відбувалося. Назви всіх місць були новими й не мали для нас жодного значення. Цього разу ми опинилися в лісі. То був буковий ліс, де стовбури дерев прямими стовпами здіймалися вгору, а весь обшир землі вкривало опале листя.

Лісом ішли батько з Атлевісом. Вони були вдягнені, як на полювання, мали із собою луки і списи. Напевно, збиралися вполювати дикого кабана. Або лисицю. Або диких птахів. Але біля дерева в петлі сиділа куниця. Батько нахилився над нею.

– Ви прийшли прикінчити мене? – запитала куниця. – Я не здаюся без бою, але мені не можна зачіпати Кровних.

– Це не я поставив на тебе пастку, – сказав батько. – Я не використовую петель на вєтте й не полюю на ваш рід.

Почувши це, куниця тільки зневажливо фиркнула.

– Якщо звільниш мене, я тебе винагороджу, – мовила вона. – Позаземні створіння володіють великим багатством.

– Мені нічого не потрібно, – відповів батько й розпустив петлю.

Куниця одразу ж кинулася навтьоки. Диким брунати́м вихором вона злетіла вгору по дереву і, зачепившись кігтями, спостерігала звідти за батьком і Атлевісом.

– Що ж, тобі нічого не треба, – сказала куниця. – Але мій рід звик віддячувати за послугу. Тож ти все одно отримаєш дарунок. Збережи його. Запам'ятай його. Передай його своїм дітям, і тоді побачиш, чого він вартий.

Сказавши це, куниця стрибками шмигнула вгору й зникла в кроні дерева. Піднімаючись, вона проспівала дзвінким нелюдським голосом:

*В кам'яному кільці ходить сорока,
Вовк зачепився їй за ногу,
На замерзлій гілці живе сорока,
Ось і прилітають галки,
Ага, ось прилітають галки.*

*За всю допомогу – за думки, час, підтримку й добрі
поради – автор хоче подякувати Стіні Бйоркелід,
Свену Сьодерквісту, Юнасу Андерсону, Маріт Сван
і Юнасу Нільссону. А також Матсу Ріттеру, котрий був
від самого початку.*

Дякую!